

www.kitapsevenler.com

Merhabalar Buraya Yükleğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna Dstinden Görme Özürlüler Dçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahafılar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

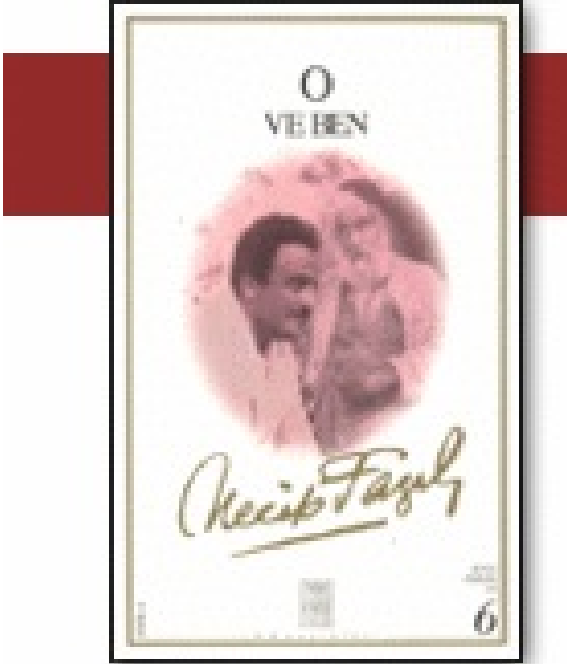
Bilgi Paylaştıkça Çoğalır Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yer alan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticari amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya

Necip Fazıl Kısakürek - O ve Ben

www.kitapsevenler.com

Merhabalar Buraya Yükleğim e-kitaplar
Aşağıda Adı Geçen Kanuna Dstinaden Görme
Özörlöler Dçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahafklar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylaştıkça Çoğalır Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yeralan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç

güdülmeksizin bir engellinin kullanımını için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılmaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Dışlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Not bu kitaplar Görme engelliler için taranmış ve düzenlenmiştir. Tarayan

Hasan Uslu elhasenu@gmail.com

Necip Fazıl Kısakürek _ O ve Ben O VE BEN

Necip Fazıl KISAKÜREK

b d yayınları BÜTÜN ESERLERD Cilt 6 HOCA
ÖVEYS KÜTÜPHANESD O VE BEN /
OTOBDYOGRAFD 14.Basım / Şubat 1999

b d yayınları Kurucusu Necip Fazıl Kısakürek
Yayın sorumlusu Suat Ak Müessese müdürü
Emrah kısakürek Her hakkı b.d. yayınlarna
aittir.

b d yayınları Ankara Caddesi Vilayet Han Nu 10
Kat 3 Cağaloğlu istanbul 528 55 51 511 08 73
512 59 22

ISBN 975-8180-24-X

TANIYINCAYA KADAR 1904 -1934

KONAK Çemberlitaş'ta, Sultanahmet'e doğru
inen sokaklardan birinde, kocaman bir konakta
doğmuşum... Harem ve selâmlık halinde iki
kapılı, dört katlı ve bilmem kaç odalı bu konak,
içinde, yakıcı

hâtıraların kaynaştığı tütsü çanağıdır. Renk
renk, şekil şekil, fısıltı fısıltı hatıralar... Bazen de

ığlık ığlık...

Çocuk denecek kadar gençken yazdığım «Bir Yal-nızlık Gecesinin Vehimleri» isimli hikâyemdeki mekân

işte bu konak... Selâmlık kapısının önünde, bodrum katının üstün-de, birkaç merdivenle çıkılan, köşeleme mermer bir sa-hanlık ve yanında küçücük bir bahçe... Mermer sahanlığa, üst katın çıkıntısından iki sütun iniyor. Ve giriş kapısı...

Asıl bahçe, büyük bahçe, konağın arkasında... Bahçenin iki ucunda, uşak odası ve çamaşırhane, iki ayrı binacık... Ortada, yakın bir bildik gibi suratının bütün çizgileriyle tanıdığım bir dut ağacı.

Bahçenin konak tarafında, dikine batırılmış çakıl taşlarından daracık bir yol. Bahçeye, komşu konakların arka cepheleri bakıyor. Şu esvapçıbaşımın, şu bilmem kimin evi... Konağın içi müthiş girift. Kocaman salon... Sofalar üzerinde, büyüklü küçüklü odalar; ve odalardan geçtikçe oradan ve buradan sağa sola kıvrılan dehlizler, geçitler, aralıklar, merdivenler, bölümler... Her taraf loş, her köşede her ân akşam havası... Rutubet kokuyor her taraf...

Konağın birinci katında taş zeminli büyük yemek odası. Ayrıca resmî ziyaretlere mahsus odalar... Dkinci katında teklifsiz misafirlere ait büyük salon - sofa. Buradan geçilen ve arka bahçeye bakan şatafatlı salon; ve oraya karanlık bir koridorla bağlı, büyük babamın kitap odası. Sonra, üçüncü kattaki yatak odamız... Bu odanın yaldızlı çıtalarla çerçevesi siyah kadife kaplı

tavanı, onun

karşısında ve sokak üstünde, büyük babamla cici annemin (ba-baannemin) büyük, çok büyük yatak odaları... Derken dördüncü kat ve tahtapoşlar... Yedikule'den gelen trenlere bakan ve insana baş dönmelerinin en tatlısını veren tahtapoşlar... Bunlar, hatıralarımın bucak bucak kan lekelerini taşır. **BUYUK BABAM**

Büyük babamı görüyorum; aşağı kattaki yemek salonunda, büyük sofranın başında... Etrafında haremi, kız-ları, gelini ve torunları... Solunda ve yanibaşında ben va-rım... Hava soğuksa

muhakkak onun kürküne büriilü-yüm... 10

Beş - altı yaşındayım... Büyük babam her ân bana bitişik yaşar. O sofraya gelen sıcak yemeklerden hiç hoşlanmaz. Dşte cici annemi ve hizmetçileri haşlıyor. Herkes başı önünde, susuyor; bir benim başım dik... Dstersem avaz avaz haykırabilirim, büyük babamı da susturabilirim. Ba-na izin sonsuz... Büyüklerin, çocuklar yedikten sonra sof- raya oturduğu

zamanlarda da ben, hem küçüklerin hem büyüklerin masasında hep baş köşedeyim... Büyük babam Dstanbul Cinayet Mahkemesi ve Dstīnaf Reisliğinden emekli, Maraşlı Kısakürekzâde Hilmi • Efendi... Abdülhamid'e atılan bomba hadisesinin tarihî muhakemesini büyük babam

yapmış... O devrin parasiy-le, emekli aylığı olarak 80 altın alıyor. Parası, bir Adliye mutemedi tarafından her ay ko-nağa getirilir. Memura kapıyı açan uşak daima beni çağırır, ben de şingır şingır para torbasını kaptığım gibi büyük babama götürürüm. Öbür torunlar da arkamda... Büyük babam torbadan bir altın çıkarıp bana verir. Öbürleri-ne gümüş kuruşlardan ve nihayet çeyreklerden başka bir şey düşmez.

Ayda beş altına kalabalık ailelerin geçindiği o gün-lerde, 80 altının ve ayrıca birçok mülk ve akardan gelen iratların döndürdüğü konağı hayâl etmeli...

Aşçı ve yamakları, birçok uşak, dadı, kadın

hizmetçi, zenci köle, arabacı; ve birer fayton ve kupa araba-siyle Şahin ve Mazlum isimli kestane dorusu iki pırıl pırıl at.

11 MATMAZEL Bir de, matmazel aşağı, matmazel yukarı... Tathsu Frenk'i, altmışlık bir kokona... Hem de bakire... Babamın Fransızca öğretmeni, benim de mürebbiyem güya...

Altmışına kadar fiviişel Zevako) tipi kahraman şövalyesinin atla gelip kendisini kaçıracağı günü bekleyen romantik kokona...

RUH Anlaşıyor ki, konağın ruhu büyük babam; ben de onun ruhuyum... Çünkü biricik oğlunun biricik oğlu-yum... Babadan oğula, içinde yaşattığı soy idealinin onca en mükemmel numûnesiyim.

Sağ kolumu açar ve orada gördüğü ben'i babasın-dakine benzetir ve öper; elimin parmaklarını kendi el ayalarına yerleştirir ve mafsal yerlerindeki kırışıkları tıpkı babasındakilere eş bularak öper, öper.

Babasının ismi Ahmet Necip... Bana o ismi
vermiş. Zekâma gelince bu noktadan mesuttur.
Her vesîleyle haykırır;

— Gel benim akl-ı evvel (akılda birinci)
torunum!

Sonra tercihindeki hakikati göstermek için
torunla-rını önüne dizer, herhangi bir Divan'dan
bir beyit okur, kimse onu tekrarlayamaz ve ben
bülbül gibi başta ve son-da tekrar edince de;

— Gördünüz mü, der; nasıl sevmeyeyim akl-ı
evvel torunumu?

Ve bana altın, öbürlerine çil kuruşlar... 12

Misafirlerine de her defa tiyatro perdesi gibi,
be-nim zekâ sahnemi açmaktan daha büyük haz
tanıamaz...

Misafirler gittikten sonra, tütsüler üstünden
atlatı-lırdım!.. Hâlâ kokuları burnumda... CDCD
ANNE

Torunlarının «Cici Anne!» diye hitap ettiği
büyük annem, büyük babamın zevcesi Zafer
Hanım, şanlı bir Ds-tanbul hanımefendisi... Eski
Halep Valisi, Hariciye Müs-teşarı, Zaptiye Nâzın

Salim Paşa'nın kızı...

Salim Paşa Halep Valisi iken, kendisine bağlı bir mutasarrıflık olan Maraş'a gelmiş, Kısakürek oğullarının konağına inmiş; o zaman toy bir delikanlı olan büyük babamı görmüş, zekâsına hayran olmuş, yanına almış, Ds-tanbul'a gitmiş, tahsil ve terbiyesiyle uğraşmış, sonunda da kendisine

damat etmiş... Eğer bu satırların çerçevelediği şeyler, Efendime açılan yolumun ve bu yol başındaki ruhî anlarımın kalın hatlarla karalanmış, sadece malzemelik, basit dekorların-dan ibaret olmasaydı; eğer bu

dekorların bahane tiplerine ayrıca değer vermem icap etseydi; Zafer Hanımefendiye, uzun, çok uzun bahisler ayırmam, onu tek başına bir mevzu diye ele almam gerekirdi.

Kadın saçlarının topuklara kadar indiği o devirde bile, bugünün kesik saçlarına eş; kırpık saçlı başı ve dai-ma sultanî edâsiyle cici annem, bütün Dstanbul'da dillere destan elmasları,

ziyafetleri,

armonikli piyanosu ve çoğu Garp dillerinden tercüme sepet sepet romanları ve karma-karışık bir dekor içinde, Abdülhamid devrinden Meşrutî-yet sonrasına aktarılan, Şark ve Garp bulamacı, Tanzimat

13 artığı, mihrakından oynatılmış ve yeni mihraka oturtula-mamış hafakanlı Dstanbul hanımefendisinin en tipik bir örneğidir.

Cemiyetin ruhî dayanağındaki, o zamanlar alıp yürüyen şaşkınlık ve muvazenesizlik, onun mizaç ayna-sından ne canlı akisler püskürtüyordu...

Her şeyden önce, müthiş bir sinir, vehim kumku-ması... Denizden korkar, vapura binemez; Sarıyer'deki köşküne, karadan Şahin ve Mazlum'un çektiği kupa ara-basiyle gider.

Ölümden öyle ürker ki, geceleri yatağına dümdüz uzanmayı bile yarı ölüm sayar ve başmm altına dört beş yastık koyar. Sanki oturduğu yerde ölüm onu bastıramaz ve

omuzlarını yere getiremez. Vehme bakın ki siz, konağın üçüncü katındaki ya-tak odasında, yangına karşı başka çare kalmazsa pencere-den inmek üzere bir ip merdiven bulundurur. Halbuki o da yaşça altmışı geçkindir, hayli şişmandır, sargılar altın-da boru gibi duran bacaklariyle, ip merdivenden değil, konağın şahane merdivenlerinden bile rahat rahat inip çıkmak iktidarında değildir.

Çocuk sevmez, şefkatten pek anlamaz, evin manevî havasını mayalandıncı derinliğine bir iç hüviyet belirtmez; ya ilâç şişeleriyle dolu maun dolabına abanık, yahut görülmemiş israfların ve günübirlik meselelerin si-niri içinde, çırpınır, durur. Ve hep, dışına biraz fazla sızan nefsâniyet haliyle göze çarpar.

Çocuklar yemesin diye arka salonun püsküllü ka-nepeleri altına sakladığı tatlıları bir hücumda yok etmek ve ip merdivenini pencerelerden sarkıtmak en büyük zev-kimizdi.

Fakat o daima asıl ve zarif... 14

ÖBÜRLERD Evet, büyük babam ve cici
annem...

Konakta büyük babam, bütün özeniş ve değişmele-re rağmen, saffetli ve Anadolulu kalma seciyesinden; cici annem de, kâbus çatılarının ördüğü büyük şehir kadının-da, kararmış bir iç hayatın dışına fıskırttığı bunalma ha-linden birer mostra...

Annesinin, cici annemin bir kopyası olan, Tevfik Fikret düşkününü küçük halam ve beş çocuğu... Daha ziya-de babasına, büyük babama çekmiş, içli ve ağır başlı bü-yük halam ve iki çocuğu... Etti mi yedi çocuk?

Ya ben?.. Evin veliahdı, baş gözdesi, erkek oğlun erkek oğlu... Ve benden bir - iki yaş ufak ve hep boynu bükük Dkiz kardeşim Selma... Kız olduğu için itibarda değildir; |ve konağın, sadece ezilmeye memur gelini annemden başka kimseden himaye

görmemektedir. Öbür torunlar, ev sahibi büyük babalarından himaye görmeseler de, Za-fer Hanımefendinin kızları annelerinden gelen bir şıma-rıklık imkânı içindedirler. Fakat Selmacık ne büyük baba-sından alâka görür, ne cici

annesinden, ne de zaten hiç bir kimseyle hiç bir alâkası olmayan babasından, babamdan... O, evi dolduran dokuz çocuk içinde ağabeyi, ben, büyük küçük herkesin ensesinde boza pişirirken, minicik siyah önlüğüyle bir duvara yapışmış mahzun mahzun baakan ve önünden geçenleri rahatsız etmekten âdeta çekinen bir gölgeciğdir. Altı yaşında ölen Selma, bebekliğinden beri, daima duvarlara yapışmış ve ortalarda şuna bu-

15 na engel olmaktan ürkmüş, beyazı damar damar görünen elâ gözleriyle hep öleceği günü bekledi. Selma bende, çocukluğumun en derin ukdelerinden biri...

Annemle babam mı? Onları da birkaç satıra sığdırmaya mecburum. Annem, uzaklardan, uzaklardan, Akdeniz kıyılarından Dstanbul'a hicret etmiş bir ailenin kızı. Babamla evlendiği zaman ondört - onbeş yaşlarında... Babam da onaltı - onyediydi...

Annemin tarafı, Aksaray'da, birkaç odalı eciçbü-cüç bir ahşap evde otura dursun... Çocukluğunda, büyük babamın biricik oğlu

sıfatıy-le hayâle sığmaz haşarılıkların kahramanı ve «Deli Fa-zıl!» lâkaplı babam saldırganlığını o hale getirmiş ki, ni-hayet aile dostları içinde hikmet sahipleri:

— Kanı bir yanardağ gibi kaynayan bu çocuğu kurtarmak için, demişler; hemen tezinden, bu küçük yaşta evlendirmekten başka çare yok!..

Ve başlamışlar kendilerine denk ailelerden kız iste-meğe... Denk ailelerden hiç biri bu garip çocuğa kızını ver-memiş... Annem gibi, aynı Akdeniz memleketinden olan ci-ci annem bir yakını ve memleketlisi tarafından Aksa-ray'daki eciç - bücüç evin ondört - onbeşlik bakiresini ha-ber almış...

16 Aksaray'daki fakir evin önünde bir gün mükellef bir konak arabası duruyor. Kızı kaptıkları gibi konağa gö-türüyorlar.

Burnunun ucuna kadar kapalı, bütün ömrünce Al-lah'ı, Resulünü ve emirlerini anıp ağlamaktan başka işi olmayan ve dört yanı hep ahret kardeşleriyle çevrili yaşa-yan dul ve ümmî

anneannem, (Dkinci Dünya Harbine ka-dar yaşadı) kayıtsız ve şartsız teslimiyet örneği derin ve fedakâr

Müslüman - Türk annesi timsâli mübarek kadın, bu garip izdivaca razı oluyor. Öyle ya, kızını isteyen bü-yük bir aile...

Uğultu girdabı konakta, ondört - onbeşlik masum ve iptidaî, o da annesi gibi ümmî bakirenin hâli?.. Öyle ki, babamın tavrı, anneme tahammül edeme-diği zamanlar «götürün!» diyor; çocuk kadını, konağa ya-kın bir tarafta tuttukları bir evciğe taşıyorlar. Sonra «geti-rin!» diyor; yaka - paça

konağa döndürüyorlar, çocuk ka-dını... Annem, uğultulu konakta en hatırlı hizmetçiden bir derece daha üstün, aslî kadronun en küçüğünden de bir derece aşağı ve herkesin gel-git emrine memur acı bir mazlumluk hayatı sürüyor; ve bütün ümidini, doğurduğu erkek çocuğa bağıyor. Bana...

Ah!.. SDYAH KADDFE TAVAN

Halamın gelinlik odası diye süslenen, yaldızlı çita-ların çerçevelediği siyah kadife tavanlı salonda doğmu-şum. Beni, vilâdiyecî bir erkek doktor almış...

17 O kadar cılız ve çelimsizmişim ki, doktor, sağ eli-nin şehâdet parmağıyle orta parmağını çenemin altına ge-çirmiş, beni mangal maşası gibi tutmuş ve leğene sokup bu vaziyette yıkamış...

Halime bakanlar: — Yaşamaz bu çocuk! Demişler. Babam da, bir erkek çocuk sahibi olduğuna dair müjdeyi, o günlerde Boğaziçi'nde oturan büyük babama vermek için tek başına kullandığı (brek) arabasının atını çatlatırcasına sürerek Sarıyer'i boylamış. Büyük babam o kadar sevinmiş ki, o vakarlı ve ağır başlı Hilmi Efendi Hazretleri, hemen oğluyla beraber (brek) arabasına atla-yıp aynı hızla Dstanbul'a dönmekte ve kendisini havaî

oğ-luna emanet etmekte tereddüd göstermemiş.. Fakat o da bana bakıp hayıflanmış:

— Çok küçük... Yaşar mı, yaşamaz mı, Allah bilir! Dşte tam tarih: 26 MAYIS

1320 —1604 REBDÜLEVVEL Dki yaşında, Sarıyer'deki köşkün üst katında, beşik-ten yuvarlandığımı ve en önde büyük babam, bütün ev halkının telâşla pat pat, merdivenlere koştüğünü hatırlıyorum.

Anneme, büyüklüğümde bu hâtıramı anlattığım zaman, gözleri dehşetle açılmıştı: — Hayret! Tamamiyle doğru! Bütün köşk birbirine girmişti. Nasıl da hatırlayabiliyorsun? O vakitler ilâve etmiştim:

18 __ Köşkün arkasında, bahçe tarafında, çamaşırılık gibi bir yer vardı. Rafında da, bir tabak içinde beyaz bir madde. Duvara dayalı merdivenden çıkıp kaymak sandığıım o maddeden yemeğe başladım. Meğer kireç kaymağı değil miymiş?.. Yine bütün köşk birbirine girmişti.

__Evet, evet, demişti annem; olur şey değil, sen-deki hafıza !.. Devam etmiştim:

__Galiba Dstanbul'a gelen ilk otomobillerden birini babam satın almıştı. Bahçede otomobilin tekerlekleri, ta-kozlarla hafifçe havaya kaldırılmıştı. Muayene mi, tamir mi bir şeyler yapıyorlardı. Gizlice arabanın altına girip âletlerini kurcalamaya başlamıştım. Üç dört yaşında var mıydım, yok muydum, bilmem! O sırada motoru işletti-ler. Tekerleğin pul pul demirli lâstiği başıma çarptı ve de-rin bir yara açtı. Kanlar içinde yere serildim. Annem haykırmıştı:

— Sus, sus! O meseleden büyük baban, az kaldı hepimizi öldürecekti. Günlerce yatakta kaldın! 60 küsur yıllık yaranın izini, sağ kaşımın üstünde, alınımın sağ yanında taşıyorum. Yara izi alınımda, fakat o günler nerede?..

SDRKELD BEZLER Alnımda, hâlâ, sirkeye batırılmış soğuk bezler his-setmekteyim. Keskin bir sirke ve hasta odası kokusu...

Evet, alınımda sirkeli bezler... Ateşimi alsın diye... Bütün çocukluğum, ilk çocukluğum, hastalıkla geçti. On - onbeş yaşıma kadar, bir

çocuğun çekmesi mümkün ne kadar hastalık varsa hemen hepsini çektim.

19 Kaç kere hayatımdan ümit kesilmiş; ve ben, Allah öyle istediği için, her defasında kefeni yırtmışım...

Oğlunun dünyaya gelişinden sonra, (Mekteb-i hu-kuku bitiren babamın, bir baltaya sap olması için, büyük babamın zoru altında tâyin edilip gittiği ve bizi alıp gö-türdüğü Bursa'da az kaldı ölüyormuşum...

Irmak kenarındaki evimizin odasında, mangal başında, eldiven çıkarır gibi, şerit şerit derilerimi yüzdüğü-mü biliyorum. Kızıl hastalığından kurtulduktan sonra... Hâlâ kulağımda ırmağın şırıltıları ve kırk derece ateş içinde seyredilen dünya.

Derken Mudanya'ya kadar yaylı araba ve Dstanbul'a dönüş... Zaten benim Bursa'ya götürülmeme razı olmayan büyük babam, bu kurtuluştan sonra babamı hemen Ds-tanbul'a aldirtmiş ve beni yanından hiç ayırmamış...

TELKDN Büyük babam kitap odasında bir sedirde... Sedire çömelmiş, gözlüğü gözünde, dıriltılı bir şarkı söyler gibi Fuzulî Divanını okuyor. Ben de odaya girip yanına soku-luyorum. Beni kürkünün içine alıp öpüyor ve sonra bir kâğıt çıkarıp üstüne birtakım yazılar yazdırıyor ve:

— Yaz bakalım şuraya; diyor, büyük babanın ismi-ni yaz!.. Özene bezene, kâğıda bir «Hilmi» konduruyorum. Fakat sonundaki «ye» harfi biraz çarpık kaçıyor; bunu beğenmiyorum,

büyük babam duruşumdaki tereddütü anlıyor ve gülümseyerek ne

yapacağıma bakıyor, «ye» harfinin kuyruğundan imza çizgisi gibi bir şey çekip düzeltiyorum ve kâğıdı uzatıyorum. Çirkinliği sezmişim ve düzeltişim o kadar hoşuna gidiyor ki, beni göğsüne

basıyor ve iftihar gözyaşları döküyor. Büyük babam bana en küçük yaşlarda okuyup yazmayı öğretti. Bilmem ki, dört - beş yaşında su gibi okuyup yazıyordum dersem inanır mısınız? O zamanın ağıdalı diliyle günlük gazeteleri, dört - beş yaşında okuyor, anlıyor, hattâ anlatıyordum.

Daima hastalıktan hastalığa geçtiğim için, doktorum meşhur Kadri Reşit Paşa, sık sık konağa gelir ve bu erken ruhî inkişafımı bildiği için de, ben salona girince şöyle derdi:

— Gel bakalım, benim büyük küçüğüm!... Ve bana sual sorup cevap aldıkça dört - beş yaşındaki çocukta bu vaktinden evvelki

gelişmeye hayret ederdi.

Yatakta da büyük babamla beraberim ve kürkünün içindeyim... Dlk dinî telkinlerimi ondan aldım.

Yatakta ondan hep dinî menkıbeleri dinliyorum. Dşte, üçüncü katta, bizim yatak odamızın karşısındaki büyük yatak odasında, kocaman bir ceviz karyolada büyük babamın yanında ve kürkünün içindeyim. Hazret-i Ali'ye, onun misilsiz kuvvet ve şecaatine dair bir menkıbe dinlemiş bulunuyorum.

Soruyorum: — Büyük baba, Hazret-i Peygamber mi daha kuvvetliydi, Hazret-i Ali mi?.. 20

21 Beş - altı yaşındaki çocuk saffetinin içinden fıskıran bu سوال, büyük babama hem çocuklara, hem de büyüklere verilebilecek cevapların en güzelini verdiriyor:

— O kimseyle ölçülmez, O'nda Peygamber kuvveti vardı. Büyük babamın «O'nda Peygamber kuvveti vardı.» sözünü, hecesi

hecesine hiçbir ân unutmadım. Allah büyük babama rahmet eylesin...

KISAKÜREK En küçük yaşta aldığım telkinler arasında, bir de Maraşlılık, Anadolu luk şuuru... Büyük babam, oğlunun ve torununun Dstanbul'da doğmuş olmalarına rağmen, be-ni kökümle, kök nisbetimle alâkalanmaya davet ederdi.

Ne büyük babamın rütbesi, ne bir şey... Maraş ve Kısakürek oğulları... Alâka bunlara... Yavuz Sultan Selim devrinde Maraş'ta hükümet süren ve Osman oğ u Uarmdan daha eski bir familya olan Dulkadir (Zülkadir) oğullarına bağı Kısakürek'ler kolu... Dçlerinde birçok büyük din adamı bulunan Kısakürek oğullarının son vardığı halka, Mevlâna Bektut Hazretleri, Dulkadir oğludur. Büyük

ba-bam da, Mevlâna Bektut'dan gelen kolun daima babadan oğula, ana dalı üstünde... Dsmin nereden geldiği üzerinde de birçok rivayet: Maraş'ta vaktiyle bir kıtlık olmuş ve o zamanki cedlerimiz, kimine kısa, kimine uzun kürekle

erzak dağıtmışlar da, ondanmış...

Yavuz Sultan Selim, Mısır seferinde Maraş'ı zaptettikten sonra bir caminin açılış merasiminde bir kürek lâzım olmuş da, cedlerimizden kısa boylu birini omuzlarından itip:

22 — Alın size bir kısa kürek!.. demiş ve ondan sonra bu zatın kolu Kısakürek ismini almış... Yok o değilmiş de kürek kemiğiymiş, şuymuş,

buymuş... Hangisiyse ve her neyse. Değer verilecek nokta, Kısakürek'lerin Yavuz Sultan Selim devrine kadar varan mazbut bir şecere içinde aralarından olgun din adamları yetişmiş, sâf Anadolu bir sülâleden geldikleri.

Aşırı bir hemşerilik gayreti güden büyük babamın tesiri, konağın kapılarım, ardına kadar Maraşlı ziyaretçi-lere ve ricacılara açtırmıştı.

En küçük yaşlarıminın hatırası, Balkan Harbinin Ds-tanbul'dan derinden derine duyulan boğuk top sesleri. Çatalca önlerine kadar gelen düşmana, denizden ve karadan atılan toplar... Dmparatorluğun paniği... Balkan Harbinde bozgun veren ordu döküntüleri arasında yaralı

birçok Ma-raşlı konağı doldurmuştu. Hayâl meyal, aralarında dolaş-tığımı ve onlara yiyecek ve içecek taşıdığımı görür gibi-yim.

Tam sekiz yaşındayım. . YARAMAZLIK

Balkan Harbi yaralıları arasında gelip de, sonra bü-yük babamın himayesine eren ve Adliyeye giren kalın si-yah kaşlı, mert yüzlü, gayet ağır ve sakin tavırlı Mustafa

Efendi... Bu Mustafa Efendi, son zamanlarda Dzmıt Ağır Ce-za Reisiydi ve 1943'de Erenköy'ündeki evimize gelip o sene doğan ilk oğlum Mehmed'in kulağına ezan okumuş-tu.

23 Dşte bu Mustafa Efendi bana, konağın ilk katında, yemek odası katındaki küçük ve resmî ziyaret odasında Kur'ân dersi verirdi.

Garip ve derinliğine doğru, bir iç hayat istidadı içinde, duygularım dışarıya vurduğu zaman ne türlü yara-mazlıklara, haşarılıklara kalktığımı tasarlayabilir misiniz? Benim için:

— Babasını geçecek galiba yaramazlıkta...
Diyenler de vardı... Konağın tavanarası
merdiveninden tâ birinci katın avlusuna kadar
trabzanlar üzerinde kaymalar... Yaralı bir atın
cılık etine pergelle dokunup ondan muhteşem bir
tekme yiyerek yerde

yuvarlanmalar... Çamura bulanmış bir sürü cam
kırığını bir kova içinde arabacının başına
geçirmeler... Zafer Hanımefendi'nin ne kadar
zaafi varsa onlara doğru hücum etmeler, onun
armonikli piyanosunu avaz avaz bağırtmalar,
ilâçlarını birbirine katmalar, kitaplarını altüst
etmeler, kilerlerini

boşaltmalar... Neler, neler? Öbür çocuklar da,
Selmacığım müstesna, hep mai-yetimde ler... Bir
tehlike görünce can attığım liman, büyük
babamın eteği veya kürkü...

Bazen kendimi o kadar mesut hissedirdim ki,
önle-rinden koşup geçtiğim birtakım eşyayı,
mahzun ve boynu bükük görür ve dönüp
okşardım.

Buna rağmen annemden yemediğim dayak kalma¬mıdır. Kendisini delice sevdiğim için büyük babama şikâyet edemiyordum da ondan...

Nihayet Zafer Hanımefendi, büyük babası sayesinde kendisini tam serbest hisseden haşarı üstü haşarı toru¬nunun ruhunu kamaştırarak, uyuşturmak için müthiş bir (narkoz) uyutucu keşfetti. 24

ya. Dört beş yaşında okuyup yazmayı öğrenmişim Beni romana alıştırdı. ROMAN

Fransızların, aşağı tabaka muharrirlerine ait tümen tümen tercüme... Kırmızı kadife mantolu ve şapkası yeşil tüylü şövalye... Baykuşlar ve kara kediler arasında sırtan tek dişli büyücü kadın...

Adadaki kuleden çuval içinde denize atılan ceset, siyah kukuletalı kambur zangoç, be-yazlar giyinmiş bakire, silindir şapkalı ve çekme rugan potinli kont cenapları; şato bahçesinin meşe ağacındaki kazıntılardan mânâ devşirmeye çalışan kasketli ve pipolu dedektif... Yeter mi? Altı yedi yaşındaki bir çocuk mu-hayyilesinde bu kitaplar ne yapar? Kundaktaki çocuğa yalancı dolma

yedirilince ne yaparsa onu... Oniki yaşıma kadar süren bu ölçüsüz, abur cubur okuma hastalığı bende o hale gelmişti ki, on, onbir yaşımada doğru (Pol ve Virjini), (Graziyella), (Ladam -o ka-melya), (Zavallı Necdet) gibi hissîlik ve edebîlik iddia-sındaki eserlere kadar tırmanan alâkam, nihayet hastalığa dönmüş, gecelerimi ve gündüzlerimi bir ağ gibi sarmıştı. Sonraları (Pol ve Virjini)yi Heybeliada'da Papaz mektebi tarafındaki çamlar altında sabahtan akşama kadar okuyup gözlerim yaş dolu, oracıkta kaldığımı, güneş battıktan sonra beni arayıp bulduklarını ve zorla eve sürükledikle-rini söylersen ne dersiniz?

(Misel Zevako)lardan öyle bir tesir kalmıştı ki
üze-rimde, bazen geceleri Sultanahmet
tarafındaki bir dostunu ziyarete giden büyük
babamın arkasında, en arkada fener

25 taşıyan bir uşak, belime çini sobanın uzun
maşasını kılıç diye takmış, kendimi muhafız bir
şövalye farziyle yürür-düm.

Birgün bir düğünde, çalınan sazlardan garip bir
vecde düşmüştüm. Kendimi beyaz bir at
üzerinde dört na-la gelip düğün evine girerken
görüyor ve sonra telli pullu gelini atımın
terkisinde, kaldırım taşlarından kıvılcım
fiş-kırtarak kaçıırıyordum.

ACITAN HAYÂL Bakın, hayâlim, nasıl
patlayasıya şişirilmişti: Meşhur dedektiflerin
yardımcıları vardır ya; ben de torunlar arasında,
küçük halamın oğullarından birini ken-dime
muavin yapmış, konağın arkasındaki Binbirdirek
mahzenlerinde, faili meçhul cinayetlerin gizli
kaatiUerini aramaya çıkmıştım.

(Gökbayrak)taki Canbey'in mukavvadan tolgası

ve süpürge sapından kargısı da ayrı... Şişelerde renk renk ilâçları birbirine katıp kimse-nin bilmediği gizli terkibi arıyordum. Şimdi bütün bunları ben, gayeleri kendilerinden ibaret hoş ve renkli hikâyeler diye anlatmıyorum; ruhu-mun ne yollardan ve nasıl pişmeğe başladığını ve nelere istidat kazandığını göstermek ve her şeyi ORAYA bağla-mak için kısa kısa noktalıyorum.

Marazî bir hassasiyet... Acıtan bir hayâl kuvveti... Ve bu arada dehşetli bir korku... O yaşta bile anlıyordum ki, ben başka türlü, ayrı yaratılışta bir insanım ve hissettiklerimle öbür insanların duydukları arasında müthiş bir fark...

26 Dşte ilk çocukluğumun, kendi öz bünyesi içinde ve dışarıdan aldığı bin bir tesir altında, hüviyeti... Arada bir (Güzel Prenses) romanının o hafta çıkan formasını satın almak üzere tek başıma-

konaktan çıkıp birkaç yüz adım mesafedeki aktar dükkânının önüne var-dığım zaman, meçhul semtlerden gelen ve meçhul semt-lere giden meçhul şahıslara karşı anlatılmaz bir

korku duyar ve kendi kendime sorardım:

— Ben de büyüdüğüm zaman bunlar gibi korkma-dan her tarafa gidip gelebilecek miyim? Hele bir memle-ketten bir memlekete nasıl gidip gelebileceğim?..

Ve formayı göğsüme bastırmış, koşa koşa eve ge-lir, kapının ziline var kuvvetimle basardım.
SESLER VE...

Derin, yırtıcı, kanatıcı hassasiyetimin başlıca iki tesir kutbu bekçilerle satıcılar... Gecenin en beklenmez saatinde paket taşlarının üstüne inen, ucu demirli sopa sesleri ve bir haykırış: — Yangın var!.. Azapkapısında, Güngörmezler-deeeee!

Azapkapısı... Ne korkunç isim... Altı köşeli çivi başlarına çarpılan kafalardan, kanlı saç yoluntuları yapışmış demir çaprazlı, içinden bir evcik geçecek kadar geniş ve yüksek kapı... Güngörmezler. Damları birbirine yapışık eğri - büğrü evlerin sınırladığı yılankavi sokaklar. Cin yatağı ahşap eve sokulan kundak. Kundakta, buruş buruş bir çocuk yüzü. Çocuk katıla katıla ağlıyor... Şeytan

alevlerin yaylanışına bak!.. Birden çöken dam ve bir ateş püs-kürtüsü; kıvılcım tipisi... Ve bütün bu hayallerin gerisin-de artık uzaklarda, çok uzaklarda, Anadolulu bir ses:

27 Yangın var!! Yangın kundağı gözümde gazlı bir bez değil «kun-dak» kelimesinin iltisakiyle, yüzü buruş buruş, katıla ka-tıla ağlayan bir çocuk... Alevler içinde unutulmuş bir ço-cuk. Ve işte korkunun en

dokunaklı timsali!.. Ve satıcılar... Ruhumu acılaştırın akşam saatlerin-de satıcılar: — Yoğurtçu!.. Yoğurtçu!..

— Simitçi!.. Akşam simidi! O zaman,
oturduğum odanın tavan köşesine doğru bir
noktada can çekişen günün son ışıklarına bakıp
sedire yüzükoyun uzanmak ve hıçkıra hıçkıra,
katıla katıla ağlamak isterdim.

Güneşin, kıvrıla kıvrıla, istikametleri burgulaya
burgulaya ancak sabah ve akşamın bellibaşlı
saatlerinde ve bellibaşlı noktalarına sızabildiği
bu loş konakta bana her şey dipsiz bir mânânın
ihtarcısıydı.

Güneş gören tarafları soluk kadife perdeler...
Tavanarasındaki tahtapoştan seyrettiğim, yırtıcı
çığlıklarla koşuşan ve arkasında dumanları
yavaş yavaş eriyen trenler...

Arka bahçeye inen merdivenin tepesinde
kırmızı, sarı, portakal rengi, mor, yeşil, mavi
camların ötesindeki dünya... Ve her şey...

Çocuktan daha çocuk, 6-7 yaşlarında, yakıcı bir
hayâl beni her şeyin ötesine sürüklüyor, bana bu
dünyayı dar ve bunaltıcı gösteriyordu.

Kulağıma bende bir anlatılmaz, isimlendirilmez, derinliğine sarkılmaz «dâüssıla»nın yankısını fısıldıyor her şey...

Ve ben ağlıyordum. Sebebini bilmeden, ne istediğimi bilmeden... 28

Bu hallerim gözden kaçmamış olacak ki, bir aralık kitaplarıma el koydular: — Artık okumak yasak!..

ERMDŞLDK VEHMD Büyük babamın kitap odasındaki sedirde geçirdiğim bir hastalık içinde, gece yarısı birden bire uyandım. Ateşimin düştüğünü hissettim, basımdaki sirkeli bezi at-tım ve yatakta doğrudum. Günlerdir uyumayan anneciğim, bir koltuk üzerinde sızmış, dalmıştı.

Gökler dolusu sessizlik... Çok uzaklarda tek tük köpek havlamaları...

Birden bire kendimi öyle hafif, derin, eşya ve hâdiselerin nabzını tutan öyle ince bir idrak duygusu için-de buldum ki, acaba bu dünyada

benim kadar duyan ve anlayan ikinci bir mahlûk var mıdır, düye düşündüm. Sanki hayatın düğümleri lif lif çözülmüş, muammaların anahtarları elime teslim olunmuştu. Annem uyandı:

— Ne var Necip? — Bir şey yok anneciğim! —
Ateşin düştü mü?

— Düştü. , — Kendini nasıl hissediyorsun? —
Çok iyi anneciğim!

— Haydi uyu! Küçücük çocuğun ermişlik vehmiyle, o gece saba-ha kadar uyumamıştım. Her şeyi unutsam o geceyi unutamam.

29 MEKTEP Roman okuma durağından sonra eski yaramazlığı bütünü patlak vermiş olacak ki, cici annemin de is-rariyle mektep... Çok kısa bir mahalle mektebi devresinden sonra büyük babam benim elimden tuttu; ve yakasında, Fransız hükümetine aldığım* (Lejyon donör) nişanının kordelâsı, (Mecelleyi kaleme alan heyet içinde Mehmed Hilmi imzası da vardır. Fransızlar, aslı Dslâmî olan bu büyük eserin müelliflerine nişan vermişlerdir) beni Gedik-paşa tarafındaki Fransız mektebine yazdırdı. Papazlar, hükümetlerinin dünyada sayılı insanlara verdiği millî nişanlarını taşıyan ihtiyara taşkın bir hürmet gösterdiler. Fakat bu mektepte yapamadım. Beni oradan alıp yine aynı semtteki Amerikan kolejine verdiler.

Tam, ana sınıfı yaşıyordum... Hâlâ hatırımda; (Mis Mardin) isimli ak saçlı bir Amerikan kadını, bana ismimi cismimi sordu. Cevap verdim. Bir kâğıt uzattı ve:

— Şuraya tarihi yaz, dedi; hangi senedeysen yaz! Ve benim «1328» yazdığımı görünce, kendisi, bir kâğıt üzerine, büyük yazılarla «1912» diye yazdı. Bunca yıl önce geçen hâdiseyi, o kâğıdı elimle tutacak kadar kendime yakın görüyorum.

Amerikan mektebinden çabucak usanıverdim, çıktım. Bende oradan kalan tek hatıra, mektebe giderken Ge-dikpaşa bakkallarından birinden akşamları kahvaltı diye alıp yolda yediğimiz «beş ekmek, beş peynir»ler... Yani beş paralık ekmek ve beş paralık peynir... Beş para; beş

30 kuruşun kırkta biri ve bugün artık piyasada kalmamış bir kıymet... Bununla dumanları buram buram tüten kabuk tarafından kocaman bir dilim ekmek, ve ayrıca bugün ancak 9 - 10 liraya alınabilecek, kaymak gibi bir dilim peynir verirdiler. Altın para zamanına göre şöyle böyle 5 yüz misli pahahlaşan hayat...

Derken Büyükdere'de Emin Efendinin Mahalle. Mektebi, Dstanbul'da Büyük Reşit Paşa Numune Mektebi; bir aralık Vaniköyünde Raif Oğan'ın

Müdür ve Peyami Safa'nın mubassırlık ettiği

«Rehber-i Dttihat» ve daha bil¬mem ne...

Roman okuma, yaramazlık, hastalık, büyük baba¬mın kolunda sık sık Beyazıt'ta, Mısırçarşısı eşyası satan bir dükkâna girip kakule almalar, vesaire, içice devam¬da...

Büyük babam geceleri Sultanahmet tarafında otu¬ran Faiz Efendi isimli bir din adamını ziyarete gider, beni de yanına alırdı. Önde, elinde bir fener, yol gösteren uşak, arkada da ben... Büyük Çini Sobanın; topuzu kılıç kabzasına benzer maşasını belime takar, ona kılıç gibi da¬yanır, büyük

babamın muhafızı bir şövalye edasiyle arka¬dan gelirdim. BÜYÜKDERE

Birinci Dünya Harbine doğru Büyükdere'de bir ya¬lı satın aldılar. 500 altın liraya... Bugünün parasiyle 4 - 5 Milyon lira... Tam deniz kenarında önünden bir sahil yolu

31 geçen bir yalı... Çemberlitaştaki konak gibi,

karışık, do-lambaçlı; iki katlı; cin yuvası
kocaman bir barhane...

Yalının bitişğinde ismine «Barba» denilen
ihtiyar bir rum'un dükkânı var... Balık oltasından
çukulatasına, defter ve kaleminden kuş üzümüne
kadar her şeyi satan bu ihtiyar hususiyle
çocukların uğrağı... Benim de çil çil
kuruşlarımın avuçlandığı damarları şişkin, nasırlı
eller... Günde beş - on kelimededen fazla
konuşmayan ve hep dal-gın, denize bakan, bu
çürümüş çınar, zamanın yıpratıcılı-ğından bir
kitabe gibi görünmüştü bana; ve 9 - .10
yaşın-daki çocuğu şöyle düşündürmüştü:

— Ben de mi bir gün böyle olacağım?

Yalının önündeki balıkçı kızaklarının üstünde oynarken baş aşağı denize düştüm. Kızağın dört köşe ızgara tahtalarından geçen başım, denize dökülmüş bazı çerçöp maddelerle büsbütün yumuşak kumlara saplandı. Nefessizlikten ölüyor gibi oldum. Bir balıkçı hemen koşup beni ayak

bileklerimden kavradığı gibi çıkarmış... Yalıda beni yine ayak bileklerimden tutup yuttuğum suları boşaltmaya çalıştılar. Büyük babamın sağı solu haşlayan ve suçlayan dik sesi...

On yaşlarında bir çocukta kadın diye bir mesele, içini kavuran bir his var mıdır? Başkalarını bilmiyorum fakat bende, karşı durulmaz bir duyguydu bu... Lâtinlerin (odora di femina - kadın kokusu) dedikleri şey, o yaşta her mesamemi doldurmuştu.

Bir gün, halamın oğlunu, yalının biraz ilerisinde; bize misafir gelen bir hanımın küçücük kızıyla gezerken gördüm. Onları takibe çıktım. Sahil boyunca yürüdükten sonra döndüler. Beni

görmemeleri için, oracıktaki fırının 32

önüne yerleştirilmiş atlara taşıtılan iki taraflı ekmek küfe-lerinin ortasındaki boşluğa giriverdim. Benden 1 yaş bü-yük, sessizlik ve mahcupluk örneği çocuk, yanında saçla-rı kurdelâlı küçücük kızla gülüşerek geliyordu. Öfkeden çatlayacak hale geldim. Eve onlardan evvel varmak için

koştum. Arka taraftan girdim ve taşlığın sonunda, sokak kapısının arkasında onlara kapıyı elimle açmak için bek-ledim: Geldiler, kapıyı açtım ve ayağımı yeğenimin göğ-süne var kuvvetimle çarptım. Beyaz çoraplı ve beyaz is-karpınli ayağımı hâlâ yeğenimin göğsünde ve onun «ne

yapıyorsun Necip?» diyen sesini duyuyorum. 10 yaşında-ki Necip (Otello)yu yaşıyordu. Büyükdere'deki yalıda en çarpıcı ve ruh kumaşı-
* mın en hassas noktasını belirtici hâtıram yalıya giren hır-

sız... Ne olduğunu, ne bittiğini hatırlamıyorum.

Hatırladığım, yalının alt katındaki salonda büyüklerin konuşmaları:

— Ben bir ses duydum. Arkadaki bahçe tarafında bir el tahta kaplamalara vurdu ve kısık kısık mırıldandı: Mehmed usta uyuyor musun?

(Mehmet usta o sırada yalıda yapılan bir ek odanın inşa işiyle meşgul ve evin hısımlarından biridir.) — Hiç Mehmet ustadan şüphe edilebilir mi?.. As-la!

— Hırsızlar evvelâ ikinci katın sofasındaki meşin sandığı açmışlar ve oradan Beyefendinin (büyük babam) nişanlarını çalmışlar. Sandığa eğilen birini gelin hanım (annem) görmüş ve karanlıkta, bol saçları yüzünden Mat-

33 mazele benzetmiş... «Ne yapıyorsun orada MATmazel?» diye seslenince de hırsızlar kaçmaya başlamışlar. Fakat altın ve pırlantalı nişanlar uçup gitmiş...

— Biz de gürültü üzerine hemen yataklarımızdan fırlayıp sofaya çıktık. Hırsızlar

paldır - küldür merdivenlerden iniyorlardı. Giderken taşlıktaki duvar çivilerinde asılı palto, baston, şemsiye gibi şeyleri toparlamayı ihmal etmediler.

— Beyefendi Necip nerede diye haykırdı. Odasına atıldık. Yatağında yoktu. Her şey unutuldu ve Necip aranmaya başlandı. Hiçbir yerde yok... Beyefendinin yüreğine inmek üzere... Nihayet onu, yatak odasına bitişik helada kapıyı içerden sürmelemiş, sessiz sedasız oturuyor bulmayalım mı? Bütün bunları, o sırada Büyükdere Merkez Memuru (Emniyet Amiri) dayıma anlatıyorlar ve dayım, kendi öz evi demek olan yalıya girmek cesaretini gösterenlere karşı ibretle, dişlerini sıkarak her şeyi not ediyor.

Ve ben, büyük babamın kürkü altında; korkudan zangır zangır titreyerek dinliyorum. Çocuk muhayyilemde hırsız, bana korkuların en dipsizini veriyor ve suratı meçhul bu tipte suikastçı gizlilik ifadesinin kemiklerime kadar dondurucu esrarını okuyorum...

SELMANIN TABUTU Kız kardeşim Selma

öldü. Annem, ikinci kattaki salon - sofada, orta yerdeki sedirin üstünde, yüzünü tır-naklariyle gererek çığlık çığlık ağlamakta... Yanında onu sükûnete getirmeğe çalışan, mahzun tavırlı iki erkek... Dayılarım...

34 Üstünde beyaz gelin etleri uçuşan küçücük tabut, konağın selâmlık kapısından çıkıyor... Annem Selma'cığın ölümünden öyle sarsıldı ki, ağır beyin hummasına tutuldu. O hastalıktan da kalkıp verem oldu.

Annemi büyük dayımın yanında, Dsviçreye gönderdiler. Orada bir sanatoryumda bir müddet kalıp Dstanbul'a döndü.

Bu devre benim, tekrar kitaplara dalıp hassasiyeti-min en had derecelere ulaştığı çığır... Hele Vaniköyünde, Serasker Rıza Paşa yalısındaki «Rehber-i Dttihat» mektebinde, ilk defa tattığım yatılı ta-lebe acısıyla, Rıza Tevfik'in «Selma sen de unut yavrum» şiirini okuyarak, Boğaziçi'ne bakan büyük pencereler önünde döktüğüm gözyaşları...

Selma'ya ait bir hatıram sonra sonra beni yakacak hale geldi: Büyük babamdan kıpkızıl bir lira çeyreği kopardığım bir gün, onu Selma'ya göstermişim. Yavrucağın elinde, hafifçe ısırılmış, mini mini dişlerinin izini taşıyan bir elma vardı. Lira çeyreği o kadar hoşuna

gitmişti ki, o ebediyen mahzun, yahut hüzün ebediyetiyle dolu gözleri—ni bana

dikmişti de: — Ağabey, demişti; bu elmayı sana vereyim de o parayı bana ver! Biraz ısırıldım ama, ziyanı yok, değil mi?

Pırıltılı lira çeyreğini vermiş, fakat elmayı da al—mak gibi bir gaflete düşmüştüm. Sonra sonra dövündüğümü hatırlıyorum:

— Ah, niçin lira çeyreğini verdim de, hafifçe ısırıl- 35

mış elmayı kendinde bırakmadım? Niçin «O da senin ol—sun!» diyemedim. Hayatımın ilk büyük vicdan azabı budur.

SEN ÇIK ODADAN Hemen arkasından Birinci Dünya Harbi, allak bul—lak yeryüzü, yıkılan maddî ve manevî muvâzeneler, an—nem Dsviçre'den döndükten sonra bir müddet doktor tavsi—yesiyle Heybeliada'da oturduğumuz, aradaki Numune Mektebine'girişim ve büyük babamın ölümü...

Büyük babam, konağın üçüncü katındaki malûm büyük yatak odasında bana Allah ve Resulünden bahsettiği karyolanın içinde ve yanımda öldü.

Hastalığında beni bir an yanından ayırmamış; yüzüme dalarak beyaz sakalına damlayan tuzlu gözyaşlariyle ağlamış ve ancak komaya geçtikten sonradır ki, torunu nu görmez olmuştu. Hayatında hep açık gideceğinden bahsettiği gözleri kapalı, göğsü bir körük gibi inip çıkıyor. Sonra hafifçe açılan gözlerini, ayak ucundaki pençerenin tepesinde oynaşan akşam ışıklarına dikerek ruhu nu teslim etti.

Annem ve halam: — Haydi sen çık odadan, dediler bana, git, çocukların yanına git!
Boynum bükük, çıkıp gittim.

Cici annem büyük salonda"dövünüyor: — Evin direği yıkıldı!

Ve ben dehşetle insanları inceliyorum. Hissî ol-maktan ziyade, zihnî bir işkence içindeydim.

Büyük babamı, aşağı kattaki yemek odasına bitişik, kurnalı hamamın kerevetine uzattılar. Çocuklarla bahçe tarafında hamam penceresine tırmandık, içeriye baktık.

Kerevetin üzerinde sapsarı, fil dişi renginde, sakağının her teli yüzüne tek tek yapıştırılmış gibi, büyük babam...

Büyük babamın cenaze merasimi muhteşem oldu. Çemberlitaş'tan Beyazıt'a kadar uzanan bir kalabalık onu Edirnekapısına kadar götürdü. Trablus harbinde Distanbul'a muhacir gelip bizim konağa kapılanan Ali isimli bir hizmetkârın, mezara indirilen tabut üzerine kapanıp «beni de beraber gömün!» diye çığlık kopardığını hatırlıyorum.

Mezara şu taşı diktiler:

Rütbe-i Bâlâ ricalinden Mahkeme-i Cinayet ve
Dstî-naf Reisi Maraşlı Mehmet Hilmi Efendinin
ruhuna FATD-HA...

HEYBELIADA Heybeliada'da küçük bir kira
evine taşındık. Dok-torların, Dsviçre'den dönen
anneme, havası iyi gelir diye tavsiye ettikleri
yer...

Heybeliada'daki kiralık evinde, çocukluk
hassasi-yetim, son irtifamı buluyor. Bayılıcı
çam kokuları, sabahlara kadar okunan acıklı
romanlar ve ağlamalar; ve arada ben. Bahriye
Mek-tebi tarafından yanık boru sesleri ve
trampetli Divan me-rasimi... Bir ağızdan
haykırış:

— Padişahım çok yaşa! O sırada,
komşularımızdan birinin kızını sevdim, 37

yahut sevdiğimi sandım. Bir gece mehtapta
çamlara çıkıp kızı düşünürken, kalbimin yanında
ayrı bir kalbin vurdu-ğunu duydum; amma tam
bir fizik ihsas halinde duydum ve kendi kendime

mırıldandım: — Demek ki, aşk buymuş!.. Babası bir Yemenli olan bu kızdı hatırladığım, bir çift hareli ve yosunlu elâ gözden sonra, gayet tatlı, de-rin bir tebessüm... Adanın çocukları ve delikanlıları onun beyaz köşkü önünde geçit resmi yaparlar ve bir tebessümünü koparmaya bakarlardı. Fakat o, bu tür kuşatılmış olmaktan mı, nedir, onlara derin bir bezginlikle cevap verirdi.

Bu kıızı, 30 - 40 yıl sonrasına kadar, uzaktan, muhi-timin etrafında gördüm; evlendiğini ve çocuk sahibi olduğunu haber aldım, ama 11 yaşına ait saffet kapılı-şımı kaybettiğim için kendisinde eski sihrinden hiçbir iz bulamadım.

Bu kız bende, malikiyet içindeki mahrumiyetlerin timsali kadını 11 yaşındaki çocuğa göre remzlendiren bir örnek oldu.

Kendimi Heybeliada'da ayrı bir yıldızda hayâl ediyordum. Uzaktan Maltepe kıyıları ve tepeden seyredilen Dstanbul, sanki bin yıllık mesafedeydi ve kuvvetli bir dür-bünle yakınlaştırılmış gibiydi. Okuduğum hissî

romanlaırın iklimi içinde yaşıyordum.

Heybeliada'da sık sık yoluma çıkan Rum ölüleri... Neftiye çalmış siyah kadife eski tabutlarda, o zaman apa-

38 çık giden Rum ölüleri... Elbiseli, erkeke kolalı yakalı ve kravatlı, yeni giydirilmiş potinlerinin parlak kösesi üzerinde ayakkabı numaraları sırtan korkunç ölüler...

Ölüm karşısında «mahrem»in, silinmenin, soyunup bir patiska altında saklanmanın, tabut içine gizlenmenin sırtım örseleyen, dolayısıyla Dslâm'ın üstünlüğünü belirten bu canhıraş manzara, çocuk ruhumu boğuyordu.

Akşamları gezintiye çıkan Bahriyelilerin kılıkları, bal peteğindeki hendese şiirine uygun intizamları, husuısiyle insanı gurbetten gurbete davet eden boruları, beni o kadar sarmıştı ki, aralarına katılmaya can attım. Heybeli-ada Numune Mektebini bitirdikten sonra Bahriye

Mektebinin kabul imtihanlarına girdim,

(estetik) ölçülere kadar varan incelemelerden geçirildim, kazandım; ve Birinci Dünya Harbinin sonlarına doğru «Mekteb-i Fünun-u Bahriye» talebesi oldum. DLK MUHASEBE

Namzet ve harp sınıfları boyunca Bahriye Mekteb'inde geçen beş senem, beni çocukluğun son basamaklarından alıp delikanlılığın ilk basamaklarına çekici nazik devre...

O güne kadar muhasebem, her unsuriyle hassasiyetimi gıcıklayan koca bir konak, her ferdinin nereden gelip nereye gittiğini bilmediği uğultulu bir cereyan içinde, her ân iniltilerle açılıp örtülen mırıltılı kapılar arasında ve bütün bir ses, renk ve şekil cümbüşü ortasında, beş hassemin sınırını tırmalayıcı ve ilerisini araştırmaya derin bir (melankoli) duygusundan ibaret... Bana konaktaki

çocukluğumdan kalan ve ilerideki basamaklarda gittikçe k1- 39

vamlanan bu hassasiyet, sonunda, Büyük Veli'nin eşiğine yüz süreceğim âna kadar - otuzuna yaklaşincaya dek-mücerret, müphem, formülleşmemiş ve sisteme girme-miş, hayat üstü bir hayat, ideal hayat hasretinin, kulakla-ırma devamlı fısıltısını akıttı. Oniki yaşımdan yirmi kü-sur, hattâ otuz yaşına kadar süren, güya kendime gelme, billûlaşma ve şahsiyetlenme çığırında, şu veya bu baha-nenin çarkına tutulmuş, döner, döner ve kendimi hep gü-nübürlük bahanelerin hasis

kadrosunda belirtmeye çabalar-ken, bu fısıltıyı; seslerin, renklerin, şekillerin ve mesafe-lerin ötesindeki hakikatten çakıntılar bırakıp geçen bu fı-sıltıyı hiç kaybetmedim. Madde içi hayatta perende üstü-ne perende atarken, madde ötesi hayatın, ruhumda daima ihtarcısına, gözü uyku tutmaz nöbetçisine rastlıyor; ve arada bir bu nöbetçinin selâmını alıp yine beni sürükle-yen çarklara takılıyor, ona:

— Haydi, beni nereye götüreceksen götür, kime teslim edeceksen et! Diyemiyordum.

Otuz yaşıma kadar da muhasebem budur.
Bundan sonra, Büyük Mürşidin eşiğine kadar,
zaman ölçüsüne nisbetle çok hızlı çizgilerle
gideceğim için, bu toplu hükmü, tepeden inme,
yerine

oturtuyorum. Beni oralara, bilmeden hasretini
yaşadığım iklime çeken saikin daha evvel bende
bulduğu istidat zeminini göstermek, böylece
kendimi değil, yine onu belirtmiş olmak için de,
başlarda kaydettiğim gibi, öz hayatımdan ve
nefsimden noktacıklar serpmek zorunda
kalıyorum. Yoksa (o iklim) ve muhteşem saray
dururken, benim köstebek yuvası evimin ve
solucan

hayatımın ne değeri olabilir; ve başlangıçta
sürdüğüm hayata nasıl bağlanabilir?.. Hayatım,
başından ben muazzam bir şeyi bulmanın
cereyanı içinde akıyordu. Şu veya bu miskin
vesilenin hassasiyeti içinde birini arıyordum.

BDRDND... O, kim mi? Allah'ın Sevgilisi...
Sonsuzluk ikliminin batmayan güneşi ve
ebedîlik sarayının paslanmaz tacı...

Tek dâva O'nu bulmakta, bulduracak olanı bulmaktaydı. Binbir istikamette seke seke, sağa sola büküle büküle, renkten renge bulana bulana, hiçbir şeyden haber-siz ve insandaki meccani emniyet ve bedahet saadeti karşısında şaşkın, hep o BDR etrafında helezonlar çizen bir

hayat... Benim hayatım budur! BAHRDYE MEKTEBD O zamanın ütopyasına göre harb kazanıldıktan sonra bize geçecek olan Fransız donanmasının zırhlıların-da vazife görmeğe ve prenseslerin ellerinden öpmeğe namzet zabitler sıfatiyle yetiştirildiğimiz, bu şartlara göre seçilip alındığımız, herkes saman ekmeği yerken nefis sofralara oturtulduğumuz, müzikle yemek yediğimiz, sa-ıraylara mahsus muaşeret edepi içinde

yuğurulduğu-muz, böyleyken disiplinlerin en yakıcısı içinde kavrulduğumuz, memleketin en namlı hocalarına malik bulduğumuz ve tatile üç ayda bir çıktığımız Bahriye Mektebi... Şiire orada başladım. Vesilesi şiir kitabımın başında yazılı... Bizden, hayatımızın en çarpıcı vakasına dair birer

41 40 vazife istiyen Edebiyat muallimine «Büyük babamın ölü-mü» isimli bir nesir verdim, onun taşkın takdirlerini ka-zandım; ve sonra şiire başladım. Derken Edebiyat Mualli-mimizin eline bir de şiir sıkıştırınca onun şu hitabına çarptım:

— Yooo! Artık çizmeyi aşılıyorsun! Bu yaştaki ço-cuk şairliğe kalkamaz! Bekle, sabret! Zavallı hocam; altı yedi sene sonra bana bir lokan-tada rastlayacak ve ismi yeni çıkmaya başlayan şair tale-besinden, yıllardır yazı yazdığı halde bir türlü tanınama-mış mahzun edebiyat hocası sıfatiyle özür dileycektir.

HOCALARIM

Din Dersleri Hocamız, Dslâmiyetin bütün insanlığı nasıl kuşatacağına dair bir tahassüs ve tahayyül yazımı o kadar sevdi ki; onu sınıfta okuttu, yüzüme dikkatle baktı ve istakbâlde benden çok şeyler beklediğini söyledi.

Bu, Aksekili Ahmed Hamdi Efendiydi. Demokrat Parti devrinde Diyanet Dşleri Reisliğinde bulunan ve ma-kamiyle vicdanı arasındaki muhasebe neticesinde kalbi çatlayıp ölen Ahmet Hamdi

Aksekili... Diyanet Dşleri Reisliğinde oldukça sık temasta bu—lunduğum merhum, talebesine o zamanlar biçtiği kıymeti Allanın gerçekleştirmiş olduğunu söylediler.

Tarih Hocamız Yahya Kemal! Yine Hocalarımızdan Hamdullah Suphi'nin sınıfa girip, bize: 42

—Türk dili ve şiirinin en usta yontucusu! Diye takdim ettiği Yahya Kemâl!..

Boyuna burnunu karıştıran kontrolsüz hâli,

dalgın ve eşyadan habersiz tavrı, efsane kahramanları etrafında boyuna köpürttüğü satılcı heyecaniyle, Yahya Kemal, beni o zamandan çekmedi.

Bir de Dbrahim Aşkî Bey... Hocalarımızın en yaşlısı, derin irfan sahibi, ancak birkaç tanıdığı arasında maruf ve herkesçe meçhul hususî kıymet... Edebiyat ve felsefeden, riyaziye ve fiziğe kadar iç ve dış bir çok ilimde derin ve mahrem mıntikalara ka-dar nüfuz edebilmiş, bir kaç risalecikten başka hiçbir şey

neşretmemiş ve kabuğunun içinde sönüp gitmiş, bu kızıla çalan palabıyıklı ve Tatar suratlı insan, sonradan bize Edebiyat Muallimi oldu; ve bana bilmeden, isteklisi oldu-ğum dünyadan, belki derme çatma, fakat ilk adresleri ver-di. Edebiyat derslerindeki vazifelerimden bende bir şeyle-re dikkat etmiş olacak ki:

— Sen oku, dedi; her şeyden evvel oku! Amma okumaya başlamadan evvel bil, ne okuyacağım bil! Sonra sınıfa dönüp hitap etti:

— Talebe ne demektir? Talep etmekten, istemek—ten gelir bu isim... Talep etmek de bir ilimdir, bir ilk ilim... Dlim istiyebilmek için de bir ilk ilim ister. Muallim de böyledir; bir taraftan öğretirken, bir taraftan da talebe—si ona öğretir.

Sınıfın kapısında, ona: — Ne okuyayım, dedim; ne okumamı tavsiye eder—siniz? — Ben getiririm!

Dedi ve bana iki kitap getirdi: Sarı Abdullah Efen—dinin Semerât—ül Fuad (Gönül Verimleri) isimli meşhur

43 eseriyle, «Divan—ı Nakşî» diye, sahibini bilmediğim man—zum bir kitap... Tasavvufla, deri üstü deri bir satıh plânında da ol—sa, ilk temasım başlıyordu. Fuzûli'nin; «Dlm—i kisbiy1" pâye—i rif at, Arzu—yu muhal imiş ancak. Aşk imiş her ne var âlemde Dlm, bir kîl—u kaal imiş ancak.» Mısralarını sık sık tekrarlayan ve (kisbî—sonradan kazanılmış) bilgilere

yükselmenin muhal olduğunu anla—yacak ve her şeyi aşka bağlayacak kadar arif olan Dbrahim

Aşkî Bey, aynı zamanda yaman buluşlara, nüktelere sa-hipti.

Bana derdi ki: — Sana diyorum ki; Gel, işte yeşillik, işte otlak. Dört ayağım dayamışsın, gelmem diyorsun! O sıralarda, bir mecmuanın tefrika ettiği (Erenlerin Bağından) münasebetiyle Yakup Kadri için de demişti ki:

— Bağına girmiş amma üzümünü yiyememiş!.. Atlarken, zıplarken, koşarken, talim ederken, vazi-fe görürken, cevap verirken, dinlerken, konuşurken, dai-ma içimde bir his; birinci ve üstün yaratılmış olmak, mu-radlanma yakın bulunmak hissi... Başarmak için yaratıl-dım duygusu... Amma gurur değil...

44 MESELELERDM

Mektebin camiindeki minareden sabah ve yatsı ezanları okunurken yatağımdan doğruluyor, elimle başımı kapatıyor ve anlatılmaz haşyet duygulan içinde yüzüyorum.

Baş meselem, Allah... Koltuğumun altında, yaprakları öd ağacı ve gül yağı kokan «Semerat-ül Fuad» ve yumurta akiyle parlatılmış esmer kağıt üzerine yazma «Divan-ı Nakşî», rıhtım boyunda dalgalara karşı düşünce... Darağacına çekilen Mansur'un menkibesi, taç ve tahtını yeke veren Dbrahim Ethem'in macerası ve dünyayı bütün nakışlariyle perde üzerindeki gölgelere benzeten Nakşî şair, ruhumu, akşam

ıssızlığına çevirmişti. Karagözüvâri bir «Edebiyat-ı Cedide» dili içinden tabiat levhalarına, (plastik) görünümlere takılan ilk şiir zevkim artık yavaş yavaş istikamet değiştiriyor, ruhumun tıpasına bir tirbuşonla asılıp delmeye ve orada, dipte, dibinde bir şeyler aramaya savaşıyordu.

Şeyh Galip'e kadar Divan şiirinin ve Anadolu halk şairlerinin soylu ve köklü hüviyetleri bir

tarafa; Abdülhak Hâmid'ine ve Tevfik Fikret'ine kadar bütün Tanzimat ve Tanzimat sonrası edebiyatı, gözümde her ân kuklalaş-makta...

«Edebiyat-ı Cedide» romanının nisesesiz insan ti-pi, daha bulûğ yaşına ermemiş bu çocuğun hayretini dür-

45 tüyordu. Bir kaç merhale boyunca Türk cemiyetinin içine sürüldüğü hayat ve bu hayatın kopyacı sahteliği de, gözümde, henüz teşhisi yerine getirilememiş ve formülleşti-rilememiş bir sezış... Kandilleri sönmeye yüz tutan tarihî kubbenin altında pırıldatılacak yeni ışıktan ne bir iz, ne bir işaret... Sonraları bende sistemleşen bu görüş gizli mayasını o zamandan almaya başlamıştı. Fakat daima be-lirsiz, rehbersiz, ahşap tavanlardaki budaklardan şekil çıkarmaya çalışan hecelemler halinde...

Büyük teneffüs salonunda etrafımda halka halka biriken arkadaşlara, vaktiyle okuduğum (Misel Zeva-ko)lardan şifahî parçalar tefrika eder, evvelâ «Talebe Ya-zıları», sonra «Nihal» isimli, el yazması haftalık bir mec-mua çıkarır ve bütün

bu arada yapmadığım yaramazlık ve görmediğim ceza bırakmazken, ver elini bulûğ çağı...

Bu çağ bende, yıllarca sonra, otuz yaşına doğru öteler âlemine bakan bir çift gözün üzerine attığı nazarlarla altüst olan ve fikir çilelerinin en kanlısı içine düşen ruh bünyemin haberci ve işaretçi hengâmesidir.

lar. tüm. DLK ÇDLE Başımında ne sabit fikirler, kurcalayışlar, tırmalayış-Evvelâ, daire, yuvarlak vehmine, kısılcına düş- Dünya yuvarlak, güneş yuvarlak, ufuk çepçevre yuvarlak, başım yuvarlak, bileğim yuvarlak,

yuvarlak yu- 46

varlak... Her şey, her madde, bir dairenin sınırı içinde... Hattâ üç köşe, dört köşe şekiller bile nihayet, dairenin bü-külmüş, zedelenmiş ve zorlanmış istihalelerinden başka bir şey değil... Maddenin madde olabilmesi için mutlaka bir dairenin hükmü altına girmesi lâzım...

Bu, yarı hikmetli, yarı mecnun vehim,
tırnaklarını çocuk ruhumun zarına öyle geçirdi
ve beni öyle sıkıntılı bir idrak cenderesine soktu
ki, haftalarca ondan sıyrıla-madım. Teki, tek
olanı, mutlakı, mutlak olana arayan ruhum,
aradığımın değil, kendi varlığımın sıkıntısı
içinde bunalıyor; ve

«bedahet» dediğimiz sezış zevkini kaybet-tikçe
anlamayı da kaybettiği hissini veren
cehennemden beter bir azaba düşüyordu.

Bütün bedahetler, meccani ve hazırlop insan
emni-yetleri nazarımda yeniden
gerçekleştirilmesi lâzım birer mahiyet alıyordu.
Dnsanların kaşları, gözleri, parmakları bile
tuhafıma gidiyor, bunları ilk defa görüyormuş ve
se-bebini anlayamıyormuşcasına bir garabet
duygusu beni kaplıyordu. Bir de, bu hislerin
arkasında, hayâle sığmaz korku-lar:

— Ya bir sabah kalkar da, kendimde,
konuştuğum dilden tek kelime bulamayacak
olursam?

— Ya hafızamı, tabî zevklerimi, bütün insan ve eşya münasebetlerini idare eden emniyet duygumu kaybedersem?

— Öldükten sonra ebedî hayat... Cennet veya Ce-hennemde ebediyet... Sonu olmamak? Hep var olmak, hep var olmak?.. Bu dünyadaki devam ölçüsüne göre na-sıl kavranır bu iş? Akıl patlamaz da ne yapar?

Bugünkü cevaplarından o zamanlar hiç birine ma-lik bulunmadığım bu akrep sualler, çocuk beynimi dışlı-

47 yordu. Ebedî hayata inanarak onu kavrayamamaktan ge-len sıkıntım, ters istikamette, yokluğu kavrama istikame-tinde tecelli etseydi, işte o zaman aklımın patlaması ge-rekmez miydi? Onu bugün düşünebiliyorum; ve bugün biliyorum ki, «yokluk», o da bir «var», Allah'ın var ettiği bir «var»... Kısacası bir mahlûk.

Bir gece yarısı, arkadaşlarım mışıl mışıl uyurken hafakanlar içinde yatağımdan fırlayıp yüzümü

yıkadıktan sonra, kendime:

— Adam sen de!.. Hep de en kuvvetli taraflarından şüphe ediyorsun! Her şeyi kendi zıddına alacağına, uygun tarafından kabul etsene!.. Herkese uysana!..

Diye kuvvetli bir telkin yapmasaydım, halim nice olurdu bilmem. Evet, bir gece yarısı rıhtımda dalgaların sesi, hav-lum omuzumda, yüz yıkama yerinden dönerken kendime yaptığım bu sert telkin, beni, düşer gibi olduğum çukur-dan bir anda kurtardı ve çocukluk delikanlılık arası dev-remi serbest insiyaklarına bırakıverdi. Sele kapıldım ve müthiş bir taşkınlık, coşkunculuk, kaynama, fıkırdama seci-yesi içinde pürüzsüz bir satıh üzerinde akmaya başladım.

Fakat daima «ben»imin derinliklerinde, uykuları-mın yosunlu dibinde, dalgınlıklarımın ufuk gerisinde, o, hiç bir zaman kaybolmayan mahzun davet:

— Gel, gel! Neredesin, neredesin?.. ŞADR

Mektepte lâkabım şairdir, bir de koca kafa...
Küçük yaşlarda da kafam buydu; vücudum
sonradan ona ye-ti-tti.

Şair a-ş-ağı, şair yukarı!.. Benden bir kaç sınıf ileri
olan Nâzım Hikmet de şair... Amma lâkapsız...
Heveskâr şiirleri yazıyor.

Dngilizce yolundan Garp edebiyatıyla de temas
kur-muş, (Şekspir)den (Oskar Vayld)a,
(Fuzûli)den (Ahmet Haşim)e kadar, köşe bucak,
taramaktayım.

Ziya Gökalp'ın etrafındaki hececiler ve açık
Türk-çeciler, gözümde, yeni âlete yeni ses
katamıyan basit devşirmeler... Ziya Gökalp
Türkçülüğü de kekremsi bir şey... Zayıfladığı
sanılan bir «eski»nin yerini almaya ba-kıyor
ama nerede? Ne gittiği sanılanın muhasebesi var,
ne geldiği sanılanın... Vatan harap, bir hây-u-
hây'dur git-mekte...

Millî Mücadele başlamış ve mektebin, Prenses
el-lerinden öpmeğe namzet vals ve muaşeret
edebî mütehas-sısı talebesi, birden bire maddî

ve manevî sefalete düşmüşür...

Dstanbul'da ittihatçuların polis şeflerinden olan
büyük dayım da Anadolu'ya geçmiş,
vilayetlerden birinde

polis müdürü... Bizden, hususiyle mektebi bitirip
deniz talebesi ve mühendis (ikinci mülâzım -
teğmen) olan talebelerden de Anadoluya kaçan
kaçana...

Dçinde hayatımın en güzel beş senesi geçen ve
şahsiyetimin temel duyguları pişen Bahriye
Mektebine artık sığamıyorum. Fena halde
sıkılıyorum. Niyetim Darülfüñnuna
(Üniversiteye) gitmek ve orayı bitirmek...
Edebiyat

49 48 değil; çünkü sanatkârı ders olma yolundan
geçmeğe muhtaç görmüyorum. Meselâ, felsefe
şubesi...

Mektebin namzet sınıfından ayrı, üç harp sınıfını bitirdikten ve mezuniyet vaziyetine geçtikten sonra diplo-malarımızı beklerken, birden bire ilâve ettikleri dördüncü sınıf o kadar canımı sıktı ki, bu sınıfı bitirmemeye karar verdim. Kararımı küçük dayıma acıklı ve gayet edebî bir mektupla haber verdim ve onda bulduğum izin tavrı üzere-yine yıl sonunda imtihan kağıtlarım boş olarak

teslim et-tim. Kaydımı sildiler. Bir müddet sonra da elime o ta-rihte namzet ve sadece üç harp sınıfından ibaret Bahriye Mektebini tamamen ikmal ettiğime dair bir vesika verdi-ler.

Aradan 30 yıl geçecek ve meşhur Malatya dâvasının savcısı, esas ile hiçbir alâkası olmadığı halde benim Bahriye Mektebinden ahlâksızlıktan kovulduğumu iddia edecektir. Yahudi ve Mason tesiri altında hiçbir in-sanın düşemeyeceği bir şenaat derecesine düşen, bir ara-lık Bakan koltuğunda da oturan ve sonra bir trafik kaza-sında ölen bu savcıya cevabım, elimdeki vesika ve şu an-da

Türkiye Cumhuriyeti Reisi bulunan sınıf arkadaşım
Fahri Korutürk'tür. ELVEDA

Babam annemden ayrılmış ve başka bir kadın
almıştır. Yeryüzünde yalnız çile çekmeye ve en
genç çağından sonra bir daha erkek yüzü
görmemeye mahkûm annem, küçük dayımın
yanındadır. Bahriye Mektebinden çıkınca birden
bire kendimi, 50

köprü üzerinde, küçük dayımın yaptırdığı sivil
elbise içinde buldum. Sokaklarda elvan elvan,
biçim biçim, Dn-giliz, Fransız, Ditalyan
askerleri, gittikçe açılan (Tango) çarşafli
kadınlar, Distanbul'un içine birer fuhuş şeytanı
halinde düşen beyaz Ruslar, nereye
gideceklerini ve ne yapacaklarını şaşırmiş
beyaz sarıklı hocalar, yere eğik astra-gan zabıt
kalpakları ve fesler; hummâsız ve meselesiz

ka-falar üzerinde kırmızı fesler... Hiçliğe doğru
uğul uğul akan bir cemiyet... Elveda Bahriye
Mektebi, çamlarının altında, rıhtımının
taşlarında, dersanelerinin sıralarında,

teneffüsha-nelerinin masalarında, dörder çifte
ışkampavyalarında ve süt beyaz kotralarında,
kendime gelişimin en dikkatli an-larını
yaşadığım unutulmaz bucak...

Erzurumda polis müdürü bulunan büyük
dayımın yanına gittik. Ben, annem ve
anneannem... Bir ecnebi kumpanyasının
vapurunda güverte yolcusu olarak,
denk-lerimizin üzerine uzanmış,

Trabzon ve oradan yaylı ara-bayla sekiz günde
Erzurum... Niyetim, kışın son demleri-ni
Erzurum'da geçirdikten sonra Dstanbul'a küçük
dayımın yanına dönmek ve sonbaharda
«Darülfünun»a girmek... Yolda, Zigana
dağlarının çam ağaçları ve herbirinin ağ-zından
halat kalınlığında billur sular akan pınarlarla
süslü heybeti, Kopdağının da göklere doğru
kabaran ziynetsiz ve içine kapanık haşmeti beni
büyüledi. Yolda, bir handa iri bir ağaç
kovuğundan farksız odamızda, kuru
nevalele-rimizi yerken, birden korkunç tüfek
sesleriyle irkildik. Bir yaylım ateştir gidiyor.
Meğer Dnönü zaferi değil miy-miş... Köylüler

bayram etmekte... Kendi dünyasında ya- 51

şayan ve dış dünyaya bir (hiyeroglif) gibi bakan
annean-nemin masum üstü masum bir lâfi: —
Bari dışarıya çıkalım da bir gazete alalım!

Kop Dağında gazete!!! Arabacımız, daha
doğrusu birçok arabanın sahibi, aynı zamanda
bir eşkiya çetesine kumanda ettiği söylenen
Tevfik, rahvan bir atla yanımızdan gidiyor ve
arada sıra-da araba sürücüsünün yanına geçip
beni atına bindiriyor... Dşte, bende at merakını
uyandıran ilk vesilelerden biri... Bu at ilgisi,
Erzurum'da, konağımızın ahırına bağlı bir ata
boyuna binmek, ondan sonra süvari zabiti

üniformasını taşıyacağım günlerde büsbütün
azmak ve oturduğum bah-çelik ve kırılık
semtlerde daima ahırında bir, hatta iki soylu at
bulundurmak suretiyle 60 yaşına kadar benden
ayrılmadı. Erzurum; sonraları Anadolu'nun en
saffetli yerle-rinden biri olarak kalbime
nakşedilen Erzurum'da, bu ye-re ve onun
yerlisine ait ilk intibam yine ata bağlıdır:

Bir gün ahırımızda ariyet olarak bırakılan ve be-nim besleye besleye ŐŐirdiđim, hattâ azgınlaŐtırdıđım ata binmiŐ, arŐı tarafından geçiyordum. Her taraf kar... Kar iki yana tepeleme çekilmiş ve ortasında ancak tek adamın geçebileceği, üstüne kömür tozu serpili ince bir yol

bırakılmış... Atım azgın... Kantarmaya abanmış, yavaşlamak bilmez bir hızla ilerliyor, dizginlere asılışıma hiç aldırılmıyor, önümde baştan aşağı damalı bir çarşafa bürülü bir kadın yürüyor. Kadına çarpacağım! Ata hâkim olamama-ın hicabiyle kadına haykırmak zorunda kalıyorum:

— Hey, hatun! Kenara çekil! Nereye çekilsin?.. Kar yığının tepesine mi çıksın?.. Kadın dönüp arkasına bakmıyor bile... Var kuvvetimle dizginlere asılıyorum. At biraz yavaşlıyor, fakat kadına 52

hafifçe çarpmaktan da kendini alamıyor. Birden dizginle-re yapışan ve atı zıncı diye olduğu yere mihlayan bir el... Genç bir Erzurum dadaşı...

— Ata binmeyi bilmezsin! Zenne kişiye de çarpar-sın! Nola senin halin! Korkunç hakaret!.. Bu hakarete hak verip geçeceğime onun daha büyüğüne lâayık bir adilikte bulunuyorum. Polis Müdürü dayımın mevkiine güven duygusuyla genç Erzurum'luya diyorum ki: — Sen benim kim olduğumu biliyor musun?..

Dşte o zaman Erzurum delikanlısı, beni hayran bırakan ve asla hatırımdan çıkmayan cevabını veriyor. Yüzüme nefretle bakıp atımın sağırsına bir tokat aşk ediyor

ve: — Dstersen vali paşanın oğlu ol, diyor;
haydi çek git!

Ufukları, feza cüsseli bir pehlivanın şişkin kol ada-lelerini andıran dağlarla sınırlı, geceleri aya merdiven dayamak ve yıldızları yemiş gibi koparmak hissini verici, hiçbir şek ve şüphe karartısı taşımaz, berrak, sonsuz berak bir madde çerçevesi içinde, işte en basit bir Erzurum delikanlısının tüttürdüğü mânadaki saffet ve asalet!..

Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, güya Erzurumlu şair Kemaletten Kâmi'ye (Kamu) bu madde ve mâna hususiyetlerini anlattığım zaman, o benzetişime hayran olmuştu. Halbuki o, halis bir Erzurumlu, yahut Erzurumlu'nun halisi değil, tersiydi; En ucuz tarafından bir inkarcı, bir dinsiz... Ne örümcek, ne füsün; Kabe Arabın olsun, Çankaya bize yeter! Diyen adam...

,53 OK MEYDANI O kışı Erzurum'da geçirdikten sonra Dstanbul'a döndük. Küçük dayımın Kasımpaşa'da tuttuğu, küçük ve ahşap ev... Tepelerde, Ok Meydanına yakın bir semtte...

Sonbaharda Darülfünun'a gireceğim. Felsefe şube-sine... Gündüzleri felsefe ve edebiyat okuyor, akşam üzerleri de Ok Meydanı'na doğru gezintiye çıkıyorum. Haliç ve Dstanbul yakası, gök mavisi bir duvar üzerinde, bir işleme gibi görünüyor bana... Haliç ve Topkapı'dan Sarayburnuna doğru kubbeler ve minareler... Bu manza-radan isim veremediğim bir hasret tüttüğünü hissediyorum. Bir giden var, bir beklenen var. Ok Meydanı'na çı-kan yollardaysa tozu toprağa katan ve matemli bir kadın gibi saçını yolan bir rüzgârdan başka bir şey yok.

Düğünlenirken uzun yolların ufukta ucu, Bugün de gelmedi, hasretle beklenen yolcu. Ok Meydanı gezintilerimde içimi şiir rüzgâriyle şi-şiren demlerin bana aruz vezninde söylediği ilk deneme-lerden biri...

Dlk Şiirlerimden biri (postayla göndermiŐtim) bir gazetenin edebî ilâvesinde ıktı. Heyecanım büyük... Dsmimi matbaa harfleriyle Şiirim altında görünce, sandım ki dünya - âlem o ânda gazeteye eğilmiş beni okumakta... Elimde gazete, çarŐıdan eve doğru yürürken, nargilesini çeken kasap, esneyen bakkal, sırtan manav ve Şunun bunun, yanıma koşup:

— Tebrik ederiz Necip Fazıl Bey! DŞte Őhrete kavuŐtunuz! Dememelerinden adetâ hayretteydim.

54 Bahriye Nezaretinden aldığım tahsil vesikasında, sonradan ilâve edilen dördüncü sınıfı bitirmediğim kayıtlı olduğundan bununla «Darülfünun»a kabul edilip edilmeyeceğim bir meseleydi. Hiç uĐraŐmamaya, hakkımı tesbit ettirmek için zahmete katlanmamaya karar verdim. O zaman, ya lise, yahut yüksek mektep diplomasiyle, olmazsa imtihanla girilen «Darülfünun» kapısındaki istekli kalabalığına karıŐtım ve imtihanı parlak Şekilde kazandım.

DARÜLFÜNUN Cumhuriyetin ilânı yakın. Ben 17 yaşlarındayım. Bahriye mektebinde olduğu gibi Üniversitenin de belki en küçük talebesiyim ve şimdiki Edebiyat Fakültesinin bulunduğu yerdeki Zeynep Hanım konağının ve sonra es-ki Harbiye Nezareti binasının en hareketli çocuğuyum. Darülfünun'u yeni bitirmiş olan Hasan Ali Yücel, Zeynep Hanım konağındaki Darülfünun Kütüphanesinde (Hâfız-ı Kütüp) kütüphane memuru ve arkadaşım... Dlk şiirlerim ona okunuyor ve o, bunlara bayılıyor.

CUMHURDYET MD, ASLA! Rafet Paşa, Ankara'nın fevkalâde mümessil ve mu-rahhası olarak Dstanbul'a gelmiş ve misli masalarda gör-ülmedik bir kucaklanışla karşılanmıştır. Yedisinden yet-mişine, hayır, henüz doğanından ölmek üzere bulunanına kadar bütün Dstanbul sokaklarda, Paşanın geçeceği yollar-da... 55

Zaif vücudu, zarif edası, incecik astragan kalpağı ve gayet güzel kesilip biçilmiş çizmeleriyle Rafet Paşa, arabasında doğrulmuş, göklerin tavanını zangırtadan şu halk çılgılığını

dinliyor:

* — Yaşa, Paşa! Vatan kurtarıcılarına selâm! ' Dstiklâl Savaşı Zaferi'nin halkta uyandırdığı ilk duygu... Paşa, Zeynep Hanım konağına, «Darülfünun»a geldi. Gençliğin omuzları üstünde yukarı salona çıkarıldı ve yüzlerce talebe, hoca ve alâkalıya karşı tantanalı bir nutuk çekti. Bu nutka, her şeye ilk veya son demde sahip çıkmayı bilen dönme profesörlerden Müslihüddin Adil de, yayvan ağız ve iki tarafa bir öğütme makinesi şeklin-de çaprazvarî gidip gelen çenesiyle aynı parlaklıkta bir cevap verdi.

Rafet Paşa elinde bir Alman mecmuası, bağırpı du-ruyor: — Bakın şu mecmua ne yazıyor? Zaferin peşin-den, Anadolu Hükümeti, kısa zamanda Cumhuriyeti ilân edecekmiş!.. Bu gidişin varacağı nokta burasıymış. Asla, asla efendiler, millî hükümet ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin asla böyle bir niyeti yoktur!..

Dşler daima böyle başlar ve bilindiği gibi biter. Üç sene sonra, artık gözden düşmüş Rafet Paşa'nın Ankara -Dstanbul arası bana trende

neler anlattığını göreceksiniz.

ÜSTADLAR Birgün «Dkdam» gazetesine gidip Yakup Kadri'yi gördüm. Henüz Anadolu'ya geçmemiş ve Ankara'ya ta-şınmamıştır. «Dkdam» gazetesinde «Tahlil ve Terkip» başlığı altında yazılar kaleme almaktadır.

56 Yakup Kadri, üslûbu ve «Edebiyat-ı Cedide» bu-dalalarına nispetle zengin dünyasiyle, Bahriye Mektebin-den beri ruhumu çekenlerden... Hususiyle onun «Erenle-rin Bağından» isimli nesirlerine günlerce abandığım ol-muştu. Bir gün de onun için edebiyat muallimimiz, tasav-vufçu Dbrahim Aşkî Bey:

— Erenlerin bağına girmiş ama üzümünü yiyeme- miş...

Demişti. Kaydetmiştim. Bugün, üzümünü yiyememek şöyle dursun, erenle-rin bağına girmiş olmasını da kabul edemeyeceğim, bu kabuk üstü derin adam, o zamanlar bana, kalem ve fikir haysiyetinin ve iç murakabeye sahip muharririn ta kendisi gibi görünmüştü. Sahte

büyüleri çözülp, çehrelerinin olanca sıglık ve kabalığıyla meydana çıkan ve bütün sih-rini kendinden değil, bizim ruh

püskürtümüzden aldığı belli olan kadın misaline denk, Yakup Kadri, benim gö-zümde, boyaları dökülmüş bir ahşap maddedir...

DLK ŞDDRLERDM Evet, Yakup Kadri'yi görmek için, «Dkdam» gaze-tesine gittim. Odasının kapısını vurdum. Gür ve tok bir ses «giri-niz» dedi. Girdim ve elimdeki defteri masasına bırakarak:

— Ben, dedim; Felsefe talebesiyim. Şiir yazıyo-rum. Takdir ettiğim ender kalemlerden biri olduğunuz için şiirlerimi size getirdim. Beğenecek olursanız neşirle-rine lütfen delâlet edersiniz.

Ve tek kelime beklemeden ve eklemeyen çıkıp git-tim. Kalem kaşları, açık alını, vakarlı çizgiler taşıyan yü-

zülle Yakup Kadri, üzerimde iyi bir tesir bırakmıştı. On-da, Bahriye Mektebinden hocam ve sonraları, ahbabım Yahya Kemâl'in, ya dalgın ve unutkan, yahut yılışık ve laubali yüzünden eser yoktu.

Vilâyet Mescidinin solunda, (Arşiv) dairesinin biti-şiğindeki ahşap binada (hâlâ duruyor) karargâh kurmuş olan «Yeni Mecmua» onun fikrî idaresindeydi.

Bir iki hafta geçti, geçmedi; kafamda bir bomba!!! 17 yaşındaki çocuğun şiirleri en genci 35 - 40 yaşındaki üstadların yazıları arasında yayınlanmaya başlamaz mı?.. Mecmuaya bakan, Fevzi Lûtfi (Karaosmanoğlu)... Mecmuanın etrafında Yakup Kadri, Ahmet Hâşim, Yahya Kemâl, Halide Edip, Refik Halit, Ahmet Refik, Köp-rülüzâde Fuat ve benzerleri... «Yeni Mecmua»nın bu Zi-ya Göklap'tan sonraki devresinde, fikir yazılarını, daha ziyade

Darülfünun hocaları yazıyor; ve ilk hamlede oraya kabul edilmek bir muvaffakiyet sanılıyor.

Güya tasavvufî bir hava tütüyor ilk şiirlerimden. Çilesini çekmeye henüz (12-13) yıl uzak olduğum dâvanın, bütün inceliklere uzak, (fantazi) plânında bir heveskârıyım. «Ben»i büsbütün ezmek ve süründürmek yerine taht'a oturttuğumun farkında değilim.

Bir benliği bin secdeye vefsem, Vermek, yine benden, yine benden Yahut, satıh içi kof kelime plânında bir özeniş: Sevgilime kul oldum,

Güzelliği seçeli. Varlıkta yoksul oldum, Benliğimden geceli. Vücut ruha ağ gibi, Bir düğümlü bağ gibi Muhabbet, menbâ gibi Kevserinden içeli Aruzla hece vezni arasında bocalıyorum. Fakat te-mel daima hece... Benim de yerim bu el oldu yahu Gençlik bahçesinde sel oldu yahu! Çünk tâ derinden bağrımı yaran, O başımın tacı el oldu yahu! Saçları boynumda dalgalandı da, Beni boğmak için tel oldu yahu! Ateşte yaktıktan sonra nefesi Kulumu savurdu, yel oldu yahu! Ben bu halden ibret almadan

göçtüm. Ondan ibret alan, el oldu yahu!

17-18 yaşlarının gayet acemi ve iptidaî şiir çabaları...

SES Zamanenin «Edebiyat-ı Cedide» kartonlarından sonra «Fecr-i Âti» kuklalarından elenmiş üstadları, bu ço-cuğa ve onun getirdiği yeni sese hayran... Hece vezninin Ziya Gökalp devşirmeleri, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Fa-ruk Nafiz gibi şairler de, aralarında Nâzım Hikmet, müş-terek şiir broşürleri çıkarıyor, bir ikisi işi güldürmecilik esnaflığına dökmeyi fikir ve şiir çilesinin üstünde tutu-yor; ve ana dile açık Türkçenin bu ilk ve posa şairleri, «Yeni Mecmua» sütunlarına lâayık görülmüyor.

Henüz «Hece»nin kemmiyet âleti üstünde, keyfiyet cevheri geti-rilmemiştir. 58

59 Delikanlı muhayyilemde o kadar büyüttüğüm bu üstadların, birkaç temas içinde gözümde nasıl karagözleş-tiklerini, sığlaştıklarını anlatamam. Hepsinde bir cüce hır-sı ve birbirini küçültme çabası, ceketlerinin altından çık-mış bir iç

çamaşırı gibi meydanda...

Yukarıda, «Yahu» redifli şiiri gördünüz ya!..
«Mezar Kitabesi» adını taşıyan bu şiir için, bir
gün Ahmet Haşim'in «Yeni Mecmua»
idarehanesinde Fevzi Lûtfi'nin yanında bana
söylediği sözü unatamam:

— Çocuk! Bu sesi nerede buldun sen? Sonra,
verdiği rütbeyi kıskanmış olacak ki, ilâve etti: —
Kendini bir şey sanma! Yakup Kadri'nin seni
tuttuğuna da bakma! Tesiri altındasın da ondan...
Sanatkâr, tesiri altında kalanı sever.

En aşağı 35 - 40 yaşındaki üstad pâveli insanın, 18'lik çocuk heveskâra söylediği bu söz, o zaman bana çok dokundu. En iptidaâ zaaflarını, cücelik duygularını yenemeyen bu insanlara karşı:

— Hale bak sen; kimlere inanıyoruz? Diye düşünmekten ve o çağda bile beni gerimdekilerden ayıran sınır çizgisini görmekten nefsimi alıkoya¬madım.

«Yeni Mecmua»nın pişmiş üstadları, bu koca kafa¬lı ve yeni sesli çocuğa hayretle bakıyorlardı. Bana gelince, nefis zebunluğu bakımından onlardan beterdim. Belirtmiş olduğum gibi neşredilmiş ilk şiirim¬den başlayarak, dünyada artık beni tanımayan tek kişi kalmadığını, kahvelerde,

sokaklarda, salonlarda hep beni konuştuklarını sanıyordum... Herkes cüce, bense dev... 60

HAYRAN Hayranlarımdan biri de Mustafa Sekip Tunç. Üni¬versitede Ruhiyat Hocamız Mustafa Sekip... Gece gündüz onun

Süleymaniye tarafındaki ahşap evindeyim. Sınıfta kendisini dinlediğim Mustafa Sekip, evinde sabahlara kadar beni dinliyordu. Gitgide hocalık ve talebelik tersine döndü ama,

onun, ileride bir hayli yu-muşattığım ruhunu bir türlü pazarlıksız imana çekemedim. Mustafa Şekip'in ben talebesiyken doğan ve Güzel San'atlar Akademisi Mimarî şubesinde benim talebemken ölen erkek çocuğu için bebekliğinde bir ninni yazmışım. Galiba bu çocuk beni, hele ölüm döşegindeki son ânına doğru, babasından daha iyi anladı. Babasının putperest adı «Şaman» ismini taktığı çocuk, son anlardaki telkinim-le Müslüman öldü.

Üniversitede Ahmet Kutsi Tecer ile Ahmet Hamdi Tanpınar, arkadaşlarım... Ahmet Hamdi Edebiyat Fakültesinde ve bizden daha eski... Kutsi ise «Dar-ül Mualli-min-i Âliye: Yüksek Muallim Mektebi»nde yatakhane arkadaşım... Ahmet Hamdi'nin lâkabı «Kırtipil Hamdi».. Kutsi lâkapsız...

Mısır püskülü renginde açık sarı saçlı, gayet

(ka-rakteristik) kalın dudaklı, son derece sakin tavırlı ve his-lerini peçeleme sanatında usta Ahmet Kutsi Tecer de şa-ir... Fakat ne o, ne Ahmet Hamdi henüz neşir plânına çı-kabilmişler...

Ahmet Hamdi'yi Üniversitede gözüm hiç tutmadı. Fakat Kutsi ile çabucak kaynaştık. Bu kaynaşma, daha zi-

61 yade onun bana tahammül etmeyi bilmesinden, (kap-rislerime sessizlikle cevap vermesi ve onları sineye çek-mesinden doğuyor. Şiirleri de, bir gergef hünerinden ile-riye geçmiyor ve (metafizik) ürpertiye yanaşamıyor. Ama muhakkak ki, «hece»ye veni bir zarafet, ahenk ve (mistik - sırrî) bir dil getirmek istidadında... Kutsinin bu dış yüz-den işçilik sanatını o kadar beğeniyorum ki, onu bir müd-det sonra tanıdığım Peyami Safa'ya bir harika diye vasıf-landırıyorum. Her şeye (Şarlok Holmes)den kopya, «Cin-göz Recai» gözüyle bakan Peyami Safa da, bu kadar medhin altında benim kuvvet ve rahatlığımı sezeceği yer-de, zaafima ve sırrımı ağzımdan kaçırmış olmama

hükmediyor ve ileride, çok ileride, çeyrek asır sonra yazacağı bir yazıda polis hafiyeliğini yerine getiriyor ve Kutsi'yi şiirde benim üstadım diye gösteriyor. Hattâ aynı zat, benim «Kaldırımlar» şiirimden kendinin bir romanından araklama olduğu vehmini sonuna kadar muhafaza etmiştir. Eğer bu şiirle onun romanının neşir tarihlerini bakılacak olursa, iş laboratuvar kesinliğiyle de anlaşılır ve bu takdirde Peyami Safa'nın romanındaki o pasajı benden çalmış olması icap eder. Fakat hayır! O pasajla benim şiirim arasında öyle bir keyfiyet farkı vardır ki, Peyami'yi benim evimden çaldığı Dsfahan halısını bir çuvala çevirmiş olmaktan tenzih ederim.

1923'den 1943'e kadar en sıkı - fıkı dostluk çerçevesi içinde tanıdığım Peyami, bakın nasıl yoluma çıktı?..

ARKADAŞ Beylerbeyi'nde oturuyorduk. Hayatı boyunca bana fazla bir alâka göstermemiş olan babam, ben daha Üni-

versiteye girmeden ve 33-34 yaşlarında ölmüştü. Ben daîma annem ve küçük dayımla beraberim. Bir de, malûm mübarek anneannem...

Beylerbeyi'nın yalılar boyu caddesindeki çınarlar arasında ve şiir hummaları içinde gidip gelirken, daima . bir gölgeye rastlıyordum. Elleri arkasında, benim gibi ko-ca kafalı, üstelik cılız vücutlu, hep düşünceli spor ceketli ve gri pantolonlu, ihtiyarla çocuk bulamacı bir genç... Onun için,

muharrir, romancı demişlerdi. Bir gün Boğaziçi vapurunda, Hasan Âli Yücel, onu bana takdim etti. — Peyami Safa Bey...

Ve aramızda hemen büyük bir dostluk tutuştu. Dkinci Dünya Harbine kadar süren, derken siyasî görüş ayrılığından gölgelenen, hele benim mürşid eşiğinden içeri göz atışımdan sonra büsbütün tavsayan; Türkiye'nin en büyük şairi bilinirken Müslümanlıktan başka gaye tanımayışım meydana çıkınca, benden teker teker el çeken-lerle bir hizada pörsüyen, tekrar

canlanan ve aynı gayede buluşuyormuşuz hissini veren; yine, çatlayıp kuruyan ve öyle kalan mahzun bir dostluk... Ama gençliğimine en sıcak dostluklarından biri. Boyuna çizgisine girer gibi olup, sonra çizgisinden çıkar gibi olan, fakat hiç bir zaman tam zıddına dönmeyen bu eski dostluğu, arada bir tersine

çevirici tek saik, daima Peyami'nin değişmeleri olmuştur. Biz sabit kaldık ve hep yerimizde bekledik. Zira yerimizi bulmuştuk.

PARDS Cumhuriyetin ilânından bir yol sonra Maarif Vekâleti bir imtihan açtı: Lise ve Üniversite mezunların-

63 dan Avrupa üniversitelerinde tahsile gönderilecek ilk Cumhuriyet talebesine mahsus imtihan...Darülfünununun son sömestrelere sırasında ve Yüksek Muallim Mektebinde bulunduğum, Anadoluculuk ideali gütmeğe başladığım, Anadolulu gençlerin (Mükrem Halil, Hilmi Ziya Ülken, Ahmet Halit Bayrı) çıkardığı bir dergide (Anadolu Mecmuası) şiirlerimi neşrettiğim bu hengâmede, Avrupa,

gözümde pırıl pırıl ışıldamaya başladı. Matbaayı getiren Dbrahim Müteferrika, (Versay) hayranı Yirmisekiz Çelebi, (Şarlotenburg) meddahı Sadullah Paşa, ucuz Hürriyet

Kahramanı Namık Kemal, Tanzimat zarifi Abdülhak Hâmid'den beri bir çoğunun gidip de hakikatte hiç bir şey getirmediği ve buradaki temelle oradaki çatıya birleştire-medığı Avrupa. Dmtihana girdim ve galiba en iyi derecelerden biriyle kazandım. Yabancı dil imtihanını

Dngilizceden verdiğim halde Londra'ya değil Paris'e gönderiliyorum ve altı ay lisan öğrenme müddeti almış bulunuyorum.

Gazeteci mânasına muharriliğim de o tarihte başlar. Paris'e hükümet talebesi olarak gönderilişimin resmî muamelesini de ikmal etmek için, «Vakit» gazetesinin Ankara muhabiri sıfatıyla yeni idare merkezine, odun yakan bir lokomotifin arkasında ve 36 saatte vardım.

Toz, çamur, kerpiç ev ve astragan kalpak

panayırı bir Ankara... Her işimi bitirip dönerken de trende Rafet Paşayla karşılaştım. Yalnız ikimizin bulunduğu eski ve kırmızı kadifeli birinci mevkide, o günlerde bazı arkadaşlarıyla muhalefete geçmiş olan Paşa, bana içini döktü:

— Dstanbul'da nasıl karşılandığımı bilirsiniz! Şu, 64

varmak üzere bulunduğumuz Eskişehir'de beni bekleyen askerî kıtalar nerede şimdi? Dlâhi kanun mutlaka yerine gelecektir...

Galata rıhtımında cebimdeki Türk liralарını en ya-kın sarraftan Fransız frangına çevirip bana getiren şair .dostum Ahmet Kutsi, yanımda beni uğurlamaya gelen Mustafa Sekip...

Mustafa Sekip, veda ânında ve herkesin duymasını istediği bir tonla dedi: — Tarihin malı olduğunu unutma!

KABUS ŞEHRD

(Bormida) isimli, salapurya büyüğü bir vapurla Marsilya'ya hareket ettik. Aramızda vapurda yemek veril-meyeceğini sanıp da çıkın çıkın nevalesini yanına alan ve sonra yemek verildiğini görünce onları kamarasının lûmbozundan denize atan şu mahut felsefeci, Kâinatın Dlâhi vahye muhatap

Efendisine felsefe isnat edecek ka-dar anlayışsız ve nasipsiz Cemil Sena, Şeyhülislâm Hayri Efendi'nin oğlu Suat Hayri (Ürgüplü), (Enerjetizm) adlı bir felsefe nazariyesi icat ettiği zannında Namdar Rahmi gibi tipler ve son derece alâkaya değer bir genç, Burhan Ümit (Toprak)... Çoğu Dstanbul yaldızlı bu kerpiç tiplerle bir arada Paris'e ilk Cumhuriyet talebeleri olarak gidiyo-ruz. Yolda zavallı salapuryamızın küçücük bacasiyle iki sıska direğine kadar bütün gövdesini yutup sonra kusan, fırtınalı bir deniz üzerinde 7 gün çırpınış ve Marsilya...

«Harb-i Umumî»ye «Harab-ı Umumî»,
hünkârlık 65

makamındaki bazı tiplerin taşıdığı «Gazi»

unvanına «ha-va gazı» gibi adlar takarak, insanları ve hadiseleri kafiyeli kelime oyunlariyle yaftalamaya bayılan bir hariciyecinin sonradan yakıştırdığı tâbirle «Buhran Nevmid», yani Bur-han Ümit, gölgem kadar yakınım... Paris hayatım boyun-ca hangi semtte, hangi otel ve pansiyonda oturdumsa be-raberimde... Bıyık bıraksam bıyık bırakır, kessem keser. Öyle ki bıyığımın sol tarafım kesip sağını bıraksam o da öyle yapar. Ama sanılmasın ki, Burhan basit bir madde kopyacısı. O kendi ifadesiyle «Yaşanmaya değer hayat»ı arayan, içi içine sığmayan, şahsı ve cemiyetinin hayat öl-çülerinden iğrenen, tarihî gelişimimizin getirdiği bazı inkılâplaraysa hiç güveni olmayan, sahteyi sezen ve «mutlâk»ı dileyen ulvî rahatsızlardan

biridir; ve kendisin-deki bu kıvılcımlanmayı bir anda yangına çevirici bir in-san ve arkadaş olarak beni bulmuştur. Bense henüz ken-dimi bulmaktan uzak olduğum o devirde bu buhranlı gen-ce karşı, (Şekspir)in «olmak mı, olmamak mı?» diye ifa-delendirdiği gidiş gelişlerimle tam

bir

(solüsyon - hail şekli) mevkiindeyim. Halbuki namzedi olduğum gerçek hal şekline ve onun ergin ve olgun tavrına henüz ne kadar uzağım!

Paris hayatım, benim de kendi kendimi arayışımın müthiş helezonları ve korkunç girinti ve çıkıntıları arasın—da, nefis cesareti bakımından hayâl yakıcı bir tablo çizdi; ve Burhan Toprak bu tabloya, daima uzaktan anlar gibi olup da asla yanaşmadığı ve bir nevi (burjuva) muvaze—nesini feda edemediği bir hayranlık gözüyle baktı. Bütün ömrünce de içine dalamadığı «nâr-ı beyza» potasının dış—tan hayranı sıfatiyle mırıldandı, durdu:

— Hayat mı, eser mı?.. Dışte bütün mesele?..
Ve... 66

Ve yaratılışındaki nâdir mayaya ve onun donacağı kalıbı aramaktaki kıvranışlarına rağmen, ne özlediği ha—yatı yaşayabildi, ne de eserini yazabildi. Yanık bir kafa hazin bir örnek olarak, geldi, geçti.

Kâbus şehrini bendeki tesiri bakımından kendi ay-namda mânalandırırken, bütün kırık döküklüğü içinde be-nim aynam olmaya doğru giden Burhan Toprak'ta özleş-tirme mümkündür.

Dhtilâç, râşe, takallüs, hafakan üfleyici ve semanın bütün yıldızlarını maskeleyen ışıkları ve canavar dizisi halindeki binalariyle, bir şeyi, büyük bir şeyi peçeleyici kâbus şehri... Kadını, kumarı, içkisi; (bohem) hayatı, şüp-heci felsefesi, sar'a nöbetleri içinde sanatı; çözmeye çalış-tıkça dolaşan ve büsbütün düğümlenen meseleleriyle Pa-ris... Susadıkça gaz içmenin ve gaz içtikçe susamanın ve pırıltılı kadehler içinde ebedî bir su hasreti çekmenin ha-li... Her türlü madde alayı ve nefsânî saadet cümbüşü içinde, hissi iptal edilmiş ruhun ilk bakışta ağrı ve sızı göstermeyen kıvranışlarına yataklık, hüsrân beldesi...

Burhan Toprakla bir gün (Sen) nehrinin bir köprü-sü üzerinden geçerken, kendisine şu sözü söylediğimi ha-tırlıyorum:

— Bir gün gelecek; bu makine dünyasının son buhranı kertesinde beklenen fikir kahramanı zuhur edecek ve kollarını açarak insanlığa seslenecek: «Ne yaptınız, mukaddes emaneti, ne yaptınız?..» Paris, remzleştirdiği bütün Batı mâmuresiyle beraber, perdenin önünde aldatıcı nakışlar olarak öyle (plâstik) hârikası ki, sadece perde gerisindeki karanlık ve haraplıktan haber vermeye memur ve

dertli başını taştan taşa vura vura, bunalımdan bunalıma kıyamete kadar köşse kapmaca oynamaya mecbur... Ve işte Batı!

67 Kâbus şehrindeki hayatımı anlatmaya hicabım ve Dslâmî edebim mânidir. Yalnız üç beş çizgi.

Aylarca şehrin gündüzünden habersiz bir gece yaşayışı... Oteldeki odamın aynası karşısında, yanaklarımı tırnaklayarak döktüğüm gözyaşları... Çok defa otelin sa-bah kahvaltısından ibaret günlük gıda...

Ve ıstırap, ıstırap, ıstırap... Kendi kendine gelme-diği zaman zorla arayıp da bulduğum, bulmak için her şeyi yaptığım, her vesileyle tökezleyip dümdüz yürümeye razı olmadığım ve daima inkisarına istekli çıktığım ıstırap...

Efendim ve kurtarıcıma, 10 yıl öncesinden böyle mi hazırlanıyordum? FDLDDŞD KULE

Üstün nizam ve topluluk derken başıbozuk ve ser-serilik... Üniversite talebeliğinden Paris

dönüşüne kadar geçen yılların özü. Ondan sonra bu hal bende büsbütün azdı.

Şiirimdeki özenme tasavvufî eda ve Anadolu şiiri-nin «Koşma» şekline bağlı iptidaî hassasiyet de gittikçe silinip, yerine dipsiz bir korku, sınırsız bir gurbet duygu-su, devamlı bir ihtilâç, vecdini kaybetmiş büyük şehirle-rin boğucu kâbusu geçti. Dlk eserim «Örümcek Ağ1» bi-rinci; sonraki kitabım «Kaldırımar», ikinci merhalenin belirticileri...

Bir de, şiiri kendisinden, öz nefsinden ibaret bilen, ona başka murat biçemeyen, hasis gayelere bağlı aşağılık tebliğ şiirleri yanında şiirin, oz muradına ancak Allah ga

68 yesiyle varabileceğini ve ancak böylelikle telkin şiiri ola-bileceğini henüz kestiremeyen, ham ve yarım bir (poetik)

anlayışı- Ve bu anlayış icabı, Fransızların «Fildişi Kule» de-diği hodbinlik hisarına çekilip meydan ve «avam» şairi olmaktan nefret duygusu; ve ancak Çin Mandarenleri sa-yısında

bir seçilmişler ve süzölmüşler, «havas» zümresi-ne hitap zevki...

Halbuki Peygamberler, seçilmişler ve süzölmüşler-den, «havâs»dan hiç bir ferдин ulaşamayacağı mucizeleri-ni meydan yerine ve «avam» perdesine dökmüşlerdi. Dâva ise, mutlak eşsiz ve

münezzeh Peygamber tecelli-sinden sadece bir hikmet payı alıp, kendi oluş çapı içinde, en üst ve en alt tabakayı birleştirebilmekte...

Yani, Peygamber, her şeyde olduğu gibi, şiirin usûlünde de rehber... Şiir ve sanat, kendisini mutlak hakikate memur ederek ve müessese hikmetini mutlak hakikate doğru ebedî bir arayış diye çerçeveleyerek, bir yandan sonsuz meçhuller iklimine fener tutan ve eşyanın nabzını sayan bir telkinci, öbü yandan da aynı dâvaya bağlı içtimaî he-yecanın bestekârı ve dış ölçülerin mimarı bir tebliğci sifa-tiyle, iç ve dış gayesini birleştirmiş olur: Bu işin de gayesi; Allah...

Sâf şiiirin bizde en büyük ustaları, Yunus Emre, Baki, Fuzûlî, Şeyh Galip; başka hangi mihenge vurulabi-lirler?..

Ancak Mürşid kapısında üflenen havanın yüzüme çarpmasıyledir ki, çözebildiğim bu sırta, o zamanlar ala-bildiğine uzak; sert ve dikenli bir benlik kabuğunda mah-pus ve alabildiğine başıboş, genç, pek genç sanatkâr... Sa-

69 natı sanat için bildiği gibi, toprak üstü sürüngen yaşayışı-nı da gerçek hayat sanan ve başını göğe kaldıramayan mağrur cüce...

BOHEM HAYATI Avrupa talebeliği imtihanındaki başarıım yüzünden sömestrelere ikmal etmiş olduğum resmen kabul edilen Üniversiteye bir daha uğramadım. Devlet kapısından ir-kildiğim için bir ecnebi bankasına girdim; mahut kona-ğın, ben Paristeyken ölen cici-annemden kalma hissesini 10 kuruş

yerine 1 kuruşta satıp yedim; Heybeliada'da
has-ta döşeginde beni gözleyen sevgili anneme

koşacak bağı-lık duygusunu bile kendimde
bulamadım ve hep o şeytan kabuğunun içinde,
nefessiz ve huzursuz, sürünmekte de-vam ettim.

Banka memuriyetiyle Anadolunun Cenubu...
Tez vakitte soluk soluğa Dstanbul'a dönüş...
Banka memuriye-tiyle Anadolunun şimali...
Kısa zamanda nefes nefese yi-ne ana şehre
avdet... Bu gidiş ve gelişler, Dstanbul'da da-ralıp
Anadolu'da açılmak, sonra Anadoluda patlayıp
Ds-tanbul'da

ferahlamak isteğinin boş yere baş vurmaları...
Yoksa daralmak ve patlamak esas... Beyoğlu
pansiyonlarında ve Fikret Adil'in Asmah-mescit
sokağındaki tavanarası garsoniyerinde, ressamı,
heykeltraşlı, şairli, muharrirli. profesörlü bir
kalabalığa gömülü, daral, patla, dur!..

Bu hayatın, kendisi yok ama, ismi var: (Bohem)
hayatı... Miğde gurultusu kadar başıboş
insiyakların ve tabak gıcırdatılınca duyulan sinir

kamçılanmaları gibi en kaba teessüriyetlerin hayatı...

70 Bu hayat süresince bende, derin bir bunalma, ruh sıkışması, kendinden kaçma, kendini unutmaya çalışma hali..- Belki de bu halden kurtulmak içindir ki, kendimi cehennem çarkına büsbütün

kaptırmış bulunuyorum. Ve çabaladıkça batıyorum. Yirmi yaşını henüz aşmışım... Kendi kendimin, kendi mahrem «ben»imin üstüne bir çeki taşı koymuş, taşa da çıkmış, hora tepmekteyim:

— Sus! Sesini duymak istemiyorum! TENEKE MADALYALAR

Nâzım Hikmetle de çalıştığımız ve biri ruhçu, öbürü maddeci; biri tebliğ, öbürü telkin şiiri olarak karşı-lıklı iki zıt kutbu temsil ettiğimiz bu devrede, (Cumhuri- ? yet) gazetesinin Peyami Safa idaresindeki edebî sahife-sinde toplanmış bulunuyoruz.

Sene 1928... Benim şiir diyapazonumun herkesçe beğenilmek noktasından en dik irtifaları kaydettiği basamak... Bütün eser mevcudum o zaman 64 yaprak ve 128 sahifeyi geçmezken, hakkımda yazılıp çizilenler bunun on mislini aşmakta... Yakup Kadri Alp Dağlarından gönüderdiği makalelerde beni ilk defa tarafından keşfedilmiş bir dehâ diye belirtir. Nurullah Ata (Ataç) benim gedikli meddahım geçinir; Dsmail Habib «Edebî Yeniliğimiz»de, bendeki his ve hayâl yüksekliğine hiçbir şairin çıkmamış olduğunu kaydeder, Peyami Safa ile Mustafa Sekip de işi, dürüst fikir

plânında incelemeye çalışır; ve daha ileride de Yaşar Nabi, ismimi «bir mısraı bir millete şeref verecek şair» diye anarken...

71 Bunları niçin ortaya döküyorum, biliyor musunuz; bunları, bu teneke madalyaları?... Ben, O Tepenin rüzgârını aldıktan ve Müslümanlığımı bayraklaştırdıktan sonra, bu insanlardan bir ikisi müstesna, hemen hepsi ve daha niceleri benden yüz çevirdi ve beni, «Sanatına kıyan geri adam» diye yaftaladı da

ondan.

Evet; tepemden aşağı bu yarım adamların takdir eşyası, renk renk (serpanten) ve (konfetti) yağmuru halin-de inerken, ben bütün bu cmbşler içinde yine huzuru-mu bulamıyor, öz ehremi

göremiyor; ve ruhumu, üçüncü buuttan mahrum bir satıh plânına mıhlı, çıkartma kğı kelebeğinden ayıramıyordum. Bu kelebeğin canlanması, titremesi, kımıldanması; kanatlarını çırpmaya başlaması ve yapıştığı satıhdan fırlayıp mesafeler boyunca uçması lâzımdı.

Ama nasıl? Bunun için iki cendereden sıyrılıp çıkmak lâzımdı: Aletten yoksunluk, hedeften mahrumluk...

Alet, dil, Türkçe... Bu aletin (Hentatonik) basitliği ve havasızlığı beni boğuyordu. Cedlerimizin bu dâvayı kavrayıp Türkçeyi bir çarşaf gibi Arapça ve Farsça mey-ve ağaçlarının dalları altında

açmaları ve yemişlerini .dev-şirmeleri, böylece içinde tek bir mücerret mefhum bulunmayan dillerini düşünür hale getirmiş olmaları bana ya-pılması şart tek iş olarak görünüyor; fakat bu gidişin iğre-tilikten ileriye geçemeyişi, bünyeyle kaynaştırılamayışı ve aslî maddeleri almak

dururken sarf ve nahvine kadar iktibasçılık yobazlığına düşülmesi, hususiyle «Edebiyat-ı Cedide» devrinde en ağdalı Divan Edebiyatında bile rastlanmayacak ve Arapla Dranlıyı şaşırtacak derecede sun'ili-ğe yol açılması ruhuma son derece giran geliyordu.

Düşünün; aslında idaresi ve hazmettirilmesi bilin- 72

dikten sonra tam yemişini verecek bu eşsiz kıymetlerin Türkçe'den kovulup yerlerine millî hançere yabancısı hır-ırlıklar alınan yeni dil, adı ve saniyle uydurukça, şimdi ba-na nasıl görünür?..

Söyleyeyim: Kurbağa vakvaklarından daha sevimsiz ve anlamsız. Gelelim hedefe, muhit ve cemiyete... Eski Yunanda bir tracedya şairinin, temsil ettiği marifet adına donanma kumandanlığına bile lâayık görülmesi ölçüsüne karşı, öteden beri şâire bir yarı deli ve tam şapşal göziyle bakan bir cemiyetten ne bekleyebilirsiniz? Bu cemiyet karşısında, katırlara

saman yerine (Orkide) serpen sanatkârın acısını hayâl edebilir misiniz? Nâzım Hikmet ve takipçilerinin sadece şaşırtma ve apıştırmaya dayanan kaba tebliğ canbazlıklarını, en uyanıklariyle ma-rifet sayan bu cemiyette, fezayı titretici telkin fısıltılarına pazar bulabilir, hele ondan sonraki mâna, şekil ve ruh yoksunu mide gurultularını alt alta dizme ve kolayların en sefiline yapışma hünerine karşı idraki bulabilir misiniz?

Ama ne pahasına olursa olsun, olmalıydım; ve «yaşanmaya değer hayat»ı cemiyet ve devlet şekline dek nakışlandırmalıydım. Eksişim O'ydu.

ONLAR VE BDZ Her ân nedamet, her ân nefsenden şikâyet ve her ân ucalarına körü körüne itaat hâlindeki Burhan Toprak dos-tumuzun diline pelesenk ettiği malûm söz:

Hayat mı, eser mi? 73

Dçinde bizzat yaşanacak hayata ermek mi, onu hayâl edip beyaz yapraklar üstüne kelimeler

dökmek mi?..

Üstün muradı anlatmakta bu çok kısır ifadenin he-defini çılgınca arayan bir oluş hasretinden başka bir dela-leti yoktu. Bulunması gereken bizzat hayattı; asıl hayat... Onu bul da evvelâ yaşa, sonra yaz yazabildiğin kadarını... Burada yaşayabilmekle yazabilmek beraber...

Garp âleminde, kendilerince yaşayabilenler, yâni duyup yazabilenler arasında, en mahrem ve azaplı seziş sınırlarını zorlayabilmiş bir kaç isim tanıyorum: Büyük mustariblerden (Paskal), (Bodler), (Göte), (Tolstoy) ve (Rembo)... Dlki, insan tefekkürünü zorlaya zorlaya işi Peygamberlerin eteğine yapışmakta bitirmiş, kapkaranlık bir çile deminde birden bire parlayan bir alevle karşılaşmış ve sonunda:

— Filozofların bahsettiği değil, Peygamberlerin haberini getirdiği Allah! Diye haykırmış ve tek tek bir çok Peygamber ismi saydığı halde, Peygamberlerin Efendisini bulamamış ve kıl farkiyle kurtuluş gemisini kaçırmış insan...

Dkincisi, 19. Asır makine medeniyeti içinden, eşya ve hâdiseleri insan hâkimiyetinden kaçırıcı, ne azametli bir buhran gelmekte olduğunu, bilmeden, dumanlı şehirlerin havasını kasvet şiiriyle bestelemiş, şeytana esir ruh...

Üçüncüsü: — İnsanlar ömürlerinde bir kere bulûğ acısı çekerler; fakat dehânın çocukları, sık sık ve bir çok defa... Böylece her defasında gençleşirler.

Diyecek kadar ulvî nefis muhasebesine yakın, fakat tumturaklı lâfızlar cambazlığına da düşkün, büyük ünifor-

74 Lalı, fakat kolayca anlaşılabilir haşmetli bir lâfazan; Fransız edibinin tabiriyle «muhteşem eşek».

Dördüncüsü, ölüm korkusunu, bir gece hasta yataından fırlayıp malikânesinin ormanında ve at sırtında ondan kaçmaya kalkışacak derecede ileriye götüren cins hassasiyet... Beşincisi ve belki en değerlisi de, kafasında-ki mücerretler hummasını, en genç yaşta birden

bire çıldırarak hale gelip

bir anda şiiri bırakmak zorunda kalasıya
alevlendirmiş, ondan sonra ömrü devamınca şiir

söyleme-miş, tımarhane korkusuyla tek teşbih
yapmamış, Afrika çöllerinde Fransız Coğrafya
Cemiyetine kuru raporlar yazmış ve kırkına
varmadan Marsilya'da ölürken, Arap-lardan
öğrendiği dille ve aynıyle: — Allah kerim...

Diye ruhunu teslim etmiş, yırtıcı ve yırtılan
idrak... Ve onun bir sözü: «— Gerçek hayat
burada mevcut değil...» Yahut:

«— Gerçek hayat buradaki değil...» Veyahut:
«— Gerçek hayat, var olup da burada olmayan
ma-nasına, namevcut...» Fransızcası: «— La
vrai vie absente.» Bunların hepsi Allah'ın
pervaneleriydi; yol bilme-yen yanık
pervaneler... Ve insanda kılavuzsuz, Allah'ı
aramanın, bulur gibi olup bulamamanın veya
büsbütün kaybetmenin, belki en ileri, fakat
ümitsiz cehdini temsil ediyorlardı.

(Sokrat)tan (Bergson)a, (Şekspir)den
(Meterling)e, (Epiktet)den (Dekart)a,

(Homer)den (Valeri)ye kadar da kol kol, Şu veya bu nisbet ölçüsü ve üstelik bir Şeye ermiş olmanın mağrur vehmi içinde hep aynı dalgalanıŐ.

75 Bunlar beni doyuramıyor, büsbütün acıktırıyorlar—dı. Maddeciler, kuru akılcılar, ölçüp biçiciler ve beş hasse kadrosunda yaŐayanlarsa dairemin daŐında... Muhteşem tarafları da olmayan, mağrur ve rahat eŐekler...

Artık düşünün sız; Batının oluşunu, hem de gayet acemi ve tereddütlü dış çizgilerle kopya etmek gayretin-deki Tanzimat ve sonrası fikircileri ve edebiyatçıları, be—nim için ne kadar köksüz ve sahte...

En genç yaşta muhitine girdiğim ve «ben Tanzima-tı yaşadım ama, ruhunu ve manâsını senden öğreniyö—rum!» tavrına kadar teslimiyetine Şahit olduğum büyük babam yaşındaki Abdülhak Hâmîd ve etrafı...

Her işte ve her yerde Allahı göstermeye mahsus eşyanın gizli dördüncü buudu Şöyle dursun,

üçüncü buut-dan bile mahrum satih cüceleri,
çıkartma kâğıdı kahra-manları... Beyni kanayan
tek kişi yok...

Eşi Lüsyen hanım hayranımdır ve beni
salonunun tuğra şahsiyeti saymaktadır. NE
VAKDT

Hiç bir şeyle doymayan, kanmayan,
yetinmeyen, ne şiirimdi, ne fikrim, ne
kültürüm... Çocukluğumda görür gibi olup
kaybettiğim çarpıcı renk, çekici ses, tılsım-layıcı
eda... Buydu aradığım... Şiirin, fikrin, bilginin
üs-tünde bir âlemden, kapılarımı tırmıklıyan,
pencerelerimi zangırdatan işaretler almış ve artık
onları bir daha bula-maz olmuşum.

Bütün dış hayat, bildiğimiz bütün oluşlarıyla,
başı-mın üstünde bir takım basık tavanlardan
ibaret... Onları bir bir yıktıkça, çıkan ikinci katın
tavanı da bana alçak

76 geliyor ve ciğerlerimin muhtaç olduğu
havaya bir türlü çıkamıy ordum. Çatıyı da
yıkamıyordum.

Fikirde daima, ruhçu, tecritçi, sezişçi, keyfiyetçi;
sır idrakine bağı ve ilâhi vahdeti tasdikçiydim.
Fakat bu haller, ateşe kartpostal üzerinden
bakmak, onu resimden tanımak gibi bir şeydi.
Dçine giremiyor, ötesine geçemi-yordum.
Olamamanın ve tam bulamamanın içime
yerleş-tirdiği

huzursuzluğu da hiç bir şey dağıtamıyordu.
Gece-leri beni topuklarımdan çekip: — Hani ya,
ne vakit?

Diye yalvaran sesi duymamak için de, zaman
za-man, kendimi kaba nefsaniyetime büsbütün
bırakıyor, en sert nefs esareti altında
yaşıyordum.

Kadın: Bana mahrumluğumu anlatmaktan başka
bir şey getiremiyordu. Dçki:

Zaten marazi çaptaki coşkunluğumu
kamçılama muhtaç olmadığım için onunla
bağdaşamıyor, anlaşıyor, onu fitrattan
sevmiyordum.

Kumar: Dte felâketim!.. Kendimden kaçmak ve içimdeki sabit fikirleri uyutmak için bende ilâç haline gelen geber-tici zehir... Beni çürüten, şahsiyetimi lif lif yolan, dış ha-yata ve cücelere karşı

müdafaalarımı tek tek düşüren bu zehir, şeytanın içime girmek için ruh kalemde açtığı en korkunç gedikti. Paris'ten getirdiğim ve ilk gençlik, genç-lik, olgunluk, hattâ ihtiyarlık çağına kadar

kendimi su ve ekmek ihtiyacından fazla kaptırdığım, arada bir büyük davranışlar ve dövünmelerle arka çevirip tekrar ağına tu-tulduğum bu zehir, (Aşil)in- topuğundaki zayıf nokta

77 hayâline taş çıkartacak çapta, üstüne şeytanın eli değer değmez teslim oluverdiğim bir ukde yaşatıyordu ruhum-da...

1928'den 1934'e, böylece altı yıl geçti. Arada, Ankara'da yerleşip on sene kaldığım ve mü-fettişliğine kadar yükseldiğim bir banka...

Ankara'da temasım Yakup Kadri ve Falih Rıfki'mn evleriyle... Geceleri, ya birindeyim ya öbüründe. Falih Rıfki'mn Dstanbul'dan tanıdığım eşi (paradoks - saçmalık mantığı) ve (aforizm - her şeyi iptal gayreti)ndeki genç şaire salonlarını açmış; ve kocasına aykırı noktalarda bile onun ekşi fikirlerinden hazzetmek zevkini kaybetmemiş—tir. Falih Rıfki karısı gibi değil... Bana karşı asık yüzlü ve şüpheli... Medenî adam ölçüsüne leke sürmemek için de beni istiskal edemiyor. Onun, evinde bulunmadığı zamanlarda bile kollarını sallaya sallaya girip çıkan genç şair hakkında

esprisi: — Bir gün gelecek, Necip Fazıl'ı, pijamalarımı giymiş olarak evimde bir koltuğa yaslanmış, bana «hoş geldiniz!» derken göreceğim!

Ankara'da, eski neslin üstadları sayılan Falih Rıfki, Yakup Kadri; ve yakınları, Şevket Süreyya Aydemir ve Burhan Belge; ilk ikisi Türk inkılâbı dedikleri, köksüz oluşu, öbürleri de bu inkılâba materyalizma ve komüniz-mada kök arayıcı bir dâvayı savunucu satih aydınları

olaarak, nazarımda süslü püslü kuklalar...
Düşünmeyi değil de konuşmayı becerebilen...

Derken askerlik, yine Ankara... Vicdan azabı
gibi toz yağan yağmurunun altında cinnet
buhranlarına düştüğüm Trabzon ve oradan
Dstanbul...

78 Bankanın Dstanbul şubesinde muhasebe
şeflerinde-nim-- Unutmayalım... Sene 1934...
Kışın... Senenin ba-

sındaki kış... Lüsyen Hanımefendinin, beni,
salonunda ecnebile- kdim ederken daima
tekrarladığı gibi: — Otuzdan aşağı şairlerimizin
en üstünü... Çerçevesi içindeyim...

YALI VE DÇDNDEKDLER Beylerbeyi'nde bir
yalıda oturuyoruz. (Bohem)lik-ten biraz
sıyrılmış, şimdi de (konfor) ve (dekor) merakına
düşmüş vaziyetteyim. Madde estetiğine tutuluş...

Yalıda anneannem, annem ve küçük dayım...
Anneannem; şu, annem 14 - 15'lik bir
bakireyken evlenişinde anlattığım, Aksaraydaki

eğri büğrü ahşap evin cinlere karışmış kahramanı... Beş vakit namazında ve her ân Al-lah ve Resulünün bahsinde yaşıyan; ve günün 24 saatini ya ağlamak, ya düşünmek, ya dua etmekle geçiren mba-rek kadın... Ayak parmağından saçma dek kar gibi beyaz tlbent kokan, kemik üzerine deri cilâsı çekilmiş denecek kadar zayıf, çocuklarına delice düşkün, tek başına oturdu-đu köşelerde bile saı başı örtülü, yalnız Kur'an okumayı bilen ve Allah'ın

kelâmından başka hiç bir yerde harflere nazar etmemiş olan bu örnek kadın benim için ne büyük mesele... Ama ne yapayım ki, bahsinin yeri bu kadar...

Bir gün dalgın dalgın pencereden bakışını gördü-đm mmi kadına sormuşum: — Anneanne ne düşünüyorsun? Cevap vermişti:

— Allahı düşünüyorum! Ne düşüneceğim? 79

Ciğerime kadar ürpermiş ve kendi kendime demiş-

tim:

— Keşke bizim ilmimiz, bunun ümmiliğinin ayak tozuna erişebilse... Paydos! Bu kadınların nesli kurutulmuştur!

Anneme gelince, yirmi küsur yaşında babamdan dul kaldıktan sonra topyekûn küsen, bütün ömrü uğultulu konaktan başlayarak bir besleme halinde ezilmekle ge-çen, nihayet hastalanan, kurtulan, çocuğunu (beni) dişle-rinde taşıyarak büyüten, bu defa da kendini erkek kardeş-lerinin hizmetinde harcayan, Müslümanlıkta ve derinlikte annesine eş büyük kadın, bazı şiirlerimden de tütüğü gibi en köklü zaafım...

Allanın, bende yarattığı bir çok hususiyeti, anne-min yolundan verdiğine inanıyorum. Yalının kadrosu hep yukarı katlara sürülmüştür... Birinci kat benimdir. Divanlar, Hint şalları, maun Dngiliz koltuklan, Dran halıları ve şamdanlar... Bahçedeki ahırda da nefis bir arap atı...

Güya yaşıyorum... Taksim, Maçka, Şişli taraflarında da, kendisini yüksek cemiyetten bilen insanlarla halkalı ve onları dai—ma apıştırmaya memur edalara bürülüüyüm. Boyuna konu—şuyorum ve gözlerin camekânında müthiş bir hayranlığın çöreklenip beni seyrettiğini görüyorum.

Burhan Toprak her zamanki çığlığını basadursun: — Hayat mı, eser mi?

80 NDHAYET BDR AKŞAM... Nihayet bir gün... Bir akşam... Çalıştığım bankadan çıktım. Paltomun yakasını kaldırıp Köprüye doğru yürümeye başladım. Yenicami kemerinin dışında kar perdesi...

O zamanın tabiriyle «Şirket-i Hayriye» vapuruna atladım. Vapurun orta salonunda, Üsküdar tarafını sağı—ma alarak oturdum. Vapurun gittiği istikamete doğru...

Vapur hayli kalabalık... Tanınanları ve tanınmayanlarıyla malûm tipler... Malûm, hep malûm, yahut tam

meçhul... Vapurda bir şeyler düşünerek veya düşünmeyerek gidiyorum.

Pencere buğulu... Salon dumana boğulmuş...-
Dn-sanlar, gözleri şuraya veya buraya çivili,
kendi sıkıntılı «malûm»larını düşünüyorlar;
yahut hiç bir şey düşünmü-yorlar.
Düşünmemeyi

düşünüyorlar, Benim gibi... En bahtiyarları,
gazete okuyanlar. Dalacak bir şey bulmuşlar.
Başlarını kabuğundan çıkarmış kaplumbağalara
benziyor-lar.

Karşımda şişmanca bir adam oturuyor. Ablak
yüz-lü. Kafası pergelle çizilmiş gibi
yuyuvarlak... Pembe ve dolgun yanakları var.
Benim ölçüme göre son derece ma-nasız bir
yüz... Gayet rahat ve kaygısız bir tavır içinde
ba-na bakıyor...

Bakar ya... Niçin bakmasın?.. Bakış uzadı.

Sıkıldım, gazetemi açtım ve aramıza perde
gerdim. Sanki okuyorum. Gazete, sıkıntılı

«malûm»ların en sıkın¬tılısı...

Gazeteyi indirdim. Adam yine bana bakıyor. 81

Bu defa adamakıllı sıkıldım ve gazeteyi yine kal¬dırdım. Dlân sayfasını okuyordum.

Gazetenin arkasında, onun rahat ve kaygısız gözlerini bir bıçak ucu gibi hisse¬diyorum.

Gazetenin benden tarafı adetâ bir bıçak ucuyla sipsivri kabarıyor.

Bir daha indirdim. Öyle rahat ve kaygısız bir sey¬redişi var ki, insanı çıldırtabilir. Ne yapayım?

Bitişik oturduğum camın buğusunu sildim ve dışa¬rıyı seyre koyuldum. Sol yanağımda adamın gıdıklayıcı gözleri... Ona bakmadan, rahat ve kaygısız bana nasıl baktığını görüyorum.

Üsküdar'a kadar hep o vaziyet...

Üsküdar'da vapur boşaldı. Karşılıklı iki uzun kana-penin bir ucunda o, bir ucunda ben... Koskoca ve bomboş salonda o türlü burun buruna-yız ki, mutlaka ya konuşmamız yahut sille tokat birbiri-mize girmemiz lâzım...

Olur şey değil! Hep bana bakıyor! Neredeyse ifade alacak... Polis mi ne? Ama ben o devirde henüz polis mevzuu değilim...

Dçimde sert bir mukabele ihtiyacı... Hemen adama hitap edebilirim: — Beyefendi, boyuna bana bakıyorsunuz! Göze yasak olmaz, derler ama galiba en büyük ve en ince yasak gözedir. Ne demek istiyorsunuz?

Davrandım, vazgeçtim. Bir sigara çıkardım. Arıyorum... Üzerimde kibrit arıyorum. Gayet sakın bir tavırla karşımdan uzatılan bir kutu kibrit... — Teşekkür ederim.

82 — Bir şey değil... ? Sigaramı yaktım ve kibriti iade ettim. Yine konuşmaya ve lâf açmaya niyetli değilim. Oysa niyetini asla belli etmiyor, yalnız bakıyor; o kadar... Dçimden

düşündüm:

— Adamın bakışında incitici bir hal yok. Fakat gözlerindeki rahatlık ve kaygısızlık müthiş! Bakma, diye-mem ki...

Göz ucuyla ben de ona dikkat etmeye başladım: Görülmemiş bir nefis emniyeti içinde... Dudaklarında bir I de şefkatli tebessüm, tatlı bir bükülüş. Allah Allah... Bu da nesi?

ESRAR KÜPÜ Öteden beri meczubu olduğum «meçhul» zevki ve esrar sezişi imdadıma yetişti: — Bu gayet basit, dört köşe görünüşlü adam sakın bir sır küpü olmasın?.. Yoksa hayatımı dolduran sıkıntılı «malûm»ların ufkunda yeni bir tecelli mi?

Hissimin tam bu noktasında adam bana: — Birbirimizi selâmlıyalım...

Dedikten sonra Müslümanca selâm verdi. Selâmı-ını, aynı kelimelerin karşılığıyla aldım. Konuşmaya başla-dı. Dsmi ni, cismini, işini, mesleğini bildirmek zahmetine düşmeden

konuştu. Sanki o, ismiyle ve cismiyle, mücerret mânada Abdullah'dı;

Allanın kulu... Hepimiz gibi... Yolcular Üsküdar'a çıkmaya başlarken girdiği baharı vapur kalkmaya hazırlanırken hülâsalandırmıştı:

Din, islâmiyet... Dine bağlılık günden güne zayıflı- 83

yor. Herkes gaflette... Ecel de her an tepemizde... Ölüm ânının dehşeti... Bir günahkâra ait korkunç ölüm sahnesi...

Böyle şeyler anlattı ve mümkün olduğu kadar basit anlattı. Bütün bir «malûm»lar zinciri... Bu zinciri çekti, durdu.

Sıkılıyor muydum? Hayır! Bir şey, bir netice beklüyordum. Vapur, Kuzguncuğa doğru yol alıyor, kar durmuş... Üzerlerinde tek tük ışıklar kanayan yalı pencereleri... Kimbilir bu evlerin içinde neler dönüyor?

Adam hep anlatmakta... Hali ve anlatışı da bir

ka-buk kadar sert ve cevhersiz. Zaten anlattığı şeyler de işin kabuk tarafı. Ama cevher, kabuğun içinde... O, bu cevherden habersiz gibi...

Yoksa bana öğüt vermek mi istiyor: — Genç adam! Aklını başını devşir! Bütün havai-likleri bırak! Hemen ibadete başla! Dinin bütün emirlerini yerine getir! Aradığın ruh, bu yalçın emirlerin ötesinde. Ve onlar sımsıkı, birbirine

kenetli... Emirlerle bağlan ve olmaya çalış! Böyle mi demek istiyor?..

Fakat büyük lezzetten koku almaksızın kabuğa ya-pışmayı anlamayan ve onun içinde saklı cevheri göremi-yen kör nefis, ille işi kurcalamak gayretinde...

Hemen tasavvuf bahsini açtım. Çocukluğumun ve ilk gençliğimin, yalnız bandrol bilgisi halinde bir kaç ke-limesini ezberlediği ve nimetlerini hep kavanozun camı üzerinden yaladığı büyük dâva... Adam, bu bahiste, ah çeker gibi bir tavır aldı ve fazla konuşmadı. Dâvanın yanından, önünden,

arkasından dolanır gibi lâflar etti. 84

Dilinin altında bir şeyler saklar gibiydi. Benim bü-tün merakım da o... Nihayet bandrol bilgisinin klişeleşmiş en yaman meselesini öne sürüverdim: — Zamanımızda irşada ehliyetli bir kimse var mı? Böyle birini tanıyor musunuz? Güldü.

Vapur Kuzguncuğa yanaşıyor. Sordu:

— Kuzguncuğa mı çıkacaksınız? — Hayır,

dedim; Beylerbeyi'nde oturuyoruz. Ya siz?

— Ben Çengelköyüne gidiyorum. Beylerbeyi'ne kadar konuşabiliriz. — Buyurunuz!

— Zamanımızda böyle bir kimse var... Böyle bir kimse değil, büyük bir kimse var... — Ne diyorsunuz?..

— Evet!.. Atıldım: Pj — Onu nerede görebilirim?.. O, gayet sakin, bildirdi: •— Beyoğlunda, Ağacamiinde... Cumaları, orada rs verir. — Dsmi? — Abdülhakim Efendi Hazretleri...

— Nasıl bir zat? — Görürsünüz!.. Orada dinliyecekleriniz halk için, nâs için söylenen sözler... Siz o sözlerin içine girmeye ve ötesindeki hikmete ulaşmaya bakın!..

Dona kaldım. Adam, adetâ değişmiş, tebessümü derinleşmiş, bana bakıyor. 85

Bir zar deliniyordu. Altından, muazzam, kâinat çapında muazzam bir vaadin adresi çıkıyordu.

Hep, hep klişeye ezberciliği halinde tanıdığım bir sıfatın, müşahhas, gözle görülür, elle tutulur zatı... Bir veli, bir mürşit, bir rehber...

Öylesine donmuştum ki, artık adamcağzın anlatımlarını dinleyemez hale gelmişim. Biletçinin sesi.

— Beylerbeyi! Adam, verdiği adresi aynı kelimelerle tekrarlardı; ve çımacının «yürüyelim» narası üzerine mırıldandı:

- Güle güle, selâmetle... Dskeleye son ayak basan, bendim. ANNE BU

Yalılar boyu uzayan, iki tarafı ağaçlı yoldan evime doğru yürürken, bu sıkıntılı «malûm»ların caddesini, ebedi bir meçhule doğru istikamet değiştirmiş görüyordum.

Annem, annelere mahsus bir duyguyla ayak seslerimden beni tanıdı ve kapıyı açtı: — Ne var oğlum?

— Hiç anne!.. Ne olacak? Annem, bu «hiç»in ne

muhteşem bir «hep» belirttiğini seziyor muydu acaba? Anne bu, her şeyi sezer. Beynim kamaşıyor:

Beyoğlu... Fuhuşun merkezindeki cami...
Ağaca-mi... Orada, yalnız Cuma günleri ders
veren büyük veli... Nâs için söylenen sözler...
Sen onların içine girmeğe, o sözlerin ötesindeki
hikmete oluşmaya bak!.. Dsmi, Abdül-hakim
Efendi Hazretleri... Acaba nasıl bir insan?..

86 Evet, onu, vazifesini bitirmiş olan Hızır tavırlı
adaımı ömrüm boyunca bir daha görmedim.

KADIN

Ne yapmalıydım? Önümdeki ilk Cuma gününü
iple çekip Ağacamii-ne koşmalı değil miydim?
Hayır!

Bir gece süren esrar vecdini ertesi sabah
unuttum. Ve yine daldım saksı altındaki böcek
hayatıma... Dğrenç böcek... Hem gözü güneşte;
hem de nefsi saksının dibindeki karanlık,
rutubetli ve avuç içi kadar küçük zemine
yapışık. Bu gözü, bu nefsten hangi ameli-yatla,
hangi doktorun naşteriyle ayırabilecektim?

Başıma bir de kadın belâsı çıkmaz mı? Kadını o
güne kadar nefsimin şehrâyini diye alan ben, bu
defa adamakıllı sıkıştım. Kadın, fazla usta çıktı;
ve erkeği mat etmekteki en tesirli silâh olarak
beni, nef-simle korkunç bir ihtilâfa, ihtilâl

çapında bir ihtilâfa dü-şürdü. Adetâ ikiye
bölündüm ve kendi kendimi yemeye başladım...
O sıralarda bir gün... Kadına cazibeli görünmek
için beynimi limon gibi sıkıp, renkli tertipler ve
ışıklı for-müller düşünmekte olduğum bir gün...

Beyoğlu'nda Ağa-camii'ne bir kaç yüz metre mesafede, bir apartmanda-yım... Yanımda bir de ressam arkadaşım... Bu ressamla bir çok zevk anlayışında ve (estetik) idrakte beraberiz. Mizaçlarımızın da birbirini tutan tarafları var... Sonunda işi tam Müslümanlık ve ruhçulukta tamamlayacak olan ben, komünizma ve maddecilikte bitirecek olan da o, ka-

87 derin ileride aramıza katacağı korkunç mesafeden haber-siz, sarmaş - dolaş haldeyiz. Türlü (paradoks)lar içinde canbazlık ediyoruz. Dilimizde (Rembo) dan iki mısra: Honneur, au voyant superieur; Au superieur voyant, honneur!

Fransızca (Voyant) kelimesi, gaibi gören, kâhin gi-bi bir şey... (Rembo) çılgınlık buhranlarına düştüğü za-man, şiiri bir (Voyance), gaibi görme işi kabul etmiş ve gaipler perdesinden üstüne sıçrayan şerareler altında yığı-lıp kalmış ve sürüne sürüne kaçmıştı.

Biz; insanoğlunda gaibi görmek ve bilmek kudreti-ni tanımıyan, onu yalnız Allah'a bağlayan ve insan oğlu-nu Allah'ın gösterdiği

ve bildirdiği kadarıyla görme ve bilme hakkına malik kabul eden tenzihçiler, buradaki (voyant) kelimesini sadece «haberci», bilinmez ve biline¬mezin habercisi diye alırsak mısraları şöyle tercüme edebiliriz:

Şeref, ustun haberciye, Ustun haberciye, şeref!
Şiirde, işte bu mânada bir habercilik, her zerrede bin nakış pırıldatan vahdetten işaretler kapma işi... Yoksa üstün haberci, ancak Peygamberler...
Ve onun emrinde veli...

USTUN HABERCD Evet; bu ressamla, dudaklarımızda (Rembo)nun mahut iki mısraı, içimizi dolduran mâverâ iştiyakını bes-

teliyoruz. Tabî, herbirimizin iştiyakı ve iştiyak istidadı başka başka... Birden, tüylerim ürpererek hatırıma bir şey geldi:

— Bugün ne kuzum? — Cuma...

__jsfe dedin? Cuma mı? Ağacamiine de bir iki yüz metre mesafedeyiz!

— Ne olacak? — Ne olacağını bırak da saate bak! — 12'ye geliyor.

— Tamam! Namaza pek az vakit var... Haydi davran, sana üstün haberciyi göstereceğim! Ve arkadaşşa, vapurda geçen hadiseyi çizgisi çizgisine anlattım.

Müthiş alâkalandı. Daldı ve dedi: __ Ya bizden şüphe ederse?.. Bizi polis filân zan nederse?..
— Yanılıyorsun, diye haykırdım; eğer aradığımız üstün haberciyse bir bakışta bizi anlar. Değilse, zaten bize lüzumu yok...
Dsteddiği kadar şüphe etsin.

Beşinci katında bulunduğumuz apartmandan yuvarlanırcasına inip kendimizi kaldırımlara attık...
89

TANIDIKTAN SONRA 1934 - 1943 BÜYÜK ZAT

Cami... Girince sol tarafta, yerden bir iki basamak yüksekliğinde, balkonumsu bir yerde, sarıklı, ilk bakışta esmer, beyaza yakın kır ve uzun sakallı bir zat... Önünde, kitabını koyduğu küçük bir yer masası... Etrafında, diz üstü veya bağdaş kurup oturmuş bir küme insan....

Aralarına geçip oturduk. Kısık, donuk, birden bire ahengi anlaşılamıyan pe-çeli, zarflı bir ses... Fakat son derece tesirli... Tane tane konuşuyor; ve kelimeler, cümle içinde, yakından çekilip bütün sinema perdesini dolduran bir şekil gibi, büyük bir hacme bürünüyor. Hem yakından kelimeleri, hem de uzaktan cümleleri görüyorsunuz. Şive, Şark Anadolu...

Vapurda meçhul şahsın «nâs için» dediği konuşma böyleyken gayet derin... Yüzüne

bakıyorum.

Birer hilâl kavsiyle çatılmış, kabarık, ince, vezinli kaşlar, irice ve ahenkli bir burun... Yine ince dudaklar...

Sünnete uygun şekilde fazlaca kırkık bir bıyık ve uzun, çok uzun bir sakal... Sarığı, kaşlarına yakın noktaya kadar indiği için, alını bütün açıklığıyla görünmüyor.

93 Gözlerinden henüz bahsetmedim. Onları, kendine yaklaşıncaya göreceğiz ve mânalarına yakalanıp kalacağız. Bu gözler, uzaktan gayet dalgın ve içine kapanık duruyor.

Bir de, bazen önündeki yaprakları karıştıran, fevkalâde zarif, esmer, >nce ve uzun parmaklar... Dlk bakışta kendisinden insana çarpan duygu, müt-hiş bir vakar ve heybet...

Ders bitti. Ön sıradan, esmer, tatlı yüzlü, tıknaz; uzun boylu bir genç kalkıp, Efendi Hazretlerine, balkonumsu yerden inmesi için yardım etti. Dinleyiciler hep ayakta ve Efendi Hazretlerini

yakından görmek için ona görünmek
ihtiyacında...

Kürsüden indiler. Hafif öne eğilmiş orta boylu,
yetmiş yaşlarında hissini veren bir zat...
Etrafındakilere şefkatle baktılar.

Çabucak fırlayıp potinlerimizi giydik ve
kendilerini kapıda beklemeğe başladık.
Etrafları kalabalık, kapıya geldiler. Potinlerini
giydiler; kollarında, deminki esmer, tatlı yüzlü
genç, avluya çıktılar.

Birden yanlarına, ihtiyar bir kadın sokuldu.
Yeldir-meli, sımsıkı başörtülü, Dstanbul'un ücra
semtlerini hatırlatan bir kadın...

Kadın, dert yandı ve hastasının şifa bulması için
dua istedi. Dlk defa, yakından, bir şahsa hususî
hitabını duyuyoruz: «— Asıl siz bizim için dua
edin! Dleti de, şifayı da veren Allah... Dua
edin.» Vaktimiz gelmişti.

94 Yanlarına sokulduk. Başlarını kaldırıp o
anlatılmaz gözlerini üzerimize | diktiler. Ben

atıldım:

— Affınızı rica ederiz efendim; ellerinizden öp-mek saadetine erebilir miyiz? Gözleri, gözleri, daima baktığı şeylerin ilerisinde-ki, ötesindeki bir «görünmez»e bakan gözleri üzerimiz-de...

Baktılar, baktılar ve ne gördülerse gördüler. «— Biz Eyüpsultan'da oturuyoruz, dediler; Gümüşsuyunda, ne zaman isterseniz buyurun!» Devlet!..

Evlerine, yuvalarına çağırılıyorduk.

Kabul edilmiştik.

Ama henüz, iç içe giden iç daireye değil... Dış daireye, güvenilir insanlara mahsus ilk sohbet, konuşma daireesine, avluya...

Kim bilir?.. Uzandığım, esmer, zarif ve incecik parmaklı eli bir ı kurtarana yapışırcasına kapıp öptüm. RÜYA

O günden kısa bir müddet sonra, yahut biraz evvel, Beylerbeyi'ndeki süslü odamda bir rüya görmüştüm:

Büyük, pek büyük bir anfi... Binlerce insanı alacak büyüklükte... Anfinin sedlerinde, bükük kavisli masaların gerisinde, nur yüzlü, binlerce, sarıklı insan... Beyaz gül dizileri halinde sayısız sarık... 95

En önde ve merkezde yine sarıklı ve nur üstü r^
yüzlü biri... Ben kürsüde konuşuyorum. Ne dediğimi, ne soyl& diğimi bilmiyorum. Kelime üstü bir ahenkle konuşuyorum. Ellerimle de fikirlerimi noktlayan işaretler veriyorum.

Sözüm bitti. Merkezdeki nur üstü nur yüzlü zat yerinden kalktı, yanıma geldi ve başımı iki eliyle kavrayıp kendisine çekti ve öptü.

Bu rüyadan, içimde, tatlı, bayıltıcı tatlılıkta bir lezizlik kalmıştı. Bu rüyaya bir mim koyunuz! Ona anlatacağım zaman ne cevap vereceğini göreceksiniz. EYÜP SULTAN

Aradan haftalar geçti. Belâlı kadınla uğraşmaktan başka işim yok... Cu çelerin, saçlarından tel tel yere bağladığı (Güiver)e benziyorum. Doğrulamak istiyorum, fakat mümkün değil. Saçlarımdan tel tel yere bağlanmış, arka üstü toprağa çıkmış viliyim.

İlk aldığım adresin sahibini bulduktan, asıl adresi ondan aldıktan sonra da gevşemek?.. Olur mu? Oldu! Ruhuma kuvvet aradığım günlerden birinde ressam arkadaşı buldum.

— Haydi, dedim; seninle bugün Eyüp'e gideceğiz Üstün haberciye... Onu yakından tanımaya... Kolkola verdik. (Estetik) bir gezinti olsun diyerek Eyüp vapuruna bindik, Eyüp'e çıktık,

büyük camiin önu ne geldik ve sorduk:

96 — Abdülhakîm Efendi Hazretleri ne taraflarda otu-lyorlar? Gümüşsuyu'nda dediler. Orası ne tarafta?

Adamın biri parmağını uzatıp köşede bir aktar dükkânını gösterdi: — Şu dükkânın sahibinden sorunuz. Kendisine sık sık gidenlerdendir o... Ressam arkadaşla aynı isknde, bir kaç parmağı ek-sik dükkân sahibi, alâkamızdan gayet memnun anlattı:

— Camiin kenarından sağa dönün! Bahriye'ye doğru... Bir kaç adım sonra mezarlığın içinden, yukarıya merdivenli bir yol sapar. (Piyerloti) kahvesine kadar gi-der bu yol... Çıkın, çıkın, tepeye kadar... Karşınıza gele-cek ilk kapı... Bahçe kapısı, daima açık... Vaktiyle tek-keymiş orası... Mescidinden ve etrafındaki çatılarından anlayacaksınız. Halic'e bakan bir sed üstünde...

Mezarların arasından çıktık, çıktık. Haliç ayağımı-zın altında bir kordelâ... Anlatılan yeri, karşımızda oldu-ğu gibi bulduk. Hafif aralık

bahçe kapısını ittik ve girdik.

Sıcak bir ilkbahar günü... Dçeriye girer girmez karşılaştığımız, orta yerde bir şadırvan, sağda Halic'e bakan sed ve üstünde heybetli mezar taşları... Solda mescit ve mescide bitişik ev... Sağda, herhalde vaktiyle âyin yapmaya mahsus, şimdi boş, camları kırık, tek katlı büyük bir salon şeklinde bir pav-yon ve ona bağlı, yine boş bir daire... Şadırvanın önünde bir hasır koltuk ve bir kaç iskemle...

Camideki, esmer, tatlı yüzlü gençle karşılaştık ve kendimizi bildirdik. Esmer ve tatlı yüzlü genç, büyük bir zarafet, nezaket ve iyi kabul tavrıyla iskemleleri gösterdi:

— Buyurunuz, oturunuz efendim; şimdi gelirler. Ve kendisini takdim etti: — Dsmim Şakir... Kendilerinin yakınıyım...

97 Üç beş kelimelik sohbet... Bir tıkırtı ve hareket... Soldan mescide bitişik ev tarafından Efendi Hazretleri geliyorlar. Koltuğa oturdular. Bana ilk sualleri: «— Siz ne iş yaparsınız?» — Bir bankada çalışıyorum. Muharrir ve şairim... Dsmim Necip Fazıl... Ressam arkadaşına: \

«— Ya siz?» — Ressamım... Ben ilâve ettim: — Efendim, arkadaşım, Mesnevî şârihi meşhur Abidin Paşanın torunudur. Dsmi de Abidin... Abidin Di-no...

«— Ya dediler; kıymetli bir insandı Abidin Paşa... Çok güzel...» Üzerlerinde, daima tercih ettiklerini sandığım renk olarak, açık kül rengine çalan ince bir kumaştan bir pan-talon ve setre uzunluğunda bir ceket... Kar gibi beyaz ve tertemiz bir gömlek... Başlarında takke... Ve o gözler; baktığı noktanın «görünmez»ine bakan namütenahi derin gözler... Kestane rengiyle elâ karışığı, içinde mavimtırak inci pırıldayışları mı desem, ne desem?.. Sayısız terkipleri ve tonlarıyla renk, topyekûn renk, o gözler önünde daima yalan söyler.

Fezanın gözleri onlar... Fezanın, insanı bir tutuşta fezaya çeken gözleri... Rahmet gibi dipsiz, rahmet gibi sıcak, rahmet gibi diriltici...
98

SUS, DZAH ETME Bana sordular: «— Siz tasavvuftan bir şeyler biliyor musunuz? Okuduğunuz kitap oldu mu?» Bahriye mektebindeki hatıramı anlattım. (Semerat-ül Fuad) ve (Divan-ı Nakşî)yi söyledim. Son zamanlarda da, karıştırdığım (Marifetname)... Nakşî divanının kimin eseri olduğu sualine cevap veremedim.

Dşte, ateşten harflerle beynimi dağlayarak söyledik-leri ilk fikir: «— Bu iş kitapla olmaz. Akılla da varılmaz... Hiç yemeğin lezzeti çatal bıçakla aranıp bulunabilir mi?»

«— Ya siz ne okudunuz?» Sualine karşı, Abidin Dino, iyi Türkçe bilmediğini, kültürünün daha ziyade Fransızcaya bağlı olduğunu ve Dslâm tasavvufuna ait bir kaç Fransızca kitap okuduğunu söyledi. «Beka» ile «Fenâ»yı, (Baka) ve (Fana) diye he-celeyerek, Fransızca

bir kitabın gördüğü ve gösterdiği oyuncak klişeleri sıraladı.

Derin derin dinlediler; «beka» ile «fena»yı ele al-dılar ve kalbin bir mertebesine ait «fenâ»da: «— O zaman istikâmet, cihet diye bir şey kalmaz insanda...»

Buyurdular. Henüz idrakim, işin şiirine ve dış estetiğine bağlı olarak, insanoğlunda madde, mesafe, hacim, mekân em-niyetini allak - bullak eden bu oluş, ideal dünyanın şartla-undan biri şeklinde hayâlimi öyle kavradı ki, zaman ve mekân temasını kaybeder gibi oldum ve artık tek lâf et-meksizin

kendilerine mihlandım. Konuştular; şu veya bu vesileyle hep konuştular. O 99

ahengi belirsiz, ağlamaklı sesi; ve rengi meçhul kucakla-yıcı gözlerle konuştular. Belki üç, belki beş saat süren o günden, o günkü konuşmalardan hatırladığım yalnız bir ahenk çağlayanı. Başka hiç bir şey bilmiyorum. Sonra sonra seyrek de olsa dokuz yıl süren temaslarım

içinde, bahislerin hemen bütün köprü başlarını kelimesi kelimesine hatırlıyorum da o günden, o günkü konuşmalardan bende (kloroform) tesiri gibi bir kendimden geçmehissinden başka bir şey hatırlamıyorum.

Kaçta gitmiştik? Bilmiyorum! Öğle vakti miydi, ikindi miydi? Bilmiyorum! Çıktığımız zaman akşam ol-muş, karanlık, bir seccade gibi Eyüp'ün üstüne atılmıştı.

Evet; akşam, Eyüp'ün üstüne bir seccade gibi bir hamlede düştü sandım. Evden çıkıp etrafıma bakınca ak-şamın farkına vardım da ondan. Sade akşamın mı? Ken-dimin, nerede olduğumun, nereden gelip nereye gittiği-min de...

Öylesine kendimden geçmiş, bayılmışım. Bu, ke-limelerin üstünde bir tesirdi. O, ahengi belirsiz, ağlamaklı ses; ve rengi meçhul, kucaklayıcı gözlerden bana bir şey geçmiş, ruhuma bir buğu

yayılmış ve beni yere sermişti. Zaten bütün dâva, irşad dâvası, erdiricilik sanatı işte o «şey»de... Gerisi dedikodu...

Dki tarafı mezar, dar yoldan koşarcasına inerken o «şey»in beni büsbütün kapladığını duyuyorum. Arkada-şım, nasipsiz arkadaşım da

o ân için benimkine yakın bir tesir altında kalmış olacak ki, konuşmayı, anlatmayı, fikir kesip biçmeyi çok çirkin bulan bir sezikle susuyor ve başı önünde beni takip ediyordu.

Eyüp vapurunda karşı karşıya oturuncaya kadar sükûtumuz ve kendi içimizde kalışımız devam etti. Niha-

100 yet Eyüp vapurunda, belki de vapurun yegâne iki yolcusu halinde karşı karşıya geçince gözlerimiz birdenbire kapı-di

Ne dersin Abidin? Müthiş!..

I —Konusurken, söylediğinden ilerisini belirten, ba-karken baktığının ötesini işaret eden müthiş bir ermiş...

Sus, müthiş! Sus, izah etme! — Ya o muazzam edeb? Kıpırdamadan, en küçük bir insiyakîlik göstermeden, en basit başı boş harelcetlerin en tabiisine bile düşmeden, her ân en büyük bir huzur be-lirtici o heybet?..

— Suz, sus!.. Ve ellerimizde, bize evde hediye edilen, Efendi Hazretlerinin «Er Riyazet-üt Tasavvufiyye» isimli eserin-den birer nüsha... Ne akılla, ne de akılsız erişilmesi müm-kün olan gayenin akla hitap ettiği kadariyle, kalemlerin-den dökülme bahisleri... Dzah ne mümkün!..

SAATLD BOMBA Drşat edicinin bir bakışıyle yerden ayakları kesilen, kaldırılan, erdirilen nice sefiller, müflisler biliyoruz. Bu, müritte; hem bir istidat, daha doğrusu nasip meselesi, hem de yolun usûl ve disiplini dâvası... Yolun usûl ve di-siplininde, umumiyetle tedricilik; yavaş yavaş ve sıra ile oluş prensibi, başlıca kanun...

Bense bir bakışta allak bullak oldum ama, ertesi jgünü kendimi, Efendi Hazretlerim görmeden ne haldey-

] sem öyle buldum. 101

O Efendi Hazretleri ki, kendisini buluncaya kadar geçen hayatım, onu beklemekten, bekleyiş sıkıntılarını için-de kıvranmaktan başka bir şey

değildi.

Buldum; ve yine bulduğumu anlayamadım.
Dçime yerleştirilen saatli bombadan haberim
yok. Her şeyin bir saati olduğundan haberim
yok... Zaman akıyor... Yine eski havamdayım...

Üstelik kadın belâsının en hâd deminde... Bir
gece... Sabaha karşı...

Herkes uykuda... Yalının yemek odasında bir
yazı yazıyorum. Gecenin ilk saatlerinden beri
üstüne abandığım bir yazı... Yazıda bir dünya
muradı üzerindeyim. Fa-kat bu muradı öyle
kurcalıyor, onun künhüne; içine nüfuz etmek
için öyle çırpıyorum ki, nihayet onun da, her
şeyin de sınırını aşmış gibi bir şey oluyorum.
Karşıma «Ra-ķip» ismiyle Allah çıkıyor ve artık
o murat bana birşey

ifade etmez oluyor. Gökte, tam bir mesafe emniyetiyle uçarken birden bire bir duvara çarpmak gibi bir hal... Dnandığım dünya bir anda elimden çıkıyor ve ben ka-lemimi bırakıp dehşetler içinde başımı tutuyorum.

Edebiyat ve sanat yapmıyorum, azametli bir vakıa, sert bir oluş hendesi üzerindeyim. Tam o anda enseme, balyozla vurulmuş gibi bir ses duyuyorum. O ân, kül olmak üzere olduğumu, yahut beynimin bir atom gibi çatlak üzere bulunduğunu se-zercesine yerimden fırlıyorum:

Elektriği açık bırakarak kendimi dışarıya atıyorum, merdivenleri beyninden kur-şun almış bir yaralıdan beter bir yıkılışla çıkıyor ve ken-dimi yatağa atıyorum. Ve kendime, mevcut bütün ener-jimle emir veriyorum:

— Uyu!.. Bu öyle sert bir emir ki, cihanda benim cinsimden hiç bir fânî, nefesine böylesini verememiştir.

102 Tam o anda, gözlerim yumulu, apaçık, bir şey gö-rüyorum: Bir canavar, anlatılmaz bir

canavar, köpek az-manı bir canavar, ağzını açmış, iğne ucundan daha sivri dişlerini çıkarmış bana hırlıyor. Uyuyorum... Yahut müthiş bir his iptali altında

kendimden geçiyorum. Ertesi sabah kalktığım zaman, dünya benim için başka bir dünyadır.

Bu hali biraz daha yakından görebilmek için, on-dan üç dört yıl sonra yazdığım ve evvelâ (Senfoni), arka-sından (Çile) ismini verdiğim ve en çok sevdiğim şiiri okumak lâzım... Ensemün örsünde bir demir balyoz;

Kapandım yatağa son çare diye. Bir kanlı şafakta bana çil horoz, Yepyeni bir dünya etti hediye. YDNE RÜYA

Efendi Hazretlerini tanıdıktan sonra ve bu halden evvel, kendimi muvazeneli sandığım demlerde gördüğüm başka bir rüya:Yalımıza giden iki taraflı ağaçlık yolda gece karanlığında yürürken, ağzımdan balon gibi şeffaf bir şey çıkıyor. Küçük bir balon, ceviz büyüklüğünde; der-ken elma, derken ayva... Nihayet kafa

büyüklüğünde. Ba-ılonu iki avucumun içinde tutup bakıyorum: Dehşet! Ka-fatasını!.. Kafamı da, içi boş bir zar, neredeyse patlaya-cak bir zar halinde ve yerinde

hissediyorum... Aman!.. Buhran gecesi olduğu gibi, bütün enerji mevcudumla, onu, kafatasımı yutuyor ve yerine iade ediyorum.

103 «Çile» şiirindeki hayâlin aynıyle vakıası... Demek oradaki, benim bulduğum bir teşbih değil, gördüğüm bir şeymiş...

Çıkmış mıydı aynıyle rüyam?.. BDR YAZI

Ondan dokuz yıl sonra, «Büyük Doğu»larda, «Tanrı Kulu» ismiyle neşrettiğim ve manen Efendi Haz-retlerine ithaf ettiğim bir yazı...

Her ne kadar sadece «Dlâh» mânasına gelse de, kaynağındaki putperestlik delâleti yüzünden sevmediğim «Tanrıkulu» adını, ileride «Hikmet Sahibinin Kulu»na çevirmek niyetiyle işte yazı: «TANRI KULU

Dinmeyen, bilinmez bir ağrı çeken diş. Ne kibrit
çöpünden imdat, ne berber kerpeteni, ne karanfil
yağı, ne de eczacı güllâcından...

Dşte böyle; bir zamanlar beynim «mutlak
hakikat» acılarına yataklık etti. Ağrıyan akıl
dişimdi. Masallardaki benzetişle, denizler
mürekkep, ağaçlar kalem olsa bu acıları sayıp
dökmeye yetmez. Hayatımda öyle bir gün
doğdu ki, kundaktan patiğe, emzikten kısa
pantalona, oyuncaktan boyun bağına, karalama
defterinden polis hafiyesi romanına, beş taştan
iskambil kağıdına ve ayva

tüyünden kır saça kadar anne, baba, dadı,
mektep, arkadaş, kitap, hoca, tabiat, şehir,
ce-miyet,

kimden ne aldım sa hepsini geriye verdim.
Ruhuma istifledikleri hazırlop dünya bir
sarsılıştta yıkıldı gitti.

Bilmem ki hiç bir fani, dünyaya gelmiş olmak
adı- 104

na bu kadar ağır bir borç senedi imzalamaya
davet edilmiş midir? Bir tohumu, cevherini
bulmak için merkezine doğru, tabaka tabaka
soyup hiç bir şey bulamamak, üstelik tohumun
ezbere inanılmış hakikatini de kaybetmek gibi;
her şeyin iç yüzünü ararken her şeyi elden
çıkarmayayım

mı? «Dmam-ı Gazali»nin miğdesine aylarca tek
damla suyu bile kabul ettirmiyen ve «Paskal»m
beyninde urların en müthişini kabartan kanlı
fikir çilesinden payıma düşenleri anlatmağa
kalkmıyacağım. Dünyaya gelmiş olmak adına
benimki kadar ağır borç taahhüdüne sokulmuş
olanlar bilirler ki, çoğu yeryüzüne alacak
senetleriyle gelen insanlara bu bahiste
anlatılabilecek şeyler pek az.

Ben yalnız doğrudan daha gerçek bir yalan,
vakıadan daha ölçülü bir masal, maddeden daha
katı bir hayâl anlatacağım:

Tanrıkulu, Tanrıkulu; onu nasıl tanıdım? Ve işte
ruhumun büyük zelzelesini, bir yıkıntı âlemi
içinde Tanrıkulu'na açılan gizli kapıyı meydana
çı-karmış bir saik diye haber veriyorum! Evet,
«niçin» ve «nasıl»ı benim, hikâyesi sizin ol-sun;
şu kadar yıllık kâinat, gözüme, bütün
yaftalanmış, raflara dizilmiş, istenmeden herkese
dağıtılmış ve sorul-madan miğdelere indirilmiş
hakikatleriyle, yeni baştan ve teker teker
gerçekleştirilmeye muhtaç göründü.

Eşya ve hâdiselerin aslını, özünü, cevherini
araştı-rırken galiba öyle bir sırrı tırmıkladım ki,
bu sır şahlandı, şahlandı ve beni çarptı; rahat ve
mes'ut insanın nezaret ufkunu kararttı; ve artık
hiçbir şeyi görmemek yerine en-semden bastırıp
bana dipsiz bir kuyuda yokluğu göster-meye
kalktı.

105 Bu kuyuda, «öz ağzımdan kafatasımı
kusarcasına» Allah'ın gölgesini gördüm.

Maddenin mahpus olduğu kaba bir dört köşe için-de, bir takım eşya ve hâdiseleri düzenleyip, Allah'a yok diyenlere nisbet, ruhumda beşeri kanunların tezgâhı o türlü devrildi ki, bu devrilişin altından yalnız mutlak hakikat doğrulabilirdi. Her şeyi o türlü kaybettim ki, Allah'ı ka-zandım.» VEHDM VE şüPHE

«Aman efendim! Boğaziinin bir kıyısından b-rne geçmek için on paralık bilet yeterli, bu geçidi ken-dinden evvelki hiç bir âlet ve vasıtaya baş vurmaksızın geçmeye zorlanan adamın felâketini düşünsenize!

Dşte, bütün iman ve inkârı, uçuk bir anne dudağın-dan, soluk bir kitaba; basit bir göz emniyetinden ahmak bir el temasına kadar, orta malı ve demirbaş âletlere da-yanan adamcağıza karşılık, Allah bana kendisini kendi elimde buldurmak için taş kırıcı bir balyoz gibi enseme nasıl indi, bilseniz!.. Bir geceydi...

Penceremde sabah, koyu siyahın üstüne her an bi-rz daha açık mavi bir renk pskrtlrcesine yavaş ya-vaş maya tutuyordu. Masamda uçları

k tlenmiŐ bir kaç kalem ve bir yığın kâğıt, diŐleri birbirine kenetli birkaç kitap ve sigara  l s  dolu kocaman bir tabla; salarım yüzümde ve enem göğsümde, ensemde inen balyozu maddi bir tesir halinde duydum.

Duvarlara, kapı tokmaklarına, merdiven trabzanlarına tutunup kendimi yatağa dar attığımı hatırlıyorum...

106 Butun gücümü tek saniyenin içinde teksif edip kendime verdiğim «uyu!» emrinden sonra ertesini gün ağır bir ameliyat baygınlığından uyanmıŐ bir hastaydım ben

Her Şey yepyeni ve bambaŐka-   g 6 kadar garların ve nefis istinatlarının en kustahları ile müdafaa ettiğim ahmak emniyetler bir taraŐfa; merkezinde Allah bulunmak üzere ruhumda ve namütenahi bir daire Şeklinde idrakine mecbur olduğum butun bir kâinat bir taraŐfa...

Sokakta, arkamdan kaldırıp önümde yere bıraktı-ğım^ayağımıniki hareketi arasındaki zaman atomlarını birbirine bağlayamayacak kadar yaman bir (metafizik) teri dökerken, ayağımın değdiği her noktada arzın kışır çokecekmiş glbı korkunç bir istinatsızlık vehmi çekiyor-

akre- um h T ŞP nD 1Smm V6hDm Ve bini hiç bir insan gözü görmedi. Bakınız- K g gfÜnÜr Ve SÖrÜnmez ** b>r çocuğu kandırmak için, bütün insan-arın birlik olup uydurduğu müthiş bir yalan olmasınTve sakın o çocuk ben olmayayım?

kiinde Br hÖyIC gK1DyOr kD' hCr hangl bDr c°ğrafya *ev-hmden, her hangi bir hâdisenin sebep ve neticesine kadar

butun yeryüzü tecellileri bu müthiş yalanın korkunç niza-ımından ibaret... Meselâ Şimal Kutbu diye bir yer yoktur annem beni dolmamıştır; ıkl kere ı/dört eLez; ^

hSt et ^ 7 T ' ŞU daklk3da fiMn d6VDetl but

ıcTnd ."i SadCCe harP takllldl yap™***!*; ta- su
T^t g ^ mahSUS kaskatı kesil'y°r ve mah-

sus dudaklarını kıpırdatmıyor!!! n telemi
kaPIIAn> PenCerden' SÜkûtlâ"> sogukkanlihkla-
tekmeleyıp avaz avaz haykırmak .stiyordum:

107 — Doğrusunu söyleyin; bana doğrusunu
söyleyin! Hepiniz birden, bütün kanunlarınız ve
bütün müesseselerinizle elbirliği edip bir
insandan, meçhul bir insandan bütün hakikati
gizliyebilecek tecrübedesiniz! O insan be-nim
işte! Söyleyin bana her şeyin doğrusunu!.. Eşya
ve hâdiselerin peçesini kaldırın ve içyüzlerini
gösterin!

Ve belki de tımajhandeki deliler kursaklarındaki
sırrı artık ağızlarından kaçırarak kadar ruhları
zayıfladığı içindir ki, böyle demir parmaklıklı
kümeslere kapatılmışlardı.»

DĞNELD FIÇI «Daha ne istiyorsunuz? Bir
daire, bir çizgi, bir nokta, bir hareket, bir fiil, bir
mefhum, zaman, mekân, ölüm, hayat etrafında,
kuyruğundaki makaranın arkasından dönen, bir

keci yavrusu gibi kıvranıp duruyordum.

Bir iğneli fiçki ki, bu, üstünden hayal uça kanatları kana boyanır. Her şey, ama her şey, içimde dumana, rüzgâra, gölgeye, sıfıra karışırken, yalnız bir şey; kendisinden başka her şeyin yokluğu pahasına mutlak bir varlık şartına bürünüyordu. — Yalnız Allah var! Var olan yalnız Allah! Her şey o kadar yok ki, yalnız Allah var! Allah öyle var ki, kendisinden başka hiçbir şey yok!

Tam otuz yasmadayım. Yedi yaşımdan beri, çok defa yatağıma yüzükoyun uzanıp bir mum ışığında okuduğum kitaplar, içimde uçsuz bucaksız bir sahife... Bu uçsuz bucaksız sahife, kıvrım kıvrım yanmış, kül olmuş-

108 Yalnız bir tarafında, ateşin çepçevre sardığı yanmamış bir parça vardı, Dslâm tasavvufuna ait bir kitaptan satır-lar..- O satırları yeni bir şekle sokmuştum:

«— Bir irşat ediciye varmadan olmaz! Yollara düş, bucak bucak ara ve irşat edicini bul!» Genç

adam, dere, tepe düz; o şehir senin, bu köy benim, yıllarca araştırdı, durdu.

Kırdığı her cevizin içi bomboş... Nihayet bir gün, bir dağ başında, koyunlarını otlatan bir çoban gördü, kuz-guni siyah bir zenci... Zenciye (Beni irşat edecek birini arıyorum dedi, arıyor ve bulamıyorum. Bana yol göster!)

Zenci, ufukların etrafında gövdesi ve gözleriyle çepçevre bir daire çizdikten sonra genç adama döndü, mı-rıldandı:

(Dört bir istikameti kokladım! Seni, benden başka irşat edebilecek kimse yok! Drşat edicin benim!) Ve genç adam, zenci çobana kapılandı... Ve erdi...

Dçimde her biri bine bölünen yankılar... — Bir irşat ediciye varmadan olmaz! Yollara düş, bucağ bucağ ara ve irşat edicini bul! Seni kim irşat ede-cek? Mucize iklimlerinin irşat edicilerini bu asırda bul-mak!..

Zifiri karanlıkta bir akşam... Dki sıra ağaç arasından evime doğru, yerden kalkmaz bir çuval gibi vücudumu sürüklerken, yol ortasında bir gölge gördüm. Gölge sanki kafamın dört duvar arasındaki yankılarını duymuştu. Bir ağaca yaslandım, kaldım. Gölge, içinde karanlığın yiv yiv helezonlaştığı gözlerle beni tarttı.

Her ân bir mucize bekliyordum; şaşırmadım, her şeyi olağan bulan bir hisle haykırdım: — KDmsin sen? Söyle!..

Gramofon plâğı cızırtısına benzer müthiş bir fısıltı: 109

— Drşat edicinin habercisi! — Ne diyorsun? Masal dünyasında mıyız? Bu za-manda bir irşat edici? — Her zaman bir irşat edici var!

Gökte bir yıldız düşerken muradını kestirebilen bir kavrayış acelesi ile atıldım: — Çabuk, yerini yurdunu, adını, sanını bildir!

— Dlle bir tarif mi istiyorsun? — Dlle bir tarif istiyorum! Sigara kâğıdından daha ince bir kamaş gibi içi ses ve nefes dolu gölge büküldü, sıçradı; biraz ileride karanlığın, dipsizlik kuyusunu çemberliyen soğuk ağzına daldı ve yine müthiş fısıltısını

koyuverdi: — (Sır vermez)e git: (Tesbihçiler)den geç! Sağa sap! (Kapalı Camii) sokağına gir! Yürü yürü! (Yıkık çeşmenin karşısında (9) numara!..

Göge baktım, bir yıldız düşüyordu.» muvazene kazanarak oradan geriye dönmenin haliydi bu..- Ve aklın, akla güvenmenin sefaletini anlama halı...

Gösterilmezse anlaşılmaz bu hal... Dşte, tâbi olduğu Resulün mucizesi halinde onun ilk kerameti!.. Tâbir onundur:

«— Velinin kerameti, tâbi olduğu Resulün mucize-sidir.» Bu halin üzerinde fazla durmıyacağım.

Dlk oluşundan tam on ve Efendimin vefatından bir yıl sonra aynıyle tekrarlanan hali (dahası da var), Allah ile aramda bırakalım ve yalnız dış perdelere bakalım...

Zaten dış perdelerden başka görebildiğimiz ne var ki?.. Perdeler düştükçe meydana çıkan, yine dış... Dç, mutlak iç, o ebediyet... Kimi şu kadar dışta, kimi şu kadar içte; hepsi bu kadar... Büyük geçidin yeni zaman bekçisi ise, içlerin içinde...

AV" Bu, büyük bir manevî buhran, (metafizik) kıvranış, yepyeni bir kuruluşa doğru temelinden sarsılıştı; en kısa zamanda sezdiğime göre, onun, Efendi Hazretlerinin tez nazarıdır ki, beni bu hale getirmişti.

Avlanmıştım. Beni avlamışlardı. Adî sinir hastakklariyle, yahut, marazî ruhiyat ki-taplarının çerçevelediği basit ve süflî ruh

ihtilâçlariyle alâkası yoktu bu halin... Ulvî mi,
ulvî bir çile...

Belki aklın verâsına çıkıp çıldırma noktasına
gel-menin ve sonra kudsî bir nur, bir ruh
feyziyle kanat ve

BEND KURTARINIZ! Marazı, bir nimet olarak
ondan aldığımı sezen ben, şifayı da; tabiî
nimetin nimeti halinde ondan, onun yolun-dan
aradım.

Birkaç ay içinde sadece kemiklerimin ağırlığına kadar düşmüş ve üzerimde hiç bir et sikleti kalmamış olarak, kapısına dadandım. Artık feryadım şu:

— Beni kurtarınız! Fakat ağzımdan halime ait tek kelime çıkmıyor. Kısa bir anlatış ve her şeyi kendisinden, Allanın lûtfiyle kendisinden bekleyiş...

110 111 «— Sık sık gelin, buyurdular; sohbet sizi açar. Dn-şallah feraha kavuşursunuz!»
Başka ne bir emir, ne bir öğüt, ne bir tedbir, ne bir tatbik...

1934 yılının yaz'ı, sonbaharı ve 1935'e devrettiği kış, benim için nasıl bir azap çerçevesi? Ne anlatılır, ne anlaşılır!..

Dslâm tefekkürünün, kavrama, anlama mânasına «yakîn» mefhumıyla belirttiği üç derece var:
Dlm-el yakîn: Öğrenerek anlamak...

Ayn-el yakîn: Bizzat görerek anlamak... Hakk-el yakîn: Dçine girerek, içinde eriyerek anlamak...

Meselâ, Van gölünü bilmek bir «ilm-el yakîn» an-layıştır. Yanına kadar gidip görmek «ayn-el yakîn»... Dçi-ne girip boğulmak «hakk-el yakîn»...

Halimi anlayabilmek için üçüncü soydan bir anla-yış lâzımdı. Bu da ancak bir velide bulunabilirdi. UZAKLIK

Çocukluğumdaki hastalıklardan birinde, zekâ ve hassasiyetimin marazî çapa vardığı demlerde, başucum-daki anneme bakıp, insanların birbirine, birbirinin haline ne kadar uzak olduğunu düşünmüş; bir takım kelime ve klişe yakınlıklarına rağmen iki ten arasında ne korkunç bir uçurum, bir buud çöreklediğini hissetmiş ve kesik kesik sormuştum:

112 — Anne, sen benim halimden anlıyor musun? — Anlamaz mıyım evlâdım, bilmez miyim? — Ne bileceksin anne; içimde değirsin ki... Hasta olan, benim!.. Dşte iki insan arasında bazan irkilircesine duyduğu-muz bu uzaklıktır ki «Kuluma şahdamarından daha yakı-nım» diyen Allanın sırlarından bir işaret...

Bütün itibarî yakınlıklar arasındaki uzaklığın ifa-desi olarak. (Mopasan)ın «Yıldızların Bîkesliğı» adındaki hikâyesine bir zamanlar bayıldığıını söyleyen Peyami Sa-fa, asıl Yunus Emre'ye

bakmalıydı: Bir garip öldü diyeler, Üç günden sonra duyalar, Soğuk su ile yuyalar; Şöyle garip bencileyin. Meğer ki, gökte yıldızım Ola garip bencileyin Garibiz; her yerde, her şeyin içinde ve herkesin or-tasında garibiz... Vatanımız burası sanmayın!.. Ve bu gurbet Allah hasretinden başka hiçbir şey değil... Her şe-ye ve herkese uzaklığın da aks-i dâvası o, Allah... Yakın olan o, ama biz farkında değiliz.

Öyleyse bazan, hem de ezbere: — Bir Allahım bilir, bir de ben... Derken ne kadar doğruyu söylemiş oluyoruz. En doğrusu: — Yalnız Allah bilir... Bu kadar!..

Benimki de, fertler arası bütün münasebet ve inti-kal vasıtalarını kaybetmenin, dipsiz bir kuyu içinde tek

113 başıma kalmanın ve ilâhî azameti,
birdenbire şahdamarın-da hissetmenin haliydi.
BU HÂL

Bu hâl içinde kendi dünyamdan en çok temas ettiklerim, Peyami Safa ile Mustafa Sekip Tunç... Peyami be-ni, ağzımla itiraf etmediğim halde uzaktan sezdiği ve (metafizik kaygı) diye teşhisini yapıştırdığı iç kıvranmalarım boyunca sabahlara kadar dinler ve şöyle derdi:

— Bütün söylediklerin, hep not edilecek şeyler!.. Aralarında bir tane bile aleladesi yok!.. Böyleyken, yine onunla aramda, iki ayrı kalıp ve ruh arasında öyle uçurumlar görüyordum ki, en taşkın yakınlıkta cehdine rağmen insanların birbirlerine ne kadar uzak olduğu, herkesin kendi içinde ve kendi hücrelerinde yapayalnız kaldığı hakikatini alev alev içiyordum. Bu hâl bana, sadece bana hissettiriyordu ki, Allahtan başka her yakınlık, temelsiz bir vehimden ibaret...

Başkalarına gelince, onlarla münasebetim büsbütün uzaklığın, hattâ kabul edilmiş ve sîneye çekilmiş bir uzaklığın ta kendisi... Meselâ beni sokakta görüp de:

— Nedir bu halin, kendine gel! Diyenlerden;

nereye baktığı ve ne gördüğü belir-sizleşmiş gözlerime gözlerini dikip: — Ne o; şeşî beş görmeye mi başladın? Diyenlere kadar... Bu tiplere tabî görünmek ve kendimi göstermemek gayretindeydim.

Hele Mustafa Sekip... O, bir milimetrelik satır ka-ıbuğu üzerinde tüneller açmaya savaşan felsefe profesö-rü?..

114 Bir gün kendisine: — Hakikati görmekten korkmuyor musun; anla-maktan, anlamanın ateşle kavruılmaktan korkmuyor musun?

Dediğim zaman şu cevabı vermişti: — Anlamamaktan korkuyorum! Anlayamamanın acısını çekiyorum! « İstirabımı görmeyen körün yüzüne tükürmek isti-yorum! »

Diyen Fransız şairi ne kadar haklıydı. Benim, için-de yaşadığım ruh iklimine göre, Mustafa Sekip, kızgın çöllerin devesine nispetle buz dağlarının kutup ayısını ya-şatıyor; ve idraksizlik içindeki üstün idraki, korkunç bir ahmaklık aczi halinde ortaya döküyordu.

Ona sordum: — Sen öldükten sonra senden ne kalacak?.. Bir köşede pinekleyen, nasırlı ve çarpık ayakları-şeklini almış iskarpinlerini gösterdi: — Bunlar kalacak!..

Ne kadar yalnızız, ne kadar yalnızız!.. (Paskal)ın dediği gibi: « Yapayalnız ölürüz!»

Dşte bu yalnızlığı kökünden giderici ve büyük visa-j erdirici yol... Onun ilk çilesi içindeydim.
RAKKAS

Buhranımın içinde, en uzun, 180 derecelik kavsi tutan bir rakkas gibi, tam inkârla tam iman arası gidip geldiğim bir ân, Efendimin kitabını sobaya attığımı, sonra bir lâhzada, tek lâhzacıkta sobaya, ateşin içine atıldığımı;

115 alevli yaprakları elimle söndürdüğümü ve kitabı öperek başımın üstüne koyduğumu Allah biliyor, siz de bilin!..

Kalblerimiz ilâhî kudret elinin iki parmağı arasın—da... Dilediği gibi çeviriyor. Kenarları yanık o kitabı saklıyorum.

Dnşallah, ben öldükten sonra da saklayan olur. Tam bir yıl süren uykusuzluk... Lisanımla bildirmediğim halimi uzaktan görüp etrafımda pervane gibi dönen anneme diyorum ki:

— Bir gece, bir gececik tam uyku her şeyi düzelterek ama, nerede?... Çalıştığım bankanın şubesini açmak için gittiğim Edirne'de, bir doktordan, tıbbın zavallı tıbbın son imkânını soruyorum:

— Sizin insanı uyutmaya, olmazsa bayıltmaya ve şuursuz bırakmaya mahsus bir ilâcınız yok mu? — Ne yapacaksınız, diyor doktor, niçin?

— Onu sormayın da var mı, yok mu, söyleyin!
Bana, önünde ölü kafası resmi bulunan ve «şu ka-dardan fazlası için ölüm tehlikesi» yazılı bir ilâç veriyor. Dozunu biraz kaçırduğım halde uyuyamıyorum; demirden bir el göz kapaklarımı aşağı çekerken, bir başka el bütün ruhumu yırtıyor ve ben yataktan fırladığım gibi kendimi Edirne'nin sokaklarına atıyorum. Sabaha kadar gezinti ve banka...

Herkes beni (normal) biliyor; içine kaçan gözleri-min yerine kömürle bir çift kondurmuş, «ben de sizin gi-biyim» tarzında, dünyayı aldatmaya, rol oynamaya me-murum. Halimin de kaynağını ve keyfiyetini sezdiğim

116 için, zavallı tıbdan hiçbir imdat beklemiyorum. Dokto-rum o; Dstanbul'da bıraktığım Efendim... Ama ne zaman ve nasıl iyi edecek, bilemiyorum.

Bankadan istifa edip Dstanbul'a geliyor ve huzurun-da taş gibi oturup kalıyorum. Eli yanan adam onu soğuk suya sokunca ne olur? Acı kesilir. Gel de çıkar şimdi elini sudan... Acı bin

misli

artacaktır. Ben de böyleyim... Onu görünce uyuşuyorum, ha-fifliyorum, fakat ayrılır ayrılmaz, tamam!.. Öyle de bir edeb ve heybet sarmış ki, beni, ona karşı kendisinden ftçıkça hiçbir şey istemiyor, derdimi bildiremiyor, ilâç is-

eyemiyorum. Ama, her şeyi bildiğini biliyorum. «— Bu sohbetler size iyi geliyorsa sık sık buyun!..»

Etrafında, edeblerin en keskiniyle oturan ve daima susan bir yakınlar halkası, şundan bundan bahsediliyor ve akşam oluveriyor. Konuşmalar hep perdeli...

Haydi Necip Fazıl, ayrıl Efendi Hazretlerinden; ve yürüyen ölüler halinde gördüğün insanlar arasından geçip evine kapan ve sabaha kadar yorganını ısır!..

Dnsanları, benzetişle değil, tam vakıa olarak, kendi-lerinden habersiz, gidip gelen ölüler

halinde görüyorum...

Zamanı bir sinema filmine benzetiyor; ve hareketleri perdeden değil, filmin üzerinden ve kesik kesik takip eder gibi, haşyet içinde kalıyorum...

Ayağımı bastığım noktada arzın kıvrı
çökecekmiş-çesine bir istinatsızlık hissine
düşüyorum... 117

Kaderi düşünüyorum. Ne yapsam nihayet yapacağım tek bir şey olacağına ve o da alınımın yazısını belirteceğine göre; onu, bütün iradeleri aşan namütenahi bir kuçaklayış kabul ediyor ve irademın yanmış bir kibrit gibi bükülüp büzüldüğünü duyuyorum...

Daha anlatayım mı?.. Vazgeçin canım, siz meccânî bedahet duygularınızla yürümeye bakınız!.. Benden bedahet hissi kaldırılmıştı.

1934 - 1935 Yılbaşı gecesi, karşımda susturup devirdiğim bir radyo; sabaha kadar nasıl ağladığımı ben bilirim.

EFENDDDME, EFENDDDME! Nihayet 1935 baharı... Ankara'ya bir seyahat ve tekrar bankaya giriş... Ve hastalıktan kurtuluş... Bundan böyle, gözlerinin pası silinmiş, üstündeki buğu alınmış ve ilk imtihandan geçirilmiş insan olarak, Efendimi, aydınlık gözle görebilirim.

Artık önümde yol, tek: Allah ve Resulü...

Dstanbul'a dönerken, trenin tekerlekleri benim ağzımdan haykırıyor: — Efendime gidiyorum! Efendime gidiyorum!

Kalbimde büyük buhran içinde sezemediğim bir halet... Abdülhakîm Efendi Hazretlerine hudutsuz bir aşk... Tekerlekler ona gittiğimi söylerken, yataklı vagon

118 Icompartmanının pırıl pırıl lambrisinde, o cilâlı tahtanın jstünde, onun yüzünü görüyorum. Gülümsüyorlar.

EFENDDM 1281 - 1860 yılında, Van'da dünyaya gelmişler... Van, Başkale kazası, Arvas köyü... Van'ın cenup şarkın-da; Dran sınırına yakın, 2400 metre yüksekliğinde gayet sarp ve engelli bir saha...

Arvas, şeyhleri ve mürşitleri Seyyid Fehim Hazret-lerinin de köyü... Pederi; Seyyid Mustafa... Nesepleri, madde yolun-dan da Kâinatın Efendisine bağlı: Es'Seyyid Abdülhakîm Arvâsi...

Manevî veraset yoluna gelince: Zaten hep onun üzerinde gittiğimiz bu dâvayı, özlü bir takdim cümlesine nasıl sığdırabiliriz? Tecrübe edelim:

Peygamberlerden sonra insanoğlunun en büyüğü Hazret-i Ebu Bekir'e «Sevr» mağarasında teslim edilen has oda sırrını otuz üçüncü el olarak devr ve teslim alıp, onu Yirminci Asırda; makine, türlü keşif, ruhî

buhran, içtimaî muvazenesizlik, sar'a ve cinnet, hasret ve gurbet asrında, bu asrın

ortasına kadar, zerresini feda etmeksizin, en kemalli veraset halinde temsil etmeye memur, eşsiz velî...

Dış tafsilât «Başbuğ Velilerden 33» adlı eserimde... Hissettirebildim mi makamının hususîliğini ve ulu-luğunu?.. Dnsanoğluna, kendi öz eserinin tahakküme başladı-

119 ғы, madde keşiflerinin insanları burunlarından halkaladığı ve bütün ruh müeyyidelerinin bangır bangır iflâsa sürüklendiği manevî panik devrinde kutup; böyle bir devirde her ölçüyü müdafaa ve muhafazaya memur kutup ne demekse, Es'Seyyid Abdülhakîm Arvasî, o... 14'üncü Hicrî Asrın yenileyicisi...

Devrinin, içli ve dışlı küfür deccâllerine ve bunların üflediği felâket cereyanlarına dikkat ederseniz, onun; kimlere ve nelere, insanları çekip kurtaracağı hangi ba-taklık şartlarına karşı

gönderildiğini sezer ve bütün bunlardan bir mikyasa çıkarabilirsiniz.

Bu terkibi hükmün, bundan evvel olduğu gibi, bundan sonra da nokta nokta tahlil unsurlarına geçerken, Es'Seyyid Abdülhakîm Arvâsi'yi, 2400 metre yüksekliğindeki sarp yayladan Distanbul üzerine inmiş, hakikatte, ışığı milyarlarca senede gelen yıldızların tepesinde, bir feza ve mâna kartalı diye takdim edersem sanmayın ki, bir şey söyleyebilmiş olurum.

Öbür eserdeki tafsilâta rağmen, kısaca, dış cephe-lerinden de birkaç çizgi: Seyyid Fehim Hazretlerinin irşat huzurlarında, iki dizi üstüne çöküyor; ve on yedi yaşında, din ve dünya, zahir ve bâtın ilimlerinden, yâni kaal çerçevesinin bütün mevcutlarından icazet ve

mezuniyet alıyorlar. Yine aynı irşat içinden, yolun, Nakşî, Kaadiri, Kübrevî, Sühreverdi, Çeştî kolları... Ana cadde Nakşîlik...

Ve bunca kaal yükünün zarfı içine fezayı alan bir hâl! Hâl, hâl, her şey hâl'de...

Bu hâl ve kaal ile, 1916 yılında, 56 yaşlarında, Moskof ların Van'a yaklaşmasıyle başlayan Ermeni aya-

120 lanması karşısında hicrete mecbur oluyorlar. Revandiz, Erbil, Musul, Adana ve Eskişehir taraflarında beş sene... 1921'de, 61 yaşında olarak Dstanbul'a geliyorlar.

Kendilerine devrin hükümeti tarafından, Eyüpsul-tan'da, Gümüşsuyunda, eski Kaşgarî dergâhı, bildiğimiz çatı tahsis ediliyor.

«Medrese-i Mütéhassisîn»de, bir nevi Dslâm Üni-versitesi makamındaki mektepte de tasavvuf müderrisli-ği... «Er-Riyazü't Tasavvufiyye» isimli eserlerini bu sıra-da kaleme alıyorlar.

Bâtın ve hâl mihrakları etrafında kümelenen ateşli gönüller dışında, halk için, nâs için, herkes için camilerde dersler... Zaman zaman, birkaçı birarada ve ayrı ayrı, Eyüp, Fatih, Beyazıt, Bakırköy, Kadıköy camileri ve Be-yoğlundaki Ağacamii...

Hicretlerinden evvel iki kere Hac... Dleride bir vesileyle bana şöyle buyuracaklardır: «Ben ömrümde yalnız iki rekât namaz kılabilirdim; o da Hac seferinde, (Ravza-î Nebî)de...» Ömründe tek vakit namazını bırakmamış ve kaybolan tek vakti, cihanların kaybiyle bir tutmuş insanın, bunca ibadet ve nice tecellî arasında kendisini yalnız iki rekât kılabilmiş farzetmesi, o namazı, Allah Resulünün Ravzalarında kılınan bu namazdaki keyfiyeti düşünelim...

Sözleri: «Tek vakit namazımı kaçırmaktansa bin kere öl-meyi tercih ederim.» 121

DADRE HDKMETD Dçinde tam bir sene, etimle ve kemiğimle, beynim-le ve iliğimle fukur fukur kaynadığım, kaynatıldığım, kaynanıp da yine kıvamını bulamadığım kaynar su, kay-nar demir

rejiminden sonra yüzüm gözüm yerine gelmiş,
huzurlarımday im.

Derdin böylesinden de dönülür mü? Dönmüş,
döndürülmüş bulunuyorum. Karşımda o nur
heykeli...

Göz; değdiği yeri kezzap gibi oyabilen,
tohumun merkezindeki görünmez noktanın
kıvranışını görebilen göz, ne görür
kendilerinde?..

Büyükler büyüğü Dmam-ı Rabbani Hazretlerinin
daire misaliyle belirttikleri hikmetin
mazhariyetini...

Şöyle: Veli, dairenin en aşağı noktasından yola
çıkarken bir hiçtir; çıka çıka en yukarı noktasına
erişir. Ondan son-ra gerçek kemâli, daireyi
tamamlar; ve iniş gibi görünen, halbuki çıkışın
çıkışı olan noktalardan geçip işi başlangıç
noktasında bitirir. Bu noktada, kaba mantık gözü
için, ol-duğu yerde kalanla, daireyi devretmiş
bulunan arasında fark yoktur. Oysa, asıl fark,
farkların farkı o noktada... Dmam-ı Rabbânî

üstüste iki noktanın birine «muhik» ve öbürüne «muhtil» diyor. Biri hak, biri bâtil... Yani, oldu-ğu yerde kalanın hiçliğı hakikat; kemâli bir devir sonra aynı yerde bulanın «hep» olarak «hiç» görünmesi de bâtil... Dşte o «Muhik»i, o «muhtil»den ayırabilen gözdür ki, gözdür.

Ve Allah Resulünün: «— Müminin görüşünden korkunuz; zira o Al-lah'ın nuriyle nazar eder.»
122

Olçülerindeki sırdan en küçük nasip, bu farkı he-men kestirir. Böyle bir göz için:

Abdülhakîm Efendi Hazretleri, basitlerin basiti gi-bi duran bir ifade içinde, bütün Arz küresini hasır koltu-ğunun yuvarlak yastığı kadar küçültüp üzerine oturmuş, etekleriyle sımsıkı peçelemiş ve bunu belli etmemeyi en büyük marifet ve keramet bilmiş bir tavır sahibiydi. O etekleriyle

gizlediğı muazzam bir mâdenin üstünde oturu-yordu. Beni anlıyor musunuz? Beni anlatamayan kelime-lerin aczini Allah'a havale

ederim. VELD

Lafta, kitapta, halk hayâlinde, kocakarı tasavvu-runda, şunda bunda nice velî -ne münasebet!- velî taslağı gördüm. Ermişlik halinin, halk gözü için dışarıya vurmuş sahte alâmetlerini taşıyanlar... Bunlarla onun arasındaki fark, sadece dış fark, sabundan yaptıkları sun'i meyve cinsinden bir

muzla, buram buram rayıhası gönül açan hakikî muz nisbetine uygundu. Velî'nin mukabil tarafında denî vardır.

Ve bir velînin veliliği üzerinde en küçük iddia, gösteriş, yelteniş sahibi olması, «bir kadının hayz anında kendisini kanlı doniyle damda teşhir etmesinden be-ter»dir. Şah-ı Nakşibend'e ait bu aziz

ölçüye göre, içine alındığı «mahrem»ler ikliminin sırları önünde veliye dü-Şen haya derecesi tasarlanabilir. Bu hayadan; dâvanın ru-hu olan bu hayadan kendisinde eser olmayan insan, velî yerine hangi sığata lâyıktır, belirttik.

123 Belki velilere mahsus birçok tavırların taklitçileu bulunduğu gibi haya tavrının da mukallitleri bulunabilir. O zaman da denîlik derecesi terakki eder; ve aslında tak-lidi mümkün olmıyan haya tavrını, daha nice tavırla bera-ber, Allanın nur verdiği göz, daima sahtesinden ayırır.

Özenti dalgınlıklar, yalancı vecd edaları, gaipten haber alma ve haber verme duruşları ve davranışları, her şeyi sığ bir dedikodu plânında helak eden iddiacı ve ez-berci ağız kalabalıkları, ham heyecan, körkütük gurur, makyaj ve kılık gayreti, hasılı olanca gayesi cahil avla-maya ve dünya ötesi dünya yalanı söylemeye mahsus ta-vırlar, onda akar suya yağlı boya çekilmesi kadar imkân dışındaydı.

O, her haliyle som ve halis... EDEP

Büyüklerin: «— Mânâsız sualin lüzumsuz cevabını vermek...» Diye tarif ettikleri «mâlâyanilik»den, hattâ manâlı ve tekellüften uzak, bir konuşma edebi... Ne sorarsanız onun cevabını alıyor ve sayfaları sonsuz, ilâhî bir kamus gibi bildirilmesi gerektiği kadariyle alıyorsunuz. Nasibiñizde yoksa, zaten izahın çoğu da hiç, azı da... Zira o, ke-limelerden başka bir şey; gözle görülmez ve kulakla işi-tilmez bir şey, bir feyz, bir nur veriyor; ve kelimeler, sa-dece işin kemmiyet örgüsüne memur, zarurî bir âletten ileriye gidemiyor.

îşte velî!.. Üstünde tek toz zerresi barındırmayan, hilkatten temizlik, her çizgi ve her edasında içi ve dışı şeriat uy-

124 eunluğu, insanda nebat ve hayvanı tam tasfiye edip insa-na yükselmiş olmanın -bızımse ismimiz insan- mucize çapında hali; küçük bir esneme, sağa sola bakınma, şu ve-ya bu noktaya takılma diye belirtilebilecek bütün ilcaîliklerden topyekûn mahfuzluk içinde, o, dış göze so-rarsanız, alelâdeliklerden bir tablo, dairenin ilk noktası...

Fakat... Dlk, çünkü son noktası... Ve en büyük kerameti kendisine edilen ilâhî ikraḥmın setri, örtülmesi, peçelenmesi... YDRMDNCD ASRİN NÖBETÇDSD

Size, ondan ne anlatsam, meselâ «bir bakır güğüme parmağını değırdi ve onu altına çevirdi» demeğe kaḥdar hepsi avama, halka mahsus şeylerden ibaret kalır ve tam havâslık bu kerametın setri kerametine ulaşamaz.

O, bu dünyada, dairenin ilk çıkış noktasında, o noktaya mahsus alelâdeliklere bürülü, otururken, o noktaḥya bütün fezayı devretmiş olarak geldiğini, bu dünyadayken bu dünyada olmadığını, ancak nasibi olanlara sezdiri-ci, büyük Allah dostu...

Tekrarlayalım: Buradayken burada değil, dünyadayken dünyada değil... Dşte, bu en ileri kerametın merkezinden, şimdi bü-tün anlatacaklarımı takip edebilirsiniz. Ötelere açılan kapının önündeyiz; ötelere açılan ve topyekûn kâinatın hesabını veren kapının Yirminci Asır bekçisiyle yüzyüze... Yirminci Asır nöbetçisi...

125 BENZERLİK Hastayken, Mısır Çarşısından ot seçmek yerine, Sahâflardan kitaplar devşirmeğe bakmıştım. Henüz bu kitapları iyi, kötü diye ayırt edebilecek bir müdir fikir ölçü-süne de malik değildim.

Tasavvufa, Dslâm mütefekkirleri-ne, evliya menkıbeleri.^ dit ne varsa... Kafamda tamamiyle posalaşmış; hurdalaşmış hale gelen Batı büyükleri bir tarafa; asıl Doğu ve Dslâm büyükleri arasında

benim-kine benzer bir nefis muhasebesinden,
fikir çilesinden geçmiş biri var mıdır diye

bakıyordum. Diktiği gömleği aynı yerden
defalarla söküp diken velînin: — Nefsim benî bir
şeyle meşgul etmeden ben, onu meşgul etmeğe
bakıyorum! Demesi... Ve başka bir velînin
durmadan teşbih çe-kerken ne aradığını
soranlara: — Gafleti arıyorum!

Cevabını vermesi... Bunlarda halimi andıran
pırıltı-lar görmekle beraber, sefil mevkiimi
onların ulvî makam-larına yakıştıramıyordum.
«Gafleti arıyorum!» sözündeki hikmete ve bu
sözün belirttiği ihtiyaca muhatap olacak, o anda
ve bütün dünyada benden lââyık kimse
bulunamazdı ama, onların Allah'a doğru
uçuşlarındaki sıhhatli hali ile, benim, yine belki
Allah yolunda; fakat parça parça edili-şimdeki
hasta ifade nasıl birleştirilebilirdi? Bana, kemâl
yolunda aklın iflâsını görmüş ve bu iflâsın
yangını içinde kavrulmuş biri lâzımdı.

Nihayet buldum: Dmam-ı Gazalî... Sonra, o da
velîler yolunda en ileri mertebelerden birine

varan ve toprağa bağı akılla, yâni benim kafa
cin-

126 simle alâkasını kesen koca Dmam-ı Gazalî,
başlangıçta her şeyi «nasıl?» ve «niçin?» isimli
iki kol içinde zaptetmeye savaşıırken öyle bir
buhrana düşmüştü ki, aylarca uyumamış,
ruhunun

maddesinde açtığı yara yüzünden tek lokma
ekmek yese, yerlerde kıvranacak hale gelmiş; ve
eşyanın künhünü aramak cehdi içinde bütün
bedahet duy-gularını kaybeder gibi bir şey
olmuştu. Bu bahse «Tanrı-kulu» yazısında biraz
dokunmuştuk.

— Şu kadar ay sürdü ve sonra şifa buldum.
Diyor Dmam-ı Gazalî ve ilâve ediyor: —
Gördüm ve anladım ki, peygamberlik tavrı
ak-ım ötesindedir; ve her şey, O'nun, Allah
Sevgilisinin bâtınından bir feyiz nuru
alabilmekten ibarettir. O nura teslim oldum ve
kurtuldum! Akıl sahasında bu dâvayı; idrak
sırrını sır idrakin-de tamamlayan ve kafayı
kafayla kalbe çeviren bu dâvaların dâvasını,

kimse bana Dmam-1 Gazalî derecesin—de gösteremezdi.

Şimdi kalıyor iş, o buhran ile benimki arasındaki farkı göstermeye... «Dslâmın Hücçeti» tuğrasını taşıyan Dmam-1 Gazalî Hazretlerinin, ayağı altındaki toz zerresinden daha hakir olduğumu bilerek ve kıpkırmızı kesilerek, Efendimin bir fermanını bildirmeye

mecburum: Hastalığımdan sonra, bana ilk lûtufları, çektiğim çile etrafındaki suallerimi cevaplandırmak olan Efendim, «Dmam-1 Gazalî'nin buhranı mı daha büyüktü, benimki mi?» diye sormama karşı, aynıyle ve tek kelimeyle şöyle buyurdular:

«— Seninki!..» Hoş; bir azabı daha derinden ve daha büyük hissetmiş olmak, öbür çekenden üstün bulunmak iddiasına da

127 yol açmaz. Bu izahı, sırf yanlış anlaşılma korkusuna karşı veriyorum. Efendimden hatırımda kalan her sözü aynıyle inti-kal ettirmek borcunda olduğum için, kendilerinin,

bu kaᄁdar nazik bir bahiste:

«— Seninki!..» Buyurmalarını gizliyemedim. Sırası gelmişken kaydedeyim ki, Efendimden bü-tün hatırladıklarımı tırnak içinde gösterirken, onlara, ruh, öz ve meal halinde, kelimesi kelimesine denecek kadar ri-ayet kaygısı içindeyim. Sözlerinin bazılarıysa, hem zarf, hem mazruf halinde, aynen...

AYNA Hastalığım esnasında ve günlerce nereye baksam gördüğüm kıpkırmızı bir renkten bahsederken, dünyada bir eşine rastlamadığım bir zerafetle, ürperir gibi bir has-sasiyet tavrı belirttikleri,

gözümün önünde. Sonradan öğ-rendim ve anladım ki, velîlerin kalbi, mücellâ bir aynadır; ve oraya

muhababının her hali akseder. Meselâ, suya düşmüş bir müridi bitişik odada kurutulurken,

dakikalarca zangır zangır titreyen velî... Nitekim yine sonradan öğrenmiş bulunuyorum ki, hastalığımda kendilerini her ziyarete gelişimde, Efendi Hazretleri, ben döndükten sonra saatlerce ağırlık geçirir-lermiş...

Bir gün; huzurlarında, Halic'e karşı oturmuş, vecd 128

içinde kendilerine bakarken, birden bire hastalığım için şöyle buyurdular: «— Eseri bile kalmadı, değil mi?»

Başka bir gün de, şadırvanın bir yanında ve yine bir sükûn ânında, seslerinin en halâvetli dileği ve gözleri'nin en ağlamaklı niyaziyle, buyurdular:

«— Sen hasta olma!..» Şu hikmetler kendilerinin: «— Cemiyetteki ruh hastalıkları iman eksikliğinden doğuyor...» ;«— Manevî acının yanında, maddîsi hiç...»

«— Kur'ân şifadır; fakat şifa, suyun geldiği boruya tâbi... Pis borudan şifa gelmez.»
(Üfürükçüleri ve üfürük-çülüğü san'at edinenleri düşünün!)

«— Manevî elem zamanı, bunu maddî bir elemle örtmeğe bakmalı. Meselâ ayakta bir yara vesaire...»

«— Sigara mubahtır. Günde 9 veya 11 sigara iç!..> 129

«— Oruç tut; çok sıhhat bulursun!» Sen günde 8-9 saat uyumahsın!» «— Dtidal haddiyle dıfk, (vücutta toplanan erkeklik cevherini dışarıya atmak), devalardan biri...» — Ruhun kuvveti neyledir efendim? «— Dmanla...»

KALBE DÜŞENLER «Hatarât»... Bu kelimeyi duydunuz mu? «Hatar»ın cem'i... Bu tâbir, tarikatta bütün bir bahsin adı... Yol ede-bine ait şartların en ehemmiyetlilerini çerçevesiyen bir bahis... «havâtır» veya «Hatarât»... «Hatarât» kalbe ânî olarak iniveren, ters fikirlere, zıd mânâlara, musallat vehimlere, boğucu

hayâllere deni-liyor. Ve yola girenlerde mutlaka bu başlıyor; ve onun nasıl murakabe ve idare edileceğini de bilmek gerekiyor.

Dşte size, hastalığımla alâkalı bir yol hususiyeti!,,. Şu var ki benimki bir maraz, belki de bu halle karışık bir

130 marazken -nitekim sonradan maraz gidip hatarât devam etti- o, yolun başındakilere mahsus bir hal... Ruhun esrar-lı yapısına bağlı, ruhu bütün (anti - tez) aks-i dâvalarile çalkandırmahali... Sâlik (bir yola giren), işte bu «hatarat»ı ezip koğ-inak, tarikat tabiriyle nefyetmek borcunda... Yunus'un «Zehirle pişmiş aş'ı yemeye kim gelir?» dediği bu iş, ko-lay değil... «Hatarât»ın içinde, Allah'ı inkârdan nice kü-fürlere kadar türlü-sü vardır; ve şunu da belirtelim ki, on-lar, imanın kuvveti nisbetinde gelir ve korkulacak, değer verilecek şeyler değildir.

Halimi az çok içinde bulduğum bu «hatarât» bahsi beni hemen sardı. Bir gün onlardan bazılarının bana nasıl musallat olduklarım ve

onları nasıl koğduğumu anlatırken tebessüm buyurdular.

Yanlarında ayakta duran Şakir; şu, esmer ve tatlı yüzlü genç, Efendi Hazretlerinin ayrılmaz nedimi:

— Evet, dedi; onlar gelir ve geçer; sonra insan, onları arasa, davet etse de bulamaz. — Yaaa, evet, evet!..

Derken ben, tebessümleri devam ediyordu.
KERAMET

Gece... Mescide geçit veren bir odacıkta oturuyoruz. Kendileri hasır koltukta, ben bir iskemledeyim... Etraflarında yakınlarından birkaç kişi... Dizüstü, yerde oturuyorlar. Efendi Hazretlerine karşı naz makamındaki Şa-kir'cik gidip geliyor. Bir köşede semaver...

Ha, söylemeyi unuttum; Efendi Hazretlerinin evle-rinde semaver gece gündüz kaynar ve ziyaretçilere üstüs-

131 te çay verilir. «Artık içemem, af buyurun!» deninceye ka-dar... Yemekten sonra çaylar içilmiş; Efendi Hazretlerin-den, o muazzam temkin tavırları içinde binbir hikmet din-lenmiştir.

Şakir'e emir buyurup bana bir defter verdirdiler. «— Oku, dediler bana; yüksek sesle oku!..» Bu, «hatarât»a dair, kalemlerinden çıkma bir risalecikti ve yüksek sesle okumaya başladım. Tıs yok; yalnız bir duvar saatinin tiktakları... Din-leyenler, mümkün olsa, kalblerini

durduracaklar... Öyle dinliyorlar... Risalede «hatarât»tan bahsediliyor; kaynağı, hik-meti, onları def ve nefyetme şekli... Bunun için tedbir şu-dur:

«— Celâl kelimesini, Allah ismini, medd ile çeke-tek kalbden geçirmek ve dimağa doğru yükseltmek...»

Bahis bu noktaya gelince emir buyurdular: «—
Medd ile çek bakalım, Allah ismini!..» —
Allaaaaah...

Diye çektim. O anda olan şey... Müthiş!.. Ayak
uçlarında oturan yakınlardan biri, galiba
Eyüpsultan'daki aktar dükkânının sahibi, o türlü
sarsıldı ki, kopacak kadar sıkılmış bir çamaşır
gibi kendi üstünde birkaç kere burkuldu, gözleri
kaydı, ağzından köpüğe benzer bir şey çıktı; ve
bir doktora teslim edilse bir kaç günde ancak

düzeltililebilecek bir hale düştü. Ben dondum,
herkes sakin; kimse adamcağızın yüzüne bile
bakmıyor, hepsi doktorlarından emin...

Efendi Hazretleri, herkesten daha sakin ve
telâşsız, sadece adama ismiyle hitap ettiler: «—
Abidin!»

Ve adam; bir anda çözülüp kendine geldi. Bu
manzara, etraftakilerin en tabîî hâdiselere
mahsus kayıtsızlığı içinde seyredilirken, olmaz
üstü olmazın ancak göziyle görene tecellî
edeceği çarpıcı mâna, zaten tek keramet

beklemek ve

istemeksizin teslim olmuş bulunan bana nasıl tesir etti, hayâl edin!.. Bir müddet sonra içimden düşünüyorum:

— Şimdi ben, gece yarısı mezarların arasından nasıl inip de gidebileceğim? Derhal haşmetli başlarını Abidin'e çeviriyorlar ve diyorlar:

«— Necip Fazıl Beyi sen götürürsün! Beraber gidirsiniz!» Efendi Hazretlerini ilk arayışında «köşedeki akıtar!» diye gösterdikleri ve bana yolu gösteren Âbidin ile kol kola mezarlıktan iniyoruz.

— Fatıha okuyalım. Beklerler ve isterler! Diyor Âbidin... Okuyoruz.

Mezar taşlarında tebessüm... Gökte ay bedr halinde... Âbidin elini uzatmış Eyüp Camiine doğru bir noktayı gösteriyor! — Bak, bak, şu ışık çizgisini görüyor musun?

— Evet, evet!.. Nedir o? — Âdi ışıktan başka bir

şey... — Yani?..

— Nur!.. Dleride, tabutu, Efendi Hazretlerinin bulunduğu nur önünden geçerken ne haller geçireceğini göreceğiniz Abidin nur içinde yatmaktadır.

133 EN BÜYÜK KERAMET «— Gerçek keramet, kerametın gizlenmesidir. Bu-nun dışında tecellî edenler, velînin irade ve ihtiyariyle de-ğildir, ilâhi hikmet öye gerektiriyor, demektir. O vakit de velî bir genç kız kadar hicap duyar.»

Bu hikmet, kılıf ve ruh bakımından elifi elifine kendilerinin... Bütün bunları görüyor ve duyuyordum da hâlâ adam olamıyor, önlerinde diz çöküp: — Beni ne yaparsanız yapın; kapınızdan ayrılmı-yorum ve hizmetçiniz olmaktan büyük şeref tanımıyo-rum! Diyemiy ordum...

Bu duygu, benim bugünkü dövünüşümdür; yoksa kapılarında kölelik isteseydim, bana, bu kapıda tövbenin tedricî olduğunu, yoluma ve nasibimin istikametine git-memi ve her türlü ifrat ve

mübalâğadan kaçınmamı söy-leyeceklerdi. Eminim... Ama suçum suçtur, değişmez... En büyük kerameti, onu örtmek olan Velînin örtü-sü altına kaçmayı, cücelerin hayatına veda

etmeyi becere-miyordum.

Bankada çalışmama mâni olmadılar. At merakımı, bir kâğıda bir hadis yazarak teşvik buyurdular: «— Hayr, atların alınlarına işlenmiştir.—

134 Her halleriyle derhal namaza başlamamı hissettirir oldular. Devamlı olarak, evlenmem gerektiğine işaret etti-

ler. Ve başıma gelen hallerin ceza cephesini şu hikme-te bağladılar. «— Başına^ ne geldiyse annene ettiğin kötü mua-meleden bil!»

GEMDNDN PASPASI

Büyük bir aşk havası içinde ve en şefkatli kabul tavrı karşıyındaydım. Fakat vaziyetim neydi? Büyük oluş mektebinin defterine kaydedilmiş miydim? Yoksa sadece uzaktan sevgi ve saygı kadrosunda mı kalıyordum? Neza-ke ve alâka gösterilen herhangi bir ziyaretçiden farkım var mıydı?

Bana, ilk günden son güne kadar: —

Bizdensin!.. Seni mensup ve mahsuplarımızın (bağlılar ve hesabı görölmüşler) arasına alıyoruz! Yola kabul edildin!

Tarzında, onun benzerinde, benzerinin benzerinde ne bir şey söylendi, ne en küçük bir imâ veya imâ gölgesi belirtildi; ne de tarikata, tarikat edeplerine ait tatbikî bir şekil, bir merasim gösterildi. Yalnız beş vakit namazda, bir safa dizilen; ve bunun dışında, büyüklüğü belirsiz bir büyüğün etrafında hikmet dinleyen, hemen hiç konuşma-

135 yan inşaalar... Namaz kılar veya Efendi Hazretlerini dinlerken titremeler geçiren bu insanların hal ve vaziyetlerini de bilmiyordum. Bu hal bana büsbütün heybet ve haşyet veriyordu. Etrafında

toplanılan büyük, büyüklüğü belirsiz kılacak kadar büyük zat, yolun görünür tarafını da belir-siz kılmıştı. Yolun nisbet işaretlerine ait dış görünüş plânında en küçük emare yoktu. Bu tekkeleri ve tarikatla-rı kaldırmış olan kanunun gözünden kaçırılmak için takı-nılmış bir tavır

değil, bir hakikat edasıydı.

Nitekim bir gün şöyle buyurmuşlardı: «—
Hükümet tekkeleri kapatmadı; onlar zaten kendi
kendilerini kapatmışlardı. Hükümet boş
mekânları kapattı.»

Öyleyse hükümetin kapattığı, mânada boş
tekkeler... Yasak edebildiği de, sahtekârlarca
dış plân maskesi olarak kullanılması gayet kolay
ve kökünü kaybetmiş me-rasim şekilleri...
Efendi

Hazretlerinde ise yolun öz haki-kati olarak gizli
kök nisbeti öyle yerindeydi ki, bazı zarurî dış
alâmetlerin büsbütün silinip ortadan kaldırılma-
siyle müteessir olmuyor; ve bu nisbet, ışığı suda
kepçeyle yakalamak gibi, kanunun tutabileceği
bir şey olmaktan münezzehtir kalıyordu.

Zaten ve esasen sohbet temeli üzerine kurulu; ve görünmez radyo dalgaları şeklinde kalb antenlerine çarpan gizli nura bağlı bu yol, hükümetlerce aziz tutulduğu günlerde de dış tezahür perdelerindeki cümbüşlere, üniformalara, kalıplara, törenlere iltifat göstermiş değildi. Öylesine ulvî, öylesine lâtif ki, onu kalp paralar gibi te-davülde bulmanın ve ayrıca kalbten kalbe

tedavülüne mâni olmanın imkânı yoktu. Yol buydu; Efendi Hazretleri buydu ama ben ney-dim?.. 136

Şeyh Safiyüddin Hazretlerinin: Bîçâre Safi, sen tek ayağı yanmış bir köpeksin ki, Uç ayakla o şan kervanının ardından koştuktasın... Dediği köpek kadar olsun, içeriye, öz kadroya kabul edilmiş miydim? Bu nükteyi, uzun müddet, çok uzun müddet, Efen-dimin vefatına kadar tam çözemedim. Ancak vefatların-dan sonraki ikinci buhranımdadır ki, birdenbire, on yıldır açmadığım bir çekmecenin ayağıma düşüp içinden bir kâğıt çıkması gibi, her şeyi keşfettim.

Efendimin ileri dereceli yakınlarından merhum Zi-ya Bey'in bana söylediği, keşfime tıpatıp uygundu:

«— Sen gemidesin! Ayak silmeye mahsus bir pas-pas olsan yine gemidesin! Seni bırakmazlar! Aldıkların, , bir daha bırakmazlar!»

MEMURDYET Kalemime, fetih ve inkişaf onunla geldi. Dçimde yepyeni bir dünya görüşü, daha evvel cüm-le ve fikir kalıplarına dökülmeksizin, yalnız huzurlarında-ki kelime üstü feyizle, kendilerini tanıdıktan sonra tütme-ye başladı.

«Fildişi Kule»yi yıkıp büyük içtimaî plâna, cemi-yet meydanına çıkmak; orta yere bir tarih, nefis, Şark ve Garp muhasebesi çıkarmak, asrın nabzını bulmak ve her şeyi kendi vahidine ve oradan mutlak vahide irca' etmek ihtiyacı, bende onunla doğdu.

(Sokrat)ın yaptığı gibi, insanları eteklerinden çekip: — Hey, nereye?..

137 Diye haykırmak ve: — Her şey yanlış; her şey yeni baştan ele alınmaya ve inşa edilmeye muhtaç!.. Bizim dışarıda aradığımız gü-neş, cebimizde kayıp!..

Narasını basmak borcu, bende onunla gerçekleşti. Tekrar ediyorum; tek kelime konuşmadan, yalnız görünmez feyiz mevceleriyle... Bu bir memuriyet miydi?

Allah bilir... Muhakkak olan şudur ki, ben kendilerini tanıma-dan dik bir kaya üzerinde gururla dünyaya karşı dikilmiş uyuz bir keçiyken, tanıdıktan sonra; yere inen ve geçtiği yol boyunca süt koyuveren

memeleri şiş, patlayasıya şiş bir koyun olmuştum. Otuz yaşına kadar tıknefes yaşayan ve bir iki şiir kitabından başka bir şey veremeyen ben, ondan sonra, piyes, fikir, tetkik, dâva, tez; kırk elli ciltlik bir çapa doğru yükselecektim. Varsın benim «lâhik şair» olduğumu görmeyenler bana «sabık şair» desin, şiir ve san'ata sırt çevirdiğimi sansın ve buna hayıflansın...

1935'te (Tohum), 1936'da (Ağaç Mecmuası),
1937'de (Bir Adam Yaratmak) ve saire...
Bilhassa (Çile) şiiri... Derken (Ddeolocya
Örgüsü) ve bugünedek dâva yo-lunda tip tip ve
çap çap yüz cildi geçen eser...

Mecmuamı çıkaracağım sıralarda huzurlarında
ni-yetimden bahsetmiş; ve emirleriyle Şakir'in
getirdiği Mu-hiddin-i Arabî Hazretlerine ait
(tefe'ülname)den niyetime bir âyet meali halinde
şu cevap çıkmıştı:

«— Onlara müjdeler olsun...» Müjde, çeyrek
asırdır hep çile ve kahır şeklinde te-cellî etti.
Fakat müjdeliğini kaybetmedi. Çileler ve
kahır-lar caddesinde itişe kakışa yol açmaya
çalışarak müjdeyi arıyorum.

Bendeki her kıymet onun, her suç nefsimin...
138

O'DUR Rüyayı anlatmıştım ya... Hani şu, bir (anfi)de çepçevre dizili nur insanlara ettiğim hitap ve tam orta yerde oturan nurüstü nur yüzlü birinin kalkıp beni alımdan öpmesi...

Anlattım ve şu karşılığı aldım: «— Dnşallah O'dur!»

Ürperdim. Demek ben Allah'ın Resulünü, Kâinatın Efendisi-ni, Varlık Sırrının Gayesini görmüştüm rüyada... Ve anla-yamamıştım.

Rüyanın nasıl gerçekleşeceğini, ileride «Konfe-ranslar» bahsinde göreceksiniz. Nurlariyle cilalanan fikir ve san'atımın ilk verimle-rinden bir örnek olarak, bundan otuzbeş yıl kadar evvel, bugün baş düşmanım, o gün ve bugün memleketin baş ki-birlisi ve baş küfürlüsü, Solculuk karargâhı bir gazetede çıkan makalemi okumuştum, şadırvan başında, kendileri-ne... Dikkatle dinlediler. Yazı bitinc&Şakir'den kalem istediler ve yazıyı çekip

üstüne şöyle yazdılar: «— Altun ile yazılacak yazı...»

Türk cemiyetinin Kanunî devrine kadar sürmüş aşk ve muvazene çığırında, bu mes'ut ruh kıvamının nelere bağlı olduğunu gösteren yazı; güneş, toprak ve ağaç ha-linde, iman, cemiyet ve ferdin nasıl hamurlaşmak borcun-da olduğunu gösteriyordu.

Üzerinde Efendimin el yazısını taşıyan gazete par- 139

çasını, aziz emanetleri arasında saklıyorum. Hüccetim; senedim ve dayanağım, o... Bütür fikirlerimin kontrol mührü...

«Çile» şiirimi de derin derin dinlediler. Ve sükût... Hattâ memnuniyetsiz bir sükût... Sonradan ben at derin derin düşündüm; ve bu memnuniyetsiz sükûtu, şiirin kendilerine okunan ilk şek-lindeki bazı edeb hatalarına yordum. Gerçekten, şiirde, onun ilk yazılış şeklinde, mukaddes ölçüleri taşırır gibi edalar vardı. Vefatlarından sonra bunları düzelttim. Ne

yapayım; yavaş yavaş adam oluyordum.
Okyanuslar gibi dalgalanan çamur nefsimi
yüksük yüksük süzmeye me-murdum. Uzun bir
sükût... Herkes susuyor... Ben de...

Nasıl bir tecellî karşısında kalmış olacaklar ki,
baş-larının üstünde âdeta elle tutulabilircesine
açık bir nur huzmesi, en ağlamaklı sesleriyle,
kendi kendilerine hitap ettiler:

«— Zerresini bile feda etmem!..» Birden bire
anlayamadık.

Sonradan ben anladığımı sanıyorum. Mukaddes
ölçüleri ihtar ediyorlardı. Ve herkesten ziyade
bana... Müthiş ân...

Onsuz hiç bir şeye imkân yok... Şeriat falakasına
yatırmadan nefsi, hiç bir oluşa yol yok... 140

Mukaddes falaka, muazzez falaka... Sen ne
güzel-sin. Acı görünüyorsun ama, tad sensin...
ALAFRANGA KEMÂL

Burhan Toprak'ı götürdüm kendilerine... Daha

ev-vel de Burhana bir sürü izah: — Dıştan hiç bir şey göremiyeceksin! Dışını bütün iddialardan temizlemiş olan insanın nasıl bir bân taşıdığına ve neyi gizlediğine dikkat et! Olanca nükte ve neza-ket burada... Suallerine dış plân hesabına yeter derecede, ne eksik ve ne fazla, kupkuru cevaplardan başka bir şey

alamıyacaksın! Dışte, bu kuruluşun ve basitliğin ötesindeki haşmete geçebilmektir ki, hüner... Ona göre davran!..

Gittik.

«Kemâl, Kemâl!..» diye çırpınan ve biraralık bunu Garp yollarından «alafranga kemâl» olarak devşirebilece-ğini uman dostum, yine o eski temayülünden kalma ukde-sini, ilk sualiyle belirtti: — Hazret-i Dsâ hakkında ne buyurursunuz? «— Babasız Hak Peygamber...»

Ve sükût... — Peygamberimize nisbetle farkları? «— Büyük...» Ve sükût...

— Ne gibi?.. «— Hazret-i Dsâ melekiyette en üstün dereceydi; O'na nisbetle bir eksiği vardı.»
Ve sükût...

— Neydi eksiği efendim? «— Beşeriyeti!..» 141

Bu son cevap, hakikat örsünün üstüne bir balyoz gibi inmişti: Melekiyette en ileri, fakat meleğin secde ettiği be-şeriyette, O'na nisbetle eksik, babasız Hak Peygamber Dsa Aleyhisselâm...

O sıralarda bana eserlerinden bir kaçını hediye eden Burhan Toprak, bunlardan birinin üstüne şu ithafı yazdı.

«— Bana, Alafranga Kemâl'in boşluğunu gösteren Necip Fazıl'a...» Burhan Toprak'ın Yunus ve Mansura aşkı da malûm...

Ona da cevap: — Tomarı getiriniz! TOMAR

Ben ki, onların, Burhan'dan eksik delisi değilim; bu yaman gerçeği ne de derinden seziyordum. Daha evvel kendilerine Yunus Emre de sorulmuştu. Sadece ve kısaca:

«— Ariflerden...» Buyurmuşlardı. NASIP MESELESD Burhan Toprak'ın rahmetli zevcesi, Mareşal Fevzi Çakmak'ın kızı Muazzez için, yetmiş bin Tevhit kelimesi okunup hediye edilmesini tavsiye ettiler.

Bektaşilik hakkındaki suale: «— Hak tarikat olarak başladı; fakat birkaç batın sonra bozuldu.» Buyurdular.

Burhan Toprak'ın önüne, manevî nisbetlerinin kol kol ağacını gösteren büyük bir tomar açtırdılar ve dediler:

«— Bu namsız ve nişansız insanlardan her biri bir mansur'dur.» Mansur ve Yunus Emre delisi Burhan Toprak, bu çok yerinde bağlılığına karşı, onların da derecesi üzerinde bir ölçü kazanıyordu. Hakikatte Efendi Hazretlerinin muṭradı şuydu:

— Bu namsız ve nişansız, kendilerini silip yok etmiş insanlardan her biri, bir Mansur'dur. Dâva; şöhrette değildir.

142 «— Resim hürmet makamında olmazsa caizdir. Yerde ve hürmet ifade etmiyen her yerde...» Dediler.

Besmelesiz kesilen hayvanların etlerini yemekteki mahzuru öne süren birine dediler: — Sen yerken Besmele çekiyorsun ya; ona bak!..

143 Kur'ânda, bazı sûrelerin başındaki kesik harfler (Huruf-u Mukattaât-ı Kur'âniye) veya (Tavasîn-ül-Kur'ân) hakkında buyurdular:

— Onlar, sevenle sevilen arasında şifreler... ve daha sonra senatör), biraderzadeleri Faruk Işık,

Avu-kat Vecihi Işık... Damadı, eski Van
Mebusu Dbrahim Bey, (Arvas) ismini tercih etti.

Nedimi ve en yakını Şakir, Şakir Üçışık...
Manevî yakınlarından Ziya Işık, Muhip Işıklar...

Şafî mezhebinden olduklarını duyduğum zaman, sanki ayrı devletlerin tabiiyet halkasındanmışız gibi üzülmüştüm. O zamanki ilmim, arada hiç bir fark bulunmadığını gösterebilecek çapta değildi. Onunla ayrı odalara düşüyormuşuz gibi, duyduğum çocukça üzüntü karşısında, ne güzel, ne zarif tebessüm buyurdular...

Ve yazı masasının camı altında «Öl ve ol!» diye bir nâra yazılı olan Burhan Toprak'in: — Ne yapıp da olmalı?

Çılgına gayet sakin, cevap verdiler: «— Nasip meselesi...» Nasip olmayınca çare yok, demek istiyorlardı. Olunca da olmamaya imkân yok. — Sen de anlıyorsun ki, nasibin yokmuş...

ÜÇİŞİK Soyadı Kanunundan sonra «Üçışık» ismini aldılar. «Arvâsî» lâkaplarını- soy adına çevirmeksizin... Bu ismi, küçük farklarla maddî ve manevî yakınları da aldı. Anka-ra'da Divan-ı Muhasebat

üyelerinden (sonra reislerinden 144

Yakınlarından en ileri derecede gördüğüm,
Halid Bakır ve Ziya Işık'tı. Dkisi de rahmetli...
Halid Bey Dstan-bul Sıhhat Müzesinde mulaj
mütehassısı, Ziya Bey de Karamürsel Fabrikası
Müdürü... Birinde rikkat ve rah-met, öbüründe
ölçülere bağıllık noktasından şiddet ve salâbet
mizacı,

harikaydı. Ve Cevat Yücemen (emekli su-bay)...
Aşkta ve meşkte şiddetlilerden... Ziya Bey'in
damadı, Albay, kimyager Hilmi Işık'la, Faruk
Bey'in damadı, diş doktoru Sabri Işık... Ve
eczacı Dlyas Ketenci...

Her biri, mizaçlarının aynasına göre, o ışıküstü
ışı-ğı pırıldatan aynalar... Ne yapayım ki,
kendilerinden, an-cak Efendi Hazretlerinin
huzurundaki tecellî vesileleri içinde
bahsedebiliyorum. Bunlardan Halit Bey -nur
içinde yatsın- Efendimin vefatından sonra beni
enseleyen ikinci çile

içinde en ya-kınım oldu. Ne ince, ne derin, ne
sevgili insandı o... Ve Muhib, -Allah gönlündeki
nuru artırsın- ne ince, ne derin, ne sevgili

insandır o...

Hele Faruk Bey... Ne vekar, ne edep, ne ahlâk, ne muhteşem idrak âbidesi... O da gitti. Hepsi, hepsi...

Bu isimleri, bundan sonra gelecek hatıraların hâs isimler fihristi diye takdim ediyorum. 145

Dki oğulları var: Kadıköy Müftüsü'yken vefat eden Mekki Üçışık ile Münir Üçışık... O'nun mübarek oğulları dedikten sonra, ayrıca va-ı sıf aramaya ne hacet...

Mekki Efendinin oğulları, Bahâ ve Sühey'l'den de Tahâ ve Fehim... Ve öbür oğulları. Hikmet ve Medenî... Efendi Hazretlerinden gelen Nur nesli bu «Üçışık»larda devamda...

PDYES 1937 - 1938 temsil yılında Şehir Tiyatrosunda oy-nanan, Muhsin Ertuğrul'un bizzat oynadığı, ateş içinde kavrularak oynadığı, geçirdiğim büyük ruh çilesinin sah-ne destanı «Bir Adam Yaratmak» piyesine, yakınlarından birçoğunu gönderdiler. Onlara tahsis ettirdiğim

locada, derinlere işleyici gözleriyle Muhip'ciğim,
dirseğini loca'nın kadife balkonuna dayamış,
piyesi seyrederken

karşımda... Piyese, yedi sekiz yıl sonraki
tekrarında da Halid Beyle beraber gitmiştik.
Efendimin, rikkat, rahmet, zera-fet madenleriyle
bir küp gibi doldurduğu müstesna insan, beni ne
de sıcak kucaklamış, tebrik etmişti.

Piyesimden bahsetmek sevdasında değilim; her
şeyi ona bağlamak dâvasındayım. 146

MUHAL FARZ 1935'ten başlayarak 36, 37,
derken yolum, bir tef-tiş heyeti içinde,
Zonguldak 63 numaralı kömür madenini teftişe
çıktı. Piyesimi yazdığım yer... Emrimizde
Dngiliz atları, otomobil, güzel bir villâ... Tam
rahattayız. Ruhî sıhhatçe fevkalâde iyiyim. Hiç
bir zaman olmadığım ka-dar... Orada, Allah'ın
Sevgilisine ait eserimin başlangıcım yazmaya
başladım. Ruhça çok iyiyim ama, daha evvel

bahsettiğim «hatar»ların çeşitleri, vız vız,
kulağımın di-binde işliyor.

Bir gün denizde, bir kayanın üstüne çıkmış, güneş-leniyorum. Allanın Sevgilisine dair, göz yaşından harfler-le yazdığım başlangıç yazısının tesiri içindeyim...

Kulağında âni bir «hatar» vızıltısı: — Sen Peygamberini o kadar seviyorsun ama, Onun Yolu seni ebedî cehenneme götürecektir . Bu, ahmaküstü ahmak, iğrençüstü iğrenç «hatar»a onu kovmaya bile tenezzül etmeksizin sırtımı çevirdim. Hayret! Yine o, yine o, yine o!.. Böyle sesler, ruhumuzun esrarlı yapısı içinde, nereden kopup ve hangi merdiven-lerden çıkıp karşımıza dikiliyor?..

Şiddetle kovdum. Yine geldi. Nihayet ben de onu karşılayıp, cevabımı, ağızımdan kelime kelime dökülürcesine kafasına çarptım: — Peygamberimin Yolu ebedî cehennem olsa bile ben ondan ayrılmam! Anladın mı? Var mı başka bir diye-ceğin...

Hayret ki, hayret!.. Bu sert cevap karşısında «ha-tar», ışıklar yanınca karanlık ne olursa öyle oldu. Kaçtı, silindi, yok oldu. Dçim, zevk ve

saadet dolu, denize atlayıp çıktım.

147 Distanbul'a gelince kendilerine anlattığım zaman gülümsediler: «— Çok güzel, dediler; güzel cevap vermişsin!.. Yalnız küçük bir eksiği var... Cevabının içine (muhal farz) tâbirini sıkıştırmalıydın...»

Yine, basitlik içindeki haşmete hayran oldum. Öyle ya, o yolun cehenneme çıkması muhaldir. Dâva, bu muhali başa alarak yola bağlılık göstermekte; ve inadın değil, hakikatin sebatını

belirtmekte... «Muhâl Farz» öyle bir can kurtarandır ki Dslâm tefekküründe, vakıaları ille zıd cephelerinden de kurcalamak sevdasındaki aklın tu-tunma halkası gibi bir şey...

— Muhâl farz, Allah olmasaydı... Diye başlar ve daireyi emniyetle dönüp mutlak varlık noktasında karar kılabilirsiniz. Elime, şüphe cellâdına karşı kullanılacak âlete ait, en güzel usûl ölçüsü geçmişti. HAS DSDM

Varlığın Tacına dair, Zonguldak'ta yazdığım

yazı şöyle başlıyor: — Yâ (M.....!)

Noktalı yerde O'nun ismi, hâs ismi... Mukaddes hâs isim... Yâni mukaddes isme, nida siygasiyle hitap ediyordum.

«— Onu çıkar oradan, buyurdular; Allahın Resulüne, hâs ismiyle ve nida siygasiyle hitap olunmaz. — Niçin efendim?

«— Haya meselesi!.. Allah bile Kur'ânında, Sevgi-lisine, hâs ismiyle nida ederek hitap etmedi.» 148

Büyük sır karşısında yandım, kül oldum. Bizzat Allah'ın haya gösterdiği sır... — Kur'ânın hiç bir yerinde böyle bir hitap yok

mu? Kısa ve sert: «— Hiç bir yerinde!..» Gerçekten «de ki» mânasına «gûl» kelimesiyle başlayan bir çok âyette, bu hitaptan sonra isim gelmediği, gözümün önünden geçiverdi. Buna karşılık, birçok tefsir-cinin «de ki yâ M.....!» diye kullandıkları klişelerdeki ka-balık içimi burkuttu.

HAM VE KABA SOFTA Sır idrakinden uzak, her şeyi nefsanîyetlerine irca edici ve herşeyin kabuğunda kalıcı böyle tipler için, Efen-dimin yaftası hazırды:

«— Ham ve kaba softa...» Tâbir, aynıyle kendilerinindir. Bu da bende bütün bir metodun anahtarıdır. Ham ve kaba softa, emirlere, aşk eksikliğiyle de olsa körü körüne bağlı olan değil -emirlere körü körüne bağlı olmak, ebediyen gözü ve gönlü açık olmaktır-; on-ları kendi havasız ruhuna indiren, içlerine giremeyince, hikmetlerine sızamıyan, sırlarını tadamıyan ve mukaddes ölçülerin aynasında kendi nefsinı gösterendir Yoksa gör-dükten sonra gözünü yummak ve körü körüne bağlanmak ve

artık ebediyeti gören bir göz sahibi olmak, ne devlet!.. Ona aşk derler... Keşke bu mânada softa olabilsek...

Tarihimiz boyunca ne çektikse, belirttiğimiz gibi aşksız, hikmetsiz ham ve kaba softalardan çektik! 149

AH! Efendim, bir gün, elbette tek çizgiden ibaret olan iman istikametinin bedahatini belirtmeye lüzum görme-den mücerret inanmanın kuvvetini göstermek için şöyle buyurmuşlardı:

«— Dnan da, istersen bir odun parçasına inan!..» Zonguldak'ta kaleme aldığım başlangıç yazısının bir yerinde, «Kim inanır, kim inanmaz?» diye bir istif-ham açtıktan sonra «ya beyninin her atomu bir güneş ka-dar ışıklı Dmam-ı Rabbânî inanır, ya en basit bir köylü... Ya en büyük, ya en küçük...» gibilerden bir fikir yürütü-yor, ikisi ortası

ahmakların inkâra memur olduklarını kaydediyor; ve en küçük insandaki gizli ruh feyzini, belki de yanlış bile bilmemekten gelen

bir imtiyaz olarak gös-teriyor, bunlar hakkında kullandığımız «saf» kelimesini, işte, yanlış ve doğru hiç bir şey bilmemek hikmetine bağ-lıyordum.

Sıra bu satırlara ve «saf» kelimesine gelince: «— Ah...»

Dediler; ve ne derinden, ne içli, ne güzel!.. Kendilerindeki tek heceli bir «ah» lâfzının hudut-suz derinliğini göstermek içindir ki, bu kadar lâf ettim ve-bunca vesileyi karıştırdım.

ABDULHAK HAMİD O sıralarda Abdülhak Hâmid ölmüştü. Nitekim Zonguldak'ta ona ait bir de konferans vermişim. Seksenaltılık Hâmid, hemen her ân, benimle, otuz-luk genç dostuyla buluşmak ister, bana ve düşüncelerime

150 aarıp bir tiryakilik gösterirdi. Kendisine ve Lüsyen Hanı-mefendiye, Efendi Hazretlerinden bahsetmişim. Çok alâkalanmışlardı. Efendi Hazretlerinin eserinde «Edep» bahsinin başlangıcım, edebin tarifini okumuştum Abdül-hak Hâmid'e:

«— Edep hududa riayet etmektir. En büyük edep, Dlâhî hududu muhafaza...» Bu, her zamanki vekar içinde, muazzam ifade, o kadar hoşuna gitmişti ki Hâmid'in, o da Efendi Hazretleri gibi bir «ah...» çekmişti. Son günlerinde:

— Ah, bir mürşide ihtiyacım var, bir mürşide ihtiyacım var... Deyip duruyordu.

— Dşte mürşid, demiştim; en büyük mürşid!.. Bütün emeli, Efendi Hazretlerini görmektir. — Görüşeyim de, demiştim; sizi bir otomobille karşısına kadar götürürüm.

Bundan Efendi hazretlerine de bahsetmiştim ve şu cevabı almıştım: «— O bizden yaşça büyük... Biz onun ayağına gi-deriz.»

Fakat olmadı, üstüne düşemedim; Efendimle Abdülhak Hâmid'i karşılaştıramadım. Nasip meselesi...

Zonguldak'ta bir at kazası geçirdim ve saatlerce baygın yattım. Baygınlığımda tek bir rüya veya

rüyamsı bir şey...

Muayede salonu gibi fevkalâde bir odada; iki yal-dızlı koltukta, sırtlarında bâlâ rütbesinin üniformaları ve ellerinde kılıçları, büyük babam ve Abdülhak Hâmid...

151 Dkisi de rahmetli... Büyük babam beni görünce gülümsü-yor ve eliyle «gel gel!» diye işaret ediyor. Abdülhak Hâmid ona dönüyor ve:

— Hayır efendim; onun cemiyette yapacak daha çok işi var!.. Diyor.

Bu rüya sona erdi ve ben baygınlıktan sıyrıldım, kalktım... Dnşaallah cemiyette yapacağım işler henüz bitme-miştir. TESELLD

Bütün bunlar oluyor, görülüyor, düşünülüyor ya... Beni hâlâ adam olmuş, hiç değilse dış hiza çizgisine girebilmiş sanmayın!

Canevimden oku yemiş bulunuyorum ama okun sapındaki, bolca tutulmuş, kalomalı ipi istediğim tarafa sürükleyerek yine dış dünyayı taş taş koklamakta devam ediyorum. Sonra dövünüyorum, ağlıyorum, bazan dövünmek de gelmiyor hatırıma; ve daima nefsime müddet üstüne müddet, vâde üstüne vâde bağışlayarak, sefil ve pe-rişan, sürünüyorum.

Kırk yaşına kadar tesellim: — Ellisinden sonra inşaallah... Pârisa Hazretlerinin sözlerini elimle kaydediyor, ona bayılıyor da bir türlü tâbi olamıyorum: «— Gafil halk, kesik ve bitkin, bir lâf eder: Yarın olsa da bir iş işlesem... Bilmez ki, bugün, dünkü günün yarınıdır. Bugün ne işlemiştir ki, yarın bir şey işleyebil-sin?»

152 Teselli, hep teselli, kuru teselli; şeytan tesellisi... Efendimin başka bir münasebetle sözleri:

«— Allah herkese bir türlü, tesellisini verir.»
Burhan Toprakla gittiğimiz ikinci bir defa,
mesci-de bitişik oturma odasının camından
onları, akşam nama-zını kımlarken görmüştük.
Namaz bitinceye kadar ayakta beklemiş ve
haşyetimizden oturamamıştık.

Şakir, imam; Efendi Hazretleri ve yakınları,
arka-sında... O ne namazdı!

Şakir'in sesindeki ahenk, ahengi bitirdikten ve
onun ötesine geçtikten sonra başlayan kalb
sesinin, kıyam halinde bir ruh haykırışının ta
kendisiydi. Evet; kıyam, gönlün ayağa kalkması,
Allah

kelâmının büründüğü o ha-rikalar harikası seste
topyekûn bütün insanlık mezardan kollarını
yükseltmiş gibi bir eda:

— Allahü Ekber, Allahü Ekber... Ben henüz bu
hizanın dış çizgisine bile geçeme-miştim.

KERAMET MAHCUP

Dşte şimdi, Efendimin, yalnız bana tecelli eden,

Çünkü yalnız bana cevap olarak gösterilen bir işini belirtmek zamanı geldi.

DŞ mi; her Şey iş... Keramet sözü, bu iŐdeki büyük-lg belirtmekten mahcupdur. Yâni herkesin ağzındaki keramet sözü... Onunki gerçek keramet...

Allah bilir ki, kerametlerin en ulvisinde bildiğim Efendimden hiç bir n zahir kerameti beklemeden, iste-medeyen, bu lütuf bana geldi:

153 Kendilerini galiba bir camiden, galiba Beyazıt ca-miinden almıştım. Ders bittikten sonra beraberce bir oto-mobile binmiŐ, Eyüb'e gelmiŐtik. Mahut dik yokuŐu, be-raber, küçük adımlarla ıkmıŐtik. Ben; onun, ayağındaki toza kurban fedaisi, koluna girmiŐtim. Şakir'in yerini al-mıŐtım.

Şadırvan başında oturmuş, mescide bitişik came-knlı odaya geçmiş, çaylarımızı içmiŐ, namazımızı kıl-mış, ev tarafından aşağı kata inip yemeğimizi yemiş, tek-rar yukarıya çıkmış; evin kapısı nde yer almış bulundu-yoruz. Hemen

bütün gün devam eden beraberlik ve soh-betden

sonra, hafif bir dalgınlık, düşünce ânı... Uzun sükût... Ben kapıya karşı bir banko üzerideyim. Kendileri, bir iki metre ilerimde, cephemle solum arasında; hasır koltuğunda...

Etrafta birkaç yakını; o kadar... Uzun sükût...

Birden, içime bir ateş düştü. Kendime, içimden, harfi harfine şunları söylemeğe başladım: — Sen ne âdi, ne pestpâye insansın! Efendinin ya-nına geliyor, birkaç saat kalıyor ve kar gibi beyazlaşıp uçarak, bulutların üstüne basarak gidiyorsun! Kapıdan çı-kar çıkmaz yine eski insan!.. O bembeyaz halinle zift fiçı-larına balıklama dalıyorsun! Sonra yine gel, yine temiz-len, yine git,

yine kirlen!.. Sen adam olmazsın! Sen;
gös-terilen doğru yolda kendi iradenle tek adım
atmak şerefi-ni kazanamazsın!

Ve tam bu noktada, daha yüksek bir iç
seslenişle kendi kendime haykırdım: — Bizim
gibi sefilleri kendi halimize bırakmama-lı... Bizi,
tam tabiriyle, tasarruf etmeli... Büyük velî, bizi

154 bir nazariyle tasarruf etmeli... Büyük velî,
bizi bir naza-riyle tasarruf edip bütün dış
alâkalarımızdan söküp kopar-malı, kurtarmalı
ve ayağının dibine serip «işte hepsi bu kadar!»
demeli... Bizi tasarruf etmeli, beni tasarruf
etme-li...

Başım önümde, bunları düşünürken, birden,
bütün ömrümde ne bir eşini görebileceğim, ne
de hayâl edebile-ceğim bir hal!.. Kalbim, bir
lâstik gibi, cephemle sol tara-fım arasında
uzuyor!.. Aman, ne oluyorum ben? Kalbim bir
lâstik gibi uzuyor; ve ben, dünyanın en korkunç
acı-siyle, en tatlı

duygusu arasında avazım çıktığı kadar

bağırarak istiyorum! Dayanılmaz bir acı ve dil dokundu—rulmaz bir tad...

Bir de başımı kaldırınca ne göreyim?.. Efendi Hazretleri, bir arslan gibi haşmetlû başlarını bana çevirmişler, o müthiş gözlerini üzerime dikmişler, bakıyorlar...

«anki demek istiyorlar: — Sen misin tasarruf istiyen?.. Acaba sende buna dayanacak takat var mı?.. Hemen ruhaniyetlerine sığındım; kalbim yerine geldi, nefes aldım.

Bize ilk gelişimizde yolu tarif eden aktar, Abidin Bey, ölüyor. Tabutu, dik yokuştan yukarıya çıkarılıyor, setin önünden geçirilerek biraz ilerideki kabrine götürülüyor.

Tabut tam evin önüne gelince, Efendi Hazretleri setin üstüne çıkıp bakmışlar... Dört omuz üzerindeki tabut durmuş... Olduğu yer—de mihlanıp kalan, taşıyanlar değil, tabut... Ve tabut,

155 Efendi Hazretlerine doğru dönmeğe

başlamış... Dönen, taşıyanlar değil, tabut...
Efendi Hazretleri, kısa ve belirsiz bir duadan
sonra elleriyle «götürün!» diye işaret etmişler;
tabut yoluna devam etmiş...

Bunu, yakınlardan, en emin ağızlardan dinledim.
«RABİTA»

Henüz eşiğinde bulunduğum yeni iklimin
havasına sadece saygı ve sevgi sahibi uzak bir
seyirci veya ziyaretçi gibi değil, ezeli bir bildik
sahabetiyle alındığım ve yavaş yavaş
alıştığım hissini veren bu sıralarda, bana
Efendi Hazretlerinin ikinci bir kitabını sundular.
Matbu ve küçücük bir kitap, bir risale... «Râbıtâ-
i Şerife» risalesi... Kendileri, vaktin geldiğini
her halde göz ucuyla işaret ettiler ve risale
hemen elime sıkıştırdı.

Evvelâ, Efendi Hazretlerinin eserlerinden birine
daha muhatap olmaktan başka mânâ veremedim
bu işe... Baştan başa ve defalarca okuduktan
sonra bile... Daha sonra, çok sonra,
vefatlarından sonra bile... Daha sonra, çok
sonra, vefatlarından sonra öğrendim ki, ilk

eserleri herkese mahsus bir

kitap... «Râbıta-i Şerife» ise yalnız manevî deftere kaydedilenler için... Bu, ilk eserlerinin belki yarısından da ufak, iki üç formalık broşürde, gayenin, gayeler gayesinin metod cephesi, billur çizgileriyle, apaydınlık resmediliyor ve yolun kâinat sırrını çözmeye mahsus anahtarı, nasıl kullanılacağı bakımından ele teslim olunuyordu.

Birinci eserleri gibi, evvelâ, akıl üstü dâvanın aklî bilgi çerçevesi diye aldığım ve fiili nüktesine, bu nükte-

156 nin şahsıma yönelişindeki hususi mânaya dikkat edemediğim küçücük reçete -evet, bu risale bir ölümlü yenme reçetesi idi- eczahanesini bulmak, ilâcını yaptırmak, içebilme ve sora dayanmak kaydıyla, bana bir ihtardı:

— Kabul edildin!.. Şimdi ol bakalım!..
Gördüğün şekilde...

«Rabıta-i Şerife»nin, metod olarak aklî bilgi cephesinde, yeni ve gizli bir şey yoktu. Bütün «Altun Silsile» boyunca tek usûl... Aslî Sahibinden, âlemlerin kendisi için yaratıldığı Varlık Tacının

Sahibinden beri gelen usûl... Bilgisi de umumî ve meccani... Bütün hususilik ve pahalılık, onun şahsa mal edilebilmesinde; yâni irşat ediciyle, irşada lâıyk görülenin, bu metod halkasında bir araıya gelebilmesinde... Ve lâfta değil, halde...

Herkes hesabına dâvanın en çetin tarafı olan doktorunu ve eczahanesini bulmak, ilâcını yaptırmak diye bir şey kalmıyordu benim için... Dlâç, doktor eliyle ve yapılmış olarak geliyordu. Dçebilecek ve dayanabilecek miydim? Bütün mesele, bütün mesele burada!..

USUL Yola girmek isteyen, tam bir iç ve dış temizliği içinde, Büyük Kapı'nın bekçileri «Altun Silsile» Kahraımanlarına yönelecek ve yalvaracak:

— Beni de bağlılarınızın, hesabı

görülmüşlerinizin arasına alın! Kim bilir nasıl; dağları ve kayaları eritici bir yan-ğınla içi kavruarak yalvaracak... Sonra iki rekât istihare namazı kılacak...

Alacaklar veya almiyacaklar... 157

Bundan kendisinin haberi olacak veya olmayacak... Hattâ mürşidi bile, isteklisinin kabul edildiğini bi-lecek veya bilmiyecek... Drşat ediciyle irşat edilenden, isteklinin yola kabul edildiğini, ikisi de bilebilir yahut sadece mürşit bilir, ya-hut da hiçbirini bilmez. Ve irşat devam eder.

Kabul ediimeyexi, mürşide malûmdur; hattâ, umu-miyetle, kabul edilen de... Risalenin bu noktasında, güneşin pişirdiği bir ka-vun misali... Güneş, kavunu bilmese de pişirir; kavun, gü-neşin farkında olmasa da pişer. Elverir ki, aradaki bağ ve liyakat ölçüsü kurulsun... Eğer iki taraflı verici ve alıcı şuur ve bilgi yerine gelirse, iş, arabanın tatlı bir meyil üzerinde kayması gibi kolaylaşır.

Dlâhî esrar!... En büyük ilmin, idrakin, istiklâlin içinde bile herkes Allanın kuklası... Bildiren o, gösteren o, hareket ettiren o, sonra bütün bunları gizleyen ve ula-şılmazjjjr sonsuzluğa yol açan yine o...

Gördünüz mü, kapıdan içeriye daha ilk adımın şar-tı, -Dçeride atılacak adımlar, açılacak kapılar ve aşılacak geçitler sonsuz- girmek isteyen ve hattâ yol veren hesabı-na ne kadar ince ve girift?..

Ya, insan tarlalarının tepesine, güneş diye bal ka-bakları asıp «seni içeriye aldım, seni almadım!» tarzında hüküm kesen ve ilâhî yolun isteklilerine, bir kulübe üye olma muamelesindeki kabalığı tatbik eden şarlatanlar!..

Ondan sonra iş «râbîta»ya geliyor; ölümsüzlük ilâcının baş unsuru olan bağlanma işine... Şöyle: Kibleye karşı oturup gözlerinizi yumacaksınız. Kalbinizi, geniş, uzun bir dehliz, bir koridor farz edip, mürşidi onun üzerinde size doğru geliyor göreceksi-niz. Hayâl hazineniz, mürşidi her ân,

kalbinizin içindeki

158 madalyonda muhafaza edecek... Noktası noktasına, çizgi-si çizgisine... Bu, «râbîta»nm iptidâî şekli... Bir de onun «telebbüsî» giyim şekli var ki, muazzam... Kendinize, mürşidinizi giydireceksiniz. Yâni arada siz yoksunuz; mürşidiniz var... Yüzünüz, kaşınız, gözünüz, ağzınız, bur-nunuz, hep onun... Elleriniz, parmaklarınız, kılığınız, kı-yafetiniz de...Sanki siz

O'sunuz. Zikir, Allahı anma, bu vaziyette... Dbadet, namaz bu vaziyette...

Hattâ her şey, her iyi ve güzel şey, bu vaziyette... Tâ ki.....

Hele sırası gelsin... SIR

Dşte «rabıta»; iŖte Kur'ânla, Kur'ânın sonsuz derinliklerinde kaybolanların görebildiği mutlak ölçüyle sabit vekat'i keyfiyet...

Erenler yolunun da, her Ŗeyin de sahibi Allah Sevğilisinden sonra baŖ kılavuz Ebu Bekir, Efendisine, Kâinatın Efendisine o türlü rabıta etti ki mahrem yerlerde, el ve yüz yıkama yerlerinde bile bu rabıtayı çözüme-mekten yine O'na Ŗikâyet etti.

Bütün erenler bu yoldan erdi. Rabıta, Allahta fanî olmanın baŖlangıcı, mürŖidde fanî olma hali... Zikirsiz rabıta; Allanın huzuruna, mürŖidin ruhani-yet kılığıyla çıkma, çıkabilme sırrı... 159

Sözde iman yobazlarına karŖılık bir de küfür yobazları vardır ki Ŗöyle derler: — Allahla kulun arasına girilmez! Gördünüz mü, nasıl giriliyormuŖ?..

Fakat bu girme değil, kulu Allaha götürme iŖi... Yoksa zaten her fert Allahıyla yapayalnız; meleklerden bile gizli kalacak derecede yalnız... Bu mânada zaten araıya girmek muhal... Fakat

ileridekinin geridekini çekip gö-türmesi bakımından, Allah ve hakikate delâlet yolunda vasıtanın ne demek olduğunu o, kafası balyozla ezileme-yecek kadar sert küfür yobazına şöyle anlatınız: — Sen, raftaki bir kitabı almak için bile araya vası-ta katar, iskemleye çıkarken; sen vapurdaki yolcuyu seç-mek için bile vasıtasız edemez, eline bir dürbün alırken, Allaha vasıtasız ermekten, hattâ tapmaktan nasıl bahsedebilirsin? Köprüden Üsküdar'a geçmek için bile vasıtasız kalsan tın^ün Karadenizi dolanmaya mecbur olan sen!...

En büyük vasıta, O, Peygamber, Peygamberlerin Peygamberi... Sonra sahabi...

Sonra velî... Sonra âlim... Sonra Müslüman, sadece, basit ve kuru Müslü-man... Herkes herkese ve her şey her şeye, vasıta... Böy-leyken herkes ve her şey, Allah ile dosdoğru bağlantıda...

Ve «Rabıta», vasıta hikmetinin en ileri metodunu inkâr edici, sözde dindarların da bulunuşu... Bunlara, çiğ-nenmek üzere, yemişin

yalnız kabuğu verilmiştir. Halbuğki i kabuğun,
kabuk da i'in...

160 VE ZDKDR Rabıta ile beraber, onun
ayrılmaz yakını halinde «zikir» geliyor. Ağala
yemişi, istirityeyle incisi, gemiyle pusulası; ve
peşinden derya... Fakat bu, zikrin, âlet değil,
rabıtayla kemâl bulmuş tesir ve keyfiyet
cephesi...

Bu türlü zikrin açtığı deryayı, kalemlerinden
ıkma bir mektubun bazı satırlarından süzmeye
alışalım:

«— Zikir ve zikrin tesiri bir denizdir. Bir deniz
ki, kimse dibine varamamıştır. Dalgalı bir derya
ki, dünya onun tek dalgasını görmüyor...
Dünyayı kavrayan bir Okıyanus ki, onu
kuşatmaya kâinatın gücü yetmez. Nihayetiıne
kimsenin erişemiyeceği bir âlem... Her zerreye
nüfuz etmiş, sızmiş, sahil-siz bir umman... Zikir,
zikredenlerin kalblerinde doğan bir hal ki,
söylemesi, yazması,

bildirımesi imkânsız... Allahı bilen kimsenin,

dili söylemez olur; kelime bulamaz ki, anlatabilsin... Şaşırır kalır; dün-yadan ve insanlardan haberi olmaz. Zikredilen Allah ol-duğu gibi, zikreden de ancak odur. Kendini, yine ancak kendisi zikredebilir... Mahlûkların, onu zikredebilmek haddine mi düşmüş?.. Ancak îlâhî sıfatlarıyla sıfatlanma-sı için yarattığı insana kendisini zikretmesini

emretmiştir ki, herkes, yaratılışındaki kabiliyeti derecesinde o niha-yetsiz, dalgalı denizden bir şeyler, bir teselli bulsun, raha-ta kavuşsun... Veyselkarânî, o deryanın bir damlasıyla te-selli buldu. Cüneyd, o denizden bir avuç suyla doymuş kanmıştır. Abdülkadir (Geylânî), o denizin ancak

kenarı-na varabilmiştir. Muhiddin (Arabî) ise diplerden çıkarıl-mış bir cevherle övünür. Dmam-ı Rabbânî o denizden bü-yük pay almıştır.»

Buraya kadar en büyük velilerin dereceleriyle bir arada ve kelâmın son haddiyle anlatılan zikir keyfiyeti,

161 daha sonra, zikrin akıl perdesinde nihaî hakikatine kadar yükseliyor ve şöyle çerçevleniyor: «— Allah kelimesini teşkile hizmet eden (elif), (lâm) ve (he) harfleri, bu muazzam kelimenin işaret ettiği, hiç bir şeye benzemiyeyi Zatı anlatmaya âlet ve vasıtadır. Bunları söylemek zikir değildir, zikir bu kelimenin neticesi, semeresi olan bir hal ve keyfiyet...

Bu kelimeye zikir denilmesi mecaz yoliyledir; hakikî mânâ ile değil... Bunun gibi, Tevhit Kelimesi de zikrin kendisi değildir. Ancak telâffuzu ve mânası bakımdan zikre âlettir. Zikir, kelimenin ve bu ibarenin kalb ile tekrarından doğan bir haldir ki, doğması, bu kelime ve bu ibareye bağlı...»

Büyük Kapı'nın rabıta denizi içindeki inci zikri, * kapalı dudaklardır. Gizli zikir... Çarşıda, pazarda, evde, iş-de, herkes sizi şunu veya bunu yapar görürken; zikir... Zaten herkes ve her şey, bilmeden zikirde...

ÖLÜMÜN HAYÂLİ Rabıta ve zikrin yanı

başında «tezekkür-ü mevt» ölümü anmak diye isimlendirilen bir iş daha var: Gözlerinizi yumacak Ye kendinizi teneşir üstünde hayâl edeceksiniz. O kadar şiddetle ve

hassasiyetle hayâl edeceksiniz ki, siz arttf sanki bir ruhsunuz, vücudunuz da gerçekten teneşir üzerinde... Gözlerinizi açtığınız ve ayağa kalktığınız zaman, sizinle beraber doğrulan cesedinizdir; tekrar ruhunuza alâka bağlamıştır, ama, o artık kendini ölü bilir: « Ölmeien ölünüz!»

Sırların sırrı... 162

Dşte bu emirden küçük bir tatbik... Ölümün hayâli, ölümün hayâli... Her ân kendinizde, başkalarında ve her şeyde ölümün hayâli... Vazife, emir ve gaye dışı bütün dünya neş'elerinde, alâkalarında Ölümü düşünmek...

Karşınıza çıkan kadın, siz de biliyorsunuz ki, Alla-hın bir iskelet üzerine giydirdiği, süresi tek ân, harika güzel et ve deri çizgilerinden ibarettir. Koparın bu maskeyi ve altındakine

bakın!

Şu, gün yüzlü çocuktaki nerm ve nazik ten, solu-can yemi olarak yaratılmadı mı; ve çocuk ölmek üzere doğmadı mı?

Hangi kitap vardır ki, sonunda bir (son) olmasın; ve hangi madde vardır ki, değişmeden bir saniye kalabil-sin?

«Gayeme vardım!» diyebilmiş tek hasret tanıyor muyuz? Gaye gelip geçiyor; hasret yine eski yerinde...

Gelip geçen her şey ölüyor... Allahın fermanı, bu... «Neylerse güzel eyleyen»in fermanı... Bu zevke vardığımız, varır gibi olduğumuz andadır ki, Allahın (Esfel-üs-safilin—sefillerin en sefili) diye an-dığı şu yeryüzünde, bu, gurbetlerin, ayrılıkların, uzaklık-ların, eksikliklerin, kesikliklerin, kırıklıkların vatanında, ruhumuzu çatlatasıya geren bir kasvet seziyoruz ki, başka bir âlemin, yerin, iklimin ihtarcısıdır.

Ebedi safânın... Allahta ebedî safânın... Bu

safânın yolu da, ölmek, ölmeden ölmek... Dş
ölümü hayâl etmekse, onu Yunus'tan derin kim
görebilir: 163

gaye... Yunus der ki, gör takdirin işleri:
Dökülmüştür kirpikleri kaşları, Başlan ucunda
hece taşları; Ne söylerler, ne bir haber verirler.

Dş, ölümü hayâlden başlayıp ölümü delmek... O
da âlet, o da vasıta...

Alet içinde alet, vasıta içinde vasıta, gaye içinde
Dş, Allahta ebedî safâya ermek...

Biraz sonra, Yunus, onu da söyleyecektir:
Boyandım rengine solmazam ayruk;

Aşıkım, âşıkım, ölmezem ayruk; SAFA

«— Safa, her lisanda memduh; ve zıddı olan kedu-ret, her lisanda mezmumdur.» Bu cümle Efendimin kitaplarından...

Safa; Kağıthane safası veya gece safası değil...
Bü-yük ve Dlâhî neş'e... Ne güzel kelime!..
Keduret... Safânın zıddı ve kederin mücerret hal ifadesi... Ne harika mefhum...

Dşte bütün insanlık, bütün ifade kalıplarıyla bunlar—dan ilkinin över ve ikincisini yerer... Biri memduh, biri mezmum...

Dlâhî neş'e, Dlâhî neş'e... Safa, bu... Bütün insanlığın, türlü inanışlar içinde, bulunduğu, kelime ve mânâ halinde tutuştuğu, vardığı ve dizüstü çö-küp ellerini göklere kaldırdığı dilek eşiği...

— Safa, Allahım safa!.. 164

Yunus Emre de, gerçek inanış çizgisinden onu iste—di, hattâ ona erdiğini söyledi. «O,

sevgilisinin rengine boıyanmıştır, artık solmaz;
âşıktır, artık ölmez...»

Ah, gaye; gayelerin gayesi... Allahta fanî olmak
ve onda bekaya ermek gayesi... Beyni kan
çanağına dönen (Paskal)ın:

— Joie, joie!.. Diye boş yere haykırdığı gaye...
Çünkü o, yolu bulabilmiş değildi. Ebedî Safa...

Buyurun, o da burada... Kitabın tâ başında ve
işin sonunda... Ne şundadır, ne bunda; orada,
orada, Peygamber bâtınının sarayında...

MUTLAKA NAMAZ

«Râbıta-i Şerife» risalesi elime verildikten bir
müddet sonra sualleri: «— Namaza ne vakit
başlıyacaksın?»

Bu sual, cevabı bakımından beni şaşırtmamıştı.
Zaıten içimden kurmuştum. Ramazana bir, bir
buçuk ay kaıdar bir zaman vardı. Ramazanda
başlamayı düşünüyordum.

— Ramazanda başlayacağım efendim. «—

Hayır; 14 Şaban günü başla!» Berat gecesini kastediyorlardı; her yıl, her ferde beratının verildiği mübarek gece... 165

— Bana, amel noktasından en doğru bilgileri top-lamış hangi kitabı tavsiye edersiniz? «Dürr-i Yekta» şerhini tavsiye ettiler. Başladım, yine kalakaldım. Tekrar başladım, yine kalakaldım. Başım, bir bulutlara, bir taşlara vura vura gidiyorum.

Nitekim namazlarımın, kendilerini tanıdıktan sonra ilk zincirleme devam ahdine kesik ve kopuk bir çığır açan 1940 ve 41 sıralarında, galiba huzurlarında evlenişim zamanlarında, bana soracaklardır: «— Nasıl gidiyor namazların?»

Vakitlerinde yetiştiremiyorum efendim, fakat ak-şamları evde, yatsı namazının edasıyla beraber bütün gün-kü kaza ediyorum.

Ve, bir kere daha olduğu gibi, memnuniyetsiz bir sükûtle susacaklardır. Henüz o tarihlere vaktimiz var...

VE NAMAZ 1961'de kaleme alınmış bir not:
«Bugün ne halde miyim? 1961 yılının Mayıs
ayın-da?.. Söyliyeiyn? Dostlarıma «Zahit»
görünmek değil

- de -Allah saklasın- düşmanlarıma «softa»
görünmek ve yeni bir nefret vesikası vermek
için söyliyeim... Biraz da, en büyük haya
mevzuu olan namazın, sırasında nasıl

bir ilâna medar olabileceğini göstermek için haykırayım: Her gün, o günün beş vaktini, zamanında edadan başka, ayrıca iki günlük kaza namazı kılıyorum. Bu sene'nin Ramazanında, kazalarımı, bir gün ilâvesiyle üç güne çıkardım.

166 1957 hapsinden beri tuttuğum ve üstüne «Dptilâ Defteri» yazdığım, kocaman bir defterim var... Hapishane notlariyle dolu... Bu defterin sonuna, bulûğa erdiğim ta-rihten bugüne kadar, her seneyi ay ay gösteren bir tablo ekledim. Bu tabloda geçmiş yılların devre devre kılınabil-miş eda

namazlarını, ay ay, mavi mürekkeple karaladım. Kaza namazlarını da kırmızı mürekkeple... Böylece, Al-lah nasip ederse, mavi mürekkeple ileriye doğru, kırmızı mürekkeple de geriye doğru giden devrelerime yetişecek, Efendi Hazretlerini tanıdığım zamana varacak, oradan da bulûğ

zamanıma ulaşacağım. Ömrüm olursa, ondan son-ra, tek vakit borcum kalmamış olarak edalara devam... Defterde, belki maviden çok

kırmızı görünecek ama, ne yapayım?..

Allaha ahdim var: — Her gün, en aşağı şu kadarına ahitliyim... Allah ve kul hakkı olarak üzerimde ne kadar borç varsa, bunla-tın hepsini ödetmeden canımı alma...

Allahla beraber bütün inananları şahit tutuyor ve onlardan duama ortak olmalarını diliyorum. Namaz, Efendimden aldığım feyizle, benim için her işin başı, her oluşun temeli, dinin direği... Onsuz hiç-bir şey konuşamam; ne konuşur, ne konuştururum.

Şimdi gösterebildim mi, neyin ilânına medarmış namaz?..» Bu notu açığa vurmak nefsâni bir celâdet, hattâ şeytanî bir küstahlık... Dnsana sorarlar: Peki ah dine sadık kalabildin mi?

Küçücük bir ihmaliniz bile olmuş olsa ne cevap verebileceksiniz?.. Suçun ilânı ise ayrı bir suç... Doğrusu bile yasakken yalandan züht satmak da, denaetlerin dena-eti...

167 Allah hepimizi affetsin; ve bizi, ayağımız

arada sürçmüş olsa bile tekrar doğru yola çeksin ve ahitlerimize bağlasın... Tek, hâlis ve samimi olmayı bilelim...

Namaz kılanlar, kendileri de işin içinde, namazın sathında kalanlara acısın, kılmayanlar da, o satha bile tu-tunamadan derinliklere girmek palavrasından haya et-sin!..

NAMAZ, NAMAZ, NAMAZ. Hiç incitmeden, asla soğutmadan, zerrece ürküt-mededen, kuş kanadı kadar yumuşak ve nüvazişli bir sesle, bir temasla, hep dokunuyorlardı:

«— Namaz, aman namaz; mutlaka namaz... Nere-de, ne şart altında olursa olsun, mutlaka namaz...»

Sonra yakınlarından birinden duydum: «— Bir vakit namazımı kaybetmektense, derler-miş; dünyaları kaybetmeyi tercih ederim.» Bir gün de, beraberlerinde namaza yetişememekten fevkalâde üzülen, âdeta harap olan birine, büyük bir veli-den bir beyit okumuşlar:

«O günah ki, insana, küçüklük ve sığınma duygusunu verir, Büyüklük ve kibir veren ibadetten daha hayırlıdır.»

Dşte böyle namaz, böylesine namaz... 168

Yine bir yakınına sözü: «— Namaz vardır ki, mutfak paçavrasından daha âdidir.» Bu da muraî ve münafıkların namazı...

Ne zaman huzurlarına çıksam, o güne mahsus olarak utanmadan kıldığım, yahut çoktandır utanmadan bıraktığım namazların bilançosunu alınımdan okuduklarına emindim. Bereket ki, ihlâsımdan, samimiliğimden, beyaz ateş halinde yanışımdan şüphem yoktu. Bunu da okuyorlardı her halimden...

Dşaret etmişim ya:

Efendi Hazretleriyle beraber kılınan namazlara dikkat ediyordum: Yakınlardan bazılarını, namazda titre-meler tutuyordu. Omuz ve kol başlarından göğse doğru akan ra'şeler... Bu ra'şeler, namaz dışında, mukaddes isimlerden biri geçerken de oluyordu. Bilhassa Efendi Hazretleri konuşurlarken ve Allah Resulünün isimleri ge-çerken...

Hareket, yalnız Efendi Hazretlerinde yoktu. Tam ve kat'î temkin makamındaydılar. Sonradan öğrendim ki, bu da, yolun başına mahsus hususiyetlerden biridir; ve kalbde nur ile zulmet çarpış-masından doğmaktadır. Tam istifaya varmış, süzölmüş temkin ve istikraT makamına varmış olanlar, böyle haller-le alâkalı değil...

Bana başta, kendisini gizleyememek, zaaf gibi görünen bu ra'şeler, epey sonra, namazlarımda beni de sar-

169 di. Zaaf olmaya zaaftı; çünkü eksik çok eksik, her ân renk değiştirici bir makamın habercisiydi. Fakat ben bu zaafi düşünürken, eksikten de eksiktim. Demek ki, o ân, bana göre

çok fazla bir nimetti bu...

«— Namazını kıl, namazını kıl!..» — Efendim, namazda üstüme müthiş «havâtır» yükleniyor. «— Olsun... Namazını kıl!..»

— O kadar kılmak istiyorum ki, eskilerini de kaza etmeği düşünüyorum. Hattâ sormak istiyorum: Acaba geçmiş namazlar ikişer rekât üzerinden kaza edilebilir mi?..

Sualimi, bilgisizlik içinde o kadar saffetli buldular ki, aydınlık ve ılık, gülümsediler: «— Hayır! Her namaz kendi miktarınca kaza edil-ir. Sen namazını kıl!»

Bir kere de «Sehiv Secdesi»ni sormaya kalktım. Hatadan korkuyordum; sanki hatâ korkusuyle namaz kıla-mıy ordum.

«— Sen bunları bırak da, dediler; namazını kılma-ya bak!» AKIL

Hikmet, hikmet, hikmet. «— Her ilmin butlanı (yanlışı), o ilmin münteha-sında (en ileri

noktasında) belli olur.» Yalnız bu ölçü Yirminci Asır felsefesinin, müsbet

170 bilgiler manzumesinden tüten metafizik anlayışla bera-ber, kafasını çarptığı en büyük hakikati çerçevelemeye yeter.

«— Allah, zuhurunun şiddetinden gairdir.» ;<— Haddini aşan her şey, zıddına döner.» «— Akıl için idrak, zevk yoluyledir.>

«— Hangi akıl, kimin akı?.. Hakikat gibi selim akıl da birdir ama, o kimde?..» Bir adet, hem tek, hem çift olamaz.»

«— İstidat birdir, iyiliğe veya kötülüğe istidat... İstidat birdir; ve dâva, kötüyü iyiye çevirmekte...» 171

«— Allah, kâmil kudrettir; kâmil, fazlası ve eksigi olmayan...» Ve dalgın, vecde batmış, gözleri her zaman olduğu gibi, ötelerde: «— Lateşbih, çocukların çelik çomak oynayışı gibi, kâinatla oynar.» «— Velî, mevzuunu bulamaz ki, ben desin...»

Ve (ben)in insanda ne korkunç bir meçhul veya mevhum belirttiğinin, harikaüstü harika izahı: «— (Ben) nerede?.. Onu daima bir başka unsura bağlı olarak ifade ediyoruz: Benim elim, benim ayağım, benim gözüm, benim yüzüm... Bütün bunların görünme-yen merkezinde (ben)... O nerede?.. Vücudumuzda her mevcut, o meçhulde toplanıyor. O nerede?.. Onu göstere-bilir miyiz?» Şimdi ben konuşuyorum:

Hikmetlerin en derini; mutlak varlık, mutlak vücut tecellisi önünde birden bire mevhumlaşan, yokluğa kaçan (ben)...

Kur'ândan hikmet:

«— Her şey onun vechine karşı helak halinde...»
172

Hazret-i Ali'den hikmet: «— Her şey onunla var,
her şey ona nisbetle yok.

Yirminci Asır Batı felsefesinin (Henri Bergson)da erişir gibi olduğu son merhaleyi, Dslâm tasavvufu mutla-kiyet ifadesiyle getirmişti:

— Bu iş ne akılla olur, ne de akılsız!.. Yani:

Aklın son vazifesi, kendi hiçliğini görmek ve sınırı çizmektir. Dmam-ı Gazali:

«— Peygamberlik tavrı, aklın verasında, ötesinde—dir.» FELSEFE

Dslâmiyette felsefe diye bir şey yoktur. Hikmet var—dır, fikir vardır, tefekkür vardır; felsefe yok... Vâkıâ, fel—sefe «Hikmet dostluğu» demek ama, onunki bağımsız bir arayıcılık, Islâmınki de tam bağımlı tefekkür olduğu için, felsefeyle hiç bir alâka kabul edemez. Onun içindir ki «Kur'ân

felsefesi» denemez. «Kur'ân hikmetleri» denir. Dslâm felsefesi değil, Dslâm hikmetleri... Felsefe, hakikati başı boş bir merkezden yola çıkarak, sayılar boyunca «bir çok» da aramanın; din ise, onu, tam bağlı olarak «Tek»i de bulduktan sonra «bir çok»da tefekkür etmenin müessesesi... Bu bakımdan, din ve felsefe, biri şimale ve öbürü cenuba doğru iki zıd hareket... Ve elbette ki,

Dslâmiyetçe kıymet hükmü, bu... Felsefe, 173

hakikati bulmanın değil, ancak birbirinin yanışını bulup çıkarmanın ve ebediyen hakikatten mahrum kalmanın âleti...

Bir gün bu bahisteki bir mektupları, bir sual üzeri-ne yazılmış cevapları okunurken, kendilerine, felsefeyi mahkûm edişimizdeki hikmetin, merkezsiz, başıboş tefekkür müessesesi olmasından ileri geldiğini, istifsar kırlıklı söyledim:

— Öyle mi efendim? Riyazî bir kat'iyetle noktadılar: «—Evet, öyle!..»

Kader hakkında, kapalı, rumuzlu, aklın takatine göre buyurdıkları: «— Allah, mahlûklarının ne yapacağını önceden bilir ya... Dşte kader!..» «— Kader, bir itikat meselesidir; amelde, işde düşünülmez.»

Bu incelerin incesi dâvanın akla karşı dayanağı an-cak bu kadar sağlam kurulabilirdi. — Efendim; son günlerde bir modadır tutturuldu. En adî işlerde «yaratmış, yarattığımız, yarattığınız» diye konuşuyorlar. Olur mu bu?

«— Eğer (yarandırmak, yararlı kılmak) mânasına kullanılıyorsa, olur; halketmek mânasınaysa asla!..»

— Türkçede (yaratmak) halketmek manasıdır. Ancak Allah yaratır. 174

«— Olmaz, olmaz! Dnsanî fiillere bu tâbir yakıştırı-lamaz.» Hikmet, hikmet, hikmet:

«— Zevk etmeyen ne bilsin?..» «— Her velî kendi meşrebi içinde belirir. > «- Allah dostları yalnız yakınlık isterler. Lâteşbih, sultanın yakım

olmak, meselâ hizmetkârı, ibrikdârı, per-dedârı
vesaire, veziri olmaktan üstündür.»

«— Allah dilediğini eyler. Dster sebepli ister
sebepe-siz, dilediği gibi azap veya lütfeder.
Güzel ve doğru, onun dilediğidir.»

«— Küfür ve cezasının, zamanla (kemiyet
ölçüsiy-le) alâkası yoktur. Tek anlık küfrün
cezası ebedîdir.»

— Anası veya babası kâfir bir evlâdın onlara karşı vaziyeti?.. «— Anası veya babasını bu sıfatlarından dolayı se-

175 ver ve korur; küfürlerinden ötürü de uzaklık duygusunu asla kaybetmez ve onları uygun şekilde imana davet etmektен vaz geçmez.»

Kur'ândan ezbere bir sûre okumamı arzettiler. «Felâk» sûresini okudum. «Tamam!» dediler. Bu «tamam» sözünün mânasını 30 küsur yıl sonra anladım. Her zaman bu sûreyi okuyup üzerime üflerim.

«— Bütün ilimler, (kök bakımından) Peygamberlerden kalma... Riyaziye ilmi de birçok ilim gibi, semavîdir.»

Benim, «Peygamberler olmasaydı, insanoğlu iki sayıyı üstüste yazıp toplayabilmekten bile âciz kalırdı» sözümе verdikleri bu karşılık, topyekûn tefekkürün insanoğluna nereden ve nasıl

geldiğini gösterici kıstas... Akli bitirmişlerdi; bitirdikten, tekmilledikten sonra tekrar ellerine

almışlardı. Aklın ötesinden, akılla konuşuyorlardı;

«— Görmek için evvelâ görülecek şey, sonra görecek göz, sonra da ışık lâzım...» Ne görülecek şeyi, ne görecek gözü, ne de ışığı kaılan dünyamız... Hacmin üç buudu üstünde birden çöken dünyamız...

176 ZEVKLERD Duş için: «— Ne güzel icat!» Buyuruyorlar ve yazın sıcak günlerinde deniz kenarında oturmaktan ve deniz banyolarından hoşlanıyorlardı.

Uzun müddet «Altın Kum»a gidip geldikten sonra Beylerbeyinde bir yalı arsasını tercih etmeye başladılar.

Beylerbeyi; o zamanlar benim muhitim... Sene 1940...

Gözümün önünde hep o... «Rabıta» kendisine başlamış gibi... RABITA

Akıl ötesi âlemin anahtarı «Rabıta».. Öyle

kahra-manlar ki, bu anahtarı verenler, her şey onlarda bir sır ifa-desine bürölüyken yine her şey, her türlü mâna dolandırıcılığından münezze ve bir anahtarın çizgileri gibi hende-si ve berrak...

KDME RABİTA? «Râbıta-i Şerife» risalesiyle yakından, gün geçtikçe daha yakından alâkalıyım... Namazlarımı, kör ve topal, eksik ve kopuk, kılıyor; rabıta da ediyorum...

Risalede rabıta emri kâmil mürşide... Fakat o kim?.. Mücerret emir, sarahat yok... Benim içinse bundan daha sarahatli bir şey olamaz: Efendi Hazretleri...

177 Risalede, nakıs şahıslara, sahte mürşidlere rabıta-nın bir cinayet olduğu yazılı... Cinayetin en büyüğü de rabıta ettirene düşüyor. Bu kayıt da imanımı büsbütün kuvvetlendiriyor: Rabıta, ancak Efendi Hazretlerine ola-bilir.

Fakat asla «bana rabıta ediniz!» demiyorlar. Her şey remzlerle anlatılıyor, takdire bırakılıyor ve hattâ zahir plânında reddediliyor.

Bir gün Eyüb'de dedim ki: — Efendim, ben size rabıtaya başladım. Son derece nazlı, «Hayır» derken «Evet!» diye haykıran bir eda ile reddettiler; ve rabıtanın ancak «Altun Silsile» büyüklerine, meselâ Mevlâna Halid Hazretlerine olabileceğini söylediler.

Fakat Şakir'cik, Efendi Hazretlerinin arkasına geç-ti; kendilerine göstermeden, eliyle pek iyi yaptığımı, yap-tığımın tam isabet olduğunu anlatan işaretler verdi.

Ben de bir işaretle, Şakir'e anladığımı hissettirdim. Efendi Hazretleri, nazlıların nazlısı, mahcup ve ezgin, sükût buyurdular; yâni hiçbir şey anlamamış görün-düler.

KENDDNDEN KAYBOLMA Rabitanın, daha evvel «sırası gelecek» dediğim gaıyesi, insanda bir kendinden geçme hali... Bu hal doğuncaıya kadar, bilhassa zikirde, rabıtaya devam edilecek... Bu halin doğması, huzur işareti... Büyük huzur, tüyleri ürperıci huzur... Huzur meydana gelince de rabıta bırakılacak ve o hal üzerinde kalınacak...Yoksa, gaye dururken vasııaya bağı kalmak gibi bir tehlike doğuyor ki, huzurun

178 kaybolmasına yol açıyor. Uçakla Kafdağının tepesindeki billur saraya konduktan sonra tayyarede kalınmaz; köşke girilir.

Gördünüz mü inceliğı?.. Neredeymiş o «Allahla kul arasında vasıta olmaz» diyenler?.. Dşte, vasıtanın yeri bu noktaya kadar... Olur, ama bu noktaya kadar olur. Ve bu noktaya kadar

vasitasız hiçbir şey olmaz.

Drşad edicinin, heceler ve kelimeler üstünde, radyo mevceleri halinde nurunu emme ve o yoldan erme işi olan rabıta, öyle bir hayat iksiri ki, gözünüzü kapayıp da kalbinizi mürşidinize açtığınız ân, sizi, aç bir kuzunun anne memesine yapışması gibi bir halet sarıyor. O zaman kafanızda bütün

lâmbaları söndürüyor ve ne ilim, ne fikir, hiçbir şey bırakmıyorsunuz. Tam cehle, yüzde yüz bilgi-sizliğe çıkıyorsunuz. Marifet burada işte!.. Ve her şeyin oradan geldiğini, o nur memesinden ağızınıza ve yüzünüze döküldüğünü görüyorsunuz. O memeye kurutacak ka-dar kuvvetle asılmayı bilerseniz ne mutlu size! O meme kuramaz; bütün insanlığı Ağustos sıcağında Büyük Sah-rada toplasanız da hepsini birden tek mürşide rabıta ettir-seniz yine kuramaz.

TAKLDDDD BDLE NE? Benimse rabıtam, sadece şekilde, cesette kalan bir taklit, özentisi olmasına rağmen birdenbire yakıcı bir tecel-liye

kavuştum. Binbir günah, rezalet ve gaflet içinde
yüvarlanarak kıldığım namazların
kaadelerinde, yâni ikişer rekât sonlarındaki
oturma yerlerinde, «Et'Tahiyyatü» okurken,
içime

anlatılmaz, ifadeye sığmaz bir baygınlık,
tutulma, cezbedilme hissi çökmeğe başladı.
Hayır, başka 179

yerlerde değil, yalnız orada, «Et'Tahiyyatü» de...
Ve, müthişlerin müthişi: Dizlerimin üstündeki
parmaklarımı, kaba ve şekilsiz parmaklarımı,
Efendimin, ince ve uzun vezinli ve soylu
parmakları şeklinde görür gibi olmaya başladım.
Parmaklarım rengini bile değiştiriyor, esmerle-
şiyordu.

Dnanmayacaklara, «telkin, kendi kendini
aldatma» diyeceklerle ne söyleyebilirim? Elbette
bu dünyada kendi kendini aldatanlar da vardır;
en ulvî hakikatlerin taraça-sından, aldandığını
veya aldanmadığını sananlara ibretle bakanlar
da... Nefsini benim kadar törpüleyici, arayıcı,
ta-rayıcı; bencileyin şüpheci, teftişi,

murakabeci az insan bulunabileceğini takdir eden varsa, anlattıklarına kaskatı bir vakıa göziyle bakar.

Zaten merkezi iman bahsinde, kafa çilelerinin en zorlularını çektikten ve bedavacılıktan kurtulduktan sonra, kendi boğazını kendi eliyle kesmiş ve yukarısına hiçbir hak tanımamış olan ben, Efendimin bahsinde, yalan söylemek iktidarında değilim... Belki istidadındayım ama, iktidarında değilim...

Beylerbeyindeki yalı arsasında, huzurlarında kaldığım bütün bir gün, akşam üzeri eve dönünce, annemi evin taraçasında buldum. Ben bahçe kapısında; o taraça-da... Eve doğru yürüyorum. Annem seslendi:

— Ne o başındaki şey?.. — Ne var; başımda bir şey mi var?.. Ve karşılaşınca, eliyle saçlarımı düzelterek mırıldandı: 180

— Hayret! Saçlarında bembeyaz bir şey gördüm. Kar gibi bir şey... Ne garip!.. Anneye gösteriyor Allah...

Bir devre ki, hayatımda 1940, fırının ta yanına gel-diğim halde kendimi o «nâr-ı beyzâ» girdabına atamıyo-rum; en küçük «cız» edişle irkilip arkamda bekleyen nefis zebellâhisinin kucağına

düşüyorum. Ve boyuna gidip ge-liyorum, boyuna gidip geliyorum.

ALLAHAISMARLADIK BANKA!

Beylerbeyindeki yalı arsasına hemen her gelişle-rinde beraberlerindeyim... O devirde beş yüz liradan fazla -bugünün yirmibeş bin lirası- aylık aldığım bankadan bir yıldır istifa etmiş bulunuyorum.

1939 yılında bir gün, bankanın Ankara'daki Umumî Müdürlük binasındaki odamda aşağı yukarı dola-şırken şöyle demiştim kendime:

— Ne olacak senin halin böyle?.. Dolap beygiri gi-bi, yok müfettiş, yok müdür diye dolanıp duracak mısın? Efendi Hazretleri gibi bir kurtarıcıya kavuşturdu seni Al-lah... Çık bu hesap makinesinin, seksek oyununun için-den;

içtimaî memuriyetin neyse ona atıl ve ne olacaksan olmaya bak! Bâtında olamazken hiç olmazsa zahirde bir şey olmaya çalış!.. Dâvanım, cemiyet plânına bağlı sözcü-sü, fikircisi, aksiyoncusu.

181 Ve bir hamlede on yıllık emeğim bulunan banka-dan istifa etmiş, Dstanbul'da bir akşam gazetesinin birinci sayfasında bir fıkra yeri almış, bir de yüksek tahsil kade-mesinde bir hocalık bulmuştum. Dki yerden aylığım, bankadakinin ancak yarısını buluyordu ama, ne çıkar?.. Asıl (Büyük

E)oğu)larda başlayan içtimaî memuriyetimin eşi-ğine ayak basmışım ya... Dşte, Beylerbeyindeki yalı arsasında, yanı başlarındayım... Ve yepyeni bir yolda... BÜYÜK DOĞU

Dstifamdan da bir yıl evvel, benden bir «Millî Marş» istenmişti. Akif in Dstiklâl Marşı beğenilmiyor, bu-nun yerine bir Millî Marş isteniyordu. Hattâ (Ulus) gaze-tesi bu maksatla bir de müsabaka

açmıştı. Demişlerdi ki baş alâkalısına: — Bunu yazsa yazsa Necip Fazıl yazabilir; ama bir garip adamdır, yazmaz! Ve bana teklif edilmişti. Ben de:

— Akif in ruhuna ve eserine hürmetim var... Fakat içinde hiçbir hâs isim geçmemek ve kendi anlayışıma göre yazmak şartıyla, milletimden aldığım heyecanı böyle bir marş içinde

billûrlaştırmak isterim. Razi mısınız? Öyleyse durdurun müsabakayı! — Pek güzel!..

Demişler ve müsabakayı durdurmuşlardı. 182 Bu vesileyle «Büyük Doğu Marşı» meydana gelmişti: «Doğsun Büyük Doğu benden doğarak...»

Ve yukarılarda: «Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun; Nur yolu izinden git, Kılavuzun!" O zaman kimse bana:

— Bu kılavuz kimdir? Diye sormamıştı. Sorsalardı: — Mücerret kılavuz... Millet öncüsü... Diyecektim ve yalan olmayacaktı.

Halbuki «kılavuz» bende, majüskülle yazılı mü-şahas bir delâletti; ve isteyen, onu, istediğine yakıştır-makta serbestti.

Benim «Kılâvuz»um, zaman ve mekân boyunca tek rehber, Kâinatın Efendisi... Fakat Devlet Reisinin hastalanması ve peşinden öl-mesi, marşın kendisine gösterilmesine engel olmuş; ve böylece manzume, «Büyük Doğu Marşı» ismiyle bana kalmış, üstelik «Büyük Doğu» ismini doğurmuştu.

Nelerden neler doğuyor; ve neler nelere vesile olu-yor? Dşte Beylerbeyindeki yalı arsasında, Efendimin yanı-başındayım!..

Ve yepyeni bir yolda... KALBDM BDR FIRIN O günlerde bende, garibin garibi, başka bir hal... Namazlardaki o halimin üstüne, bir de saatlerce devam eden bir kalb yangını... Maddî, kaskatı madde ifadesiyle,

183 fırın gibi bir kalp yanması... Kalbim yanıyor, yanıyor, sonra derinlere gömülerek bir merhem hokkasına batırıl-mışçasına uyuşuyor, donuyor. Evvelâ korkmuştum:

— Yoksa kalb hastası mı oluyorum?
Bilmiyordum ki, tam on yıl sonra, 1950'de mahpus sıfatıyla bulunduğum Guraba hastahanesinde, doktorlar bana şöyle diyecektir:

— Kalbiniz yirmi yaşındaki sporcu bir gencin kalbinden farksız... Fakat kaygım çabuk geçmiş ve manevî değer ölçü-sü, hemen madde kıymetinin üstüne çıkmıştı. Ne zaman namaz kılsam, dinî bir vecd ve heyecana düşsem, mukaddes isimleri ansam o vakit oluyor... Nere-de maddî sebep; nerede bu?..

Efendime, Beylerbeyindeki yalı arsasında, eteğinin yanbaşımda halimi anlattım. Bu dünyada hiç bir şeye o şey için bakmamış olan büyük insan, heybetli nazarlarını bana dikti, adetâ sualimi bekliyormuş gibi, hemen, hemencecik cevabını verdi:

«— Yolun, yola girmenin başlarına ait bir haldir bu... Sonra, ileride, aynı yanıklığı, arkada, kalbinin muka-bil tarafında hissedeceksin!»

«Dptilâ defteri»ne yapıştırılmak üzere 1960 - 61 hapsimde birer takvim yaprağının üstüne kaydettiğim iki notu aynıyle takdim ediyorum:

«1 Ocak 1961... 13 Recep... Saat 19,15... Nezirlerim (40 Yasin) tamamlandı. Saat 20... Bu akşam ilk defa olarak kalbimdeki hara-reti mukabil taraftan ve şiddetle duydum.» «8 Ocak 1961... Elhamdülillah, her iki taraftan kal-bim cayır cayır yanıyor, Yarabbi bu ateşi bana kaybettir-me...»

184 Demek ki, temizlik veya kirlilik dereceme göre devre devre tutuşan, parlayan, yine devre devre küllenen, gizlenen fakat asla sönmiyen mukaddes ateş önümden gi-rip arkamdan çıkmış bir kılınç gibi gerçek harını o tarih-ten tam yirmi yıl sonra bulacakmış...

Demek ki, kalbinin üstünden dağlanmışlardan-dım..- Bağlanmış ve hesabı

görölmüşlerden; deftere kaydedilmişlerden...

Hâlâ anlayamıyordum. Zira yolumuzun edebinde «Aldım - verdim, yazdım - çizdim» gibi adilikler yoktu. Bu yolda mürid, kütüğe, sonsuz oluş kütüğüne yazıldığını her zaman bilemeyeceği gibi, müşidin bilmesi daima şart değildi.

Emir ve ferman 33'ler yolundan geliyordu.

ALTUN SDLSdle

Efendim, «Altun Silsile»nin 33'üncü halkasıdır. Teşbihin son tanesi gibi, başmdakine ve bütün sayılara sayı ve yollara yol verene en yakından bağlı ve tam bir devrin dönüm ifadesi... Ayrıca devrimizin, yirminci asır ortalarının mânâ ve ruh buhranına denk bir ifade; memuriyet ifadesi... Mukaddes silsile şöyle:

1 - O... (Bütün zaman ve mekânın Efendisi)... 2 - Hazret-i Ebu Bekir

3 - Selman (Fârisî)... 4 - Kasım Bin Muhammed Bin Ebu Bekir... 5 - Cafer-i Sadık...

185 6 - Beyazıd (Bestamî)... 7 - Ebulhasan
(Harkanî)... 8 - Ebu Ali (Fârimedî)... 9 - Yusuf
(Hamedânî)... 10 - Abdülhalik (Gucdevânî)... 11
- Arif (Reyvegerî)...

12 - Mahmud Encir (Fagnevî)... 13-
Ali(Râmitenî)... 14 - Muhammed Bâbâ
(Semmâsî)...

15 - Seyyid Emîr Külâl... 16 - Şah-ı Nakşibend...
17-Alâeddin Artar... 18 -Yakup Cerhi... 19-
UbeydullahAhrâr... 20 - Muhammed Zahid...

21 - Derviş Muhammed... 22 - Hâcegî
(Emkengî)... 23 - Muhammed Bâkıbillâh... 24 -
Dmam-ı Rabbânî (Müceddid -i Elf-i Sam')... 25 -
Muhammed Masum...

26 - Seyfeddin... 27-Seyyid Nur... 28 - Mazhar-ı
Can-û Canan... 29 - Abdullah (Dehlevî)...

30 - Mevlâna Halid... 31 - Seyyid Tâhâ... 32 -
Seyyid Fehim... 33 - Seyyid Abdülhâkim
(Arvâsî)... Bunlar, en büyüklerdir. Mukaddes
emaneti, Âdem Peygamberden başlayarak, Resul
elinden Resul eline tes-lim ede edevasıl
sahibine, topyekûn zaman ve mekânın

186 Efendisine gelen ana caddenin, O'ndan
sonraki velîler yo-lunda en büyük 33
kahramanı... Bütün velîler zincirinin hususî bir
büklüm halinde en büyük 33 halkası... Şah-ı
Nakşibend, Dmam-ı

Rabbânî, Mevlâna Halid gibi zirve noktaları etrafında, hepsi birbirinden büyük, hepsi mutlak büyüklükte fâni ve kimin kimden üstün olduğu kıyastan mücerred, fakat yekûn olarak bütün yekûnların üzerinden en büyük 33 kahraman...

O ise sıra vermek, sıraya baş olmak bakımından bir; yoksa sıranın ve her şeyin üstünde... Hiç bir devir boş olmayacağına göre, Abdülhâkim Efendi Hazretlerinden sonra kime geliyor sıra?.. Kat'î olarak bildiğimiz, hiç bir devrin boş olmıya-cağı prensibinden sonra, kim, nerede ve nasıl suallerine:

— Bilmiyoruz! Demekten ibaret... Abdülhâkim Efendi Hazretleri, son günlerine kaḫdar, kâmil mürşidi soranlara efendileri Seyyid Fehim Hazretlerini murat ederek:

«— 1313'ten beri kâmil mürşid gelmedi.»
Buyururlardı...

Biz de: — 1362 (1943)ten beri kâmil mürşidden haberimiz yok! Demek mevkiindeyiz.

«Râbîta-i Şerife»nin sonundaki «Hatm-i Hâcegân» duasında «Altun Silsile»nin Seyyedi Fehim Hazretlerine kadar, her biri ayrı vasıflarla anılan halkalarına baktıkça tüylerim ürperiyordu. Bunların arasında, bilhassa yolu şahsiyle isimlendirmiş olan Şah-ı Nakşibend, «Nur hey-keli» diye anılan Dmam-ı Rabbânî, kendisinden yıldız şu-aları gibi velî fişkırان Mevlâna Halid, en sonra

Efendimin 187

Efendisi Seyyid Fehim Hazretleri, isimlerini tier anışım-da, kalbime erimiş kurşun halinde, kızgın bir aşk sıvısı döküyorlardı.

Hayretler içindeydim. Haklarında hiç bir şey bil-mediyim, hiç bir hususiyetlerini tanımadığım tıalde, Sey-yid Fehim Hazretlerine karşı, büyük saygı bir tarafa, fa-kat bu çıldirtıcı aşk, bende nasıl doğuyordu?

Efendime anlattım. Bir doktorun aldığı ilâçtan ne duyduğunu anlatan hastasını dinlemiş gibi, sakin ve emin, tabî ve bedihî, dinlediler ve

buyurdular:

«— Üzerinde yeşil bir cübbe vardı.»

Bu dışı kuru cevap beni büsbütün sarstı... Yoksa rabıta etmem için mi bu unsuru bildiriyorlardı? Muhak-kak ki, üzerime yağın şimşeklerin, geliş ve gidiş bütün istikametlerini gözleriyle

görüyorlardı. ANLAYAN KDM? «— Allanın ve Resulünün kitaplarından sonra di-nin en büyük kitabı...» Diye vasıflandırdıkları «Mektubat-ı Dmam-ı Rabbânî» den bir parça okunurken, bir gün, dinliyenlerin haline, bizim halimize bakıp:

«— Kendi kendimize okuyoruz. Lâfız halinde... Anlayan kim?.. Nerede?..» Buyurmuşlardı.

Bizim ilim sandığımız, gafletin tâ kendisi... 188

PAYLAMALARINA AŞIKTIM Arada bir, beni paylar gibi konuşmaları, iltifatla-rından daha çok hoşuma gidiyordu. Takdir, yakınlığın, sahabetin delili...

Yine bir ândı. Günahlarımdan bahsediyor, kendimi hudutsuz günaha batmış görüyor, kimseye eş olmayacak bir günahkârlık çapında buluyordum. Bu şikâyetten de bir teferrüd, gizli

bir benlik ve gurur kokusu almış olacaklar ki, şu müthiş cevabı verdiler:

«— Daha ne günahkârlar gelip geçti bu yoldan... Seninki de ne?..» Çarpılıp kaldım. Yani;

— Sen onda da bir şey değilsin, merak etme!.. Demek istiyorlardı.

Nefs hilesine ne harikulade karşılık. Hıristiyanların hallerinden, nisbet iddia ettikleri Hazret-i Dsa'nın kimbilir ne kadar muazzap olduğu tarzın—daki görüşüme gayet sert:

«— Nebîdir, muazzap olmaz!» Buyurdular. Halbuki ben, «muazzap» kelimesini, yanlışlıkla «razı değil» mânasına kullanmışım. Olsun... Lisana ve kelimeye dikkat şuuruna ait emir, ancak bu ka—dar güzel verilebilirdi.

En güzel ve en çarpıcı tekdirleri izdivacımda oldu.

«- Evlen, evlen, evlen!» 189

Namaz emrinden sonra daimî ihtarları... —
Evime ne zaman şeref vereceksiniz? «— Sen evlenmeden gelmem!» Bir gün dayanamadım:

— Efendim, ben münasibini bulamıyorum. Siz ba-na muhitinizden, yakınlarınızdan birini bulun ve emre-din... Dsterse o bir hizmetçiniz olsun, hemen evleneyim!

«— Yok, olmaz, dediler; sen bulacaksın ve kendi muhitinden bulacaksın!..» Gözümün önünde bir hayâl:

Büyük şehir cümbüşlerine uzak bir yerde, basit, belki tek katlı, perdeleri inik, gıcır gıcır döşeme tahtaları ıslak çam ağacı kokan, beyazlar içinde bir evcik... Dçinde beyaz başörtülü beyaz bir kadın... Kulağı hep zilde ve gözleri Allah'ın kitabında...

Ben insana benzer gibi olduğum zaman bu eve ko-şacağım ve insanlıktan çıkar gibi olunca da minderin altı-na bir zarf dolusu para bırakıp, başımı aldığım gibi...

Ben bir alçaktım! NESLDHAN KISAKUREK
Nihayet yoluma, otuzyedi yıldır çile ortağım,
Neslihan çıktı. Bana nur topu gibi beş çocuk
hediye eden sevgili zevcem... Sırasıyla,
Mehmet, Ömer, Ayşe, Osman ve Zeynep...

Dış yüzün dış yüzünde başlayan münasebet en
kısa zamanda köklere kadar indi. Kendisini
aldım, Eyüb'e gö-

turdum. Evin önünden geçirdim ve biraz ilerideki (Piyer Loti) kahvahenesinde oturttum: — Bekle biraz dedim; kendilerine haber vereyim.,. Çağırırlarsa koşar, gelir seni götürürüm. Dzinsiz çıkara-mam huzurlarına...

Kızcağız, derin bir tevekkül içinde, oturdu, nasibi—ni bekledi. Huzurlarımdayım: — Efendim; bir kızla tanıştım, ismi Neslihan... Bildiğiniz modern kızlardan; Babanlardan, Babanzadelerden... Buraya kadar da getirdim. Şu anda, ilerideki kahvahenede oturuyor. Takdir buyurursunuz ki, zamane kızlarına güven zor... Şüpheliyim... Ne emredersiniz?

Bir anda, şimşek gibi bir hareketle sordular: «— Üzerinde ne var?..» — Yeşil bir manto, efendim!

Yine bir anda, şimşek gibi bir hız içinde, âni bir dalış ve uyanış: «— Sen, ondan değil, kendinden şüphe et!»

Suratımda saklayan tekdir tokatının zevkiyle, Nes—lihan'ın bu kadar güzel kabul edilişindeki zevk, içimde birbirine karışmış, koştum; (Piyer

Loti) kahvehanesinden zevcemi aldım ve evlerine

getirdim. Şadırvan başında yalnız Şakir ve yakınlarından bir delikanlı, Mehmet... Kendileri içeriye geçmişler, belki birden bire görünmek istememişlerdi.

Neslihan, ben, Şakir ve o delikanlı, bir arada oturduk. Akit temellendirildikten ve iş belediye dairesindeki tescile kaldıktan sonra, birden bire Efendi Hazretleri, evden çıktılar ve yanımıza gelmeden bahçe kapısına doğru yürümeğe başladılar. Arkalarından ilerledik ve ellerinden öptük...

191 Aynı şimşek edasiyle, yivleri ebediyen kulaklarımın dan silinmeyecek bir hitapta bulundular: «- Allah zâmin (borçlu) ve kefil; unutma!..»

Ve durmadan çıkıp gittiler. Dleride, vasıtamla Neslihan'a gönderecekleri mektuplarda kendisine «kızım» diye hitap edecekler ve benin den «damadım» diye bahis

buyuracaklardır.

Otuzyedi yıldır ki, zevcemle aramda, sadece Efen-dimin yümniyle, bereketiyle, benim yüzümden çektiği bin bir musibete rağmen küçük çekişmeler dışı, hainliğe kaçan hiçbir hâdise ve bağ

gevşemesi olmamıştır. Neslihan'ın ailesini (Babanlar) çok takdir buyuru-yorlar, «Hükümet icra etmiş» bir familya olarak vasıflan-dırıyorlar; ve onun amca kollarından, merhum Bâbanzade Nairn Beyi medihle anıyorlardı. Eski Darülfünun Profesörlerinden Nairn Bey ki, doktor kendisine:

— Kalb hastasısınız, namaz kılamazsınız, secdede ölürsünüz!

Demiş; o da «ne mutlu bana» diye devam ettiği na-mazlarından birinde ve secdede ruhunu teslim etmişti.

Efendimin Neslihan'a gönderdiği mektuplardan bi-rindeki hitabın sırrını, ileride çözümeğe çalışacağım... Za-ten o hitabın bir sır

sakladığını, vefatlarından hayli sonra ve yakınlarından Muhib'in dikkatiyle keşfettik.

192 YA LUTUFLARI? Pek seyrek vesilelerle beni paylamalarına karşılık, lûtufları, iltifatları, teveccühleri nihayetsizdi. Zekâma sık sık işaret buyururlar ve onun bende ifrat halinde mevcut olduğunu söylerlerdi. Halbuki din ve hakikat ölçüsüyle makbul olan, her şeyde itidal... Bütün sır itidalde, sağ ve sol kanatlar arasındaki muvazenede...

Bir gün dediler: «— Sende iki şey ifrat halinde: Zekâ ve muhabbet... Muhabbet inip çıkar. Fakat zekâ sabittir... Ona çare yok...»

Bir gün de dediler: «— Keşke bu kadar zeki olmasaydın!..»

Başkalarına garip gelecek olan bu dileğin sırrını bana sorun; akıldan ne çekildiğini «iğneli fiçı» da tatmış ve kafasını, ayva kırar gibi, duvardan duvara çarpacak kadar acı çekmiş olan bana...

— Her şey itidal halinde olmalı buyuruyorsunuz. Yâni her şey haddini muhafaza etmeli... Aşkta, muhabbette de mi efendim?..

«— Ne zannettin ya; o da haddi içinde kalmalı... Yoksa yanar, kül oluruz.» DUA

Huzurlarında öbür yakınların taş gibi edeblerine mukabil, ben biraz serbest davranıyor, ileri geri konuş-

193 yor, içimdeki sevgi ve samimiliği doludizgin bırakıyor, hattâ bazan atılıp dizlerinden öpmeğe kalkacak kadar kendimi kaybediyordum.

Bir sürü taşkınlıktan sonra kendimi zaptettiğim ve taş gibi oturmaya çalıştığım bir andı ki, hiç bir münasebet olmaksızın, kendi kendilerine mırıldanırcasına bana hitap

ettiler: «— Allah seni iki cihan aziz etsin...»
Öyle eridim ki, yere yıkılmamak için kendimi
güç tuttum.

Söyleyin; Büyük Okyanusu dondurup altın
yapsalar, onun pazarını bulsalar; ve farz-ı
muhal, bu servet tü-keninceye kadar bana ömür
sağlasalar, bu duadan daha

kıymetli olabilir mi? Allaha her ân yalvarıyorum:
— Rabbim, beni Efendimin duasiyle iki cihan
aziz et!

Yine böyle bir vecd, biraz da taşkınlık halinde
bir-den bire sormak küstahlığında buldum: —
Benden küfür sâdır olur mu? (çıkarmı?)

Her zamanki nur heykeli, kıpırdamadan,
bekleme-den, dudaklarını oynattı: «— Senden;
küfrün sâdır olmaz!»

SEN ŞEHDT OLURSUN! Bir şeriat meselesi
konuşuluyordu: Bir mümine, hayatı veya
vücudunda bir uzvun ke-silmesi pahasına bir
küfür kelimesi söyletmeğe kalksalar,

194 mümin, kalbinde imanım saklayarak bu kelimeyi söyliyebilirdi. Dizin vardır, fakat söylemez ve imanını zahirde de korursa, öldürülünce şehid olur. İlk «ruhsat» ikincisi «azimet»... Biri müsaade, öbürü müsaadeye rağmen doğru gidiş mânasına gelen bu ölçüler, birçok yerde tatbik şekli bulur.

Müthiş coştuğum ve yine atıldım: — Böyle bir vaziyet karşısında kalsam ben ne olurum?.. Şu anda bütün tüylerim ürpererek kaydediyorum

ki, Efendim, bir anda, yine şimşek gibi o arslan başını bana çevirdi; ve yüz binler arasından parmağıyla beni seçer-cesine bir ton yükseltti:

«Sen şehid olursun!» Üzerinde çok düşündüğüm ve hudutsuz esrarlı bulduğum sözlerinden ve hallerinden biri... Bakalım, ben ne olacağım, ruhumu hangi şartlar içinde teslim edeceğim?..

Bana elinizle bir şey yazıp verir misiniz? Hep üzümde taşımam için... Muradım, bazı dolandırıcıların önüne gelene yazıp verdikleri ve münezzeh kıymetlerini kendi kokmuş

nefeslerine düşürdükleri (nüsha) muskalar kabilinden değil de, en büyük velî elinden çıkma ve onun münasip göreceği

herhangi bir yazı... Derhal kâğıt ve kalem getirttiler; «Ashab-ı Kehf»in isimlerini sıraladılar ve bana uzattılar:

«— Üzerinden hiç ayırma!» Her tarafı lehimli bir madalyon içinde bunu taşıyorum boynumda... Mezara da benimle girecek... 195

Niçin (Ashab-ı Kehf)in isimleri; ne maksatla?.. Her şey gibi bu da bir sır... Kendileri biliyordu. Kendileri bilir.

KUR'ÂN Niçin Kur'ân, öz harflerinden, aslî harflerinden ayrılmaz. Zira:

«— Allah ismi, (lâteşbih, tuğra gibi) bir remz, bir âlemdir. Has isim, zât ismi, âlem ismi... (Mahlûk lisanı içinden takma bir isim değil; bunların hepsi Dlâh, Tanrı mânasına)... Ve Hazret-i Adem,

Cennetin kapısında Şe-hadet Kelimesini aslî harfleriyle görmüştür. Böyleyken Allah ismi, zâta işaret eden bir âlet ve vasıtaadır; Zat de-ğil... Çocuk olsa anlar bu farkı...»

Ve Kur'ân, mahlûk olmayan Kur'ân, kendi aslî harfleriyle, ezelden, Allah'ta mevcuttur. Mahlûk lisanı Arapça yine mahlûk olan harfleriyle ayrı...

Dinin en ince, en gamızalı bahislerinden biri...
«Tavâsin-ül Kur'ân» veya «Huruf-u mukattaât-ı
Kur'âniye» denilen, bazı surelerin başındaki
esrarlı harfler de:

«— Sevenle sevilen arasında şifreler...» 196

ÖLÇÜLER «— Allah, sırrını eminine verir; bilen
söylemez, söyleyen bilmez.» «— Allaha malik
olan neden mahrumdur; Allaktan mahrum olan
da neye malik?..» «— Peygamberlerin en üstün
dört derecelisi: Birinci, insan ehramının son
noktası Allahın Sevgilisi; ikinci, Allahın Halil'i
Hazret-i Dbrahim; üçüncü Allahın Kelîmi
(konuşanı) Hazret-i Musa, dördüncü, ruh lâkaplı
Hazret-i Dsâ...»

«— Allahın Sevglisi; insanî hakikat olarak bir
çoğbandan farksız; Muhammedi hakikat
bakımından da tek ve eşsiz...»

«— İnsanlık dairesinin en üstünde O, en altında
küfrün ve O'na düşmanlığın en azılı tipi var...»
«— Allah, bana karşı işlenen suçu bağışlarım;
fakat Sevgilime karşı işleneni affetmem,

buyurdu.» 197

«— Her anılıŖta, hatıra her geliŖte, her ân; Salât ve selâm ona olsun!..» VAHDET VÜCUT

«Ŗeyh-i Ekber» lâkaplı Muhiddin-i Arabî Hazretle—rinin «Vahdet-i Vücut» dâvası malûm... Bu dâvaya göre müessir (Allah), esere (Kâinata) mutabıktır. Hattâ Efendi Hazretleri, büyük velîye büyük saygı göstererek, eserle—rinin sonunda Ŗöyle derler:

«— Eseri müessirin ayni bilmek bu fakire pek gi—ran geliyor.» Buradaki «bilmek» tâbiri, velîlik derecesi üzerinde kimsenin Ŗüphesi olmıyan Muhiddin-i Arabî Hazretlerine hürmetlerinden... «Giran» kelimesi de, kendilerinden ve hakikatten... Olanca incelik Ŗurada ki, pek az insan Mu—hiddin-i Arabi'nin muradını anlayabilmiŖ ve yanlış tefsir yüzünden bir çoğu helake gitmiŖtir. Muhiddin-i Arabi'nin akıl dönemeci üzerinden kimse kıvrılamaz. O kadar nazik ve tehlikeli...

Onu yanlış anlayana karşı nihayet tam ve kat'î

dü-zeltici, Dkinci Binin Yenileyicisi Dmam-1 Rabbânî Hazret-leri gelmiş ve bütün vâhidleri yerli yerine oturtmuştur. Şeriat ve tasavvuf, zahir ve bâtın, Dmam-1 Rabbânî'de birleşmiştir. Onun Peygamber müjdesi olarak taşıdığı «Sı-la», yani birleştirici lâkabının da sırrı burada... Muhiddin-i Arabî Hazretlerini kendi öz anlayışı içinde tenzih etmek ve akıl dışı olan bu bahiste ondan hüküm devşirenleri suçlandırmak lâzım... Şeyh-i Ekber'i tasdik ve tenzih ile beraber, biz, mizacımızın Dmam-1 Rabbânî üzerinde oldu-ğunu ileriye süreriz.

198 Dmam-1 Rabbânî: «— Allah, ötelere ötesinde, onun da ötesinde, na-mütenahiye kadar, onun da ötesinde...»

Ve:

«— Ne ki o sanılır, ona peçedir.» Eserlerindeki, «böyle bilmek bana giran geliyor» sözünü hatırlatıp, acaba niçin «böyle değil demiyorsuñuz?» gibilerden sorduğum zaman derin derin, tatlı tatlı gülümsediler ve hiç bir cevap vermediler. — Düşün ve bul! Demek istiyorlardı, belki...

Dnşaallah doğruyu bulmuşumdur. Doğrusu, aynadaki hayâlde zâtın bir olmadığıdır. Muhiddin-i Arabî ile Dmam-ı Rabbânî'yi mukayeseleleri:

«— Muhiddin-i Arabî, eser üzerinde derinleşmişñtir; Dmam-ı Rabbânî ise müessir üzerinde, zât üzerinde...»

Artık siz çıkarın hükmü!.. Akla da fazla güvenmeñyin! Keyfiyetleri Allaha havale edin!.. Şeyh-i Ekber'den bir riyaziye formülü gösterdiler. Bu formüle göre Adem Peygamberden son insana kadar gelmiş ve gelecek bütün insanların sayısı çıkıyordu.

Anlattıklarına göre, zamanında bu formüle itirazlar olmuş; Şeyh-i Ekber de demiş ki:

- Beni kızdırmayın! Onların tek tek yüzlerini de resmederim.

199 Şeyh-i Ekber'e hürmetleri büyüktü; fakat mizaçları ayrı... Dmam-ı Rabbanî görüşü üzerinde... DKD UÇLU OK

Şeyh-i Ekber'i yanlış anlayıp da adım başında insanın (hâşa) Allah olmasından bahseden, keramet iddiasında bir zatı huzurlarına götürdüm. Ağzı tıkalı kaldı bu zâtın... Hattâ Efendi Hazretlerinin, aynen Burhan Toprak'a söyledikleri gibi:

«— Nasibin yokmuş!» Hitabına hiçbir cevap veremedi. Müthiş!.. Küfrüne hükmetmiyorlardı hemen... Öyleyse?..

Ölçüleri: «— Küfür, tevili olmıyan sözdendir.» "- Bir Müslümanın bir müslümana küfür isnat etmesi kadar tehlikeli bir şey yoktur. Dsnat edilen küfürde değilse, küfür, isnat edene

döner.»»

«— Küfür isnadı, iki taraflı ok...» O ne ince edeb, hudut kaygısı, idrak çilesi, emir hiddeti ve aynı zamanda rahmet edasıydı. Ve esrar anla-yışı...

RUH VE NEFS Ruhun, madde üstü varlığına ve bekasına misalleri: «— Hani bazı otlar vardır ya; ezilir, kurutulur,

kaynatılır ve her haliyle hassasını muhafaza eder? Meselâ 200

ot müşhil tesirine malikse, yaşken de o, kurutulunca da, suyu içilince de, dumanı koklanınca da... Dşte ottaki mad-de üstü hassa gibi bir şey, ruh...»

Ve: «— Nefs, ruhun mukabili olarak, kalb denilen et parçasına alâka bağlamış bir lâtifedir. Bunlar, o maddî et parçasına taalluk edici iki lâtif varlık ki, kalbde birleşiyor ve onun hakikatini meydana getiriyor.»»

Ve: «— Ruh, daima cesedine taalluk halindedir. Me-zarda da, ceset üzerindeki bütün tesirleri hisseder.»

Ve: «— Ölüleri üstüste gömmek, cesede eza etmek, kesip biçmek, yakmak yasaktır.» Ve:

«— Tenasüh, ruhun kalıp değiştirdiğine inanmak, küfürdür.» Sordum:

— Sık rüya görmek makbul müdür? «—
Makbuldür.» — Ya hiç görmeyenler?..
Gafletlerini sıhhat sananlar?.. «-V— Onlarınkı
hayvan sıhhati.»

VESADRE — Nazar?.. Göz değmesi? «—
Haktır. Dşte ölçüsü: Nazar, erkeği kabre ve
deveyi çömleğe sokar.» — Dlâcı ne?

«— Nun vel'Kalem suresinin son iki âyeti...»
201

Efendi Hazretlerinin ölçüsünde, nazar boncuğu,
filân, falan gibi şeyler, (fetiş)ler, küfür devrinden
kalma ve sâf imana zıd âdetlerin eşyasıdır ve en
büyük günahlardandır. Halbuki bunları

kullanmayı, aşağı sınıf halk, bizde Müslümanlık
zanneder. Onları görenler de Müslümanlık
budur sanır.

— Ya sihir, büyü?.. «— Sihir de haktır; yâni
vardır. Fakat yapmak küfürdür. Onu
yapabilecek tersine ilim sahibi de bu devirde
yoktur. Şunun bunun yapmaya çalıştığı da, dinî

günahtı içinde ayrıca şarlatanlık...»

— Kur'ândan şifa nasıl beklenebilir?.. «— Suyun geldiği boruya tâbi... Boru temiz olmalı ki, su kendisini gösterebilir!..» Hastalığım zamanındaki şüphelerim, derdime sebeb arayışlarım içinde sorduğum bu suallere ait cevapları da, Efendime ait tek kelimeyi kaybetmek istemediğim için tesbit ediyorum.

Hattâ ilk eserlerinin tâbirler listesindeki «Cennet-i ef al» ter kibini «Cinnet-i ef al*» sanmış ve korkuyla izahını istemiştim.

Yine tatlı tatlı gülümsemişlerdi: «— Cinnet değil, Cennet... Cennet-i efal...» Bir kediye bile hitaplarını hatırlasam, kaydetmeden geçemem... Ona ait değersiz bir şey olamaz.

Huzurlarında zaman fikri içinde kavrulurken: — Ah efendim, dedim; şu insanların zaman emniyeti kadar boş, ne olabilir? Bir bakıma sonu olmıyan ba-samaklarla kıvrıla kıvrıla çıkan bir merdiven; bir bakıma

202 tek basamak... Bütün omur, bir göz açıp kapamaktan iba-ret... Kelimelerin kadeh kadeh taşıdığı çile zehrini içen ben değilmişim de kendileriymiş gibi, mânâyı tâ kalble-rinden tadarak:

«— Ne doğru!» Diye tastik ettiler. Bu dünya, baştan başa noksanların ve yarımaların işaretçisi olan zaman ve mekâniyle, nazarlarında bir hiç-tir.

Kitaplarında ve sohbetlerinde; ruh ve öz olarak, buyurdıkları: «— Zaman içinde, bir varlık, bir yokluk; bir varlık, bir yokluk... Varlık ve yokluk birbirini takip eder. Oluk-tan, kesik kesik, fazla hızla inen su damlaları gibi... Bun-lar o kadar hızla birbirini takip eder ki, insan varlığı yek-pare ve sürekli görür: (Halbuki o, üstüste konmuş tavla pulları gibi, bir siyah, bir beyaz; bir siyah, bir beyazdır.) Her şey, her ân helakte; yine her şey, her ân hayatta... Al-lah her ân her şeyi yok ve her ân her şeyi var eder. Vah-det-i Vücut nüktelerinden biri de bu...» SADECE DNCELDK

Dedik ya; ne sorarsanız onun cevabını alıyorsunuz. O, alelade hiçbir şey söylemiyor. Yükseklerden, aşağıda-kilerin adiliklerine lütfen elini uzatıyor; ve bu, yüksekliğin tâ kendisi oluyor.

— Kesilen tırnakları nereye atalım efendim? «— Toprağa gömmeli...»

Noktasına kadar... 203

i — Av mubah mıdır?

«— Mubahtır; fakat yümünlü sayılmaz.» — Ya köpek beslemek? «— Bahçede old lir.» Buralara kadar... Hamr"ın haramlığı ve pisliği malûm... Bu korku, tabîî bütün alkollü maddelere sirayet ediyor, bu bakımdan kimyager Hilmi Bey (Ziya Beyin damadı, Albay) kolon-yayı öne sürüyor ve esasının alkol olduğunda ısrar ediyor.

«— Ne biliyorsun?» Buyuruyorlar.

Bu «Ne biliyorsun» hitabımdaki inceliği, bilmek ne marifet!.. Asıl ilim bu... Bizzat kimyagere a maddenin «alkol mü, değil mi, hamrden murat, kolonyadaki kulla-nılışıyla alkol mü, değil mi; bu şekilde emir arasında mü-nasebet mevcut mu, değil mi?» inceliğini:

— Ne biliyorsun? Diye belirten ölçü hassasiyetine ve rahmet görüşü-ne can kurban... Başlıca hikmet, ölçüleri fazla kurcalamamakta, ne sağdan ve ne soldan (bindirerek veya indirerek) onları ör-selemekte, şüpheli şeylerden kaçınmakta ve hüküm kesip biçmemekte... Bilhassa kendi kafasıyla kıyasa gitmemek-te... Dşte «ham ve kaba softa»yla derin mümin

arasındaki fark!.. Dmam-ı Gazali Hazretleri buyuruyor:

— Seriate, emirde olmayan şeyleri ekleyerek nus-ret ettiğini sananlar vardır ki, işleri, seriate yardım değil; onu bozmaktır.

Şeriat, Allah emirlerinin manzumesi olarak kâmil—dir. Kâmil ise, biliyoruz ki, ziyadesi; eksigi olmayan..

204 Buyurdular: «— Öyle her şeye (dır), (tır) demekten çekinmek lâzım...» Dman, iner ve çıkar mı?

Sünnet ehlinin itikatta iki ana mezhebi olan «Matüridî» ve «Eş'arî» mezheplerinden birine göre, sabit—tır, ne iner, ne çıkar. Öbürüne göreyse, iner ve çıkar; esasta sabittir, ya mevcut, ya değil...» «Marifetnâme»nin son kısımları için:

«— En ileri nüfuz tabakalarına ulaşmış, mükem—mel...» Teşhisini koydular. «Füsüs»un Türkçe «Bosnevî» şerhi için de: «Anlayamamış... Çok hatalı...»

Dediler. Hattâ «Mektubat»; Dmam-ı Rabbânî Hazretlerinin, bu, Allah'ın ve Resulünün kitabından sonra dinde en büyük eseri bile, Türkçe tercümesinde bazı yanlışlara bulanmıştı.

Sed kenarında hasır koltuklarından Dstanbul'a doğru bakıp dediler: «— Şu Dstanbul ne garip belde!.. Dnsan, mü'min olmak için de, kâfir olmak için de burada her vasıtayı, her imkânı bulabilir.»

205 — Hıristiyan, rüyada Allah'ın Resulünü görür mü? «— Görür; görünce de Müslüman olur.» — Hıristiyanlardan velî çıkmış mıdır, çıkabilir mi? «— Allah'ın Resulünden sonra çıkamaz.» Allah'ın Resulünü hiç duymamış bir insan; meselâ medenî âlemden uzak kalmış iptidaî bir insanın vaziyeti?

«— Dlâhî tevhit ve tenzihe kendi kendisine varmışsa mü'mindir.» «— Sadr-ı Dslâmda (Saadet devri) fitne yoktu; ak-sine iddia küfürdür.» Hazret-i Muaviye'yi soran birine:

«— Sen bir sahabî hakkında ne dersin?» —
(Radiyahü Anh - Allah ondan razı olsun)de-
rim.

Dşte o kadar!..>: Biri, kendilerine demiş ki: —
Allah bize adliyle tecellî etsin!..

«— Allah bize fazliyle tecellî etsin, bizi fazliyle
206

(meccanen, hiç yoktan, hiç değerimiz olmadan)
koru-sun..- Adliyle tecellî ederse yanarız!»
Buyurmuşlar.

Kapalı Çarşı'dan geçerken, karşılarına,
tanıdıklar-dan bir dükkâncı çıkmış: — Efendi
Hazretleri, dua edin de Allah, Muham-med
Ümmetini kurtarsın! Bir levhaya yazılıp
kıyamete kadar bakılmak değe-rinde, bir cevap
vermişler: «— Siz bana Muhammed Ümmetini
gösterin; ben de size onun hemen kurtulduğunu
haber vereyim... Nere-de o ümmet?..»

HARBE GDRDLMEZ Sene 1941... Almanlar
sınırlarımızda... Ben, bir ga-zetede çıkan
yazılarımda da üstüne bastığım gibi, Dkinci
Dünya Harbine girmemizin bir ân meselesi
olduğuna ka-niim...

Mâverâ dâvası önünde çerden çöpten telâkki
ettiğim bu meseleyi ve harbin gün meselesi
olduğu tezini hu-zurlarında savunuyorum.

Lütfen dinliyorlar. Etraflarında, her zamanki yakınlarından birkaç kişi ve Avukat Mahmut Veziroğlu isminde bir zat... Bu zat, sadece sevenlerden;

mensuplardan değil... Anlatıyorum, anlatıyorum; ve görüşlerinden birçoğu aynıyle zuhur etmiş bir insanın gülünç nefis emniyeti içinde, harbe sürüklenmek mecburiyetimizi riyazî bir vakıa halinde gösteriyorum.

207 Sonuna kadar dinledikten sonra buyurdular: «— Harbe girilmez. Yalnız, Birinci Dünya Harbin—de olduğu gibi pahalılık olmasa, vesika usûlü çıkmasa...»

Dkinci Dünya Harbi, bizi tâ canevimizden nişanla—dığı halde harbe girmedik; fakat pahalılık, vesika usûlü, bu cevabın hemen arkasından milleti kavurdu, geçti.

Zannedersem 1961'de, ben zindandayken Allah'ın rahmetine kavuşan Mahmut Bey, bana bu kerameti sık sık tekrar eder ve başını tutardı:

— Müthiş, müthiş!.. Herkes harbi beklerken «har-be girilmez»; ve kimse vesika usûlünü beklemezken «o olacak» diye beklemeleri büyük keramet!..

Almanlar için, Polonya işgalindeki zulümlerini duydukları zaman: «— Eğer zulme başladılarsa, dediler; halleri harap-tır. Şimdiden neticeyi kaybettiler.» Dngilizler hakkında buyurdular: "- Dslâm düşmanı olduğu halde, bilmeksizin Dslâm ahlâkına en yakın Avrupalı millet...»

Müslüman doğup da işi Müslümanlığa düşmanlık-ta bitirenlerle kıyaslayıp, bazı Avrupalıların, küfürlerine rağmen «insaf» gösterdiklerini söylerlerdi.

.208 MURTED Bir Avrupalı müsteşrikin Dslâmlık aleyhindeki kita-bını tercüme etmiş, «Abdullah» ismini taşıyan koyu din düşmanı eski bir muharrire şu ismi takmışlardı: «— Adüvvullah (Allah düşmanı)...» Bu «Adüvvullah»lar, bir - iki değildi. En büyüklerinden biri için buyurmuşlar: «—Ne ibadetimden, ne amelimden rahmete güve-nim

var... Tek rahmet ümidim, mürtede buğzum, ondan nefretimdir.» Bir mürted hakkında sordum: — Ne haldedir acaba öbür dünyada?.. Gözleriyle görüyormuşçasına bildirdiler: «— Azapların en şiddetlisi içinde...»

«— Nikâh muamelesinde, Allah'ın emri diye bir serahat, yeter!» Nice haramlara yemin edip sonra keffaret peşinde gezen bana, keffareti anlattıktan sonra emirleri: «— Hem kefarretini ver, hem yapma!..»

Dkinci Abdülhamid'in nasıl bir insan olduğunu ken-dilerinden öğrendim; sonra 1939'da hocayken Maarif Ve-

209 kili Hasan Âli Yücell in Tanzimatın yüzüncü yılı münase-betiyle Dil Kurumu hesabına bana yazdırdığı «Namık Kemâl» isimli eser zaviyesinden tetkiklerimi derinleştirdince, hakikati bizzat

gördüm. Dediklerine, elifi elifine uygun...
Muazzam bir keramet daha... Ve bu dâvayı
Türkiye'de ilk defa ortaya atan ve attıran
muharrir olmak haysiyetini kazandım. Tafsilât
verecek değilim... 1943'ten başlayarak, bütün
«Büyük Doğu»lar meydanda...

— Sultandan velî olur mu? Sualime cevaplan:

«— Hayır, olmaz!» AŞK

Hiç bir şeyle o şey için uğraşmayan ve en büyük
kerameti bu noktada toplanan Efendi
Hazretlerinin, o zamanlar bir «Darüşşafaka»
talebesi olan Sabri'yi (Faruk Bey'in damadı, diş
doktoru Albay), eteklerinin dibine oturtup nasıl
başından okşadığını hayâl ettikçe içim
burkudur. Dlâhî aşk âbidesi... Her şey gibi
aşkını da peçele-meyi bilmiş, «nâr-ı beyzâ»
içinde fıkırdarken gülümseyen ve çocukları
okşayan, Allah elinin yonttuğu rahmet ve şefkat
heykeli...

AHENK Muhib'e akşam üzerleri, yüksek sesle
okutturduk-if -1 ilâhiler, yanık türküler,

kulağımda... Allah için Dlâhî hikmet
zaviyesinden ahenkli ses...

210 Bu bahisteki ölçü, «Rabıta» risalesindedir.
Özü: «— Sema' ismi verilen ses ve ahenk, vesile
olduğu şeye göre kıymetlenir. Haram ve
kötülüğe vesile oluyorsa o nisbette haram ve
kötü, ulvilik ve

iyiliğe yardımcı oluyorsa o nisbette mubah ve
iyi... Yâni döküldüğü kaba göre şekil alan bir
mayı... Zahir ehli ona mutlaka «haram» demiştir
ama, büyüklerden de iltifat gösterenler olmuştur.
Ahenkli sesin, kalb üzerindeki ulvî tesiri de
belli... Bu bakımdan Nakşî büyükleri, ne
(mutlaka ve her türlü haram) ölçüsünü kabul
ederler, ne de (mutlaka ve her türlü helâl)
düşüncesini... Onlar her şeyi yerine tahsis
ederler ve ahenkli seste de had ve şekil sırrına
riyeti esas koşarlar. Şu var ki, ondan ve hele
ifratından çekinmeyi bir mizaç borcu bilirler.
Başka yolların vecdi, şarap

sarhoşluğuna benzer; coşkun ve zahiridir.
Bizimkiyse afyon sarhoşluğunu andırır; durgun

ve içe doğrudur. Ahenkli sesi inkâr etmeyiz ama, ondan, pek de hoşlanmayız.»

Bir gün, bir camide olanca fikrini ses ve musiki cehdine vermiş, Kur'ân okuyan birini görüp demişler ki:

«— Allah, Kur'ân'ı böyle okunması için inzal etmedi.» Nasıl; muazzam mı?..

TEZ Kılıçta, maddî fetihde, hattâ bazı Güzel San'atlarda üstün seviyelere ulaşmış olan Türk ırkının, saf ve mücerret fikirde, madde ötesi anlayış cehdinde, emsali müslü-man milletlere göre bir fark belirttiği; meselâ bizden bir Dmam-ı Rabbânî, bir Dmam-ı Gazalî, bir Muhiddin-i Arabî yetişmediği, vecd ve aşk devrinde yetişenlerinse büyük

211 ve usta kopyacılar olduğu, halis ve aslî (orijinal) müellifler olmadığı; ve nihayet hiç bir nefis muhasebesine giriş-meksizin kabul ettiğimiz Dslâmlığı, yine hiç bir nefis muhasebesine kucak açmaksızın feda ettiğimiz yolundaki te-zimi, en derinden dinleyip, en

derinden doğruladılar. DŞ BDLMEKTE VE
TATBDKTE

Tefecilere ve tefeciliğe göre bir fark belirtmesi
ge-reken ve iktisadî nâzım rollerini inkâr
mümkün olmıyan bankaların aldığı faiz için:

«—Bu namla almamak, ücret ve masraf karşılığı
diye almak lâzım...» Buyurmuşlardı.

Bankada çalışan bir memurun aldığı aylık da,
kâr yekûnunda faiz ifade eden şeylerle ifade
etmeyen şeylerin birbirine karışması ve neyin
nereden geldiğinin bilinme-mesi yüzünden
kendini

kurtarıyordu. Her işde kurtuluş ve rahmet yolu
bu kadar açıkken, Tanzimattan beri işlerin ve
hele baş iş dinin aslını görebilen çıkmamıştı.
Yâni, ya lâfta iman, ya gerçekte küfür yo-bazı
elinde haraplık, perişanlık...

Yekpare, bölünmez, fedakârlık ve pazarlık kabul etmez mukaddes vâhidleri, zaman ve mekâna tatbik liya-katinde insandan, dört yüz yıldır eser yok...

MEVLEVD Remzi Efendi isimli bir mevlevî şeyhini tanımış-tım. Üsküdar'da oturuyordu. Gayet zarif edalı bir insan...

212 Bir gün ona vapurda rastladım. Üsküdar'la Köprü arasında, bana, Efendi Hazretlerine dair, başından geçmiş şu hadiseyi anlattı:

«— Dlahiyat Fakültesinde Tasavvuf imtihanı vardı. Dersin hocası bendim. Abdülhâkim Efendi Hazretleri mümeyyiz seçildiler. Geldiler. Huzurlarında imtihan baş-ladı. Talebeden birine bir sual sordum: (Tarikatlar arasın-daki farika ve hususiyetler nelerdir?) Çocuk cevap verdi: (Harika ve karemette Kaadirilik, aşk ve muhabbette Mevlevîlik, züht ve takvada Nakşîlik...) Sormaya devam ettim: (Sen bunlardan birini tercih mevkiinde kalsan han-gisini seçerdin?) Talebe, herhalde biraz da hocasının Mevlevî olduğunu düşünmüş olacak

ki, güzel bir cemile yaptı bana... (Mevlevîliği seçerdim etendim!) dedi. Sor-mak, talebenin tercih ölçüsünü kurcalamak lâzımdı: (Ni-çin

Mevlevîliği seçerdin oğlum?) Talebe, tereddütsüz, karşılığını verdi: (Aşk ve muhabbete her şey dahildir; her şey onun içinde...) Bu söz üzerine Abdülhâkim Efendi Hazretleri, çocuğa (Aferin!) dediler. Dmtihan bitti. Çıktık. Efendi Hazretleriyle yanyana yürürken kendilerine dedim ki: (Çocuk, hocasının tarikati olan Mevlevîliği seçti, dü-şüncesini söyledi ve siz onu aferinle takdir

buyurdunuz. Nakşî olduğunuz halde... Sebebini sorabilir miyim?) Dşte o zaman Efendi Hazretleri bana aynen şu mukabelede bu-lundular: (Çocuk doğru söyledi. Aşk ve muhabbete her şey dahildir. Şu var ki, Nakşîlerin züht ve takvası, bu aşk ve muhabbeti örtmek için perdedir. Çocuk doğruyu söy-ledi. Züht ve takva ile örtülü aşk ve muhabbeti ayırt ede-cek kadar derinlere inemezdi.)

Sözlerine hayran oldum. Çok büyük insandır o...

Kapıyı tam bulmuşsunuz.» O kadar inceydi ki, eski Mevlevî şeyhi, mücerret aşk ve muhabbetin yüzü suyu hürmetine, kendi aşk şekli-

213 nin eksikliğini kabule razı oluyordu. Ve bu hadiseyi bana Efendi Hazretleri değil, kendisi anlatıyordu.

Bazı vecd demlerindeki heybet ve temkinlerine dikkat ediyordum da, «Altun Silsile» büyüklerinden biri-nin, Mansur için "Abdülhâlik Gucdevânî müritlerinden o zaman en değersiz biri bulunsa ve ona rastlasaydı ipe çe-kilmezdi" tarzındaki sözünü hatırlıyor ve o hikmeti elim-le tutar gibi

oluyordum. dı!«

«— Bektaşînin küfrü ve Mevlevinin kibri olmasay-Buyurmuşlar. Her tarikat aynı mukaddes noktaya giden birer yol-ken, yolun istikamet hususiyetlerini muhafazada bugün Nakşîlikten başkası kalmamıştır. O da gerçek Nakşî olmak şartıyla... Bir gün Eyüp'te Hüseyin Efendi isimli bir ihtiyarı görmüştüm. Bu zat

vaktiyle Nakşî postuna oturmuş ve Efendi
Hazretleri Dstanbul'a gelip de Eyüp'te mekân
ku-runcaya kadar şeyh

geçinmekten çekinmemişti. Gerçek şeyhi
görünce de edebiyatla çekilmeyi bilmişti.

Bana demişti ki: 214

— Onu görünce şeyhlik neymiş anladım ve
eteğine yapışmaktan başka işim kalmadığını
kestirdim. SAHTE VE GERÇEK

Tiyatrolarda muşamba perde üzerine çizili saray
dekorları gibi, birkaç taklit çizgisi içinde
kendisini «fena fillâh» makamında gösteren,
halk tarafından da sihirli seccadeler üzerinde
göklere uçurulan velî taslaklarının kolayca
hazmedildiği bu devirde, gerçek velîye ait
ince-likleri göstermek,

Abdülhakîm Efendi'yi de bu ayırt etme işinin
mihenk sıfatlarını taşıyıcı zat olarak meydan
yerine dikmek bana borçtur. Kendilerinin bütün
bir hayat bo-yunca kaçındıkları bu şöhret ve

alâyiş hali,

onca ne kadar kesik ise, onu tesbit; bence o nisbette borç... Tâ ki, bu yo-lun isteklileri, muhtaç oldukları mizana kavuşsunlar...

Kuyumcu, şahsiyle teneke bile değildir ama altunu ayarlamakta, bir ustalık sahibidir. Şimdi müsaade ederseniz biz de, bir velîyi teşhiste çektiğimiz bunca çile karşılı-ğı, bir ihtisas sahibi olalım ve tenekeden âdi şahsımızla, gerçek ve sahtesini ayırd edeici melekedden bir pay dev-şirmiş bulunalım.

Herkes şeyhini büyük ve üstün tanıdığına, asrının sadece bir tanesi olduğunu ve bunu da müsbet veya menfî, ispat mümkün olmadığına göre, evvelâ mücerred büyüklük ve üstünlük hassalarını izah ve ancak ondan sonra bu hassalardan mürşide düşen hisseleri tesbit etmek, başlıca usûl ve zaruret olmaz mı?

Halbukî bizde, Allah'ın yakınlık dairesi içine aldığı dostlarına ait kıymet ve büyüklük şartlarının ne olduğunu bilmeyenler, sâf bir bakışa, bön bir duruşa, keramet satıcı

215 bir edaya, bir anda hemencecik meftun olup bütün tenkid hislerini, mizana tatbik Őuurlarını ve müşahade selâmetlerini kaybeder, burunları halkalı vahşi kabileler halkı gibi, Őeyhlerini veya Şeyh sandıklarını bir (tabu) daıresine içine alırlar ve çok defa bilmeksizin Şeriat bendlerini yıkıp

mukaddes ölçü ve hadleri taşırır taşırır Uhud dağı büyüklüğünde bir put imâl etmeye doğru giderler...

Güya imân ve Dslâm adına yapılan bu Őeyhlerin beıirttiği ruhiyat ile, doğrudan doğruya imân ve Dslama zıt olarak, yine doğrudan doğruya küfür tarafından girifilen ve doğrudan doğruya küfrün kendisi olan putlaŐtırmalara ait (psikoloji) arasında fark yoktur.

Gerçek mürşid, her Şeyden önce bu hâle, samimiıyetsiz sözlerle değil, müridlerine üflediği fikirle, ruhla, zahiri ve bâtınî ilimle, terbiye ve disiplinle mâni olandır.

Müridine bak, Şeyhini tanı! Bir gün bir doktor bana dedi ki: — Efendinin büyüklüğüne delil

aramaya ne hacet! Senin gibi birini bu hale getirmesi yetmez mi?..

Velîlerin derece ve mertebelerini tâyin ederken sımsıkı muhafaza edilmesi gereken umumî ve temel ölçü, «had» mefhumunu anlamaktan ibarettir. Din, bir baştan öbür başa hadler tablosundan ibarettir ve aynen Abdül-hakîm Efendi hazretlerinin, malûm tabiriyle:

«— Edeb, hadlere riayet demektir, en büyük edep de Dlâhî hududu muhafaza etmek..." 216

HADLER Resule Allah dememek şartıyla ne denilse az... Sahabîye nebî dememek ve yalnız nebilere mahsus vasıfları kondurmamak şartıyla ne denilse az... Velîleri de asla sahabî, hususiyle nebî ve resul va-sıflarına ve mertebesine yükseltmeden, bu sınır içinde is-tenildiği gibi yüceltmek caiz...

Bu ana ve temel ölçüden sonra, velîlere ait, kökleri bâtında, fakat alâmetleri zahirde, şu vasıflar gelir:

1 - Anahtarın kumdaki yatağıyla kendisi arasında-ki mutabakata eş, her hâli, her sözü, her hareketiyle tam bir şeriat uygunluğu...

2 - Yine Abdülhakîm Efendinin «mevzuunu bula-maz ki ben desin...» şeklinde belirttiği gibi, en küçük benlik kokusuna yer vermeyen ve bunu bilhassa sahte ta-rafından bir kelime oyunu halinde göstermeyen halis bir mahviyet...

3 - Keramet izharından, vücudunu kafes arkasında güneş bile görmemiş bir bakirenin herkes içinde sırtından gömleği düşmüşçesine duyacağı hicaba benzer bir duygu, utanç sahibi olmak... Keramet velîlerde ya ihtiyarsızca, Dlâhî iradeyle meydana gelir, yahut yine Dlâhî iradeyle maslahat icabı olur; ve asla makinenin düğmesini çevirip çarkını işletircesine şahsî ve keyfî bir tasarruf belirtmez.

4 - Muhteşem bir heybet ve temkin... Dlâhî iradeye bağlı olmaktan gelen bir teslimiyetle dünya işlerinden uzaklık ve hak yolunda olsa bile hadiseleri zorlama miza-cına yabancılık...
Bu nokta,

gerçek kemâl ehlini sahtesin-den ayırmedici başlıca vasıflardan birini gösterir. Cemiyet

meydanında, nefslerine Mehdî süsünü vererek ulu-orta bayrak açan ve çok defa başarısızlığa mahkûm hareketle-

217 re girişen tiplerle, Dlâhî irade karşısında temkin ve tesli-miyet sahibi kâmiller arasındaki ince fark... Kimse Dlâhî iradeyi bilmeyeceğine göre, ona zıt bir davranışta bulun-mamak için, pısrıklık ve her türlü hamleden uzaklık mânasına gelmeyen bir temkin ve teslimiyet, ancak bü-yüklerin kârıdır. Bu temkin ve teslimiyet, ne kötülüğe rı-za, ne de cemiyet alâkasından tecerrüt haliyle de izah

olu-namaz. Belki Allah ile velîsi arasında, son derece mah-rem ve gözlerden nihan bir sır belirtir. Daima Abdülhakîm Arvasî Hazretlerinin tabiriyle tesbit edelim: «Allah sırrını eminine verir; bilen söylemez, söyleyen de bilmez!..» Tekrar edelim ki, kendilerini âlemin ıslahına memur gören ve telâş içinde birtakım hareketler peşinde koşan, şöhret hırslısı insanların nefsanî

hâllerine nispetle, bu harikulade bir heybet içindeki temkin ve rıza tavrı, velîye ait başlıca alâmettir. Din dâvasında cemiyet içi mücadele makamı ise ayrıdır ve ermişlik iddiasına geçmemek şartı altında mübarektir. 5 - Allah Resulünün kâinat çapındaki ahlâklarından tam bir nasip... Nefsten geldiği hissini veren en küçük kokuyu bile üzerinden silmiş olmak... Allah için öfke ve sevgiden başka, ne bir şeye kızmak, ne kucak açmak...

6 - Çarpıcı bir huzur hali... Bu dünyadayken bu dünyada olmadığını gösterici bir hal ve bu halin edebi... Bir kere bile, esnediğini, kaşındığını, gevşediğini, ayak üstüne ayak attığını, her hangi nebatî veya hayvanî, hattâ kaba mânada beşeri bir hareket yaptığını göstermeyen, maddesiyle ruhunu tek noktada perçinlemiş bir edep...

7- Hikmet... 8-Letafet... 9 - Zarafet... Kısaca: 218

Bir yerde, şairat inceliklerinde laubali, üzerinden benlik kokuları gelen, velilik iddia edici ve karemet satıcı, gözü dünyada ve güya dünyanın ıslahında, usûlü telâş ve didinme ve

gayesi isim ve şöhret, müritlerinin keyfiye-ti yerine kemmiyetine düşkün birini gördünüz mü, rahat-ça hüküm mührünü basabilirsiniz:

— Bu adam bir velî değil, ancak bir denîdir!! Artık bu ölçüleri dilediğimize tatbik edip hüküm kesmekte serbestsiniz. Bugün ortada «sucu» veya «bucu»lara karşılık «Abdülhakîm'ci» diye yaftalı bir zümre bulunmaması bile onun büyüklüğünden ayrı bir işaret... O, asrının «kutb-ül-irşad - Drşad Kutbu»ydu ve makamının sâni bakımından satih nümâyişlerinden münezzehti.

Bir şeye dikkat ettim: Efendi Hazretlerinin meclislerine devam edenler-den hiç bir fert gösterilemezdi ki, o mecliste susarak otur-muş, hattâ pek az şey dinlemiş, nazarlarına hedef teşkil etmekten ibaret kalmış olsa bile, kendisinde her meseleyi çözümleyebilecek nuranî ve ruhanî bir ayırdedicilik has-sası

doğmamış bulunsun... Bir gün bir derslerinde şöyle buyurmuşlar: «— Bizim meclisimizle bulunanlar, sükût içinde otursalar ve sükûtta

başka bir şey görmeseler bile, din bahsinde âlim geçinenlerin hatalarını keşfederler, bir bir çıkarırlar...»

Resuller de kıyasın içinde olarak bütün mahlûklar Allah'a ve onun yarattığı derecelere karşı birer had ile çevrilidir. Hiç bir had ile mahdut, hiç bir hükümlerle

219 mahkûm, hiç bir kayıtla mukayyet olmayan yalnız Al-lah... Dedik ki, Resullerin de bir haddi var. Bu had, ancak ilâhî zât ve kudretin sınırladığı son çizgi... Onlara, Allah dememek şartıyla ne denilse ve hangi büyüklük izafe edilse azdır.

KIYMET HÜKMÜ Efendi Hazretleri, her haliyle etekleri altında bütün bir cihan gizleyen ve küfrün en kuduz devrinde gelmiş olmak bakımından derecesi en ileri olmak icap eden o büyük kutuptu ki, hikmetini

doğrudan doğruya peygamberlik sırrından devşirici irşad makamının, Abdülhalik Gucdevâni,

Şah-ı Nakşibend, Abdullah Ahrar, Dman-ı Rabba-ni, Mevlâna Halid ve daha niceleri gibi üstün temsilcileri arasında mevki sahibi bulunuyor; en büyük hususiyeti de en azgın küfür mevsiminde her kemâlin kefaletini şeriatta göstermek memuriyetinde toplanıyordu.

Uydurma Menemen hâdisesi münasebetiyle şeyh ve şeyh bozuntusu kim varsa toplayıp Menemen'e gön-derdikleri zaman, Efendi Hazretlerini de, ne tarikat, ne si-yaset, dış dünyaya sızan hiç bir

faaliyetleri olmadığı hal-de yakaladılar ve oralara sürdüler. Binbir çile içinde dim-dik, tevekkülle Dlâhî iradeyi bekledi ve «Divan-ı Harp» huzurunda olanca müdafaasını, şu «Din Mazlumları»

ki-tabındaki harikulade cümleye sığdırdı: «— Ben şeyh değilim ve o yüce mertebeye lâayık ol-maktan uzağım; yok, eğer şeyhlik devrimizde gördükleri-min hali demekse ona da tenezzül etmekten münezzehim!»

220 DDNLEDDKLERDM Vefatlarından hayli sonra... Cevat Yüçemen'le karşı karşıyayız. — Anlat bakalım, Cevat Bey, Efendi Hazretlerinin kerametlerinden ve kendilerinde tespit ettiğin harikalarından birkaç şey anlat!..

— Ne anlatayım; her hali bir keramet... Bir tanesi ise gizli kalabilecek cinsten değil... Sakarya Harbi sıralarını... Ben üstteğmenin... Ordumuz ric'at ediyor ve Ankara'nın boşaltılması faaliyetine girişilmiş bulunuyor... Ba-na emir buyurdular: «Hemen Ankara'ya git, orduya katıl ve herşeyden evvel Fevzi (Mareşal Fevzi Çakmak) Paşa'ya çıkıp de ki: Beni buraya kendi halinde bir müslüman gönderdi. Yılmasınlar, sebat etsinler, zafer muhakkaktır diyor.» Gittim ve Mareşal'e aynen

söyledim, Teşekkür et-ti. Orduya katıldım, harbe girdim; yaralandım ve «malûl yüzbaşı» olarak emekliye ayrıldım. Zaferi de gözlerimle gördüm. Dşte sana en büyük keramet!..

Muhib Işıklar anlatıyor: - Bir cuma namazından sonra gördüm; ve görüş iş-te o görüş!..

Kapıldım ve bir daha eteğini bırakmadım.
Daha ne söyleyeyim?..

Söz, onun otuz yıllık nedimi; gölgesi kadar
yakını Şakir'in: — Yedi yaşında yanlarına
girdim ve vefatlarına kadar otuz yıl yanlarından
ayrılmadım. Geceleri de aynı

221 odada, beraberlerinde kalırdım. Onu benden
dinlemeyin; gördüklerinizle yetinin!.. Benden
dinleyeceklerinizi akü almaz.

— Söyle Şakir, söyle!.. Bizim aklımız;
alamadığını da alır. — Bir gece, or»ı ay'ır
ondördü altında, ay'ın mı ona, onun mu ay'a ışık
verdiği belirsiz bir nuranîlik içinde gördüğümü
söyleyecek olsam, aklınız kabul eder mi
bu-nu?..

— Kabul eder, Şakir! — Evet, onu ay'a ışık
verirken gördüm. — Dnanırım, Şakir!

— Dzmir'de Hisar Camiinde... Huzurlarına oniki
yaşında bir çocuk getiriyorlar. Çocuk dilsiz...
Anne ve baba, çocuklarını kapmış, haberini

aldıkları Velînin huzu-runda... Anne ve baba camiin giriş noktasında bekliyor ve çocuk Efendi Hazretlerine doğru ilerleyip ellerini öpüyor. Efendi Hazretleri çocuğa hitap ediyorlar: Adın ne, oğ-lum! Dilsiz çocuk hemen cevap veriyor. Ahmed!.. Anne ve baba çılgın bir hayranlık içinde...

—Müthiş, Şakir! — Bir gün beraberce, Üsküdar'da medfun Abdül-fettah Efendi isimli bir şeyhin mezarına uğradık. «Rabıta et ve gördüğünü söyle!» buyurdular. Rabıta ettim ve de-dim: Uzun boylu ve esmer bir zat!.. «Evet, dediler; öyle, tıpkı dediğin gibi...»

— Daha, Şakir, daha... — Bir gün sıkılmışlar... Müthiş bir kabz hali, manevî kabz... Dayanılr gibi değil... Nida gelmiş: Dayan, ilâhî rahmet geliyor! Dediler ki: «Rahmet geldi ve bir damlası üzerime düştü, vücuduma yayıldı. Hemen o anda şifa buldum.» ^

222 DEVAM ET! — Devam et, Şakir, devam et!.. — Ne söyleyeyim; başı ve sonu yok ki!.. Her ha- liyle keramet, zarafet, nezaket... Ve Şakir:

— Sizin için gıyabınızda bir sözleri var... «Elime daha önce geçseydi daha başka olurdu!» buyurdular. Bir gün de huzurlarında sizi yermeye çalışan birine şöyle de- diler: «Ben Necib'ime lâf söyletmem!»

Muhib: — Ben bir çift sözlerini bildireyim: «Dlim cehli iza- le eder, ahmaklığı değil...» Dkincisi de şu: «Mevlevînin kibri, Bektaşînin de küfrü olmasaydı, ererlerdi!»

Muhib: — Japonya'dan Amerika'ya kadar, bütün Asya, Af- rika ve Avrupa, nerede bir Dslâm topluluğu varsa gezdim. Uzun yıllarım Dslâm memleketlerini gezmekle geçti. Git- tiğim her yerin din büyüklerini aradım ve gördüm. Hiç bir yerde Efendi Hazretlerinin ayağına su dökebilecek bir insana rastlayamadım.

Muhib, Efendi Hazretlerinden sonra emanetin

ki-me geçtiği dâvasını kesinlikle çözümleyen
derin anlayış-tır:

— Efendi, makamların en üstünü olan Drşad
Ku-tupluğuna sahiptir. Aynen kendi ifadesiyle,
irşad kutbu, vefatından sonra da memuriyetine
devam edebilir. Medar kutbunun ise mutlaka
dünyada olması gerekir. Görünüşe göre yolu dış
ölçüleriyle talim edebilecek birkaç fert bı-
raktılarsa da yerlerine kimseyi tâyin etmediler;
ve ma-

223 kamlarını da öbür âlemde faaliyetine devam
etmek üzere bareber götürdüler. Yine Şakir:

— Bir sabah tekkenin mescidinde namazdayız.
Ben ve kendileri... Dki kişiyiz. Her zaman
olduğu gibi imamlık bende, bana uymaya
tenezzül etmek lûtfu da on-larda... Mescidin
giriş kısmı baştan başa camekân; ve gi-rişteki,
sofa şeklinde oturma yerinden mescidin içi
apaçık görülmekte... Biz namaza hazırlanırken
zevcem gelip so-fa kısmında çaylarımızı
hazırlamaya başladı. Namaz ve dua bitip de
sofaya geçince gördük ki, semaverin etrafın-da

iki çay bardağı yerine bir sürü fincan... Zevceme bu kadar fincana lüzum olmadığını söyleyip niçin ikiden faz-la fincan getirdiğini sorunca Şu cevabı aldık: «Hayret! Arkanızda büyük bir cemaat vardı. Şimdi dağılmış...»

Ve Şakir: — Eyüp trbedarı vefat etmiş...
Buyurdular: «Bi-zim Ceddimize Hazret-i Halid çok hizmet etmişti. Biz de Şimdi onun türbesine hizmet edersek bize nimet olur.» Müzeler idaresinden iki zat gelip

bana trbedarlığı teklif ettiler. Kabul etmek istemedim. Buyurdular: «Őimdiye kadar emirlerime karşı durmadın! Yine durmayacaksın. Kabul et!»... Kabul ettim ve yirmibeş gün kadar Hazret-i Halid'e türbedarlık ettim.

— Sonra?.. — Sonrası malûm... Sürgün... 224

SÜRGÜN Sene 1943... Ben, gazetedeki fıkralarıma ve yüksek mimar Şubesindeki derslerime devamdayım... Efendi Hazretlerini her görüŐümde insan, ondan her ayrılıŐımda

hayvanım-.. Yalnız ağızı ve

kalbiyle birtakım doğruları geveleyen, fakat teniyle çöplükte yaşayan bir hayvan... Tam da filozofun dediği gibi, metafizik hayvan...

(Büyük Doğu)yu hazırlıyorum... Birinci oğlum Mehmet doğmuştu o senenin Temmuz ayında... Babîâli, Erenköy'ü, git, gel, aşırı telâşlar içindeyim... Ev, ilk çocuk, afiş, kâğıt, muharrir, matbaa, nereye yetişeceğimi bilemiyorum... Efendimi göremiyorum...

(Büyük Doğu) çıktı. Eyüb'de bir kurban kesmek ve Efendimin elini öpmek niyetindeyim.

Bir otomobile atlayıp Eyüb'e gittim. Kurban işini görüşmek için çarşıda yakınlardan birini aradım.
— Hiç gitme yukarıya!

— Neden? — Efendiyi götürdüler! — Kimler?

— Polisler... — Ne diyorsun? — Ne yazık ki, böyle... Hem de bugün... Sabahle-yin oradaydım; çok sıkılıyorlardı; «Hayırdır inşaallah» diyorlardı. Biraz sonra memurlar geldi.

— Neredeler şimdi? — Her halde Birinci Şubede... Fazla konuşamadım; hemen otomobilime atlayıp, gözümün önünde bomboş ev, mescit, şadırvan, doğru Po-lis Müdürlüğüne...

Vakit akşam... 225

Nöbetçi müdürü görüp kendimi tanıttım, görüşmek müzadesini istedim. Verdiler. Son katta Birinci Şube... Ondan sonra tadını bir hayli tattığım Siyasî Kısım... Beni bir odaya aldılar. Bekledim.

Kapı açıldı, Şakir geldi. Vekâr içinde, fakat mah-zun, perişan... — Ne o, Şakir?

— Hiç efendim, bizi alıp getirdiler. — Ne olacak?

— Galiba Dzmir'e gönderecekler! — Şu anda bir derdiniz?

— Yok efendim! — Efendi Hazretleri? — Dyiler efendim! Birtakım teşebbüslere girişmek azmiyle, şimşek gi-bi taş merdivenlerden atlayıp indim. Polis Müdüriyetin-den çıktım, Fakat hiç bir şey yapamadım.

1942 - 43 kışında ben Erzurum'da ikinci askerliği-mi yaparken Efendi Hazretlerini bir iki kere ziyaret etmiş olan zevcem, parmağı ağzında, apışmış, ben ondan daha şaşkın, bakışıyoruz. Hayrola?..

Bir ân geriye dönelim: 1943 yılının Eylül ayı... Ramazanın 18'inci günü... Eyüb'deki evleri başlıyor ve aranıyor, tabîî kitaplardan

226 başka hiç bir şey yok... Ne olabilir? Bir bohçaya itina ile sarılı bir hırka buluyorlar: — Bu da nesi?

— Alelade bir hırka, bir hatıra... Hırka, mürşitleri Seyyid Fehim Efendi Hazretleri-nindir ve Efendi Hazretleri nezdinde en değerli emanet...

Efendi Hazretleri ve Şakir'le beraber hırkayı da alıp Müdüriyete götürüyorlar. Orada gördükleri muamele nazik ve iyi... Galiba insandan ve halden anlayan bir mü-düre rastlıyorlar.

Haklarında Vekiller Heyeti kararı var... Tebliğ edi-liyor. Dzmir'e gönderilecekler... Önce kendilerini Dpek Pa-las otelinde yatırıyorlar ve ertesi günü Ege vapuriyle Dz-mir... Şakir Mersin'e düşüyor. Yâni ilk çocukluğundan beri saniye ayrılmadığı Efendisinden ayrılıyor Şakir... Hem de bu dünyada büsbütün...

Damatları Van Mebusu Dbrahim Arvas, teşebbüs üstüne teşebbüsle... Birkaç ay sonra yine Vekiller Heyeti kararıyla serbest kalıyorlar. Yakınlarından bir ikisi Dz-mir'e gelip

kendilerini alıyor,

Ankara'ya getiriyor. Ankara'da, biraderlerinin
oğlu Faruk Işık'ın Hacı Bayram Camii
tarafındaki evine iniyorlar.

Hastadırlar... Zaten bütün alâmetler, bu dünyadaki faaliyetlerinin kemâlden sonra zevale inhiraf ettiğini gös-temekte...

Derler ki: «— Her kemâlden sonra bir zeval beklemeli...» 227

Ankara hiç sevmedikleri bir yerdir; ve bir gün o ci-varda gömülecekleri hayâllerine bile uğramamış bir key-fiyet... Hattâ Dstanbul'da, Bağlarbaşı'nda; Şeyhüislâm Hikmet Efendi'nin kabri yanında kendilerine bir mezar hazırlatmışlar, bir de tabut yaptırmışlardır.

SON NEFES Faruk beyin, eski Ankara tipi ahşap evinde ondo-kuz gün hasta yatıyorlar. Nihayet, 1943 yılının 27 Dkinci teşrin Cumartesi günü (29 Zilkaade 1362) gün doğmadan on sekiz dakika

evvel... Tam sabah namazı vakti... Elleri Faruk Beyin ellerinde... Rüçhan Işık (Faruk Beyin oğlu) ayaklarını uğuyor. Dudaklarında tek kelime... Kâinatın tek kelimesi:

Allah... Son nefes... Vefat ediyorlar... Seksen üç yaşındalar... Vefat ânında zelzele... O gecenin sabahı, hemen o sabah, damatları Dbra-him Arvas'ın Keçiören'deki köşküne naklediliyorlar, Gasl, teçhiz, tekfin, orada...

Ve Keçiören'den ileriye doğru Ankara'ya 24 kilo-metre mesafede bir köye götürüp defnediliyorlar. Aynı günün gurup vaktinde, güneş batarken...

228 Ya sen, Necip Fazıl; bütün bunlar olurken, yeryü-zündeki güneşin batarken neredesin?
BAĞLUM

Şimdi bir mesele: Mübarek nâşın Dstanbul'a nakli için resmî makam-lara başvuruyorlar. Tahnit (ilaçlama) mecburiyeti olduğu cevabı veriliyor. Dmkânsız!.. O halde?.. Şehrin belediye sınırları içinde ölenlerin Asrî Mezarlığa gömülmesi şartı da var... Daha imkânsız!.. O halde?.. Kırşehir'e kaldırma-yı ve orada bazı yakınları arasında toprağa vermeyi düşü-nüyorlar. Bu da resmî şarta uygun değil...

O sırada ahşap evin kapısı çalınıyor ve kim olduğu, nereden geldiği, ne istediği belli olmayan ak sakallı

bir adam: — Ankara civarında Bağlum isimli bir köy vardır, diyor; orada Nakşı şeyhlerinden bir zat da medfun... Ora-ya götürünüz, kendilerine uygun yer orasıdır!

Ve çıkıp gidiyor. Meçhul adamın arkasından koşu-yorlarsa da ele geçiremiyorlar. Bağlum, Ankara'nın belediye sınırları dışında ol-duğu halde, cenazeyi battaniyeye sarıp bir taksi içine atı-yorlar ve en yakınlarından birkaç kişi, Bağlum nahiyesine götürüyorlar. Yolda Dbrahim Arvâsi'nin Keçiören'deki köşküne uğruyorlar ve teçhiz tekfin işini orada yapıyor-lar. Bir de

bakıyorlar ki, 12 kişiden ibaret olan yakınları-nın cenaze etrafındaki dairesi 500 kişiye çıkmıştır. Bunlar kimdir, nereden gelmişlerdir, ne demek isterler, hep meç-hul...

229 Efendi Hazretlerini; yalçın ve çırılçıplak

Bağlum mezarlığının ilkokula bitişik köşesine, namsız nişansız, ilansız, işaretsiz şekilde defnediyorlar.

Mübarek mezar, bugün, üzerinde yazısız bir taş olarak, her şatafattan uzak, semalara tebessüm etmekte-dir.

HABER Efendi Hazretlerinin vefatını zevceme, Beylerbe-yi'ndeki, annemin evinde ve geceden değil de, sabahleyin haber verdim:

— Allah'ın emriyle toprak tabakaları tiril tiril titrerken vefat ettiler. Tam zelzele ânında... Yatakta kadıncağızın başını yastığa dayayıp, sessiz ve mütevekkil, nasıl ağladığımı, yüzü hiç buruşmadan gözlerinden nasıl yaşlar boşandığını görseydiniz...

— Biz kendi halimize ağlıyalım... O gerçek mekânına gitti. Dediğim zaman ben, doğruluk maskesi altında ukalâlık gayretinden ibaret bir taş yüreklilikten başka hiç bir gerçeği belirtemiyordum; Neslihan ise, gözyaşlarıyla ıslattığı sessizliğe bürülü, tam hakkı tercüme ediyordu.

Sonradan, Efendimi anarak, haftalarca, aylarca, hattâ yıllarca zindanlarda ağlamak üzere, o ân, taştan farksızdım.

ANKARA'DAKİ KÖY Bağlum... Ankara'nın bir köyü... Ankara'dan çıkıyor, Keçiören'den

geçip, Verem Sanatoryomunun önünden
süzülüyor, dağ yoluna düşüyorsunuz. Sapsarı
step... 230

Yükseklerdesiniz. Kumları çıtır çıtır yollar,
büklüm büküm virajlar, kıvrım kıvrım
tepelere arkanıza bakarsanız, Ankara,
çukurlarda, mukavvadan bir maket... Keskin
yar'lar... Bir sağınızda, bir solunuzda... Nihayet
iki tepe arasında manzaranın kısıldığı bir yola
giriyorsunuz. Aşağıya doğru biraz inip,
birdenbire, geniş bir köy meydanına
çıkıyorsunuz. Solunuzda nahiye binası ve
jandarma... Köylü kılığı gibi, hep aynı üslup
içinde değişik, kerpiçten, toprak damlı evler...

O gün bugün, bir hayli modernleşmiş burası
da... İlk karşılayıcınız, köpekler... Kimi
kuyruksuz, kimi kulaksız çoban köpekleri...
«Karabaş»lar... Peşlerinde şalvarlı ve yol yol
mintanlı, sümükleri akan çocuklar... Onlar da,
köy evleri gibi, sabit bir üniforma içinde...

Nahiye binasının önünden dosdoğru yürüyünce,
solunuzda bir mezarlık... Ne bir ağaç, ne bir

şey... Cılk ve paslı mezar taşları... Yürümekte devam ediniz. Karşınıza (asrî) bir bina çıkacak... Mektep... Dşte, mezarlığın mek-tep bahçesine bitişik nihayetinde, yüzünüz mezarlığa doğru sağ dip köşesinde bir kabir...

Efendimin nur yatağı... NUR YATAĞI

Hey gidi hey!.. Hayatında, üzerinde tek toz tanesi görülmezdi. Şimdi de mezarı öyle... Her türlü ilgi ve ba-kımdan uzak, bu pas ve küf çerçevesinde, üstünde tek harf yazılı olmıyan iki taş arasında, insana inbikten süzül-müş toprakla dolu hissini veren, küçük yerden bir karış yüksek bir beton

mustatili içinde, her zamanki derin ve tatlı tebessümleriyle gülüyor mezarı... 231

Mezarın ayak ucunu sağınıza alıp baş tarafına doğ-ru bakıyorsunuz: — Es'selâmü aleykûm, ey Allah'ın büyük velisi!

Ve çömeliyorsunuz. Ruhaniyetine sığınyorsunuz. Bir «Fatiha» ve on bir «thlâs»

okuyup hediye ettikten sonra, gözleriniz, kalbiniz ve beyniniz kamaşmış, öylece kaimiz...

Bu hale, «Rabıta-Şerife» risalesinde yazılı olduğu gibi, mezarlara kalb bağlamak denir. Eğer mezardaki, küçük, «istihlâk edilmiş» velilerdense, tesir çabuk ve kesik olur, gelir ve gider. Büyük, irşada ehliyetli velilerin tesiri yavaş, ahenkli ve devamlıdır; çabuk gelmez ve çabuk gitmez. Efendimin kabrini her ziyaretimde, akşama kadar tesirini taşıyor; hemen her defa bir şişe veya kutu içinde aldığım toprağmdan, kokladıkça bayıltıcı bir misk kokusu duyuyor ve sarhoş dönüyordum. Bu toprağın, şişe içinde, fosfor pırlıtısına benzer bir ışılda verdiğini söylersem inanır mısınız? Yoksa işi «tabakat-jeoloji» mütehassıslarına mı havale edersiniz?

Allah, mezarımı Efendimin ayak ucunda ve yanı başında nasip etsin ama, olur da kısmetimize başka bir yer düşerse, tabutumun üstüne evvelâ o topraktan atılmasını, bütün Müslümanlar huzurunda vasiyet ediyorum. Zevcem ve

çocuklanm da kendileri için aynı şeyi
düşün-sünler...

O GÜNDEN BERD 1943 - 1978

232 1944 BAHARI 1944 Dlkbaharında (Büyük Doğu)yu, ilk defa olaırak Vekiller Heyeti kararıyle kapadılar. Biraz evvel de, Güzel San'atlar Akademisi Yüksek mimarlık şubesindeki hocalığımdan, Hasan Âli Yücel'in emriyle atılmışım.

Sebep, henüz rengini tam belli etmek imkânını bile bulamayan (Büyük Doğu)nun, bir iki hadîs meali neşretmiş olması... Şöyle, en pest perdeden de, birazcık; birazcık Allah ve ahlâktan bahsetmiş olmak...

Kısa bir müddet evvel de, zamanın Başvekili (Saıraçoğlu Şükrü) tarafından, tamim halinde, her gün bir fikıra yazdığım gazeteye çifte aylı bir emir gelmişti: «— Allah ve ahlâktan bahsetmek yasaktır!» (Büyük Doğu)da çıkan hadîs meali şöyleydi: «— Allah'a itaat etmeyene itaat edilmez.» O zaman Ankara'da gördüğüm Hasan Âli, bana ne demiş olsa beğenirsiniz:

«— Bu hadîsi neşretmek, bize itaat edilmez

Dnkâr eden, zaten itaat diye bir şey tanımayacağına göre, bir taraftan Allah'ı kabul eder gibi olup bir taraftan itaat etmediğini söylercesine bu garip küfür ifadesi, idra-kimi dondurmuştu.

Sonra bu adam «Allah» diye kitaplar yazarak öldü. Ne cilve, Allah'ını! 1944 Mayıs, üzerime, bir pençe gibi uzandı:

— Gel bakalım; şu 1934 Mayısında geçirdiğin manevî buhranın daha çetinini, Efendinin vefatı arkasın-dan, ilkinden tam on yıl sonra yaşa!..

«Aman!» demeğe kalmadı; aynı sabit fikirlerle gökler yine üzerime yıkılmaz mı? Allah'ın emriyle bana şifamı veren ve beni bâtınında tutan Efendimin vefatiyle, yine Allah'ın cilvesi olarak, dayanıksız mı kalmıştım? Ölümün ne değeri ola-bilir; onun ruhaniyeti, kınından sıyrılmış, kınını atmış bir kılıç halinde daha keskinleşmiş değil miydi? Muhakkak!.. Fakat kendilerine ve yol edebine aykırı işlerimin ceza

gü-nü, demek vefatlarının hemen arkasıydı.

Sille... Sille yiyordum. Oradan geliyordu.
Oradan gelen her şey acak lütuf... Bereket ki
sille yiyordum ve dünyada yiyordum.

Al sana bir harika daha!.. HARDKA MI?

Vefatlarından sonra ruhaniyetlerinin tecellisine
ait hakikatların en büyüğü, (TAN) matbaasının,
milliyetçi ve mukaddesatçı Üniversiteliler eliyle,
ot yolunur gibi pa-ramparça edilmesinde
göründü.

236 «Sertel»lerin bütün avanesiyle tam bir
komünizma tezgâhı haline getirdiği bu gazetede
bir muharrir, benim dindarlığımı ele olarak, bir
şeyhim olduğunu, şeyhin beni önüne
oturttuğunu, ağzımı açtırdığını, «hak tu!» diye
ağ-zıma tükürdüğünü ve işte o hengâmeden beri
malûm hale geldiğimi, bana ve Efendime şeni
bir istihza ve hakaret üslûbu içinde yazmıştı.

Yazıyı okuduğum zaman, sırf Efendime edilen
ha-kareten ağlamış; ve gece herkesin uykuda

olduğu bir sa-atte ellerimi yükseklikler âlemine kaldırıp, gönül taşıyıcı bir iç acısıyla yalvarmıştım: — Allah'ım!.. Efendime edilen bu hakaretin ceza-sını tez ver! Ben yokum!.. O'nun, onların, o

yolun yüzü suyu hürmetine!.. Birkaç gün geçti, geçmedi; (Tan) gazetesi ve mat-baası didik didik edildi. DMANIMA MUSALLAT

Vefatından başlayarak harika üstüne harika gelir-ken beni saran eski dert birden bire öylesine dokundu ki bana, kafeslerinden boşanmış vahşi hayvanlar gibi saldırıcı sabit fikirlere, kovulmaz düşüncelere şöyle nida et-tim:

— Sıkıysa imanıma musallat olun!.. Bakalım, onunla başa çıkabilir misiniz? Sen misin bu karşılığı veren?.. Ertesi günü, yılanlı, akrepli, çiyanlı, bütün bir vehim katarı imanıma saldırma-ya başlamaz mı?..

îçimde, şeriat emirleri ve ölçüleri olarak, kopmaz bağlarla yapıştığım her ne varsa, tek tek, hepsinin birden

237 Dnkâr eden, zaten itaat diye bir şey tanımayacağına göre, bir taraftan Allah'ı kabul eder gibi olup bir taraftan itaat etmediğini söylercesine bu garip küfür ifadesi, idra-kimi dondurmuydu.

Sonra bu adam «Allah» diye kitaplar yazarak öldü. Ne cilve, Allah'ım! 1944 Mayıs, üzerime, bir pençe gibi uzandı:

— Gel bakalım; şu 1934 Mayısında geçirdiğin manevî buhranın daha çetinini, Efendinin vefatı arkasından, ilkinden tam on yıl sonra yaşa!..

«Aman!» demeğe kalmadı; aynı sabit fikirlerle gökler yine üzerime yıkılmaz mı? Allah'ın emriyle bana şifamı veren ve beni bâtında tutan Efendimin vefatıyla, yine Allah'ın cilvesi olarak, dayanıksız mı kalmıştım? Ölümün ne değeri ola-bilir; onun ruhaniyeti, kınından sıyrılmış, kınını atmış bir kılıç halinde daha

keskinleşmiş değil miydi? Muhakkak!.. Fakat kendilerine ve yol edebine aykırı işlerimin ceza gü-nü, demek vefatlarının hemen arkasıydı.

Sille... Sille yiyordum. Oradan geliyordu. Oradan gelen her şey acak lütuf... Bereket ki sille yiyordum ve dünyada yiyordum.

Al sana bir harika daha!.. HARDKA MI?

Vefatlarından sonra ruhaniyetlerinin tecellisine ait hakikatların en büyüğü, (TAN) matbaasının, milliyetçi ve mukaddesatçı Üniversiteliler eliyle, ot yolunur gibi pa-ramparça edilmesinde görüldü.

236 «Sertel»lerin bütün avanesiyle tam bir komünizma tezgâhı haline getirdiği bu gazetede bir muharrir, benim dindarlığımı ele olarak, bir şeyhim olduğunu, şeyhin beni önüne oturttüğünü, ağzımı açtırdığını, «hak tu!» diye ağ-zıma tükürdüğünü ve işte o hengâmeden beri malûm hale geldiğimi, bana ve Efendime şeni bir istihza ve hakaret üslûbu içinde yazmıştı.

Yazıyı okuduğum zaman, sırf Efendime edilen ha-kareten ağlamış; ve gece herkesin uykuda olduğu bir sa-atte ellerimi yükseklikler âlemine kaldırıp, gönül taşıyıcı bir iç acısıyla yalvarmıştım: — Allah'ım!.. Efendime edilen bu hakaretin ceza-sını tez ver! Ben yokum!.. O'nun, onların, o

yolun yüzü suyu hürmetine!.. Birkaç gün geçti, geçmedi; (Tan) gazetesi ve mat-baası didik didik edildi. DMANIMA MUSALLAT

Vefatından başlayarak harika üstüne harika gelir-ken beni saran eski dert birden bire öylesine dokundu ki bana, kafeslerinden boşanmış vahşi hayvanlar gibi saldırıcı sabit fikirlere, kovulmaz düşüncelere şöyle nida et-tim:

— Sıkıysa imanıma musallat olun!.. Bakalım, onunla başa çıkabilir misiniz? Sen misin bu karşılığı veren?.. Ertesi günü, yılanlı, akrepli, çiyanlı, bütün bir vehim katarı imanıma saldırma-ya başlamaz mı?..

Dçimde, Őariat emirleri ve ölçüleri olarak,
kopmaz bağlarla yapıştığım her ne varsa, tek
tek, hepsinin birden

237 (anti tez)i, aks-ı dâvası... Hatar, vehim, her
Şeyin hakika-tini bulma gayreti, hepsi, hepsi bir
arada... Bir velî anlatıyor:

«— Bir gün sahradan geçerken içime bir hatar
düş-tü: Őariat, hakikate aykırıdır, diye... Hemen
o anda bir ni-da duydum: (Bu türlü zanlann
hepsi ilhad ve zındıklıktır.) Hatar kayboldu.»

Velîye bir ân için gelip uçuveren hatar, bende,
sade Şüphe değil, mutlaka o Şeyin özüne,
künühüne inilmesi mecburî ve sonsuz bir tecrit
zoru halinde ve binlercesiyle geliyor, ciğerimi
delip içine göz göz yerleşiyor; ve ben, emin
olduğum hakikatten tek yardım göremezken,
sahte-liğini bildiğim Őüphelerin satırları altında
kıyma kıyma doğranıyordum.

Bunlar benim en mahrem taraflarım; ruh macera-ıma ait, Allah'la aramda, en gizli sırlar... Fakat erdirici yo-lu anlatırken, onu; en mahrem plânlara kadar çizgilendir-meden belirtmenin imkânı yok... Zaten ondan, onlardan; olan her şeyi kendilerine mal etmek, borç... Tâ ki, Dslâmın ruhu olan ihlâs, samimîlik, saffet, dibine kadar tecellî et-sin... Bu bakımdan bu açıklığa karşı Allah'ın rızasırtı umuyor; zaten sır denilen şeyin açığa vurmakla da açık-lanmış olabileceğine inanmıyorum. Daima Allah'la kul arasında o...

Bu kadariyse, vazife... DKDNCDS

Dkinci buhranım, açıkça belli oluyordu ki, Efendi-ın tasarruf cilvesinden başka hiç bir şey değil... Buna «hastalık» diyeceklere cevabım, dünyada bu kadar kontrollü, öz nefsine kontrollü bir

hastalık görüp görmedikleri... Sadece oradan gelen bir hal, tasarruf; odur bu... Ve devreler boyu utanmadan bıraktıktan sonra, ka-fama dank edince, yine utanmadan veya utançların en

ya-kııcısı içinde namaz ve niyaz...

Dmana musallat vehimler o hale geldi ki, 1944 ilk-baharında; bir gece, sabaha karşı, ortalık henüz ağarırken namaza kalkıp, bütün kalıbımı eritecek kadar sıcak göz-yaşları içinde ellerimi kaldırdım: — Yârabbî... Eğer bu hal bende imanıma kastet-meye kadar gidecekse şimdi, şu anda, ruhumu kabzetme-mi, canımı almanı niyaz ediyorum!

imanın bu türlü fişkırışı içinde, iman korkusu?.. Büyük Allah'ım, büyüklüğün yaratıcısı Allah'ım; ne cilve, ne cilve!.. O zaman 10 aylık olan sevgili oğlum Mehmed, ba-basının, kendisini yatakta göğsüne alıp, bükülesiye, kıv-ranasıya, can çekişesiye ağladığını; kendisinin de ona gü-lümsiyerek baktığını nereden hatırlasın?..

238 239 EĞRDDDR — Haydi, dediler; o sıralarda; Eğridir'e, askerliği-nin hocalık dolayısıyla eksik kalan kısmını tamamlama-ya! Doğru, Dsparta'nın Eğridir kazasına!..

Sadece mecmuamı kapatmakla bırakmıyorlardı

be-ni; bir de garnizon kontrolü altına alıyorlardı. Nitekim Eğridir'deki Dağ Talimhahının başındaki kumandan, Ömer isimli muhterem bir Yarbay, bana, varı-şımdan kısa bir zaman sonra, hakkımda «Genel Kur-may»dan aldığı mahrem kayıtlı, çift kırmızı aylı tezkereyi gösterdi. Bunda, benim şöyle zeki olduğum, böyle hüner-li olduğum, tesir ve telkinimin yaman olduğu, adım ba-şında hareketlerimin kontrol edilerek bildirilmesi

emredi-liyordu. Yarbaya dedim ki: — Hayret!.. Böyle bir emre ordu muhatap kılınabi-lır mı? Ordu bir nezarethane ve siz gardiyan mısınız? Bu, orduya hakaret değil mi? Her hareketini kontrol emrini verdiği bir subayı, ordu, nasıl içinde muhafaza eder?

Eski nesilden ve içli bir insan olan Ömer Bey: Sus, sus, diye cevap verdi; sana itimat ettim ve gösterdim, sus!.. On aylık çocuğumuzu annemin Beylerbeyi'ndeki evine bırakarak, zevcem ve ben Eğridir'i boyladık. Orada, göl kenarında bir evde bütün bir yaz mevs-i-mi... Sabahleyin atım geliyor, talimgaha

çıkıyorum, ha-limden hiç bir şey belli etmiyerek akşama kadar bir «hayâl-i fener» şeklinde boy gösteriyorum, akşam yine eve dönüyorum; yemek masasında bir şeyler karıştırıp

240 doğru yatağa... Dlkinden tecrübem, uykunun ne demek ol-duğunu gösterdiği için bana, hattâ yatsı namazını bekle-yemeden uzanıyor, sabaha kadar bırakıyorum.

Orada, ateşli Müslüman, yerli bir dâva vekilinden başka kimseyle temasım yok... Bir de Van'lı, Efendimin memleketlisi olduğu için pek sevdiğim, doksanlık ve âmâ bir kadın: Fatma nine... 1944 yılının bütün yaz mevsimi boyunca, Eğridir gölüne karşı, yanaklarımdan inen yaşlar...

Zevcemi Dstanbul'a gönderdim; ben de gereken yerlere başvurduğum ve kendimi Dzman'deki kolordu karagâhına naklettirdim. Orada da, 1944 - 45 kışı boyunca bu defa tek başıma, aynı hayat... Kolordu bineklerinin tavlasıyla fırın arasında küçük bir odada, ibadet ve çile... Gündüzleri «Üss-ü Bahrî»de, eski mektep sıralarımın yarbayları ve albay'lariyle öğle yemeği, sohbet ve yine içmeli fiçı...

Bahriye mektebinden fizik hocamız, «Üss-ü Bahrî» Kumandan Muavini Albay Safiyüddin Bey'in (annesi Dngiliz olduğu için «Dngiliz saffet» diye mâruf) o zaman bana ve din meselelerine

gösterdiği alâkayı unutmam... Bu derin, sahici, manen de derin kültürlü, çeyrek münevver düşmanı, fikir öfkelerinin en harlısıyla yanıp tutuşan gerçek şahsiyet Allah'a ve Resulüne karşı öyle bir aşk sahibiydi ki, gök mavisini gözlerini üzerime dikerek:

— Bana, demişti; amellere ve bidate ait en doğru bir kitap tavsiye eder misin? Etmiştim. Elli yedi

yaşında, talebesinden (Dlm-i hal) istiyen ulvî adam, sonra ne yaptı, işi nerede bitirdi, bilmiyorum.

O günlerde beraberce gittiğimiz (Bir Adam Yaratmak) temsilinden sonra yüzünü görmediğim Safiyüddin

241 Bey'in, 1960 hapsimde Ankara'da vefat ettiğini gazetelerden öğrendim. Dçim yandı; ve 15 - 16 yıllık son hayatının aynı çizgi üzerinden akmış olacağı fikriyle kendisine rahmet diledim. Dzmit safhası da, askerlikte ve ömrümüzle beraber böyle geçti; saatler işledi; takvim yaprakları uçtu ve her şey yine unutuldu.

SONRASI Sonrası, o sıralarda zor altında kabul edilen basın hürriyetiyle beraber (Büyük Doğu)nun en keskin hamlesi... Ve Efendimin yakınlarıyla düşüp kalkmalarım.

Dkinci ruh çilemde, her hafta Dstanbul'a geldikçe, işim Efendi Hazretlerinin en sevdiğim yakınlarından Ha-lid Bakır'la düşüp kalkmaktı.

Halimi bir o biliyordu. Bi-râz Muhib'e, biraz da Ziya Beye bahsetmişim ama, Halid Beyinki başka... Her hali başkaydı onun; açtığı şefkat ve nûvaziş kucağının... Beni her defa Sıhhat Müzesi'ndeki odasında kucaklayarak kabul eder;

çizmelerimin üzerine meshettirerek ve tabanlarını temizleterek namazımı kıldı-rır; o civarda «Müslümandır ve yemekleri hafiftir» kay-diyle bir lokantaya götürür, akşamları da

Bakırköy'ündeki evine davet ederdi. Bakırköy'lü olduğu için bu soyadını almıştı ama, onun asıl mânası, bildiğimiz «bakır» değil, Allah Resulünün Nur Neslinden gelen.«Bakır» Hazretle-rinin ismi... Halid Bey de Nur Sülâlesinden... Ve ne ince, ne zarif bir Dstanbul efendisi...

242 Efendi Hazretlerine rabîta ediyor, emirlerini almak istiyor, bana şu veya bu tavsiyede bulunuyor, âdeta derdi-me bir merhem bulmak için, kendi kendini eziyor, havan-da öğütüyordu. Efendi Hazretlerine ait, kendi bulunmadı-ğı meclislerdeki hatıralarımı

anlattıkça onların en derin

tefsirlerini yapıyor, bağılılardan ve kayıtlılardan olduğuma dair hiç bir şüphesi kalmadığını bildiriyor; ve bilhassa Efendi Hazretlerinin bana söyledikleri: «Senden küfür sâdır olmaz!» sözümü şöyle yorumluyordu:

— Bu sözü kimseye söylemez Efendi Hazretleri... Zira kimsenin sonu kat'iyetle belli olmaz. Böyle bir hü-küm, önceden, ancak belli başlı bir kola, irsiyet koluna aittir.

— Nedir o kol? — Üzerlerinde, Allah'ın Resulünden bir irsiyet zer-resi taşıyanların, seyidlerin kolu... Halid Beyin bu sözü bana öyle işledi ki, hemen an-ne ve baba taraflarımı kurcaladım, hiç bir delâlet bulama-dım; nihayet 1949 kışında ilk defa Maraş'a gittiğim za-man, Kısakürek'lerin bana gösterdiği şecerenin başında ve bir ismin yanında «Seyyid» diye bir sığfata şahit oldum, fakat ne ailede böyle bir şuur ve ne de kayıtta tam bir hüccete rastlayabildim.

Bu da bir sır olarak kaldı. Halid Bey derdi ki:

— Vaktiyle Kureyş kâfirlerinin «nesli tükenecek» dediği Sevgilisine, Allah, öyle bir sülâle vermiştir ki; bu sülâle, Arab'ı, Türk'ü, Dranlı'sı, Hintli'si, Cavah'siyle, bü-tün dünyayı sarmıştır. Bunlardan birçoğu kendisini bilmez, bazısı da iddiasında yalancı olabilir. Muhakkak olan şu ki, bugün yanık ve hamleli Müslümanların hemen hep-si, sayıca milyonlara varan bu sülâledendir. 243

— Acaba? Böyle miyim?.. Sahi mı?.. Diye üzerinde yandığım bu hikmeti, bir türlü kendi nefsimde çözemedim. Bu da bir sır olarak kaldı.

Çok sonra bir gün Muhib evimize geldi. Kendisi-ne, Efendi Hazretlerinin Neslihan'a gönderdiği mektupla-rı gösterdim. Muhib, hayretle bir noktaya dikkat etti: Mektubun başındaki «Neslihan kerimeme» hitabı, (sin) yerine (sat) harfiyle «Nash han» şeklinde yazılmıştı. Biz-se bu noktaya yıllardır dikkat etmemiştik.

(Nas), Kur'ân hükmü... Ne demek olsa gerek?.. Nur sülâlesinin imtiyazı Kur'ân'la sabit olduğuna

göre, yoksa ebediyet sülâlesinden olan, zevcem miydi? Böyleyse, evlenme günümde o bana söyledikleri:

«— Sen kendinden şüphe et!..» Sözü'nün hikmeti, gün gibi açık... Bu da bir sır olarak kaldı.

HALDD BEY Halid Bey her işi rahmet tarafından alır, bütün mazlumların Hesap Gününde kendi kanlarını dökenlere şefaati olacaklarını söyler, her şeyi affeder, şahsî hiç bir kıyas cesareti göstermeksizin yalnız büyüklerin ölçüsüne teslim olur ve günah bahsinde derdi ki:

— Günahtan korkmanın da derecesi vardır. Fazlası da günahtır. Biz iki kanat ortasındaki ahenk ve muvazene'ye memuruz. Allah'ın Resulü, sahabîlerin büyük bir günah korkusu geçirdiğini görünce buyurmuşlardır: «Al-lah dilerse hepinizi helak eder, yerinize günah işleyecek yeni insanlar yaratır ve onları affeder.» Peygamberlerden

244 hiç günah işlememiş biri, günah işlemek ve

gufran tecel-lisine vesile olmak için tekrar yeryüzüne inecektir. Pey-gamberlerinki günah değil «zelle»dir. Dâva, günah işle-mek mi? Hayır! Günah korkusu ölçüyü taşırınca bu defa o yoldan insanı sapıtmaya gelecek olan şeytana karşı dur-mak... Büyük adamdı Halid Bey...

Bir gün abdest alırken, musluk başında düşüp Rah-mete kavuştu. O da gitti ve ben yapayalnız kaldım.

Ziya Işık da, sert ifadesi içinde derin mi, derin... Benim «Mecmua, Mecmua» diye çırpınarak (Bü-yük Doğu) peşinde gezdiğim bir gün, evinde, Dmam-ı Rabbânî Hazretlerinin «Mektubat»ını gösterip;

— Dşte bizim mecmuamız! Demişti. Ne güzel, ne güzel! Elbette temel mecmuamız, o... Fakat onun kaldırımlarda ve cemiyet meydanında gölgesi olacak mecmuaya da can kurban...

Bana, Dlâhî geminin paspası olsam da içinde kala-cağımı ve denize atılmıyacağımı bildiren Ziya Bey...

Karanlık bir yere girse veya bir yerde ışıklar sönse şöyle derdi: — Bir de mezarın karanlığını düşünelim!.. O da gitti.

245 KISACA 1945 - 46 (Büyük Doğu)ları...

1946'da, bir sayımın kapağına: «Başımızda kulak istiyoruz!» diye koca-man bir kulak resmi koyduğumuz için Örfi Ddarece kapatılış, derken maddî sıkıntı, korkunç darlık, borç üstüne borç; ve nihayet 1947 teşebbüsü ve yeniden zuhur...

Dlk hapsim: -Türklüğe hakaretten... Beraet... (1943'te de, subayken siyasî yazı yazdı, iddiasıyla 1 gün yatmışım; onu saymıyorum.)
Tekrar kapanış...

Halk Partisi'nin o devirde, o devrin parasiyle yüz-binler harcayıp aleyhimde tertiplediği mitingler...

1949... Haftalık gazete şeklinde çıkış... Büyük Doğu Cemiyeti...

1947 beraetinin Temyiz Umumî Heyetine bozdu-ruluğu ve yine hapis... Bir ipe asılı kestone fişekleri gibi birbirini patlata patlata giden dâvalar ve beraetler...

Demokrat Parti devresi ve 1950 Ramazan Bayra-mında af kanuniyle kurtuluğu... Küçük boyda mecmua şek-li.. Yeni iktidarın, Meclis kürsüsüne kadar uzanan, hakkı-mızdaki homurtuları... Kimi ve neyi, hangi fikir ve dâvayı tuttuğu belli olmayan Demokrat Parti iktidarı için-de bir hizbin hazırladığı kurmarhane baskını komplosu; bunun üzerine çıkan meşhur 54'üncü sayımız ve yine ha-pis... Boynu bükük soluveren Büyük Doğu Cemiyeti...

1951'de, sermaye sahibinin ihanetine uğrayan ilk günlük (Büyük Doğu) tecrübesi... 1952'de, zamane Başvekilinin yardım elini uzattığı kendi günlük (Büyük doğu)muz... Aynı yılın Sonbaharın-da, zamane Devlet Reisinin baskısı

ve Başvekilinin bo-yun eğişiyle gelen «kapat!» emri... 246

Malatya hâdisesi... Yine hapis... Her taraftan tam bırakılış... Acıklı hikâyesi hapishane hatıralarımda (Cin-net Mustatili)...

1953 sonunda beraet, 1 yıl 3 günlük zindan gömleğini parçalayış, 1954'teki mecmua şekli, tekrar mahkeme ve kapanış...

1956'da yeni bir yardım istidadiyle yine günlük ga-zete, tek santim ilân yok; ve yine kapılarını kapat! Bu arada hep zamane Başvekilinin korunması için kaleme alman yazılardan bir sürü mahkûmiyet ve 1957 - 58'de tam 8 ay bilmem kaç gün süren, bilmem kaçınıcı zindan... 1959'da büyük kıt'adaki rotatif baskılı, renkli (Bü-yük Doğu), Bolu dağlarında tutuluş ve doğru kodese... Başından sonuna kadar sadece bir ümit, ümitlerin en mahzunu halinde bir ümit muhafaza ettiğimiz, kesik kesik ettiği maddî yardımların üstüne evimizin keçesini ve bakırını da eklediğimiz, bir türlü uyandıramadığımız, madde yerine ruh ve ideolocya imarına

inandıramadığımız, kadrosunu

kurduramadığımız ve ruhunda sabit noktayı bulamadığımız zamane Başvekilinden artık bezip büsbütün kapanış ve 1960 Mayısında Ankara'larda çırpı -nırken gelen ihtilâl... Birkaç gün sonra Davutpaşa Kışlası ve Balmumcu Çiftliği... Oradan da üçüncü defa teşerrüf ettiğim ve eserin ilk yazılışında içinde bulunduğum Top-taşı Cezaevi; yani dokuzuncu hapis... Gel berû, ey her devrin mazlumu!.. Çek!..

Bütün bunların hikâyesini size hapishane hatıralarım anlatsın... Kısaca hüküm şu: Vefatlarının arkasından ve ken-dilerinini tanıyışından on yıl sonra tattığım ikinci buhrandan da ders alamamış ve gidişimi düzenleyememiştim. Çektiklerimin rahmet cephesi

yanında, bir de ceza tarafı 247

vardı. Belâların en büyüklerini nebilerine, sonra velîleri-ne ve daha sonra derece derece müminlere veren Allah, bu sonsuz rahmet

tecellisinin içinde bana, benim anlayış perdeme
kahriyle de

görünmekte ve hissettirmekte... — Herkes nasıl
bilirse bilsin; sen kendini suçlu bil!.. ANKARA

Efendimin vefatından sonra Ankara, hemen
hemen benim için kapı komşusu gibi bir şey
oldu. Dki şey çeki-yordu beni oraya... Biri sefil,
biri ulvî... îş ve mezar... Kaç kere, kaç kere
mübarek kabre gidip yüz sürdüm. Bel-ki dünya
hayatlarında, evlerine, yanlarına gittiğimden
fazla... Böyle mi olmalıydı, böyle mi olacaktı?..
Hayatla-rında yanlarından hiç ayrılmamalı,
vefatlarında da

gerek-tiği kadar Bağlum'a gidip yine her ân
onunla olmalı değil miydim?.. Öbür yakınlarla
baksana; benim gibi mübarek kabre habire
hücum halindeler mi?.. Hayatında Büyük
Velî'nin peşini

bırakmamış insanlar sıfatiyle, sırası gel-dikçe,
telâşsız ve gürültüsüz, kabre gidiyorlar,
gitmedik-leri zaman da yine ve hep onunla

oluyorlar.

Kabre git, kendinden geç; toprak al, yüzüne ve gö-züne sür, bir şişeye doldurup evine getir ve sonra yine yo-lunu şaşır?.. Emanet çekmecesinde şişeler yanyana dizi-lirken günah ve gaflet silosunda sıra dağlar toplansın?.. Olur mu hiç?.. Böyle mi olacaktı?..

Ankara'da Efendimin havasından bana en sıcak iklimi bağışlayan, kardeşinin oğlu Faruk Işık...
Onun Hacı

248 Bayram'daki Ankara tipi ahşap evi.
Efendimin ruhunu teslim ettiği mekân, benim için ne sıcaktı. Ve Faruk Bey, o gerçek «Seyyid», iffet, hilm, nezaket, akıl, zevk ve irfanda ne müstesna bir insan...

Evinde içtiğimiz Van işi yoğurtlu çorbaların tadı başka bir şeydi... — Faruk Bey, inşallah iyi olur her şey!..

— Dnşaallah; fakat ben ümitli değilim... Üzgün ve mahzun bir rıza ve tevekkül âbidesi... Halinden daima razı ve Allah'a hep tevekkül halinde... Peygamber irsiyetinin ne demek olduğunu merak eden, Faruk Beye baksın...

• Anlatıyor: — Bundan yıllarca evvel oğlum Nevzat, o zamanlar oturduğumuz apartman katının balkonundan aşağıya, beton bir zemin üzerine düştü. Çocuğu koma halinde kaldırıp bir hastahaneye dar attık. Ayıldı; fakat aklî

meleke-lerini kaybetmiş vaziyette... Dstanbul'a götürdük ve bütün mütehasıs sinir ve akıl doktorlarından geçirdik. Hemen hepsi ümit göremediklerini söylediler. Bir rum doktor

«erken bunama» teşhisini koydu ve «şifası yok!» hükmü-nü bastı. Bulûğ çağındaki çocuğumu, büyük amcası Efen-di Hazretlerinin kollarına teslim ettim. Çocuk tekkede kırk gün kaldı. Bu müddet içinde onu nazarlarından ayır-madılar ve sadece «mahzunum, mahzunum» diye içlene-rek işi Allah'a havale ettiler. Kırk gün sonra Nevzat, hiç bir zaman mâlik olmadığı maddî ve manevî bir sıhhatle ayağa kalktı.

Nevzat, şu dakikada Ankara'da ve mâruf bir avu-kat... 249

GENÇLDK Efendimden aldığım nurla yepyeni bir gençlik yu-ğurma merakı, bende, 1942'de başladı. O sene, Beylerbe-yi'ndeki evimde, bir gece, pancerelerin katran rengi süt beyaz oluncaya kadar, bir gençlik grubuyla sohbet... Bütün bir gece yapılan tarih, millet ve nefis

muhasebesi... Saḥaba kadar

kaynayan semaver ve gençleri ilk vapura
yeṯiştirip dönüşüm... Bu ilki... Ondan sonra ne
gençler gelip geçti; fakat hayat ve hâdiseler
çoğunu yuttu ve kalburun üstünde yalnız birkaçı
kaldı. Her gelen yıl da yenilerini getirdi.

Dâva Anadolulu gençlerden, her biri «portö-ulvî
aşığı taşıyıcı ve bulaştırıcı» bir aşk kadrosuna
maya tuttuḥabilmekti. Ceplerde kaybedilen ve
asırlardır dışarıda araḥnılan güneşi bulup
çıkarmak, yerine oturtacak, her şeyi ilk saffet ve
asliyet vahidine irca' edecek, hasis ferd
kadḥrolarında

eskitilmiş ve porsutulmuş mânalarla hiç bir alâka
kabul etmiyecek, mutlak hakikat ölçüsüyle aklın
hakkını akla ve kalbin hakkını kalbe verecek,
tarih boḥyunca bütün hesaplaşmaları yerine
getirecek bir gençlik... Vecdiyle, estetiğiyle,
ahlâkiyle, ideolojisiyle sınıksız merḥkeze bağlı,
solmayan renk ve geçmeyen ânın, ezel kadar
eski olduğu için, ebed kadar yeni dâvanın
gençliği... Efendi

Hazretlerinin, hani Şu «Siz bana o Ümmeti gösterin de, ben de size onun hemen kurtulduğunu haber vereyim» buyurduğu topluluğa çekirdek, ölümsüzlük gayesi-ne destek gençlik...

Bu gençlik, ilk çizgi üzerindeki 10'ları ve sırasıyla, 100'leri, 1000'leri; 10000'leri ve 1000000'leriyle bugün maya tutmuş sayılabilir.

250 IDEOLOCYA Kendi kendine hiç bir istiklâli olmayan ve temel gayenin, aslından nokta feda etmeksizin yeni zaman ve mekâna tatbikinden ibaret olan Büyük Doğu ideologyası işte bu gençlere mahsus bir kafa ve ruh plânı olarak örgü-leştirilir ve bu ağır başlı örgünün yanında, zıdlarımıza karşı en ağır

savaşlar açılırken, çektiklerimiz, bir türlü anlaşılmayısınız; bodrum katındaki çürük çuvallar gibi hep geriye irca edilişimiz, vatan kurtarıcılığı yerine vatan hainliğiyle suçlandırılışımız ve kendi aramızda bir türlü toparlanamayışınız, ancak Şu türlü izah edilebilir:

Bu yurdun, tam dört yüz yıllık alçalma ve çürüme, alçaltılma ve çürütülme tarihinde, devre devre gelen ve üstüste binen tesirlerin, nihayet, çocuk ninesini ve büyük baba torununu tanımaz hale gelecek derecede ruhlarda açtığı yara... Muhataplarımın hali!..

Ve... Benim adam olamayışım... Benim halim!.. Böyleyken, verdiği nimetleri dile getirmek borcun-da olduğumuzu emreden Allah'a sığınarak kaydediyorum ki, bu ideolocyanın Efendimden taşıdığı nur zerresi; ve o gençliğin çakıntılı safları içinde birkaç nurlusu, sesimi-zin, tılsımına dayanılmaz bir beste gibi ebediyet yolunda

helezonlaşacağına beni inandırmıştır. Bende mevcut ne varsa, bütün iyileri onun, bütün kötülerini benim olduğuna göre; gençlik ve ideolocya cep-hesinden de gerekli devir ve teslimi kendisine ettikten ve geriye kalan bütün adilikleri üzerime aldıktan sonra yine kendime dönebilirim.

251 Efendimden öğrendiğim ilâhî besteyi

notasında hiç bir falso yapmaksızın kıyamete kadar sürdüreceğim gençliği bekliyorum.

TECELLDLER Birkaç ayını Toptaşı zindanının revirinde, gerisini de Haydarpaşa Numune Hastahanesinde geçirdiğim 1957-58 hapsinde, hastahane de beni görmeye gelen zıya-retçilerin başında, Eczacı Dlyas... Hastahane nin sol niha-yetinde, içeri siyle hiç bir irtibat ı olmıyan, bir zemin kat odası, bir taşlık, bir lavabo ve bir camekânlı antreden iba-ret hücremde, hemen her gün, en aşağı haftada birkaç gün, her pazar, Dlyas'la beraberiz.

Orada da tuttu beni babalarım... Bu defa sıkıntı yü-zünden; fakat daima o yoldan... Dlyas'cık, benim gibi o kapının malı ve Büyük Zat'ın yakını... Ona «benim gibi» dediğim için Allah'tan af dilerim. Bunu nisbet noktasın-dan söyledim; yoksa asıl, Dlyas gibi olabilmek benim için ne devlet ve bana ne uzak!..

Alelusul, orada, utanmaz adamın namazları, göz-yaşları, yırtınıp döğünmeleri vesaire... Seçim Demokratlarca kazanılmış, basın affi

yapıl-mamış, hastaheneden bir raporla kurtarılmam ümidi de suya düşmüş ve ben tam çıldıracak hale gelmişimdir ki, Dlyas karşımda:

— Dlyas, ne olacak benim halim? — Üç güne kadar çıkacaksınız inşaallah... — Dlyas ne diyorsun?.. Hiç bir ümit kalmadı! Bir «tashih-i karar» teşebbüsüm var, ama, bana rapor bile verdirmeyenler bunu nasıl yapar?

252 — Üç güne kadar çıkacaksınız inşaallah... — Dlyas, ne oluyorsun? Ne kadar da esrarlısın, hayrola!.. «— Bundan böyle yine haramlara dalarsanız kor-kunuz kendinizden!...» Ve hiç bir ümidin kalmadığı, zevcemin gece yarısı evden gelip bir Ankara telefonuna göre rapor işinin müm-kün olmadığını söylediği, benim bir külçe gibi donup taş kesildiğim, «bizi düşünün!» diye bağırarak zevceme aptal aptal baktığım ve «peki, git, dayanmaya çalışacağım!» dediğim,

peşinden de Dlyas'ı gördüğüm andan tam üç gün sonra «tashih-i karar» yoluyla kurtuluş... Gördünüz mü, onun en küçük bağlısının halini, de-recesini?..

Bunları o zaman defterime, «Dptilâ defteri» ne kayıttım, çıkar çıkmaz yine eski adam oldum. Defteri bir daha açmadım; ve 1961 hapsimde, yeni halimde o defteri getirtip karıştırınca, beynimin üstüne bir yıldırım yedim.

1960'daki çığlığım: — Dlyas, Dlyas!.. Neredesin Dlyas?.. Duyduğuma göre Rize'ye gitmiş, orada bir eczahane açmışsın... Hani 1959'da (Büyük Doğu)ya gelip:

— Hastahanedeki halinizi, o güzel hali kaybettiğiniz!

Demiştin ya... Acaba şimdiki halimi görsen benden tekrar mide düşebilir misin?.. Yoksa beni, temizlendike kirlenmeyi, sıkıya düştükçe de temizlenmeyi (mekanik) bir alışkanlık haline getirmiş bir sahtekâr diye mi alır-

sın/.. 253 Dlyas!.. O vakit defterime yazdığım ihtarına; evet, hiç dikkat edemeyip de şimdi derinliğine inebildiğim ih-tarına, kendimi bugün muhatap olmuş kabul ediyorum.

Allah'a ahdettim, sen de şahit ol Dlyas; ben bu satır-ları karalarken kulağın çınlar da beni hatırlarsan, bağış-lanmamı niyaz et!..

Başka ne diyeyim, Dlyas?.. Onun en küçük bağılısı-nın ve bu bağa en küçük liyakat gösterenin ne demek ol-duğunu sende seyretsinler...

ADAM OLMAMAK 1938 miydi, neydi; Dzmir tarafında bir yerin banka şubesine teftişe gönderilmiştim. Ödemiş miydi, neydi; bir yere geç vakit vardım ve bir otele indim. Yorgundum, uyumak ihtiyacımdaydım. Yatağa

uzandım. Saat 12 miydi, 1 miydi, neydi; her taraf dipsiz bir sessizlik içinde... Fakat sokak

tarafından bir inilti... İnilti durmadan devam ediyor. Kesik kesik ve aynı tonda... Yarım saat, bir saat sürdü. Hep aynı noktayı cızıldatan bozuk bir plâk, sanki... Sayılar boyunca süreceği hissini veriyor. Hafakanlar için de yataktan doğruldum, zıpladım ve pencereyi açıp bak tım: Sokakta, yaya kaldırımının üstüne oturmuş, sefil kı lıklı bir adam... Baş ı önüne eğik, tekrarlıyor.

— Beykoz'lu Ahmet, adam olamadın! Sağ elinin parmaklariyle sol elinin derisini büzmüş iniliyor: — Beykoz'lu Ahmet, adam olamadın!

Ertesi sabah bu adamın bana, memleketin delisi ol duğunu söylediler: 254

— Zararsız bir deli, her akşam bir noktayı seçip sa ba ha kadar böyle mırıldanır, durur. Ürpermiş tim. O akşam da zararsız deli, benim ye rimi, ilk defa memleketine gelen bir yabancı nın bulundu ğu noktayı seçmişti.

— Peki, «Beykozlu» ne demek oluyor? —
Galiba aslı oralı... Sonradan burada yerleşmiş...
Hal, benim halimdi: — Kısakürek'li Ahmed
(küçük ismim Ahmed) adam olamadın!

BUNLAR ONLARDAN Burada ve bu defa
(1960)... Harabım... Kendimi, Amerika'daki yüz
katlı bir «gökdelen» farzediyorduysam, şimdi,
paf diye yere dökülmüş bir kav ve kül yığını
görü-yorum. Bunun da rüyasını görmüştüm:

Dhtilâlden bir iki ay evvel, Ankara'da, boğazıma
kadar kötülüğe batmış, yatağa girdiğim bir gece,
rüyamda Efendi Hazretleri... Yüzü fevkalâde
müteessir, başını sal-lıyor:

— Çok sıkılacaksın, çok sıkılacaksın!..
Sonunda... Sonunda, adet bildirerek şu kadar
servetim olaca-ğın söylüyorlar... Dşte!..

Daha sonun sonuna gelmedik. Ve servet, maddî
mi, manevî mi; meçhul... 255

Müslümanda, şu üç halden biri, ikisi, yahut
hepsi, eksik olmazmış: Dillet, kılet, zillet...

Hastalık, darlık, horluk...

Kaide değil; umumiyetle vasıflarımız bunlar...
Toptaşı zindanında bu üç halden her biri, hepsi, be-ni en ileri çaplarda yakaladı. Ruh halimi bir tarafa bıraktım; öyle madde kıvranmalarına düştüm ki, ruh acıma panzehir gibi geldi. Bir süre, sinirden, sabahlara kadar kıvrandırıcı mide sancıları; arkasından diş ağrısı, derken bütün kış sol ayağımın topuğundan kaba etime kadar hallaç pamuğu gibi atan (siyatik) sinirimin şahlanması... Bazı günler, öğleyin bol sulu birkaç kuru fasulyeden, akşamı da çorbadan ibaret mahkûm

yemeğine yetecek kadar darlık... Ne türlü hor görüldüğümüz de, ismimizle, cismimizle, sınıfımızla, zümremizle, mânamızla, ruhumuzla belli. Yalnız şu kadarım bildireyim ki; bu horluk, hor görüş, ana baba kaatiline; veya hırsızın gözlerine ka-dar sâri...

Fakat bütün bunlar, bir zarf... Ne değeri olur zarfın?.. Dçindekine bakalım... Hastalık, darlık ve horluk zarfının içinde, bütün bunları yaraya konan sinekler gibi gösterici bir ruh eziği...

Ruhum öylesine ezildi ki, içimin «Himalâya»sı, bir kav tabakası halinde topuklarımdan aşağıya düştü ve ben çırılçıplak kaldım.

Nefsim, kemâl ve Dlâhî marifet yolunda devirmekle mükellef olduğum o korkunç perde, burada ve bu defa, bütün cinayetleri üstünde tek tek yazılı olarak elime veril-di. Gözümün önüne serildi ve elime verildi.

256 Saçlarım üç numara ile dibinden kesik, traşım on günlük, çocukların kedi ölüsünü sürüklemesi tarzında kendimi taş

merdivenlerden koğuşa doğru çekerken genç ve
hoyrat gardiyanın:

— Dhtiyar! Nereye? Diye bağırmasına
kızmıyorum. Bu hançer sese karşı en küçük
kırgınlık düşerse içime, hemen tövbeye
yapışıyorum. Ben artık kimseye kızmak, hiç bir
hakaretten kırılmak hakkına mâlik değilim...

«Dptilâ defteri»ne yapıştırılmak üzere not
alıyorum: «— Ben, kaatilden, ırz düşmanından,
yankesici-den, esrar satıcısından da di ve
sefilim... Bunların ara-sında bulunmaktan eza
duymak, nefs ığlığından, o zalim ve kâfir
ejderhanın hâlâ üstünlük gayretinden başka bir
şey değil...»

Allah için öfkeden başka hiç bir davranış kabul
etmiyorum. Benim kalbim, kırılmak içindir;
başkalarının kalbiyse okşanmak için... Asıl ben,
kalb kırmamaya baka-yım...

Günlerdir beni görmeye gelmeyen, gelemiyen,
kim bilir ne halde olduğu için gelemeyen, ama
halimi bildiği için de gelmesi gereken zevceme

yazdığım sert mektubu yırtıyorum; Efendimin «Kızım!» diye hitap ettiği fedakâr kadını affetmesi için Allah'a yalvarıyorum.

Annem; ev sahibimiz çoluk çocuğumu sokağa atar—sa kendisinin toplayıp, toparlayıp evine almasını rica ettiğim annem... Hasta ve mecalsiz, nefes nefes oğlunu tel örgüden ziyarete gelen annem, küçük bir tereddüt geçirip de ben ona çıkışınca, arkasından dakikalarca ağlıyorum.

Hatırıma, annesi izin vermediği için Allah'ın Resulünü görmek ve sahabî olmak şerefinden yoksun kalan velîler velîsi geliyor ve yıkılıyorum.

257 Bana hakaret göziyle bakan, dolar kaçakçısı, zen—gin ve küstah, aşağılık bir ruma sertçe bir lâf ettim diye onun bile gönlünü almak zorunda kalıyorum.

Dşin içinde nefsim olduğu için, şeriat ölçülerini bile lehimde imdada çağırıyorum. Mukaddes ölçülerin bânındaki sır böyle emrediyor.

Ferhad'ın sevgilisine kavuşmak için deldiği dağ,
benim devirmek borcunda olduğum nefse göre
bir kum tanesi...

Nefse, kırk yıl bir bardak ekşi ayranı bile çok
gö-ren velîyi hatırlıyorum da, onu, kırk yıldır ne
kuş sütleriyle beslediğim gözümün önüne
geliyor ve...

Ve düşünün ne hale geliyorum!.. Kırbaç altında
hiç bir köpek, bu türlü, nefsimin şimdi
zangırdadığı şekilde, ağlamaklı gözlerini
sahibine dikerek titrememiştir.

Ödü patlıyor... Ben ranzamda bağdaş kurmuş,
cin-net terleri dökerken, dışarıda biri ötekine
söğse: «yanlışın var, ona değil bana
sövecektin!» gibilerden bir suç alın-ganlığı
içinde çırpınıyor nefsim... Üstüne varsanız, tarih
boyunca gelmiş ve gelecek bütün cinayetlerin,
şenaatlerin faili diye kendisini göstermeye
hazır...

Bu da hiyle, inanmıyorum; pusuda beklediğine
ve rol oynadığına inanıyorum. Ah o sahtakâr,

ah!..

Kimsede istiklâl, irade, kasıt, kuvvet diye bir şey görmüyorum. Beni saran ve Allah'tan gelen şiddetlerin

258 denizinde, yalnız onun mutlak saltanatına hayran, bir gün ayağımın dibe degeceği ve her şeyin muvazene noktasını bulacağım ümidiyle, dalgalar arasında top gibi gidip geliyorum. Dalgalar benimle top oynuyor.

«Hiç bir nefse takatinden fazlasını yüklemem!» buyuran Allah'ım! Böylesini ve bu kadarını yüklemek liyakatini verdinse bana, daha ne isterim?...

Bütün bunlar onlardandır; «îşan» diye andıkları ONLARDAN... 1960 - 61 hapsi de böyle geçti ve 1961 kışında Toptaşı Cezaevinden çıktım.
MECMUA VE KONFERANSLAR

1964'e kadar ayrı ayrı iki gazetede faaliyet ve 15'inci, son devresine doğru safha safha (Büyük Doğular... Daha sonra (Sabah ve Bugün) gazeteleri tecrübe-leri...

Heyhat ki, «Allah» demenin bile resmen yasak edildiği devirde yepyeni bir sesle (agora)ya çıkıp beline yediği kazmalara rağmen yıkılmayan, arada bir yeraltı tünellerine dalıp tekrar çıkan ve neticede milyonluk bir gençliğin gönlüne nakışlı bir ideolocya manzumesine sahip bir remz halinde ayakta ve yüksekte kalan (Büyük Doğu)ya karşılık, sağ basın iddiasındaki bazı türedi gaze-teler, tıknfes, irfansız ve hikmetsiz hüviyetleri yüzünden dvamızı harcamış bulunuyorlar... Yine aynı sebeble ve aynı şekilde, mukaddes dâvayı aksiyonda da harcamış bir parti misaliyle yüzyüze bulunuyoruz.

259 Dnceden inceye teşhisi, tahlil ve terkibi gereken nzik noktalardan biri... 1963, benim, o güne kadar ekilen tohumların veri-mini görmek, hızlandırmak ve demetlendirmek bakımın-dan yepyeni bir devreme eşik oldu. Dlk defa, en hs ve ha-lis Büyük Doğuculardan

Doktor - Profesör Süleyman Yalçın'ın kurduğu «Aydınlar Kulübü»nde başlayan bu konferanslar, Bursa, Salihli, Dzmir derken

birdenbire bütün Anadoluyu tutuşturdu ve 1963'de, Erzurum'da en büyük irtifaina vardı.

Evet, yine bir konferansımda söylediğim gibi, o gnedek serseri kuşlar gibi gagalarımızdan çorak topraklara serptiğimiz ve bitki haline geleceğini hiç ummadığı-mız tohumlardan ormanlar bitmiş olduğunu, dehşet ve haşyetle gördük.

Derken en başta Kayseri, Konya, Ankara ve Dstan-bul; Van'dan Kırklareli'ne, Rize'den Manisa'ya kadar bütün vatani kaplayan bir telgraf hattı şebekesi halinde, yol yol, muazzam bir ruh rgs... Bu ruh örgüsü 1972 başla-rında Almanya'ya kadar sırayacağına ve Berlin, Köln, Frankfurt

dairesini çevireceğine göre, hesap edin mânâsını... Konferanslarımda bir tecelli:

Hani Efendi Hazretlerini henüz tanımadan bir rüya görmüştüm ya; hani (anfi) gibi bir yerde, nur yüzlü ve bembeyaz sarıklı ulu kişilere hitap edişim; ve en ndeki yüce zatın yerlerinden

kalkıp beni alnımdan öpüşleri?.. Ve Efendi Hazretlerinin «Dnşaaallah Odur!» buyurdıkları rüya?..

Dşte bu rüyanın hakikatine, aradan 30 küsur yıl
260

geçtikten sonra, bir yaz günü Samsun'da erdim. (Anfî) şeklinde oturulan bir bahçe sinemasında ve onbini aşkın bir kalabalık huzurunda konuşurken, birden gözlerim ka-ımaştı, herkesi sarıklı insanlar şeklinde görmeye başladım, âni olarak rüyayı hatırladım ve haşyetle gözlerimi uç-dum.

Aslında rüyanın hakikati bütün konferanslarıma şâmildi. Van'da bile üç, Kırklareli'nde bile iki konferans ve-ren ben, aynı nispet ölçüsüyle 200 konferans vermiş ol-sam ve her birinde 5000 kişiye hitap (çok daha fazla) et-miş bulunsam en aşağı 1 milyon insan demetlemiş sayıla-bilirim.

Ama sadece ruhta ve o ân için... Zaaflarımızı tanı-yalım!.. Dhılâl sonrası devri, benim için, çeyrek asırdır yu-ğurduğumuz gençliğin, su

yüzüne çıkmaya ve billûrlaşmaya başladığını gösterici bir çığır oldu.

Derken Büyük Doğu'nun 15'inci devresi, 17 sayı çıkış, büyük alâka, komünizma hareketleri, Örfî Ddare ve kapanış... Ve arada bir sürü dâva ve muhakeme...

NDHAYET 1972 ilkbaharından beri evimde âdeta hapisteyim. Gardiyanım, kendim... Kitaplarımla meşgulüm ve yeni bir ruh haletine bürülü... Üçüncü çile deyip geçeyim ve fazla konuşmayayım... Hapishane çileleriyle beraber al-tıncısı...

261 Bütün bunlar onlardandır; Allah tarafından ve on-ların yoliyle... Dçice yumurtalar ki, açtıkça lütuf, açtıkça ceza, aç-tıkça lütuf... Derken yine ceza ve sonu lütuf... Sabır, musibetin göze görünenine değil de; bir de göze görünen minicikler arasında göze

görünmeyen ko-camanına nisbetle hesap edilmeli değil mi? Bilmem ki, bu ölçüye göre ben sabırlı mıyım; yoksa cılk yara halinde bir hassasiyetin muazzam mübalâğalarına burnunu kaptır-mış, tam bir sabırsız mı?

Nefs hükmüne razı değilim... Allah'a bırakalım...
Verdiğini; ve yine kendi iradesiyle aldığını, o
biliyor.

Dmam-ı Rabbânî Hazretlerinin boyuna devam
ettiği mukaddes ölçünün meali: «- Allah'tan
başka kimsede havi (davranış) ve kuvvet
yoktur!»

Yatsı namazından sonra hemen girdiğim yatakta,
bayılıncaya kadar bu ölçüye devam ediyorum.
YEND KERAMET

Bu devrede yeni bir kerametlerine şahit oldum,
ve evliyanın dünyadan göçtükten sonra da
devam eden, hattâ şiddetlenen tasarruflar
üzerinde fiilî bir laboratuar dersi aldım.

Mecmua yok, gazete yok, şu yok, bu yok: türlü
geçim sıkıntısı içinde kavrulduğum ve rızık
korkusu (ki büyük günah) çekmemek için
Allah'a sığındığım bir dem... Yine yediğim
tokatın tesiriyle o haldeyim ki, ne bastığım yeri
görüyorum, ne de gördüğüm şeyi anlıyorum.
Fakat dış görünüşüm, 10 küsur kilo kaybetmiş

olmama ve ölü

262 gibi sararmış bulunmama rağmen, her tokat yiyişimdeki halime eş olarak, tabî... Ağlıyor, yırtınıyor, dövünüyor, fakat adamakıllı yuvarlanmaya başladığım hissini veren bu halden silkinemiyorum.

Bu defa da, öldürücü, ölümden öteye öldürücü bir vehim çökmesin mi içime: — Yoksa ben efendim tarafından kovuldum mu?..

Liyakatsizlik ve sadakatsizliğimden ötürü, kapı dışarı mı edildim?.. Beni bâtınlarından çıkardılar mı yoksa?..

Bu vehim içinde kavrulurken, evime öteberi almak için gidip geldiğim sokak dönüşünde, tam ikinci namazı-na durmak için seccademi düzeltirken bir de baktım ki, cüzdanım üzerimde değil!..

Adetim, para cüzdanımı umu-miyetle komodinin üstüne atmak... Veya yatak odamdaki, üzeri birtakım dosyalar, zarflar ve kitaplarla çevrili yazı masama bırakmak...

Hayret!.. Cüzdan ne orada, ne bura-da... Dçinde de benim belki bir aylık geçimime denk bir para... Sokaktan gelirken de

üzerimde olduğunu biliyo-rum. Zevcemi çağırıp vaziyeti anlattım ve o, yatağı, ma-saları, her şeyi ararken ben sokağa çıkıp hiç birinde dü-şürmediğime emin olduğum yerleri tek tek taradım. Yok, yok, yok!.. Paranın değeri hiç bahis mevzuu değil... Fakat ben o haldeydim ki, sigaramı yakmak için elime aldığım kibrit çöpü kırık çıkrsa, cinnet terleri dökebilirdim.

Dönü-şümde zevcem her tarafı aradığını, yazı masasını didik di-dik ettiğini ve hiç bir şey bulamadığını söyledi.

Yerde serili seccade; ve ben anlatılmaz bir hal için-deyim. Ağzımdan şu sözler çıktı:

— Allah'ım; bu hal, bu imtihan, namazımı kılma-ma mâni olamayacak!.. 263

Namazımı kıldım ve yazı masasına geçtim. Para için değil, sırf halim için, bu defa ağzımdan ihtiyatsızca bir çığlık ko-ptu:

— Efendim, imdat!..

Yüzüm duvara doğruydu ve sol tarafımdaki kâğıt ve kitap destelerine bakmıyordum. Birden, biri çekmiş gibi sol elim kâğıtlara gitti; ve elime, ben hiç bakmadığım halde, biri tutuşturmuş gibi cüzdanım tutuşturuldu. Hâdisenin oluş mekanizması üze-rinde her fikir boş... Cüzdanı oraya ben sıkıştırmış olsam bile, bulunuşundaki iş kıymeti, eser hakkı benim değil... Gözyaşlariyle masaya kapandım:

— Allah'ım; demek kovulmadım, demek o kapının köpeği olmak memuriyetim devamda... Zevcemi çağırıp anlatınca, kadıncağız dehşetinden dondu; bir müddet sonra da kerameti benden dinleyen, Efendi Hazretlerinin torununun oğlu Tâhâ Üçışık şöyle dedi:

— Bırakılmadığınızın bundan büyük delili olamaz. Sevinin! YAŞAMAK ZOR- ÖLMEK ZOR

Son günlerde Muhib'le konuşuyoruz. Cemaatle kılınan namazlarla tek başına ve tenhada eda edilenler ara-sındaki incelikler üzerindeyiz.

Muhib dedi ki: — Bildiğiniz gibi namazın esası cemaatla kılınma-sındadır. Tek başına kılınanlar eda sayılsa da, topluluk namazlarının faziletine mâlik olamaz. Hele sizin mutlaka cemaat içinde görünmeniz lâzım!..

264 Dedim ki: — Cemaat namazlarının üstünlüğünü ben de biliyorum. Ondan mahrum kaldığım için de kendimi yiyorum. Elimden geldiği kadar da cemaate katılmaya çalışıyorum. Fakat öyle haller ve duygular içindeyim ki, çok defa beni evimde ve kapalı köşemde ibadet etmeye zorluyor.

— Meselâ?... — Evvelâ ruhî halim... Bu nokta anlatılır gibi değil... Sonra cemaat içinde birçoklarının bana giran gelen ' edaları... Hattâ, elâleme görünmek için, yani riya olarak cemaate katıldığımı sanmaları

ihtimaline karşı bile bir kaygı var içimde... Muhib, gayet manâlı, dikti gözlerini gözlerime: — Dşte bu son kaygı duygusu da tersinden bir nevi riyaadır. Bu hüküm de benim değil, Efendi Hazretlerinin... Şöyle buyurdular: «Riya olmasın

diye cemaatten kaçanlar, ayrı bir riya

içindedirler!» Nefslerine ve mazeretlerini bildirdikleri şahıslara karşı gizli bir riya... Bundan sonra, dinin, gururla vakar, yerinde öfkeyle yersiz gazap, atılganlıkla hareketsizlik vesaire vesaire gibi, birbiri içinde birbirinin mânâsını tersine çeviren inçelikleri hikmetine döndük.

Muhibciğim, benim kemâl örneği dostum, yüzü apacı: — Dslâm, dedi; zıt kutuplar arasında muvazene ahengini bulma davasıdır; ve namütenahi inceliklerin, kılı kırk yarmak yerine kırk bin yarmanın işidir. Bu iş de ne kadar zor, ne kadar zor!.. Bir lâhza durdu ve sonra içini çekerek, şu, bütün Arz küresinin muhiti boyunca mahyalandırılmaya lâayık, sözleri söyledi:

265 — Ölmek zor, yaşamak zor! Düşün, Allah'a karşı halimiz ne çetin!.. Muhib'in yüzüne dikkatle baktım ve tepemden aşayıcı kızgın bir mayi gibi yediğim hikmetin yakıcı tesirini ona göstermek istemedim. Ona bakarken de, hepimizi boş ve dibi kovalar misâli, nuriyle

doldurmuş olan Efendi Hazretlerinin büyüklüğünden başka bir şey görmedim.

Rize'den Dstanbul'a gelişinde bir akşam bana uğra-yan Dlyas Ketenci: — Son zevcelerinden üvey oğullan bir gün huzu-runu cünüb olarak çıkmıştı. Hemen hamamın yakılmasını emrettiler ve delikanlıya «git yıkan!» buyurdular. Onun kemaretlere bir gül sahrası... Hangisini seçeyim?..

Torununun oğlu Tâhâ: — Dbn-i Teymiyye ve reformacüar hakkında da sözleri: «Dini içinden bozan kâfir...» Bu ifadeye bir de «ler» ilâve edebiliriz.

266 BENDM EFENDDM!

Efendim! Benim Efendim! Benim, güzellerin gü-zeli Efendim! Vaktiyle: «keşke bu kadar zeki olmasaydın!» bu-yurduğun adamın beynini, zerre zerre kısıkaca alıp atom gibi çatlattıkları bu hengâmede, eminim ki, her dem bera-berimde, her ân baş ucumdasın... Kaç milyon baba ve kaç milyon anne, senin mil-yarda birin eder? Sen benim böyle bir şeyimsin! Babamla anneme Allah'ın bana tattırdığı varlık şevkine vesile ol-dukları için bağlıysam, sana da, bu ölçünün ebedî hayat mikyasiyle perçinliyorum...
Düşünsünler farkı!..

Seni, Bağlum köyündeki, namsız ve nişansız çuku-runda, bembeyaz ve taptaze bir kefene bürülü, esmer ve pembecik teninin hiç bir noktası tozlanmamış ve paslan-mamış, derin gözlerin

ebediyete.çevrili, Allah'ı zikreder-ken görüyorum. Yirmidokuz yıl değil, ikibin dokuzyüz yıl değil, sayılar boyunca devirler gelip geçse, üzerinden zaman geçmiyecek velîlersensin sen... Ruhun gibi kalbin de mahfuz... Kalıbın orada; fakat

ruhaniyetin, Allah'ın izniyle her tarafta ve benim yanımda... Benim güzel Efendim!

Baş ucumdasın, biliyorum; ama ben ne yapayım ki, dünya zindanı içinde, ayrıca beş hassemnin zindanında kapalıyım ve seni göremiyorum.

Hayatta biricik gayem, yaşarken ölümü delmek ve öteye geçmek gayesinin; o, anahtarını Kapı'yı açmak üze-

267 Sonunda. ? Benim Efendim! Çocukluğumda beni dehşetler içinde yerimden fırlatan ve içinde tek telkin ve nefsimi aldatma hissi bulunması imkânsız bu hari-ka karşısında aklımı çatlatan sen değil miydin?..

Bu tecelli karşısında büsbütün köpekleşmiş, son nefesime kadar Kapı'nın köpek kulübesinde ve o köpeğe mahsus liyakat şartları içinde kalacağıma söz veren be-nim!..

Çarklar işlemekten aşındı, vadeler dolmaktan çatladı. Akşam oluyor... Bir mızrak boyu kaldı, benim de hayat güneşimin batmasına...

Ne olursam, bu bir mızrak boyu zaman içinde
ola-cağım... Allah'tan af istiyorum. Allah'ın
Sevgilisinden ve

bütün Silsileden teker teker suçlarımın
bağışlanmasını is-tiyorum. Benim avuçlarımdan
süzölen, işte o kaynaktan al-dığım sudur; ve bu
suyun eğer bulanık bir tarafı varsa nefsime,
nurânî özü de O'na aittir.

Bugünün, yeşillikler ve pırıltılar içinde suyu
ara-yan ceylân gençliği o pınara koşsun!.. 271

GENEL DAĞITIM b d yayınları Ankara Caddesi
Vilayet Han Nu 10 Kat 3 Cagaloglu istanbul 528
55 51 511 08 73 512 59 22 ISBN 975 8180 24
X

9 "789758H1 80240" Necip Fazıl Kısakürek _ O
ve Ben

www.kitapsevenler.com Merhabalar

Buraya Yükleğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna Dstinden Görme Özürlüler Dçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahafılar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylařtıķça Çoğalır Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli

Hükümler " bölümünde yeralan "EK MADDE 11. - Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Dışlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Not bu kitaplar Görme engelliler için taranmış ve düzenlenmiştir. Tarayan

Hasan Uslu elhasenu@gmail.com Necip Fazıl Kısakürek _ O ve Ben